

מבואותי מורה ר"ן

קמא

דף מג: מד: מוה: מז:.

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה לא

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר

(ה"מ שמו שמה)

תורה אור
שמות כי תשא לב (יח)
ויאמר אין קול ענות גבורה
ואין קול ענות חקשה קול
ענות אנכי שמע:
שמואל-א כד (טו) ויהי
כילות דוד לדבר את הנקדים
האלה אל שאול ויאמר שאול
הקלך זה בני דוד וישא
שאול קלו ויבך:
שמואל-א כד (טו) ועמה הנה
ידעתי כי קלך תמלוד וקמה
בדוד ממלכת ישראל:

תורה לא
דברים ראה טו (י) נתון תמן
לו ולא ירע לנבך בתתך לו
כי בגלל הנקר הזה יקרנך
יקון אלהיך בכל משפך ובכל
משלך ודך:
משלי ל (ט) דרך דרך הנשר
בשמים דרך נקש עלי צור
דרך אנהיבל בלב ים ודרך גבר
בעלמה:
מלאכי ג (כ) וירקה לבם
יראי שמי משש צדקה ויפרא
בכנפיה ויצאתם ויפשיטם
כעגלי טרפק:
בראשית לך טו (ו) והאמן
ביודך וחשבה לו צדקה:
משלי כח (כ) איש אמונת
רב ברכות ואין להעשיר לא
צדקה:

בראשית ב (ג) ויברך אלהים
את יום השביעי ויקבש אתו
כי בו שבת מפל מלאכתו
אשר ברא אלהים לעשות:
ישעיהו מג (ח) אל תירא כי
אתך אני ממנחם אביא וירעך
ומעערב אקבצך:
הושע י (יב) ורעו לבם
לצדקה קצרו לפי חסד נירו
לבם ניר ועת לדרוש את
ידוד עד יבוא ויורה צדק
לבם:

תהילים פט (כט) לעולם
אשמרו לו ואשמך לו (ט)
גברתי נאמנת לו:
שמות תשא לא (טו) ושמרו
בני ישראל את השבת לעשות
את השבת לדורותם ברית
עולם: (יח) ביני ובין בני
ישראל את הוא לעולם כי
ששתי ימים עשה ידוד את
השמים וארץ הארץ ויביים
השביעי שבת ויקבש:
ירמיהו לג (כח) מה אמר ידוד
אם לא בריתי יומם וליילה
חקות שמים וארץ לא שמת:

מג: ליקומי

יש בכל אחד ואחד בחינות מלכות. והוא ניכר בקולו, כי אין שני קולות שווין, כי קול של כל אחד ואחד משונה מחבירו. וע"כ יכולין להכיר את האדם בקולו [א], כמו שנראה בחוש, כי כפי בחינות האדם כן הוא קולו. ועל ידי הקול יכולין להכיר את בחינות המלכות שלו. כי יש קול ענות גבורה וקול ענות חלושה (שמות לב), כפי בחי' המלכות של כל אחד. וע"כ שאול שהיה רודף את דוד על שראה בו שימלוד, מצינו שם במקרא כשנודמנו יחד שאול ודוד, אמר לו שאול לדוד (שמואל א' כ"ד), **הקולך זה בני דוד**. שהבין שאול בהקול שהוא חזק בבחינות המלכות. ושאל את דוד **הקולך זה בני דוד**, שתמחה שאול על קולו של דוד, כי הבין שהוא קול של מלך ממש. וע"כ רצה שאול לשאת את קולו, דהיינו להגביה את קולו למעלה מקולו של דוד, אבל לא היה יכול. וזהו (שם) **וישא שאול את קולו ויבך**, דהיינו שרצה לשאת ולהגביה קולו כנ"ל, אבל היה הקול נכבה. וזה בחינות **ויבך**, שהיה הקול נכבה, קול נמוך של בכיה. ע"כ אמר שאול אז אל דוד [ב] **ידעתי כי מלך תמלוד**, כי ידע זה על ידי הקול כנ"ל :

לא [ג] אמרו ליה אית

לן בירא בדברא עיילי למתא אייתי שדא להו אמר להו איפשלי

לי חבלי דפארי ואעיילי. אמרו ליה ומי איכא דמפשל חבלי מפארי אמר להו ומי איכא דמייתי בירא מדברא למתא [ד]:

א (לשון רבינו ז"ל) **צדקה** היא בחינות הגלגלים, כמאחז"ל (שבת קנא ע"ב) **כי בגלגל הדבר הזה [ו] גלגל הוא החוזר בעולם [ז]**. ובשביל זה יש בה שש ברכות וי"א ברכות [ח] (כשרז"ל בכ"ב דף ט' ע"ב הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות והמפייסו בדברים מתברך בי"א ברכות [ט]), כנגד ז' כוכבי לכת [י], וכנגד י"ב מזלות [יא]. כי הצדקה מנהגת כל גלגלי הרקיע, [ב] בבחינות (משלי ל') **דרך הנשר בשמים**. נשר דא רחמי (יתרו דף פ' ע"ב) [ג], היינו צדקה וכ"כ י. וזהו נשא קמח: וזה שאמר שמואל (ברכות נה ע"ב) נהרין לי שבילין דרקיע כשבילין דנהרדעי, היינו כשבילין דנהורי דיעה. בחינות צדקה רחמי, ועיקר הרחמים ע"י הדעת [ד]:

אית לן בירא לא מוהר"ן

ב ומה שחסר מהברכות, הלא היה צריך להיות שבעה ברכות, וי"ב ברכות. ולפי הגמרא, מהנותן והמפייס אין כאן רק י"ז ברכות . **דע** שעיקר שלימות הגלגלים שלימות הצדקה אינו אלא בשבת. וזה (תענית ח' ע"ב) שמש בשבת צדקה לעניים, היינו הצדקה אין לה שלימות אור אלא על ידי שבת . על ידי שבת מאירה כשמש, בבחינות (מלאכי ג') **שמש צדקה**. וזה שמסמיך התנא [ט] יציאות השבת שתיים שהן ארבע וסמיך ליה פשט העני. כי עיקר התנוצצות אור הצדקה ושלימותה אינה אלא בשבת. כי עיקר החשיבות הצדקה היא האמונה, בבחינות (בראשית טו) **והאמין בה' וכו'**. ושבת היא אמונה, שמאמין בחדוש העולם וביחודו [י]: ואמונה היא מקור הברכות [יא], בבחינות (משלי כח) **איש אמונות רב ברכות**, בבחינות (בראשית ב') **ויברך אלקים את יום השביעי [יב]**. ואין שלימות להברכות אלא עד שיקבלו ממקור הברכות, כשביל זה כתיב בהם שש ברכות ואחד עשר, להורות שאין להם שלימות: וזה שאמרו חז"ל (מכות כד) בא דוד והעמידן על אחד עשר [יג], בא ישעיהו והעמידן על שש [יד], בא חבקוק והעמידן על אמונה [טז]. להורות שאין שלימות להדעת שהוא התורה, ואין שלימות לגלגלים אלא ע"י אמונה [יז]: גם שמה שמצינו גבי גלגלים שעיקר הליכתם ממערב למזרח, וגלגל היומי מכריח אותם ממזרח למערב [יח], זה הדבר מצינו גבי צדקה. מזרח, זה בחינות הנותן צדקה, בבחינות (ישעיה מג) **ממזרח אביא זרעך**, בבחינות (הושע י') **זרעו לבם לצדקה**. ומערב, זה המקבץ הצדקה היינו העני בבחינות **וממערב אקבצך [יט]**. וזה יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל הבית (מדרש רות פ"ד) [כ]. כי עיקר התנועה ממערב למזרח, היינו עיקר העשיה העני עושה עם בעל הבית :

ג ודע שאין קיום אמונה אלא על ידי בחינות ברית, בבחינות (תהילים פט) **ובריתי נאמנת לו**. וזה"ל שנאמר ברית בשבת, כמו שכתוב (שמות לא) **ברית עולם ביני ובין בני ישראל וכו'**. וזהו"ל (ירמיה לג) **אם לא בריתי יומם וליילה חוקות שמים וארץ לא שמת**, כי חוקות שמים וארץ, היינו הגלגלים תלויים בברית :

ד ודע שהיסורים שיש לאדם בדרכים היא כסבת גלגלי הרקיע. כי אין לך דבר מלמטה שאין לו כוכב מלמעלה [כא]. יש כוכבים שהם מוגדלים מיני עשבים באיזהו"כ מקומות שהם מאירים, ויש שהם

¹⁷ **עיין לקמן סימנים נו** [אות ז], **קה, קיט**. [ותורה ה תנינא אות ב]

¹⁸ * שבת פ"א משנה א'

¹⁹ עיין מנחת קנאות (לרשב"א) פרק י', ובש"ל"ה הקדוש מסכת שבת תורה אור ג' ד"ה ועתה אבאר ושמ מסכת חולין פרק תורה אור לו לח, מב. ועיין רד"ק ישעיהו נו ו'. ותורת המנחה ליעקב סיקלי דרשה מ"א.

²⁰ שיחות הר"ן רסא ועיין לק"ה נשיאת כפים ג' ב' (ד"ה נמצא שהכהן)

²¹ ע"ש רמב"ן ובחיי

²² ע"ש עפ"י תהילים טו

²³ ע"ש עפ"י ישעיהו לג

²⁴ חבקוק ב' ד' צדיק באמונתו יחיה

²⁵ לק"ה בכור בהמה טהורה ג' ח' והלכות אומנים ד' ג'

²⁶ עיין ספר הברית ח"א מאמר ב חוג השמים פ"א ד"ה ה' נקרא גלגל המקיף ועיין קהלת א' ו' הולך אל הדרום סובב אל הצפון

²⁷ סוף פסוק ממזרח אביא הנ"ל

²⁸ נראה שהכוונה לפרשה ה' פסקה ט' [טז] ד"ה ותאמר, ועיין גם ויקרא רבה לד ח' וזהוה ח"א דף יג: ד"ה פקודא תשיעא

²⁹ גם בדפוס ותרלז-זח, ותורתו - חתום

³⁰ מתרצו - חח

³¹ בראשית רבה י' ו'. ושער מאמרי רשב"י (האר"ל) - פירוש על פרק שירה ד"ה דע כי הנה כל הנבראים.

³² בתרלז-באהו

¹ עיין גם שמות רבה אל יד ושם לד ט'

² ביאור מוהר"ת בתקפא

³ ע"ש שלומד מפסוקים בישיעיהו נח פסוק ז' עד יב'

⁴ שבת קכט: וספר הברית ח"א מאמר ג פ"ו. ספר המפואר לרבי שלמה מלוכו דרוש על פרשת בהעלתך

⁵ ספר הברית ח"א מאמר ב פ"א:

⁶ דהיינו את הככבים שאיראו היטב בכל מקום שממונים עליו.

⁷ בזהר הקדוש

הכיסופין נעשו נקודות, ונצטיירין האותיות שבתוך הדבר שהוא נכסף. כי כל דבר יש לו אותיות, אך שהאותיות בעצמן הם כגולם, ואין להם שום ציור בלי נקודות. ולפי הכיסופין וההשתוקקות של האדם, כך נצטיירין האותיות ע"י הנקודות שהם בחי' נפש שמקבלין ע"י הכיסופין. היינו אם הוא נכסף לדבר טוב, נעשה מהכיסופין נפש קדושה. ונעשים נקודות, בחי' נקודות הכסף. ואזי נצטיירו האותיות שהיו כגולם, ונעשים כלי לקבל טוב. וכן להיפך ח"ו, אם נכסף לרע ח"ו, נעשים מהכיסופין נפשות שהם בחי' נקודות, ונצטיירו האותיות ונעשים כלי לקבל רע ח"ו. כי מפי עליון לא תצא הרעות והטוב [א], רק כ"א לפי מה שהוא מצייר ועושה כלי לקבל טוב או רע ח"ו ע"י הכיסופין וההשתוקקות שלו, ע"י נעשה הנפש בחי' נקודות. וע"י הנקודות מתנועעים האותיות ונצטיירו לטוב או להיפך ח"ו: אך כדי שתצא הנפש מכה אל הפועל צריך לדבר בפה הכיסופין וההשתוקקות, שהוא נכסף ומשתוקק, כמ"ש (שם ה') נפשי יצאה בדברי, שע"י הדיבור יוצאת הנפש מכה אל הפועל. כי ע"י ההשתוקקות נתהווה הנפש בכה, וע"י הדיבור שהוא מדבר בפיו ההשתוקקות, נגמר הנפש ויוצאה מכה אל הפועל [ב]. וז"ש רז"ל (מ"ק יז.) [ג] אם הרב דומה למלאך ה' צבאות תורה יבקשו מפיחו, כי אותיות התורה הם פועלים, כי הם החיות של כל דבר. כמ"ש [ד] ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, ואין טוב [ה] אלא תורה (ברכות ה.). כי הם מנהיגין את כל העולם. אך האותיות בעצמן הם כגולם, ואין להם שום תנועה וחיות, ואין להם שום ציור. וע"כ יש להתורה שני כחות, זכה נעשה לו סם חיים וכו' ויומא עב: וע' תענית ז.). כי כ"א לפי מה שהוא נכסף, כך הוא מצייר ומפרש אותיות התורה. כי בהתורה כלול אהיות טוב ורע [ז], וצדיקים ילכו כם ופושעים יכשלו כם [ח]. היינו כ"א לפי הכיסופין שלו שמחם נעשים נפשות, ע"י עושה נקודות לאותיות התורה, ונצטיירו האותיות ונתפרשו לטוב או להיפך ח"ו. ולפי מה שנצטיירין כך הם פועלים בעולם. וע"כ אותיות התורה מבקשים להצטייר מפי צדיק, שהוא מדבר הכיסופין דקדושה שלו, שע"י מקבלין האותיות נקודות ונצטיירין לטוב. וזהו אם הרב דומה למלאך ה' צבאות, כי הרב צריך ג"כ שיהיה לו שני כחות שיש להתורה סם חיים וסם וכו', כאופן שיהיה אפשר להמתקרב אליו לקבל כרצונו, צדיקים ילכו ופושעים יכשלו. אם הוא משתוקק לעבודת הש"י, יוכל לקבל מהרב דרך ישרה לעבוד את ה', ואם לאו וטינא יש בלבו [ט], יוכל ג"כ למצוא בהרב דבר שיקצין בנטיעות ויכפור בכל ח"ו: וזה בחי' (הניגה יד ע"ב) [י] ד' שנכנסו לפרדס [יא], ר"ע נכנס בשלום ויצא בשלום, בן עזאי הציץ ונפגע, בן זומא הציץ ומת, אחר קיצין בנטיעות. ואלו הד' בחינות הם בחינות צדיק ורשע עובד אלקים ולא עבדו, האמורים בפסוק (מלאכי ג) ושבתם

וראתם בין צדיק וכו' [יב]. ואלו הד' בחינות הם נמצאים בכל בני אדם הרוצים ליכנס לעבודת ה', ולהתקרב להצדיק והרב שבדור. כי יש מי שהוא נכנס ונתקרב להצדיק והוא מקבל ממנו דרך ישרה לעבודת ה' לפי מדרגתו וערכו. והוא בחינות צדיק, בחינות רבי עקיבא [יג] שנכנס בשלום ויצא בשלום. ויש מי שהוא בחינות הציץ ומת, הציץ ונפגע. היינו שנתלהב לבו מאד מגודל האור וההתלהבות שהאיר בו הצדיק ביותר [יד] שאת למעלה ממדרגתו, ועל ידי זה יוכל למות. וזה בחי' הציץ ומת, בחינות עובד אלקים. ויש מי שיוצא מדעתו מחמת שעולה למעלה ממדרגתו, והוא בחינות הציץ ונפגע, בחינות לא עבדו. אך עכ"ז אפילו הציץ ומת הציץ ונפגע, שניהם, הם בחינות צדיק [טו], ועליהם ג"כ נאמר צדיקים ילכו כם, רק שלא נכנסו ויצאו בשלום כמו רבי עקיבא [טז]. ויש מי שמתקרב להצדיק ומקצין בנטיעות וכופר בכל ח"ו, והוא נקרא רשע, וזה בחינות אחר. וזה בוודאי טינא היתה בלבו, כמו שאמרו רז"ל [יז] על אחר. וע"כ בהכרח שימצא בהצדיק את שלו, שימצא דבר שיקצין בנטיעות על ידו, ועל זה נאמר ופושעים יכשלו כם. כי הרב בהכרח שיהיה לו שני הכחות אלו כנ"ל: וזה בחי' מלאך ה' צבאות, כמשארז"ל שם [יח] על אחר, מאי הוא, הוא מט"ט דקא יתיב וכו', אמר ש"מ וכו'. רבי עקיבא [יט] דרש ה' צבאות שמו [כ] אות הוא בצבא שלו [כא]. וע"כ צריך הרב שיהיה לו שני בחינות אלו, בחינות מלאך, היינו מט"ט, ובחינות ה' צבאות, וזהו דומה למלאך ה' צבאות [כב]. ואזי אפשר להנכנס ונתקרב אליו לקצין בנטיעות ע"י בחינות מלאך, כמו אחר שקיצין בנטיעות ע"י שראה מט"ט שהוא מלאך שהוא יושב וכו', שעל ידי זה מעה ואמר שהוא רשות בפ"ע ח"ו כנ"ל. או ליכנס וליצא בשלום ע"י בחינות ה' צבאות, כמו ר"ע. כי כל צדיק צריך שיהיה למדן בתורה, והסיד כמעשים טובים. כי אם אינו למדן, אמרו רז"ל [כג] ולא עם הארץ חסיד. ולמדן בלבד בוודאי אינו כלום, כי אפשר להיות למדן ורשע גמור [כד]. ולא זכה נעשה לו סם מות, ע"כ צריך שיהיה למדן וחסיד [כה]. וב' בחינות אלו, הם בחינות מלאך ה' צבאות. כי מה שהוא למדן בתורה, הוא בחי' מלאך שהוא מט"ט. כמ"ש (בת"ת ת"ל ד' ע"ב [כז]) ליעש אלקים את הרקיע ויהי מבדיל בין מים למים [כח] דא מט"ט. שהוא בחינות משנה, המבדיל בין מים מיון דכיון ובין מיון מסאבין, בין טמא לטהור אסור ומותר וכו'. וצריך להדמות לקונו להיות חסיד כמעשים טובים, וזה בחינות ה' צבאות. אך מי שטועה וסובר שבחינות למדן לבד הוא העיקר, הוא בחינות אחר שקיצין בנטיעות, ע"י שמסר שמלאך מט"ט בעצמו הוא רשות ח"ו [כט]. אך באמת מט"ט בעצמו בלי הקב"ה אינו כלום, ואין לו שום רשות. כך התורה בלא מעשים טובים אינה כלום, אדרבא לא זכה

תורה אור
איכה ג (לה) מפי עליון לא תצא הרעות והטוב:
שיר השירים ה (ו) פתחתי אני לדודי ודודי חקק עבר נפשי וצאה בדבור בקשתיה ולא מקצתיהו קראתיו ולא ענני:
מלאכי ב (ז) כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיחו כי מלאך ידוד צבאות הוא:
הושע יד (י) מי חכם ויבן אלה נבון וינדעם פי ישרים ידבי יקוק וצדיקים ילכו כם ופושעים יכשלו כם:
מלאכי ג (יח) ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עבד אלהים לאשר לא עבדו:
בראשית א (ו) ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים:
ישעיה מז (ד) גאלנו ידוד צבאות שמו קדוש ישראלי:
תורה אור
איכה ג (לה) מפי עליון לא תצא הרעות והטוב:
שיר השירים ה (ו) פתחתי אני לדודי ודודי חקק עבר נפשי וצאה בדבור בקשתיה ולא מקצתיהו קראתיו ולא ענני:
מלאכי ב (ז) כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיחו כי מלאך ידוד צבאות הוא:
הושע יד (י) מי חכם ויבן אלה נבון וינדעם פי ישרים ידבי יקוק וצדיקים ילכו כם ופושעים יכשלו כם:
מלאכי ג (יח) ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עבד אלהים לאשר לא עבדו:
בראשית א (ו) ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים:
ישעיה מז (ד) גאלנו ידוד צבאות שמו קדוש ישראלי:

* איכה ג' לה
גם בדפורי וההשתוקקות, בתרלד ומתורלו - וההשתוקקות
מתורנועניים
ג' (להבין הענין עיין ערבי נהל ויקהל דרוש א)
ה' עיין תורה טו אות ד' (להבין הענין עיין ערבי נהל ויקהל דרוש א)
ה' תגינה טו: עה"פ במלאכי ב' ו' כנ"ל
גם בדפורי ויצר אור בשחרית
מ' משלי ד' ב' לקח טוב נתתי לכם
תורה לו [דף ג: טור א'] ותורה קא [דף צז. טור א'] ותורה קסד [דף קו. טור א'] ותורה צא תינא [דף מ: טור ב'] ושיתו הר"ן רשו ועלים לתרופה רה.
ה' הושע יד י'
כ" לשון הגמ' תגינה טו: ופרש"י רשעים היו מימיהם. טינא פירושו בין בארמית (שבת קכז, קכד: ועוד).
ג' גרסת הגמ' שלנו שכן עזאי מת וכן זומא נפגע וגרסת רבנו היא גרסת הירושלמי תגינה פ"ב ה"א ושיר השירים רבה א' כח שכן זומא מת וכן עזאי נפגע.
י' לעולם הצירה עולם מט"ט עיין שערי קדושה (למטהר"ח) ח"ג שער ו'
ד' גם בדפורי וכו', בתרלד ומתורלו - וכו'
ה' בתרלד- עקיבה
ט' גם בדפורי ביותר, ובתשכס - ביתר
י' גם בדפורי עכ"ז, ומתורלו - עכ"פ
י"ג עבדו ולא עבדו תרורווי צדיקי עיין תגינה ט:
ט" בתרלד- עקיבה
כ' * תגינה טו:
כ" תגינה טו.

כ" תגינה טו.
כ" ישעיהו מז ד'
כ" * גרסה זו היא גרסת העין יעקב וכן הוא בוורה ובתיקונים בכמה מקומות, אבל גרסת הגמ' שלנו היא - ארון הוא בצבא שלו. ועיין מהרש"א חושני אגודת שם.
כ" מלאכי ב' ד' הנ"ל
כ" פרקי אבות ב' ה'. ועיין שבת סג. ותנא דבי אליהו וזטא טו
כ" כגון דואג שנקרא אביר הרועים בשמואל-א כא ה' ופרש"י אב ב"ד דהיינו ראש הסנהדרין בזמן שאלו המלך עיין תורה סא אות א' וכן אחיתופל ראש סנהדרין בזמן דוד המלך כמבואר בתרגום יונתן תהלים [קמ"י] עה"פ ראש מסיבי, ועיין שמואל-ב-טו כג ואעפ"כ מבואר בתגינה טו: שאין להם חלק לעוב"ב כי טינא היתה בלבם. גם עיין לק"ה נחלות ג ב ד"ה וזה בחי' חטא עץ הדעת טו"ד

תורה אור
שיר השירים א (יא) תורי
וקב נעשה לך עם נקודות
הכסף:
איוב לו (כב) מצפון וקב
יאתה על אלוה נורא הוד:
קהלת ח (יד) יש קבל אשר
נעשה על הארץ אשר יש
צדיקים אשר מגיע אליהם
כמעשה הרשעים ויש רשעים
שמוגיע אליהם כמעשה
הצדיקים אמרתי שגם זה
קבל:
במדבר בלק כג (כא) לא
הביט און ביעקב ולא ראה
עמל בישראל יקוק אלהיו
עמו ותירעת מלך בו:
שמות כי תשא לא (יז) בני
ובין בני ישראל את הוא
לעלם פי ששת ימים עשה
יקוק את השמים ואת הארץ
וביום השביעי שבת וינפש:
תהלים קמה (ט) רצון יראוי
נעשה ואת שונעתם ישמע
ירושלים:

כו'. ומחמת שני הבחינות אלו שצריך להיות להצדיק, למדן
וחסיד, והם בחי' [א] מלאך ה' צבאות. עיי' נמצא בהצדיק שני
כחות שיש להתורה, סם היים וסם מות. ואפשר להתקרב
אליו, למצוא בו דבר שיקצין בנטיעות, או ליכנס ולצאת בשלום
: וזהו אם הרב דומה למלאך ה' צבאות, היינו שהוא למדן
בתורה, ועובד את ה', ועיי' הוא מצייר אותיות התורה לטוב.
אוי תורה יבקשו מפיחה, שאותיות התורה מבקשין לקבל
נקודות ולהצטייר מפיו, היינו עיי' שפיו ידבר ההשתוקק'
והכיסופין דקדושה שלו, שעיי' נגמרין ויוצאין הנפשות, ונעשין
נקודות להאותיות, ונצטיירו ונעשין כלי לקבל טוב. כי עיי'
הנקודות נדווגו ונצטרפו האותיות כנ"ל :

וזה שכתוב [ב] תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף, כי זהב
הוא בחינות זיווג, כמו שכתוב (איוב לו) מצפון זהב יאתה.
ואתערותא דזווגא מסמרא דשמאלא שהוא צפון (וזהו וישב דף
קפו ע"ב) : וזהו תורי זהב נעשה לך, שאותיות התורה נדווגין
ונצטרפין על ידי נקודות הכסף. כי זווגן והצטרפותן של
האותיות היא' על ידי הנקודות, שנעשים מהכיסופין
וההשתוקקות, שעל ידם נתהוין הנפשות. שהם בחינות נקודות.
כי על ידי הכיסופין נעשה זיווג. כי על ידי מה שהוא נכסף אל
הדבר נעשה נפש. ועיי' מה שהוא נכסף לדבר חוזר הדבר
וכוסף אליו. ומה נתהוה ג"כ נפש. והנפשות מזדווגין, ואחר
כך באים לבחינות עיבור ולידה. וזהו ענין הכתוב בזה"ק [ג],
תיאבותיה' דנוקבא עביד נפש נוקבא, ותיאבותיה' דדכר עביד
נפש דכר. כי מה שהוא נכסף הוא בחינות תיאבותיה' דנוקבא,
והוא עביד נפש נוקבא. ומה שהדכר חוזר ונכסף אליו הוא
בחינות תיאבותיה' דדכר ועביד נפש דכר [ד]. ואחר כך באים
לבחינות עיבור ולידה כמו שכתוב בזה"ק שם [ה] עיין בזה"ק לך
לך דף פה ע"ב) : וזה בחינות ג'ילגולי הנפשות, כי הדיבור
שמשם יוצאים הנפשות, נעשה על ידי חיתוך האותיות באויר.
כי המוצאות מכים זה בזה והותכים האותיות באויר. והאוירים
מכים זה בזה עד שמגיעין לאוון השומע [ו]. ועל ידי חיתוך
האותיות באויר נעשה הדיבור, שמשם יוצאין הנפשות. כי
האויר הוא החיות של כל דבר, ובלי אויר אי אפשר לחיות.
והוא בחינות הנפש, והנפשות יוצאים ומתגלגלים :

וכלל הדבר שמואד יקר הכיסופין וההשתוקקות לדבר
שבקדושה. כי על ידם נתהוה נפש, ונגמר על ידי הדיבור כנ"ל,
ויוצא ומתגלגל. ולפעמים מתגלגל ובא הנפש דקדושה לתוך
הרשע, ונפלים לו הרהורי תשובה, ותוכל להחזירו למוטב. וכן
להיפך, כמה רעות גורמים הכיסופין לדבר רע ח"ו. כי הנפש
שנתהוה על ידי כיסופין רעים, מתגלגל לפעמים לתוך הצדיק,
ותוכל להחמיאו ח"ו: וזה בחי' (קהלת ח) יש הכל אשר
נעשה על הארץ וכו', הכל, הוא בחי' הכל פה שמשם יוצאים

הנפשות. ועל ידי זה יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה
הרשעים, על ידי שמתגלגל לתוכן נפש מכיסופין רעים. ויש
רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים, על ידי שמתגלגל
לתוכן נפש מכיסופין טובים : ולפעמים הצדיק מתקן הנפש
רעה שמתגלגל אליו, וכן הרשע מקלקל הנפש קדושה
שמתגלגל בתוכו. אך בתחילה בעת שמגיע הנפש, על זה אמר
הכתוב יש צדיקים שמגיע וכו'. כי בוודאי נפלים לו הרהורי
עבירה בעת שמגיע אליו נפש רעה מכיסופין רעים. אך אחר
כך אפשר שתחמיאו, ואפשר שהוא יתקן הנפש : וכן יש
רשעים שמגיע וכו', שנפלים לו בוודאי הרהורי תשובה, בעת
שהגיע אליו נפש קדושה מכיסופין קדושים. אך אחר כך אפשר
שהוא יקלקל הנפש הקדושה, או שתחזירו למוטב : וזה סוד
נפילת אפים, שכוונתו להעלות הנפש בבחינות העלאות מ"ג
[א] ולעשות יהוד [ב]. כי עיי' הכיסופין וההשתוקקות, שזה
בחינות העלאות מ"ג כידוע [ג], מזה בעצמו נעשה נפש
ונתעלה ונעשה יהוד זיווג כנ"ל : עיי' הכיסופין נעשין
הנפשות, שהם בחינות נקודות, ונדווגו הנפשות וכו'. וזה
בחינות זווגן והצטרפותן של הנקודות שהם בחינות זווגי
הנפשות. ועל ידי הנקודות נדווגו ונצטרפו האותיות, זה
בחינות זווגי הגופות: וז"ל (במדבר כג) לא הביט און
ביעקב, ע"ד שדרז"ל מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה
(קידושין מ וע' ירושלמי פאה פ"א [ד]). וזהו לא הביט און
ר"ת וי אבדה נפש (וביצה מזו [ה]), שהוא בחינות
השתוקקות וכיסופין כנ"ל. היינו שהשתוקקות וכיסופין רעים אין
הקב"ה מצרף, וזה לא הביט און ביעקב : וז"ל (תהלים קמה)
רצון יראוי יעשה ואת שונעתם ישמע וישמע, היינו
שצריכין שני הבחינות רצון ודיבור כנ"ל. כי הרצון שהוא
הכיסופין פועל שנעשה הנפש בכח, ועל ידי הדיבור יוצא הנפש
מכח אל הפועל, ואז נעשה בקשתו, עיי' שמצייר האותיות לטוב
וכו' וכנ"ל. וזהו רצון יראוי יעשה, כי על ידי הרצון שהוא
הכיסופין נעשה הנפש בכח ואז נעשה בקשתו ורצונו בכח,
בחינות רצון יראוי יעשה. ואחר כך ואת שונעתם שמדברים
בפיהם ההשתוקקות והרצון והכיסופין שלהם, על ידי זה ישמע
ויושמע. כי עיי' הדיבור נגמר הנפש ויוצא מכה אל הפועל,
ואזו נצטיירו האותיות ונעשים כלי לקבל טוב ונתמלא בקשתו
בפועל כנ"ל. כי כפי הנפש שעושה בכח או בפועל, כן נעשין
נקודות להאותיות, וכן נצטיירין האותיות, וכך הם פועלים
ועושים בקשתו ורצונו כנ"ל:
שויך לעיל. למ"ש שם שלמדן בלבד בוודאי אינו כלום, וכו',
ומי שמועה וסובר ח"ו שלמדן לבד הוא העיקר, הוא בחינות
אחר שקיצין בנטיעות, כי יכול להיות למדן ורשע גמור וכו'
כמבואר לעיל. וכן אפילו הצדיק לפעמים

¹⁰ דרשת חז"ל שם עה"פ [שמות לא יז] שבת וינפש כמבואר לעיל בתחילת לשון מוהר"ן [דף סד:]
¹¹ בתולד- יראוי
¹² בתולד- יראוי

^א מלאכי ב' ד' כנ"ל
^ב שיר השירים א יא
^ג בתולד- הוא
^ד בתולד- מזדווגין
^ה לך לך דף פה: ועיי' דעביד נפש ולא כתוב איזה
^ו בדפ"ר- תיאובתיה, (וכן לקמן עוד ג"פ וכן לשון זוהר לך הנ"ל) ומתקפא- תיאובתיה וכן לקמן עוד ג"פ.
^ז עין לק"ה נחלות ג' ג'
^ח בתחשת העביר המ"מ הזה לעיל תחילת הענין
^ט גם בדפ"ר ג'ילגולי, ומתוצו- גלגולי
^י כנ"ל בסוף את ח'
^{יא} מיין נוקבין והפירוש עיין תורה קפה ותורה עה
^{יב} פרי עץ חיים שער נפילת אפים פ"א שער הכוונות דרוש נפילת אפים א'
^{יג} זהו ויחי דף רמד. ועיין תורה עה בלשון מוהר"ן שם
^{יד} פרק א' הלכה א' נדף ה. דפוס וילנה ודף ט: מהדו' עזר והדר

כשנופל ממדרגתו כידוע [1] שאי אפשר לעמוד תמיד בקביעות על מדרגתו אחת. אזי בעת שנופל ממדרגתו, אם ירצה להחזיק עצמו במדרגתו למדן שנשאר לו, הוא לא טוב, רק צריך להחזיק עצמו ביראת שמים מה שיש לו עדיין מהרשימו שנשאר לו : ע' בתיוקונים ס"ט דף ק"ב. א"ל [2] **כי ביום אבלך ממנו כתי' [3] א"ל בההו' יומא הציץ ומת אר"ש בנין דא כתיב [4] יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים וכו' ע"ש והבן [5]**

שלימות כל הדברים היא האמונה, ובלתי האמונה כל הדברים חסרים. כמו"ש רז"ל (ב"ב ט') לענין צדקה, הנותן פרוטה לעני מתברך בשש, והמפייסו ב"א. וכין בנותן צדקה ובין במפיים העני הנ"ל, חסר א'. כי ראוי להיות שבע וי"ב, כנגד ז' כוכבי לכת, וכנגד י"ב מזלות. כי צדקה הוא בחינות גלגלים, כמו"ש רז"ל (שבת קנא): **כי בגלגל הדבר הזה יברכך [6]**, גלגל הוא שחזור בעולם. וכמו שהגלגל יש לו שתי תנועות, אחת תנועה הטבעית ממערב למזרח, ואחת תנועה ההכרחית ממזרח למערב, מה שהגלגל היומי חוזר ומתגלגל ממזרח למערב, ומכריח עמו כל הגלגלים. כן לענין צדקה אמרו"ל יותר ממה שבעה"ב עושה עם העני העני עושה עם הבעה"ב, שזה בחינות שני תנועות ממערב למזרח וממזרח למערב, דהיינו מהעני לבעה"ב ומבעה"ב להעני. (וכמבואר לעיל [7] בלשונו ז"ל). כי כל השפע והברכות באים על ידי הגלגלים, כי על ידם מנהיג הקב"ה העולם כידוע [8]. ועי"כ ה' ראוי שיהיו הברכות האמורים אצל צדקה שבע וי"ב, כנגד הגלגלים. אך בזה הורו לנו רז"ל, שהצדקה חסירה ואין לה שלימות, ועדיין חסר אחת, הן בנותן והן במפיים. היינו שחסר האמונה, שבלעדה הצדקה חסירה עדיין, ועל ידי האמונה נשלם ומאירה בחינות הצדקה : וז"ש **והאמין בה' ויחשבה לו צדקה**, שעל ידי האמונה נחשבת הצדקה, כי בלתי האמונה היא חסרה : וז"ש רז"ל [9] שמש בשבת צדקה לעניים, כי שבת הוא בחינות אמונה, כי שבת הוא מעיד על יחודו ועל 'חידוש העולם כמוכא בספרים [10]. ועל ידי אמונה שהוא בחינות שבת מאירה הצדקה. וזה שמש בשבת צדקה, שמש לשון אור, היינו שבשבת שהוא בחינות אמונה מאירה הצדקה כנ"ל : וכן התורה ג"כ חסירה בלי אמונה, ועי"כ ארו"ל (מכות כד) בא דוד והעמידן על י"א בא ישעיהו והעמידן על שש, נמצא שחסר ג"כ אחד מן המנין, מכוון ממש כמו שאמרו אצל צדקה שש וי"א, כי התורה חסירה בלי אמונה, וז"ש עד שבא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק **באמונתו יחי'**, כי על ידי האמונה נשלם התורה: וזה כוונת התנא שהתחיל במשנה [11] יציאות השבת שתיים שהן ארבע כיצד העני וכו' שמש העני את ידו לפניו, שבתחילת" שבת התחיל תיכף במצות" צדקה, לרמוז שבשבת נשלם ומאירה הצדקה כנ"ל, שמש בשבת צדקה לעניים. כי על ידי שבת

שהוא בחינות אמונה נשלם ומאירה הצדקה, ועל ידיהם נתמלאו הברכות שהיו חסרים. כי אמונה הוא מקור הברכות, כמו שכתוב (משלי כח) **איש אמונות רב ברכות**. וכן שבת נאמר בו, כי היא" מקור הברכה [12]. וז"ש (תהלים פה)" **צדק לפניו יחלך וכו'**, כי יש דרכים רחבים שהם דרך הכבושה לרבים, וכן יש שבילים, וזה הדרך והשביל נמשך לכאן, וזה לכאן. ולכל דרך ושביל יש כנגדו בגלגלים דרך ושביל. וכן בין דרך לדרך גדל כאן עשבים, כן יש ג"כ נגד כל עשב ועשב כוכב שהוא כנגדו, שהעשב גדול מכחו, כמו"ש רז"ל (מדרש רבה בראשית פרשה י' [13]) **אין לך כל עשב ועשב שאין לו כוכב וכו'**. ולפעמים כשאדם יש לו עיכוב וצער בדרך, הוא מחמת שכנגד המקום הזה יש שם עיכוב בהכוכב שאינו מאיר בשלימות. ועל כן התקנה לזה ליתן צדקה קודם שיצא לדרך, כמה שכתוב **צדק לפניו יחלך וישם לדרך וכו'**. כי על ידי הצדקה יאיר הכוכב, כי על ידי צדקה מאירין הגלגלים כנ"ל. ועל כן על ידי הצדקה שנותן, יבטל עיכובו שיש לו בהדרך [14] שנמשך מהעיכוב שיש בהגלגלים והכוכבים כנ"ל : וזה שאמרו רז"ל (הוריות יוד) כוכב אחד יש שמתעה את הספינות, היינו כשהספינה מגיעה תחת אותו כוכב אזי הספינה תועה בדרך, מחמת שזה הכוכב אינו מאיר בשלימות : **שמשו** הוא בחינות ברית [15], ועל ידי פגם הברית אין לנו מאור השמש כי אם מראה חמה. ועכו"ם נקראים צל, כמו שכתוב (ישעיהו י"ח) **הוי ארץ צלצל כנפים [16]**, והם מכסים אור השמש. וזהו בחינות **צלצל כנפים**, מלשון **ולא יכנף עוד מוריך**. וזהו בחינות מראה חמה עמוקה מן הצל, כי אף שישראל עיקר, על כל זה העכו"ם מכסין עליהם כאלו כל העולם שלהם, ומכסין העולם בדרך הטבע. כי באמות הקב"ה מנהיג העולם, והם מכסים הנהגת הש"י כאלו מתנהג ח"ו על ידי הכוכבים ומזלות בעצמן. אך לעתיד לבא יעביר אותם, ואז יקיים **סר צלם**, ואזי יתגלה אור השמש. בבחינות **זרחת לכם יראי שמי שמש [17]**, היינו שיתגלה אור השמש. וזהו **ומרפא בכנפיה**, היינו בחי' **ולא יכנף עוד מוריך**. ואז יקיים **עד אשית אויביך הדם לרגליך [18]**, היינו שהם יהיו למטה, לא כמו שהיו מקודם מראה חמה עמוקה : כאברהם נאמר **בחם היום**, שהוא בחי' שמש, ע"י שמל ונתגלה הברית : התפלה נקראת בחי' רגל [19]. **כל זה הענין שמענו תחילה בלי ביאור וקשר**, וכבר מבוארים הדברים היטב בהתורה אית לן בירא הנ"ל : **גברא דאזויף [20]** וריחיא דתבירא [21], לא זכינו לשמוע עליהם תורה. אבל מכלל דבריו שמעתי, שרצונו לגלות תורות על כל המאמרים הנאמרים שם. וגם גילה דעתו, שרצונו ה' לגלות תורה גם על כל המעשה הנאמר שם בענין הסבי דבי אתונא בתחילה ובסוף, איך התנהג ר' יהושע ב"ה עמם, איך בא אליהם וכו', ואיך התנהג

תורה אור
בראשית ב (יז) וטעין הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות: קהלת ח (יד) יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים ויש רשעים כמעשה הצדיקים אפרתי ששם זה הקב"ה:
דברים ראה טו (י) נתון מתן לו ולא ירע לבבך בתוך לו כי בגלגל הדבר הזה יברכך יקח אליהו קבל מעשך ובכל משלח ירד:
בראשית לך לך טו (ו) והאמן בידוד ויחשבה לו צדקה:
חבקוק ב (ד) הנה צפלה לא יצרה גפשו בו וצדיק באמונתו יחיה:
משלי כח (כ) איש אמונות רב ברכות ויחזק למעשיו לא יקח:
תהלים פה (יד) צדק לפניו יחלך וישם לדרך פעמיו:
ישעיה יח (א) הוי ארץ צלצל כנפים אשר מעבר לגברי כוש:
ישעיה ל (כ) ונתן לכם אדני לקחם צר ומים לקח ולא יכנף עוד מוריך והיו עיניך ראות את מוריך:
במדבר שלח יד (ט) אך בידוד אל תמרו ואתם אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם סר צלם מפליהם וירדו אתנו אל תיראם:
מלאכי ג (כ) ונתתה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה וירצאתם ופשתם כעגלי מרפא:
תהילים קי (א) לך דוד ממור גאם ידוד לאדני שב לימיני עד אשית אויביך והים לרגליך:
בראשית יח (א) וירא אליו ידוד באלני מרפא והוא ישב פתח קהלה כחם היום:

¹⁰ **בחומר לכה דודי**
¹¹ ציון זה נוסף בתורלו בפנים
¹² בתקפא - (תהילים יז) ובתורלו ותשכח תוקן
¹³ ספקא ו'
¹⁴ ועיין יסוד יוסף פרק טב
¹⁵ עיין זוהר שמות ג: פנחס דף ריו.
¹⁶ עיין בפסוק ועיין תוס ב"ק קטז: ד"ה יחסנינה
¹⁷ מלאכי ג' כ' כנ"ל אות ט'
¹⁸ תהילים קי א'
¹⁹ עיין לקמן סי' נה [אות ה] ולעיל סי' ט' [אות ב' ויאסף יעקב רגליו אל המטה]
²⁰ עד כאן בדפוס אחר תורה נב וקמ וקמא כנ"ל וכאן (צילום 92 טור ג) נדפס תורה קמב קמב קמב קמב קמב וכו'
²¹ כסדר עד תורה קפא ואחרית תורה נד
²² היא השאלה הב' שם
²³ היא השאלה הח' שם

^א בעש"ט עה"ת כי תבוא ט' ואתחנן טו
^ב ר"א לר"ש כיון שחטא הבל כאביו מדוע לא מת באותו היום
^ג בראשית ב' ו' ז'
^ד קהלת ח' יד
^ה עד כאן נמצא בדפוס אחר תורה נב כנ"ל וכאן נדפס תורה קמ וקמא ואחריתן לשון מוהר"ג דלקמן ושלימות כל הדברים (בצילום 91 טור ז)
^ו דברים טו י'
^ז אות ב'
^ח עיין ספר הברית ח"א טאמר ב פ"א
^ט תענית ה:
^י גם בדפוס יחידוש ובתשכ"ט - חדוש
^{יא} כנ"ל אות ב' ע"ש ועיין עקדת יצחק שער סו והקדמת הרמב"ם לפרקי אבות. ומנורת המאור אות קנט שהוא חלק ז' פ"ה.
^{יב} ריש מסכת שבת
^{יג} גם בדפוס שבתחילת ובתשכ"ט - שבתחלת
^{יד} מתרצו - במצוות
^{טו} בתרלז - הוא

תהלים נא (ז) אדני שפתי
תפתח ופי יציר תהלתך;
בראשית כט (א) וישא יעקב
רגליו וילך ארצה בני קדם:
תהלים קיט (יא) בלבי
צפנתי אמתך למען לא
אחשא לך:

תהלים לד (יג) מי האיש
הקפץ חיים אהב ימים לראות
טוב:

תהלים נג (יא) באלהים
אהלל דבר בידך אהלל
דברך:

משלי ג (יז) דרכיך דרכי
נצח וכל נתיבותיה שלום:
ישעיהו ו (ג) וקרא זה אל
זה ואמר קדוש קדוש קדוש
לקול צבאות מלא כל הארץ
כבודו:

נחמיה ט (ו) אלה הוא יקוק
לבדך את אלה עשית את
השמים שמי השמים וכל
צבאם הארץ וכל אשר עליה
המים וכל אשר בהם ואתה
מתיה את כלם וצבא השמים
לך משמתיים:

ישעיהו כא (יא) משא הזמ
אלי קרא משעיר שפר מה
מלוקה שפר מה מליל:
דברים נצבים ל (יא) כי
המצוה הזאת אשר אנכי
מצוה היום לא נפלאה הוא
מפך ולא רוקה הוא:

מו: ליקומי

עמכם אח"כ. ודיבר עמי קצת מענין המעשה הזאת הנאמר
שם בגמ' בענין זה, והכנתי שיש לו חידושי תורה על כל זה.

אדני שפתי תפתח לב מי האיש החפץ חיים לג

מוהר"ן

אך בעו"ה בא השמש בצהריים, ולא זכינו לשמוע כ"א מה
שנדפס, תהלה לאל הוי [א]:

הפעם נודה את ה' בגילה ברנה, אשר זכינו לסיים סבי דבי אתונא, דברים הסתומים
והסתומים באלף עיזקאין אין חכמה ואין תבונה וגם אם יאמר החכם לדעת לא יוכל למצוא נלעג
לשון אין בינה, נתיב לא ידעו עיט ולא שזפתו עינא, מה אדבר והוא אמר ועשה אזנים לתורה
הצפונה, עתה כפינו פרושות אל ה' בכקשה ותפלה ותחינה: ה' יגמור בעדינו להדפיס יתר
המאמרים הנוראים, אשר גילה בהם דרכי עבודתו ית' בדרכים נפלאים, עמודי שש מיוסדים על
אדני פז על כל פסוקי תנ"ך ועל כל דברי התנאים ואמוראים, גלילי זהב בתרשיש ממולאים,
מפנינים יקרים ומפז מסולאים, בזכותם נזכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי
תורתך אשר קבלנו מפי אדון כל הנביאים, ויקויים במהרה בימינו ועלו בהר ציון מושיעים. אכ"ר:

(לשון רבינו ז"ל)

לב [ב] (תהלים נא) אדני שפתי תפתח, והוא בחי' ריקודין [ב] של התונה. כי כל זמן שלא נתונה לזווג, היא
אתקריאת נער בלא ה' (וזהו בא דף לח ע"ב) [ג] גימ' ש"ך דינים. וכד אתתקנת לזווג איתקריאת נערה בחי'א, שנמתקין
הדינין ע"י ה' אלפין של אהיה שבכינה [ד] כמוכא בפע"ח שער עמידה [ה]. נמצא הכלה עדיין בבחינות נער בבחינות ש"ך
דינים, וצריך להמתיקה ולתקנה, וזה נעשה ע"י ריקודין. כי הרגלין הם בבחינות נצה והוד [ו], והם נתנשאים ע"י הלב,
היינו ע"י שמחת הלב. כנראה בחוש שע"י שמחת הלב מרקדין, כמ"ש גבי יעקב (בראשית כט) וישא יעקב את רגליו, ופי'
רש"י לבו נשא את רגליו. ולב היא"ח בינה, כמ"ש [ז] בינה ללב ובה הלב מוכין. על כן צריך לכונן בריקודין האלפין שבלב ע"י
הרגלין להכלה שהיא בחי' ה"א פעמים דין גי' ש"ך גי' נער. וע"י אור הלב שנמשך לה נעשית נערה בחי'א, ונעשית ה'
פעמים אדני. וזה בחי' אדני שפתי תפתח [ח], שע"י השפתיים שהם נצה והוד, נפתח ונמתק הכלה בכחי' זווג [ט], ונעשית
בחי' אדני, שהיא נערה, שהיא יראוי לזווג. וזה דאיתא במדרש (בראשית פ' ע [י]) כשנשא יעקב את לאה בשעה שהיו מרקדין
היו מוזמרין הייא לייא לרמוז ליעקב הא לאה. היינו כי לאה היא עלמא דאתכסאי (וזהו ויצא קנד). שהוא בחי' לב, כמ"ש (תהלים קיט) בלבי צפנתי אמרתך. ומשם המיתוק של
הדינים כשממשיכין ה"א מהלב. וזה הא לאה, שצריך להמשיך מלאה האלפין כדי להמתיק ולתקן את הכלה: גם היו אומרים שהכלה שמה לאה, שע"י בחינות עצמה נמתקת:

לג [י] (תהלים לד) מי האיש החפץ חיים אהב ימים לראות טוב:

א הכלל הוא, שצריך לבקש שלום. שיהיה שלום בין ישראל, ושיהיה שלום לכל אדם במדותיו. היינו שלא יהיה מחולק במדותיו ובמאורעותיו, שלא יהא לו חילוק בין בטיבו בין בעקו תמיד ימצא בו השי"ת. היינו (שם נו) בה' אהלל דבר באלקים אהלל דבר [יא]: וע"י מה ימצא השי"ת בין בטיבו בין

בעקו"ה, ע"י התורה הנקראת שלום, כד"א (משלי ג) וכל נתיבותיה שלום [ב] וע"י צדיקים שנקראו גם כן ברית שלום [ג]. ומחמת זה יכול לאהוב את השלום בכל מקום הן בטיבו כו', ויכול להיות שלום בין ישראל ולאהוב זה את זה: ב וצריך לדעת, שמכח"כ"א [ג], ולית אתר פנוי גימיוה [ג], ואיהו ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין [ג] ואפי' מי שעוסק כמ"מ בעכו"ם, לא יכול להתנצל ולומר, א"א לעבוד את השי" מחמת עוביות וגשמיות שנופל תמיד עליו, מחמת העסק שעוסק תמיד עמהם. כי כבר גילו לנו חכמינו ז"ל [ג], שבכל דברים גשמיים, ובכל לשונות העכו"ם, יכול למצוא בהם אלקות. כי בלא אלקות אין להם שום חיות וקיום כלל, כמ"ש (נחמ' ט') ואתה מחיה את בולבם. לבד שהחיות ואלקות הזה שם בצמצו גדול ובמעוט רק כדי חיונו להחיותו ולא יותר. כי הקב"ה צמצם את אלקותו בצמצומים רבים ושונים, מראשית המחשבה עד נקודת המרכז של עולם הגשמי ששם מדור הקליפות. ובכל מה שמשתלשל יותר ומתצמצם יותר למטה, אלקותו מלוכש שם כמלבושים רבים יותר. וזה שגילו חז"ל ופתחו לנו פתח שהמשיכיל ידע ויבין שבכל הדברים גשמיים יש אלקותו וחיותו, כמ"ש חז"ל (מנחות לד ע"ב) [ג] טט בכתפי שתים פת באפריקי שתים [ג], להודיע שבכל לשונות העכו"ם יש שם אלקותו המחיה אותה [ג]. וזה שמביא בירושלמי פ"א [ג] אם יאמר לך אדם היכן אלקך, תאמר לו בכרך גדול שברומי, שנאמ' אלי קורא משעיר [ג]. נמצא שזה האדם ששאל היכן אלקך, בוודאי הוא משוקע במדור הקליפות. כי הוציא א"ע מן הכלל וכפר בעיקר [ג], שאמר היכן אלקך, ונדמה לו שבמקומו אין שם אלקים. ככן תאמר לו, אפי' במקומך, שאתה משוקע במדור הקליפות, ג"כ שם תוכל למצוא אלקותו, כי הוא מחי' את הכל, כמ"ש ואתה מחיה את בולבם [ג]. ומשם אתה יכול לדבק א"ע בו י"ת, ולשוב אליו בתשובה שלימה. פי לא רחוקה היא ממך [ג], אלא

כ" עיין פירוש הט"ו עה"ת דברים ו' ח'
ל' דהיינו שניצוץ לשה"ק נפל ללשון עברים
כ" ע"ש סוף הלכה א'
כ" ישעיהו כא יא
כ" מתרצו - בודאי
כ" לשון ההגדה של פסח על דברי הרשע
כ" נחמיה ט' ו'
כ" מתרצו - ית'
כ" דברים ל' יא וע"ש רמב"ן

כ" גם בדפ"ר - ראוי, בתרצו ומתשכס - ראוי, ובכל המנוקדים - ראוי
כ" בראשית רבה פרשה ע' פסקא יט
כ" בתרצו - אמורתך
כ" תורה זו לשון רבינו ז"ל נאמרה כנראה בשנת תקסב (ח"מ קק)
כ" גרסת הפסוק כמו בגמ' ברכות ס: ע"ש
כ" מתרצו - בעיקר
כ" * זוהר קרח קעז:
כ" * השטטט הוזהר בראשית רנו.
כ" מתרצו - שמלא כל הארץ כבודו
כ" * ישעיהו ו' ג'
כ" בתשכס - מינה
כ" * תיקון נו דף צא: [ותיקון ע' דף קכב]:
כ" * זוהר רע"מ פנחס רכה. [ועיין לקמן תורה סד אות ב דף עה: טור א']
כ" עיין לעיל תורה א'
כ" כך הוא בכל המהדורות ועיין פרש"י שבת לו: ד"ה מצטמק
כ" וסנהדרין ד: מרחי על פרש"י בראשית מג כ עה"פ בי ארזי ושם טט כב עה"פ בן פורת

א* עיין לק"ה שבת ו' אות ח' שם מבאר מוהר"ת בעצמו את שאר המאמרי סבי דבי אתונא
ב* לא ידוע מתי ויחכן נאמרה
ג* עיין תורה מא
ד* עיין עץ חיים שער יח פ"ה מ"ת כל זמן דלא קבילת דבר, ועיין כתובות מ: נער אפילו קטנה במשמע
ה* פי' ב' מילויי אהי-ה דהיינו יש ה' פעמים אות א - קגג- אלף הא יוד הא, קגא - אלף תה יוד תה, קסא - אלף ה' יוד ה'.
ו* פרק א'
ז* פתח אליהו
ח* גם בדפ"ר ותרצו - היא, ומתרצו - הוא
ט* פתח אליהו
י* כך גרסת גם בדפ"ר ותרצו, בלוה"ת של תרצו ובתרצו - בריקודין להמשיך האלפין, (וכן גרסת הנוסאות והגהות) ומתרצו - בריקודים (להמשיך) האלפין
יא* עיין פרי עץ חיים שער העמידה פ"א, ושער הכוונות דרושי עמידה א'.
יב* עיין זוהר חדש שיר השירים דף פח: עה"פ נאו לחייך מאמר ד' מ' נפתחות לו' ה- שאות ה' שבה תלוי ההולדה א"א בפה סגור

מאמר אית לן בירא בדברא

מספח"ק ליקוטי מוהר"ן

תורה זו היא לשון רבינו ז"ל
ולאחריו לשון מוהרנ"ת ז"ל/כ

זמן ומקום אמירת התורה לא ידוע

פתיחה

בכלליות מבאר שאלת הסבי דבי אתונא כיצד לעשות מעבודות שהם בחי' חיצוניות כגון אכילה להעלותן לבחי' פנימיות לבחי' פנים עם הקב"ה בחי' לחם הפנים ומבאר שזה ע"י אמונה ושבת ותיקון הברית שע"י מדבר בכסופים דבורים להשי"י.

ומבאר מעלת הצדקה ושאיין לה שלימות אלא ע"י אמונה, וקיום האמונה ע"י שמירת הברית, ובלק"ה נשיאת כפים ג' ב' מבאר יותר שגם עם אמונה עדיין אין שלימות לברכות כי כל הברכות הן מהתורה והתורה היא אותיות ואין להן תנועה לפעול פעולות עד שידברו אותן בכסופים לה' ית', וע"י שמירת הברית זוכה לכסופים גדולים לה' ית' ואזי כשמדבר תורה בכסופים נמשכות הברכות של הצדקה בשלימות. ואזי הנהגת הגלגלים דהיינו הנהגת הטבע בשלימות כי ע"י ברכת הצדקה מאירים הכוכבים בשלימות בכל מקום ומתבטל כל צער וייסורים.

ומי שזוכה להיות בעל נפש שליבו בוער לה' ית' תמיד ודבוריו בכסופים תמיד ואמונתו בשלימות שבבטחון שלם שהצדקה רק גורמת לשפע גדול יותר, ומעשיו מעבר לטבעו אזי זוכה לא רק שלא יהיו לו יסורים אלא גם להשגחה שלימה דהיינו שהקב"ה ינהיג את הגלגלים לפי צורך ההשגחה עליו. ועוד ישנה הטבע בשבילו כמו שנעשה לאברהם אבינו. והשגחה פירושה שהקב"ה פונה אליו תמיד בלא חשש שיחטא ואזי גם כל מעשיו הם פנים בפנים עם הקב"ה ואפילו מעשיו של התר וגשמיות כגון אכילה, היא בבחי' לחם הפנים דהיינו אכילה שוכים על ידה לפנים.

לקוטי הלכות

או"ח ח"א דף קפד נשיאות כפים ג' (ב) ע"ש קשר מזהלך התורה שהכל מתחיל מהצדקה וצריך לצרף לה אמונה ואזי היא ז' ויב ברכות כמו גלגלי ריקע שהם ז' ככבי לכת ויב מזלות. ועדיין אין שלימות לברכות כי כל הברכות מהתורה והתורה אותיות בלא תנועה וע"י ברית זוכה לכסופים גדולים לה' ית' עושים תנועה לאותיות התורה וע"י כשמדבר תורה נפשי יצאה בדברו ונעשית נפש בפועל ונמשכות הברכות של הצדקה בשלימות.

או"ח ח"א דף קצז: נפילת אפים א

או"ח ב דף קלד הוראה ה' (ח) מבאר מחלוקת קרח שחילק בין צדיק ללמדן (ט) לכן נבלע באדמה כי הפריד בין התור הלכסופין ונהפכה לו לסם המות (י) וזה בחי' פנחס בן אלעזר השיב את חמתו (יא) פנחס התגבר ע"י תפילה היא כסופין טובים התורה קדמה לעולם אבל הקב"ה לא רצה ליתנה אלא למי שיכול לציירה בכסופין טובים לכן תחילה נתנה לאברהם ואח"כ למשה שזכה ביותר לזה ע"י קדושתו בברית ובלעם היה בקליפה כנגדו בהבלים רעים לכן היתה סכנה גדולה

יו"ד א דף לו דם א

יו"ד ב דף סג: צדקה א

ח"מ ב דף צח נחלות ג' (ז אותיות) יסודי וחשוב (ב) הולדת בני תיקון הברית ע"י כסופים קדושים מתקן חטא אדה"ר ומחבר נשמה לגוף ואכילתו לחם הפנים (ג) כשמקדים כסופין קדושים זה בחי' אשה מזרעת תחילה יולדת זכר בחי' חסד אבל כשמתעורר לכסופין קדושים רק אחר שמעורים אותו זה בחי' איש מזרע תחילה ויולדת בת בחי' דיין אבל הרשע שכוסף לרע נקרא מת בחי' (ד) מבאר נפלא סוד מצות חליצה נעל בחי' מטט בחי' טוב ורע בחי' מיתה וירקה בפניו היינו שמחזיר בחי' נעל לפנים מה שלא עשה ע"י הולדה דהיינו ע"י ברית

ח"מ ב דף קטא אומנין ד יסודי וחשוב בענין האמונה המשלמת (א) אומן העושה כלי א"א לו בלי שיקבל החומר מהקב"ה וכיון שצריך להקב"ה למה לא נתן לו מיד כלי מוכן וזו שאלת המינין מדוע ברא הקב"ה את עולמו חסר כגון ערלה באדם שייצטרך לחתכה דם רוצה שהאדם יהיה מהול למה לא בראו מהול והשיב להם שכל הבריאה חסרה שהרי מגדלת חייטם ולא גלוסקאות (יב) מבאר למה בזכרונות במוסף של ר"ה מזכיר את נח דייקא עוד מבאר שאע"פ שתורה קדמה לעולם רק עכשיו קבלוה כי בכח משה התגברו ישראל לכסוף הרבה להשי"י ונצטיירו אותיות התורה לטוב וע"י קבלו את התורה (טז) סוכה מוצע בין חוץ לבית דרך הסכך נכנסים הבלים טובים של ישראל בימים נוראים ומונע כניסת הבלים רעים של העולם (יז) מינים בסוכות מתקנים הד' שנכנסו לפרדס (כא) מבאר את הפסוק ויב אלקים דרך המדבר

... ח' תמוז ער כט אב תשעט ירושלים

² עיין בסוף התורה, בסוף לשון מוהרנ"ת, שכותב שכל זה דהיינו מה שהוסיף בלשונו, שמע מרבנו בלא ביאור וקשר, והדברים מבוארים בלשון רבנו. נראה לפ"ז שלשון מוהרנ"ת הוא לא מה ששמע מרבנו כשאמר תורה זו בציבור ורק בכת"י רבנו חסיד קצת ממה שאמר. אלא שהם דברים שאמר פסקא פסקא למוהרנ"ת בלא קשר. ורק כשמע תורה זו בשלימותה בצבור או בשקיבל אותה בכתב יד הבין את הקשר. וראה בדפוס ראשון שנת תקסח שכל לשון מוהרנ"ת לא נכתב סמוך ללשון רבנו אלא בנפרד אחרי תורה נב. וע"ש שמד"ה שלימות כל הדברים וכו' שבלשון מוהרנ"ת נדפס שם עוד שני דפים אח"כ, וביניהם תורה קמ קמא.

באות ב מבאר רבינו ששלמות הצדקה והגלגלים ע"י שמקבלים ממקור הברכות דהיינו בשבת שהיא אמונה בחידוש העולם ויחודו שזה מקור הברכות כי צדקה היא דעת ושלמותה ע"י אמונה עוד דמיון הצדקה לגלגלים שבשתייהן יש מהלך עיקרי ממערב למזרח ומהלך המכריח הפוך ממזרח למערב, כי בצדקה עיקר התנועה הנגלית היא מעשיר לעני אבל עיקר פנימיות המעשה הוא מהעני לעשיר כי העני עושה את העשיר אדם ולכן בזה פותחת מסכת שבת בעני שנותן לבעה"ב.

באות ג מבאר רבינו קיום האמונה ע"י הברית לכן הגלגלים תלויים בברית

באות ד מבאר רבינו ייסורי הדרכים בסיבת גלגלי הרקיע כי כל מציאות העולם הגשמי מונהג ע"י הארת הגלגלים באותו מקום. ע"י הגלגלים נחשב הזמן. כל אחד כפי שמירת הברית כן מאירים לו הגלגלים היכן שנמצא. כל הדרכים בחזקת סכנה פ"י שמוחזקים ע"י שמירת הברית

באות ה מבאר רבינו שתי בחינות בשמירת הברית עילאה שהוא בן חורין ועושה אחרים בני חורין כמ"ש הנפש שעשו בחורן כי החירות תלויה בברית והיא בחי' קדש ובחי' צדיק וברית תתאה בחי' חיצונית רק שמו בקרבו בחי' נער בחי' תלמיד כלפי הרב אינו בן חורין רק שמור מאיסור ונבדל מטומאה ופסול בחי' תורה שבע"פ בחי' למדן בחי' התר אבל השלימות שיהיה לו את שתי בחינות הברית צדיק ולמדן כי לא עם הארץ חסיד סתם צדיק כלול בו גם למדן.

באות ו מבאר רבינו ע"י ברית עילאה מתגלה חסד דהיינו אהבה והשתוקקות ע"י נעשה נפש ועושה נקודות לאותיות התורה דהיינו תנועה ופעולה דהיינו שכפי האהבה והכסופין כן הצטרפות וזיווג האותיות בר"א שערים לעשות איזה פעולה לטוב או לרע. כשהרב הוא למדן וצדיק דהיינו ברית עילאה וכיסופיו לטוב תמיד אז אותיות התורה מבקשים ממנו שידבר אותם כדי שיהיה להן נקודות ונפשות להיות פעולות טובות.

באות ז מבאר רבינו אבל צריך שיוציא כסופיו בפיו שע"י תצא הנפש בפועל וכסופים טובים היוצאים בדיבור הם נפש טובה היוצאת והולכת לפעול טוב

באות ח מבאר רבינו וזהו יש הבל אשר נעשה בארץ שדיבור בכסופין קדושים הולך ונכנס ברשע ומחזירו בתשובה ומשמע שזה פ"י ואת הנפש אשר עשו בחורן דהיינו ע"י שמדבר כיסופים טובים להש"י ולא דווקא שמדבר אל הרשע בעצמו. הדיבור נשמע ע"י שהאזינים מכים זה בזה עד שמגיע אל השומע וכשמקבל הדיבור קיבל נפש המדבר ומעוררו כפי כיסופיו לטוב או ח"ו לרע. נ"ל שבזה נשלם ביאור מדרגת הברית עלאה של אברהם שהיא בחי' עביד תולדין וזה חלק חשוב במדרגתו עפ"י המבואר באות ה' שהוא מבדיל בין מייין למייין בחי' מלך המבדיל בין הקב"ה לעם כך הוא מבדיל בין הקב"ה לעולם לכן זה חלק ממדרגתו מה דעביד תולדין כי זה עיקר ענין המהלך להחזיר את עמו בתשובה

באות ט מבאר רבינו מדרגת אברהם ברית עילאה בעל נפש שאכילתו בחי' לחם הפנים בחי' התהלך לפני שהרגלין דהיינו הפרנסה נעשה פנים לחם חם ביום הלקחו חם כמו ביום הנחתו שבוע קודם בחי' מעל הזמן ע"י שהוא בחי' פנים נקשר לשרש לקודם הזמן דהיינו מעל הגלגלים. כחם היום הכנעת הזמן. לחמנו הם סר צילם שע"י לחם חם דהיינו בחי' מעל הזמן מעל המזלות סר הצל שעושים הסט"א העכו"ם להסתיר האמת בחי' החמה דרגא דאברהם (חמה הכוונה משל לשכל והארת האמת שהרי חמה היא ככב מהגלגלים ואילו אברהם מעליהם, אלא הכוונה חום הלב שבו ע"י לה' כשמתגלית החמה.)

חמה עמוקה מן הצל לכן הצל מסתיר אותה וע"י לחמנו הם סר צילם נתראה החמה דהיינו האמת בעצמה כפי שמעוררת את הלב להיות בוער להש"י תמיד.

התהלך לפני והיה תמים שע"י שמעלה את כלי ההליכה בחי' רגלין בחי' פרנסה בחי' אכילה לבחי' לפני אזי הוא למעלה מהמזלות בחי' תמים שלא פונה אל המזלות.

ביאור הסבי דבי אתונא מבאר שבקשת הסבי ד"א הייתה שאלה איך אפשר להעלות עבודות חוץ מגושמות למדרגת עבודת פנים רוחניות.

ומה שביקש מהם ריב"ח שיעשו לו חבל מסובין הפירוש שאמר להם שמה שבקשו אפשרי רק למי שהוא קשור בחבלי אהבה להקב"ה.

ומה ששאלו איך אפשר לעשות חבל מסובין הכוונה כשאמר להם ריב"ח שהכל תלוי בתיקון הברית לא האמינו שזה אפשרי לשמור כך את הברית.

לשון מוהרנ"ת מבאר שהתורה בנויה על הפסוק "ויסב אלקים את העם דרך המדבר" אלא שרבנו לא ביאר כיצד ומוהרנ"ת מבאר קצת, "ויסב" לשון הסבה בסעודה בחי' בירא בדברא וע"י עצמות יוסף בחי' תיקון הברית "עלו חמושים ממצרים" והעלו את אכילתם בתוך המדבר לבחי' אוכלי המן ועי"ז זכו בארץ לאכול אוכל גשמי בבחי' לחם הפנים. ומבאר ע"י צדקה ניצול מייסורים בדרכים. ומבאר ענין צדיק ולמדן שזה בחי' ד' נכנסו לפרדס

הקדמה

סבי דבי אתונא, זקני בית האש, שאלו את רבי יהושע בן חנניה, יש לנו באר במדבר תביאנה לעיר. ומבאר רבנו ששאלו כיצד עושים מעבודה חיצונית מגושמת כגון אכילה (בר ומזון שהיא בחי' באר מדבר) להעלותה לעבודה

פנימית (דהיינו לבחי' ישוב) דהיינו כיצד מעלים מעשה רשות גשמי למדרגת דביקות פנים בפנים עם הקב"ה. וכונתם היה לומר שזה אי אפשר.

ורבי יהושע בן חנניה זרק להם פארי דהיינו סובין וביקש שיעשו ממנו חבל, שעל ידו יביא להם את הבאר לעיר. ורבנו מבאר שזרק להם לרמוז לברית, והפארי רמז לאמונה ושבת ואמר להם שע"י ברית אמונה ושבת, זוכים לחבל, דהיינו לעבותות אהבה וכסופים להקב"ה, שע"י עושים מבאר שבמדבר באר של ישוב בבחי' להם הפנים אכילה דקדושה שזוכים בה לפנים בפנים עם הקב"ה.

והם ניסו לומר שזה אי אפשר וריב"ח ענה להם אמת מי שלא יכול לעשות מבחי' סובין אמונה וברית הוא לא יכול שאכילתו תהיה פנים בפנים עם ה' ית'.

דהיינו שריב"ח הוכיח להם שזה אפשר, אבל רק לעם ישראל שבכוחם לתפוס פנימיות בכל דבר, ורק הם כיון שאין להם אחיזה בפנימיות, אלא רק בחיצוניות של כל דבר, הם מופקעים מזה. ובשתיקתם הודו לו.

נ"ל שתורה זו במיוחד נכתבה שלא כסדר ואנסה לעשות סדר ומקווה שהצלחתי.

צדקה ברית ואמונה

את התורה מתחיל רבנו בביאור עניין הצדקה שמנהגת את הגלגלים ע"י שנעשית באמונה בחי' שבת. כי בצדקה יש שש ברכות על הנתנה, ועוד י"א ברכות על הפיוס. ועם אמונה, הם ז' וי"ב, כמו הגלגלים שיש בהם ז' ככבי לכת וי"ב מזלות¹. וצדקה היא גלגל החוזר בעולם כמו הגלגלים, וע"י שדומה להן בזה, ויש בה מהלך טבעי שהעני מקבל מהעשיר ומהלך מכריח והעני נותן לעשיר כמו בגלגלים שמהלכם ממערב למזרח ומהלך יומי מכריח ממזרח למערב. וגם בעצם החסד שיש בצדקה. שהוא בדמיון הגלגלים, שהגלגלים נקראים מים תחתונים (העמק דבר בראשית א' ז) על שם החסד שעל ידם נשפע שפע לעולם. וע"י הצדקה מנהיגה את הגלגלים שגורמת שהככבים יאירו כראוי בכל מקום ממשלתם, שע"י הנהגת הטבע יהיה בלא יסורים.

ועיקר קיום האמונה ע"י שמירת ברית. כי בשמירת הברית חסד מתגלה בפומא דאמה דהיינו זוכים לכסופים גדולים להקב"ה, ואזי כשמדברים מאמונה בכסופים גדולים להקב"ה זוכים עוד הארת אמת שמחזקת את האמונה.

ועיקר האמונה היא עד כמה שיוצא מאצטגנינות, כי כל זמן שהאדם מאמין שהטבע מחייב וע"י נותן חיל ואפילו מעט להנהגת הגלגלים, עדיין יש לו אחיזה בעכר"ם והוא בבחי' עורף.

כי באמת מבואר בגמ' שבת קנו. שנחלקו אם ע"י תפלה וזכות יכול אדם לשנות את מזלו לטובה. ומ"ד אין מזל לישראל הביא ראייה מאברהם אבינו דכתיב בו (בראשית טו ה) "ויוצא אותו החוצה" דהיינו מחוץ לחיוב הגלגלים, והגמ' שם מביאה עוד ג' מעשיות להוכיח שאפשר לשנות את המזל לטובה. ע"י צדקה תציל ממות וע"י כסוי ראש שמעורר יראת שמים שמבטל מזל גנב.

לכן פותח רבנו את התורה בעניין איך יוצאים מהאצטגנינות להאמין ולבטוח רק בה', באמונה שלימה ובטחון שהקב"ה יכול להנהיג אותי בהנהגת מעל הטבע לגמרי, ואדרבה את הגלגלים הוא ינהיג לפי צורך ההשגחה עלי, רק אמונה זו היא הקרקע שעליו אפשר להתחיל לזכות לפנים. כי כל זמן שיש לו איזה פניה דקה להנהגת הגלגלים הוא בבחי' עורף עדיין.

ומבחן האמונה הזו היא הצדקה, כי רק שמאמין באמונה שלמה ובטחון שכל נתינת ממון לעני לא תחסיר ממנו, אלא אדרבה תוסיף לו ממון, כי לא ההשתדלות היא מקור הפרנסה, אלא ברכת ה' שמתעוררת יותר דייקא ע"י מדת החסד של מטה. רק זו שלימות האמונה שהיא הקרקע לפנים.

וזה בחי' שבת שהיא שלימות האמונה כי כמו בצדקה שמאמין שהנתינה דייקא דהיינו ע"י שמחסיר מעצמו היא דייקא גורם השפע, הכי נמי בשבת מאמין שהשבייתה ממלאכה היא דייקא גורם השפע, ולא העשייה של ימי החול. ואדרבה העשייה של ימי החול מתברכת רק מכח השבייתה של שבת.

ובכלליות אמונה ושבת, הן שני סוגי אמונה, כי אמונה הכוונה להאמין ביחודו שאין עוד מלבדו כלל. ושבת היא אמונה בחידוש העולם, והשגחתו עליו, כמבואר במנחת קנאות לרשב"א פ"י. שהן עיקר שתי הכפירות של המחקרים.

כי הגויים ואפיקורסים הבל פיהם המתגלגל בעולם הוא צלצל כנפים המסתיר את האמת, (כנף לשון הסתרה, כמ"ש לא יכנף עוד מוריך) לכן בעוה"ז החמה עמוקה מן הצל, דהיינו שבעוה"ז ההסתרה גדולה מאד וצריך

¹ בעניין הצדקה שמנהגת הגלגלים כי יש בה ז' ויב ע"י האמונה צ"ע א"כ מדוע מתן בסתר משובח יותר הרי חסר בו יב של המפייס? ואולי כי עיקר הפיוס הוא לבטל את הבושה שיש לו מהנותן כמבואר בגמ' ג' ד' גומל דלים ומדוע הד' פונה מהג' כי המקבל מתבייש.

מלחמה תמידית כדי לאחוז באמונה, לאחוז כל הזמן את הראש מעל מימי הים הנגרש הבלבול הדעת שגורמים העכו"ם, שהוא הצלצל כנפים שמתגבר כל הזמן להסתיר את האמת.

לכן הצדקה היא העצה לזה, כי בכל נתינה מאמין שלא יחסר לו, אלא אדרבה יזכה יותר, ומעשה הזה חוקק עוד ועוד את האמת הזו בנפש, את אמת שמעל הגלגלים, לדעת היטב שמנהיג הגלגלים והזמן, מלאך מטט אע"פ שנדמה להקב"ה/ו', הוא רק אות בצבא של הקב"ה. והמנהיג האמיתי הוא הקב"ה בעצמו מעל הגלגלים ומעל הזמן והמקום ורק מסתיר עצמו בנתינת רשות למטט' להנהיג את העולם בהנהגת הטבע, למי שלא ראוי להשגחה. ורק מי שאוחז באמונה שלמה במנהיג האמיתי בלא פניות כלל אזי גם הקב"ה פונה אליו תמיד בהשגחה ואזי יכול לזכות לפנים בפנים בכל מעשה ואפילו המגושם ביותר/ו' כמו אכילה.

לכן שלימות האמונה היא ע"י שמבטל גם את הבל הכפירות של הגויים, דהיינו שגם בכלליות תתפשט האמונה דהיינו עשיית גרים. וזה נעשה ע"י צדיקים בעלי נפש ובעלי מדת החסד וברית עילאה שע"י זוכים לכסופים גדולים לה', וכשמדברים אותם, אזי בבחי' "נפשי יצאה בדברו" יוצאת נפשם בבחי' "הבל אשר נעשה בארץ" והולך ומתגלגל בבני אדם, ומעורר אותם לתשובה וכסופים לה'.

בלק"ה נשיאת כפים ג' ב'ו' מבאר מוהרנ"ת את קשר מהלך התורה. ונראה שהכל מתחיל מהצדקה וצריך לצרף לה אמונה, ואזי יש בה ז' ויב ברכות, כמו גלגלי רקיע שהם ז' ככבי לכת ויב מזלות. ועדיין אין שלימות לברכות כי כל הברכות מהתורה, והתורה אותיות בלא תנועה, וע"י ברית זוכה לכסופים גדולים לה' ית', וע"י נעשה תנועה לאותיות התורה, ואזי כשמדבר תורה, נפשו יוצאת בדברו, ונעשית נפש בפועל, ומעוררות כנגדן נפש החוזרת מהדבר שנכספים אליו, ונמשכות בשלימות שפע הברכות שעוררה נתינת הצדקה. ואזי מאירים הככבים היטב בכל מקומות ממשלתם. ואזי הנהגת הגלגלים בלא יסורים.

ומי שהוא בעל נפש דהיינו בברית חזקה עם ה' ית' שע"י כסופיו לה' גדולים תמיד, אזי גם ה' ית' פונה אליו תמיד וזוכה להשגחה. ואזי כל מעשיו הם פנים בפנים עם ה' ית'. וכשהוא מדבר בתורה אזי נמשכות ברכות ושפע לעולם ומתחדש מעשה בראשית ונעשים שמים חדשים וארץ חדשה והנהגה של מעל הטבע.

ולמעשה צ"ע בזה מה טעם נולד האדם במזל זה דווקא ואם בגלל פגם בגלגול קודם לפעמים צריך זכות מאד גדולה כדי לבטל מזלו. וכדמצינו בגמ' צדיקים גדולים מאד שלא זכו לבטל מזלם הרע.

בעניין אין מזל לישראל

רבנו מבאר כיצד הצדקה מנהגת את הגלגלים ומבאר שגם תיקון הברית ותורה מנהיגים את הגלגלים. ומנהיגים הפירוש שעל ידם מאירים הככבים כל אחד על המקום והדבר שממונה עליו, וכשהכוכב מאיר היטב אזי באותו מקום אין צער ומכשול למי שגרם זאת.

עוד מבאר באות ה' את החילוק בים אברהם שאחיותו בין רקיע לרקיע דהיינו מעל הגלגלים שעל ידם מנהיג הקב"ה את העולם לבין אליעזר שאחיותו בין מים טהורים מיין טמאים, דהיינו בגלגלים עצמם. ומבואר שהשר המנהיג את הגלגלים הוא מלאך מטט, בחי' עץ הדעת טוב ורע. בחי' ששה סדרי משנה וגמ' המבררים בין טמא לטהור כפר ופסול מותר ואסור.

לכן שם הוא מקום מסוכן ולכן בו טעו הג' שנכנסו לפרדס.

ומבואר שגלגלי הרקיע הם ז' ככבים ויב מזלות. וע"י צדקה תורה וברית אפשר להנהיג אותם לטובה.

וחק הגלגלים הוא קבוע. שכל מזל יש לו הנהגה מסוימת. מצד המזל.

אבל עוד יש הארת הככבים כל אחד בדבר שממונה עליו, שחולשת הארתו גורמת מכשול וחסרון. בבחי' מארות חסר.

¹ אין הכוונה להקב"ה בעצמו שאפילו רק אורו הוא א"ס, אלא למדרגה שנקראת קב"ה שהיא זעיר אנפין.

² שהיא גשמיית גמור שמכניס לגוף ואע"פ שנועד לחבר נשמה לגוף הוא מחליש ע"י את מזון הנשמה, (כדאיאת בתורה ח' תנינא מזונא דגופא הפך מזונא דנשמתא) וגם עצם האכילה כידוע שנחשב אכילה בבליעה שאז המזון כבר מאוס ומשווק, עד כדי כך שאם יוציאו מפיו יהיה אסור להחזירו משום בל תשקצו. וכ"ש כשהוא בתוך הגוף במעיים נדמה לצואה ורק מעט ממנו נהפך לדם וכח להחיות את הגוף והשאר יוצא עוד יותר מאוס. וכן מובא בספרים שעל כן המחקרים בחקירותיהם מאוד ביזו את מעשה האכילה ואמרו שהיא הכרח מגונה. דהיינו שגם הגדולים שבהם כל תפיסתם היא רק בחיצוניות, אבל גדולי ישראל הצדיקים כוחם עצום להסתכל רק בפנימיות ובשכל של כל דבר באמונה חזקה עד שיכולים אפילו במעשה אכילה לזכות לפנים בפנים עם הקב"ה.

³ ל"ה נשיאת כפים ג' ב' – נמצא שהפחן הוא בבחינת ברית בבחינת חסד הנ"ל. ועל כן כל הברכות על ידי הפחן, כי על ידו נשלמין כל הברכות, כי כל הברכות חסרים ואין להם שלמות כי אם על ידי אמונה. ואמונה תלויה בשמירת הברית. ועל ידי ברית חסד מתגלה וכו' כנ"ל, דהיינו רצון וכסופין להשם יתברך כנ"ל. ואזי נצטרין אותיות התורה לטוב. ועל ידי זה דיקא נשלמין הברכות, כי כל הברכות באין על ידי זה, על ידי הכסופין דקדשה שעל ידי זה מצטרין אותיות התורה שהם פועלים ועושים כל דבר בעולם, מצטרין אותם לטוב ולברכה. ומשם עקר הברכה, כי כל הברכות הכל מהתורה שמשם חיות כל הדברים שבעולם, אף אותיות התורה אין להם שום פועל רק כפי מה שמצטרין אותם על ידי הכסופין לטוב או להפך חס ושלום, כמבאר במאמר הנ"ל, עין שם אחר המימרא דסבי דבי אתונא המתחיל "זויןן והצטרפותן של האותיות". נמצא שעל ידי כסופין דקדשה משם כל הברכות כנ"ל. ועל כן דיקא על ידי חסד שמתגלה על ידי שמירת הברית שהוא בחינת רצון וכסופין דקדשה על ידי זה נשלמין כל הברכות ששלמותן על ידי אמונה שתלויה בשמירת הברית שעל ידי זה מתגלה חסד הנ"ל. ובוה מקשר היטב במאמר הנ"ל ענין החסד שהוא הכסופין דקדשה לענין שלמות הברכות הנ"ל והבין

וצ"ע כיון שאין יסורים בלא עוון, האם העוון גורם חולשת הארת הככב. או שהגלגל גורם חולשתו וזכות צדקה ברית ותורה מחזק האור אע"פ שעפ"י הטבע הוא חלש. וראשון נראה יותר. וצ"ע. עוד מבואר בנדה טז:ו' שבלידת האדם נקבע כמה חכם עשיר גבור יהיה, דהיינו שנקבע שיוולד בזמן ששולט המזל שכך הנהגתו.

ונראה לפי רבנו לחלק בין מזל לידה לבין מזל שעה. שמזל לידה רק בזכות גדולה מאד מי שהוא בעל נפש כאברהם אבינו זוכה להיות מעל המזל לגמרי. אבל מי שלא זכה לזה אפילו צדיקים גדולים כאליעזר זוכה לכל היותר למדרגת מטט שמנהיג המזלות. אבל מזל שעה תלוי בהארת הככבים ולזה נראה שלא צריך זכות גדולה כל כך.

עוד צ"ע האם המבואר כאן שייך להשגחה וטבע. דהיינו אם אפשר לבאר מכאן החילוק בין השגחה לטבע, עיין תורה יז תנינא שם מבואר שאין אנו יודעים את החילוק. כי גם טבע היא השגחה. האם הנהגת הגלגלים הכוונה להשגחה בתוך הטבע.

עוד לכאורה מסברא נראה שהשגחה תלויה באדם אם הוא פונה תמיד להקב"ה אוי גם הקב"ה פונה איליו תמיד בהשגחה.

עוד נראה שהשגחה שייך רק באדם שלא עלול לחטא כמבואר בתורה יז תנינא שמי שלא ראוי להשגחה אזי ההשגחה תזיק לו. לכן מי שלא ראוי להשגחה הקב"ה פונה ממנו כדי שלא יהיה כחוטא בית המלך ומניחו על הנהגת הטבע ויכול להגיע לו טובה ע"י הגלגלים.

ואולי השגחה מעל הטבע זה דווקא למי שבעצמו עושה למעלה מטבעו. וצ"ע האם מי שמצליח להיות בלא פניות זה בעצמו למעלה מהטבע, או דווקא מי שעושה מסירות נפש במעשים.

או אולי יש לחלק עפ"י המבואר אצלינו שכל פעולה תלוי באיזה כסופין נעשית בשרשה.

לכן מזל לידה תלוי בכסופים דקדושה של אביו ואמו אבל אחרי שנולד כבר צריך זכות גדולה מאד לשנותו. ומעלת אברהם אבינו שאע"פ שמזלו היה גרוע מאד מצד אביו שהולידו בטומאה להכעיס, הצליח לשנותו.

לעומת זה מזל שעה תיקונו כשיוצא לדרך כי עדיין לא חל לכן צדקה ותורה וברית מועיל שכשיגיע לאותו מקום יאיר הככב כראוי. כי ביציאתו לדרך היו לו כסופים גדולים לה' בנתינת צדקה או שמירת הברית או תורה ועי"ז נארגה ישועתו בשרשה ברלא שערים בעולם המלבוש בשלימות. ונעשה עיבור ולידת ישועתו טובה.

בסוף לשון מוהרנ"ת רבנו מבאר את הגמ' שפעם בשבעים שנה עולה ככב שמטעה את הספינות כיון שאינו מאיר היטב היכן שעובר והקשינו מדוע לא זכו רבי יהושע בן חנניה ורבן גמליאל במעשיהם הטובים שהככב יאיר היטב במקומם ולא יטעו ולא יתעכבו. דמשמע שאפילו להנהגת המזלות לא זכו. ואולי כיון שהכוכב היה עולה פעם בשבעים שנה ואין מקומו קבוע לא היה הנהגתו ע"י הצדקה. וצ"ע.

¹ נדה דף טז: דריש ר' חנינא בר פפא אותו מלאך הממונה על ההריון לילה שמו ונוטל טפה ומעמידה לפני הקדוש ברוך הוא ואומר לפניו רבונו של עולם טפה זו מה תהא עליה גבור או חלש חכם או טיפש עשיר או עני ואילו רשע או צדיק לא קאמר כדר' חנינא דא"ר חנינא הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים

ונראה לפ"ז להבין סוגיא זו דגמ' שבת קנו. (ו') שנחלקו אם זכות יכולה לשנות לטובה את המזל שבו נולד. והקשו שם תוס' (ד"ה אין) (ו') מדברי רבא במועד קטן כח. (ו') בני חיי ומזונות לא בזכותא תליא אלא במזלא. הרי שזכותם לא הואילה לשנות מזל לידתם. מאידך מביאים התוס' ראייה שאפשר לשנות מזל חיים מיבמות נ. (כ') דאיתא שם זכה מוסיפין לו לא זכה פוחתין לו מקצבת חיי שנקבע במזלו. והתוס' במועד קטן שם הביאו עוד ראייה שיש מזל לישראל מרבי אלעזר בן פדת בתענית כה. שנוולד במזל עניות ולא הועילו זכויותיו הרבים לבטלו. דא"ל (הקב"ה) נחא לך דאיחריב עלמא דאולי אברי בעידנא דמזוני:

ותרצו התוס' שע"י זכות גדולה משתנה המזל. והריטב"א על מו"ק (כ') כתב שאם יש מזל מה תועלת בברכות וקללות, אלא שלישאל לא תלוי רק במזל, לכן אפשר לשנותו ע"י זכות גדולה. לכן רק צדיק גמור הוא למעלה מהמזל אבל צדיק שאינו גמור נידון כבינוני (משמע אע"פ שזכותו רבה להוריד מטר בתפלתו) ומזלו מתקיים בין לטוב ובין לרע.

^ח שבת קנו. – כתיב אפינקסיה דרבי יהושע בן לוי האי מאן דבחד בשבא יהי גבר ולא חדא ביה מאי (ולא חדא ביה) אילימא ולא חד לטיבו והאמר רב אשי אנא בחד בשבא הואי אלא לאו חדא לבישו והאמר רב אשי אנא ודימי בר קקווא הוויין בחד בשבא אנא מלך והוא הוה ריש גנבי אלא אי כולי לטיבו אי כולי לבישו (מאי טעמא דאיברו ביה אור וחושך) האי מאן דבתרי בשבא יהי גבר רגז מ"ט משום דאיפליגו ביה מיא האי מאן דבתלתא בשבא יהי גבר עתיר וזנאי יהא מ"ט משום דאיברו ביה עשבים האי מאן דבארבעה בשבא יהי גבר חכים) ונהיר מ"ט משום דאיתלו ביה מאורות האי מאן דבחמשה בשבא יהי גבר גומל חסדים מ"ט משום דאיברו ביה דגים ועופות האי מאן דבמעלי שבתא יהי גבר חזון אמר ר"נ בר יצחק חזון במצות האי מאן דבשבתא יהי בשבתא ימות על דאחילו עלוהי יומא רבא דשבתא אמר רבא בר רב שילא וקדישא רבא יתקרי אמר להו רבי חנינא פוקו אמרו ליה לבר ליואי לא מזל יום גורם אלא מזל שעה גורם האי מאן דבחהמה יהי גבר זיוותן יהי אכיל מדיליה ושתי מדיליה ורוזיה גליין אם גניב לא מצלח האי מאן דבכוכב נוגה יהי גבר עתיר וזנאי יהי מ"ט משום דאיתליד ביה נורא האי מאן דבכוכב יהי גבר נהיר וחכים משום דספרא דחמה הוא האי מאן דבלבנה יהי גבר סביל מרעין בנאי וסתיר סתיר ובנאי אכיל דלא דיליה ורוזיה כסיין אם גנב מצלח האי מאן דבשבתא יהי גבר מחשבתיה בטלין ואית דאמר ר' כל דמוח שבין עליה בטלין האי מאן דבצדק יהי גבר צדקן אמר ר"נ בר יצחק וצדקן במצות האי מאן דבמאדים יהי גבר אשיד דמא א"ר אשי אי אומנא אי גנבא אי טבחא אי מוהלא אמר רבה אנא במאדים הואי אמר אביי מר נמי עניש וקטיל. **איתמר** רבי חנינא אומר מזל מחכים מזל מעשיר ויש מזל לישראל. **רבי יוחנן** אמר אין מזל לישראל ואודא רבי יוחנן לטעמיה דא"ר יוחנן מניין שאין מזל לישראל שנאמר (ירמיה' יב) כה אמר ה' אל דרך הגוים אל תלמדו ומאותות השמים אל תחתו כי יחתו הגוים מהמה הם יחתו ולא ישראל. (פרש"י – דעל ידי תפלה וזכות משתנה מזלו לטובה): **ואף רב סבר** אין מזל לישראל דאמר רב יהודה אמר רב מניין שאין מזל לישראל שנאמר (בראשית טו-ה) ויוצא אותו החוצה אמר אברהם לפני הקב"ה רבש"ע (בראשית טו-ג) בן ביתי יורש אותי אמר לו לאו (בראשית טו-ד) כי אם אשר יצא ממעריך אמר לפניו רבש"ע נסתכלתי באיצטגנינות שלי ואיני ראוי להוליד בן אמר ליה צא מאיצטגנינות שלך שאין מזל לישראל מאי דעתין (דף קנו): דקאי צדק במערב מהדרנא ומוקמינא ליה במזרח והיינו דכתיב (ישעיה מא-ב) מי העיר ממזרח צדק יקראוהו לרגלו. **ומדשמואל** נמי אין מזל לישראל דשמואל ואבלט הוו יתבי והוו קאזלי הנך אינשי לאגמא א"ל אבלט לשמואל האי גברא אזיל ולא אתי טריק ליה חיויא ומיית א"ל שמואל אי בר ישראל הוא אזיל ואתי אדיתבי אזיל ואתי קם אבלט שדיה לטוניה אשכח ביה חיויא דפסיק ושדי בתרתי גובי א"ל שמואל מאי עבדת א"ל כל יומא הוה מרמינן ריפתא בהדי הדדי ואכלינן האידינא הוה איכא חד מינן דלא הוה ליה ריפתא הוה קא מיכסף אמינא להו אנא קאימנא וארמינא כי מטאי לגביה שואי נפשאי כמאן דשקילי מיניה כי היכי דלא ליכסף א"ל מצוה עבדת נפק שמואל ודרש (משלי יב) וצדקה תציל ממות ולא ממותה משונה אלא ממותה עצמה. **ומדר"ע** נמי אין מזל לישראל דר"ע הוה בריתא אמרי ליה כלדאי ההוא יומא דעייליה לבי גנא טריק לה חיויא ומיתא הוה דאיגא אמילתא טובא ההוא יומא שקלתה למכבנתא דצתא בגודא איתרמי איתבי בעיניה דחיויא לצפרא כי קא שקלה לה הוה קא טריק ואתי חיויא בתרה אמר לה אבוה מאי עבדת אמרה ליה בפניא אתא עניא קרא אבא והוה טרידי כולי עלמא בסעודתא וליכא דשמעיה קאימנא שקלתה לריסתנאי דיהיבתי לי יהבתיה ניהליה אמר לה מצוה עבדת נפק ר"ע ודרש וצדקה תציל ממות ולא ממותה משונה אלא ממותה עצמה. **ומדר"נ** **בר יצחק** נמי אין מזל לישראל דאימיה דר"נ בר יצחק אמרי לה כלדאי ברין גנבא הוה לא שבקתיה גלויי רישיה אמרה ליה כסי רישך כי היכי דתיהוה עלך אימתא דשמיא ובעי רחמי לא הוה ידע אמאי קאמרה ליה יומא חד יתיב קא גריס תותי דיקלא נפל גלימא מעילויה רישיה דלי עיניה חזא לדיקלא (שאינו של) אלמיה יצריה, סליק פסקיה לקיבורא (חתך אשכול תמרים) בשיניה:

^ט **תוס' שבת קנו.** – אין מזל לישראל. והא דאמר רבא בשיליה מו"ק (דף כח. ושם) בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא מכל מקום על ידי זכות גדול משתנה אבל פעמים שאין המזל משתנה כדאמר ביבמות פרק החולץ (דף נ. ושם) זכה מוסיפין לו לא זכה פוחתין לו (דאין מזל לישראל):

^ז **במועד קטן** שם רבא אמר חיי בני ומזוני לא בזכותא תליא אלא במזל. והגמ' מביאה ראייה משני צדיקים גמורים רבה ורב חסדא שניהם כשבקשו מטר מייד נענו. ואעפ"כ רב חסדא זכה לאריכות ימים ובני ובני בנים ורבה לקיצור ימים ושיכול בנים ובני בנים.

^א **יבמות דף מט:** דתניא "את מספר ימיך אמלא" (דף נ. אלו שני דורות, אלו השנים שקצבו לו בלידתו) זכה משלימין לו (שלא ימות קודם זמנו) לא זכה פוחתין לו (ונפטר קודם זמנו) דברי ר' עקיבא. וחכמים אומרים זכה מוסיפין לו (על מה שנקצב לו בלידתו) לא זכה פוחתין לו. אמרו לו לרבי עקיבא הרי הוא אומר (במעשה דחזקיהו המלך) "והוספתי על ימיך חמש עשרה שנה" אמר להם משלו הוסיפו לו, (דמה שנקצב לו כלל גם טו שנים אלה אלא שבגלל עונו שביטל פיר נגור עליו למות קודם זמנו וע"י תשובה החזירו לו משלו) תדע שהרי נביא עומד (בימי ירבעם) ומתנבא הנה בן נולד לבית דוד (מבני בניו של חזיהו המלך) יאשיהו שמו, ועדיין לא נולד מנשה (בן חזקיהו). ורבנן מי כתיב מחזקיה, לבית דוד כתיב, אי מחזקיה נולד, אי מאינש אחרינא:

^ב **ריטב"א** על מועד קטן דף כח. – לאו בזכותא תליא מילתא. פ"י ח"ז **שיהא תלוי במזל לגמרי**, דקיי"ל (שבת קנ"ו א') אין מזל לישראל, ובטלת ברכות וקללות שבתורה כי חיי בני ומזוני כללים הם לכל טובות העולם הזה, אלא ה"ק דלאו בזכותא תליא מילתא לגמרי, דמזלא נמי איכא, אלא שזכות גדולה מבטלת המזל, וכולי עלמא לא חזו להכי אלא צדיק גמור שהוא למעלה מן המזל, ולפיכך תרי צדיקי לא דמו בהא להדדי כדמפרש ואזיל דמסייע ליה מזלא, ומאן דאית ליה מזלא כיון דהוי בינוני שלא יפסיד מזלו סגי ליה בהכי, ומאן דלית ליה מזלא צריך זכויות גדולות:

ונראה שכן דעת אור החיים (דברים טו ה') שמתרץ הקושיא ממו"ק כח. שהגם שיהיו זכיותיו מרובים, כל שיש לו אפילו חטא א', לא ישלוט על המזל המראה עליו עוני, אבל כשיגיע לשלימות התורה והמצוות ישלוט גם על המזל וישיג עושר ובנים וחיים.

והקשו עליו דאין צדיק בארץ אשר לא יחטא, וצ"ל כוונתו לחטא של אדם רגיל ולא מה שמדקדקים על צדיק כחוט השערה כמ"ש סביבו נשערה מאד. וכמ"ש הריטב"א שצדיק גמור הוא מעל הטבע, ואיך הוא צדיק גמור הרי סביבו נשערה כנ"ל אלא אדרבה זה צדיק גמור כשמדקדקים עליו כחוט השערה בגלל שהוא צדיק גמור.

ודעת אבן עזרא (שמות לג כא) ודרשות הר"ן דרוש ח', שישראל מעל המזל רק כששומרים תורה ואם ח"ו לאו אזי מונהגים ע"י המזל. וצ"ע האם כוונתם לצדיק גמור כנ"ל.

וצ"ע אם רק צדיק גמור יכול לשנות מזלו, איך יתרצו את המעשיות בשבת קנו: שצדקה תציל ממוות, וכסוי ראש ממזל גנב.

וכן בר"ה יח. שרבא ואבבי מבית עלי הכהן שנגזר על זרעו בשבועה שימותו אנשים. ואיתא שם שע"י תורה וגמילות חסדים מתבטל הגז"ד. רבא עסק בתורה וחי מ' שנים ואבבי בתורה וגמ"ח וחי ס' שנים.

מה החילוק בין רבא ששינה מזלו של חיים, ואילו רבה לא הצליח לשנות מזל מזוני ובני. וכן ר"א בן פדת מזל מזוני.

ואולי דווקא חיים אפשר לשנות ולא מזוני, כמבואר ביבמות נ. הנ"ל זכה מוסיפין לו לא זכה פוחתין, דהיינו ששונה מזל חיים משאר מזל.

ואולי גם יש חילוק בין חומר העוון הגורם את המזל, כבר"א בן פדת היה חמור¹⁹ וא"א שישתנה רק אולי בלידה חדשה. גם זה צ"ע מה תועיל לידה חדשה הרי גזרת המזל לפי חומר העוון? ואולי הכוונה שאולי תועיל מיתתו לכפר לו ואולי לא. וצ"ע.

מה שהביאה גמ' בשבת קנו. ראייה מאברהם אבינו שאין מזל לישראל – ראיתי מקשים (גליון פרפראות פאר ראה תשעט) שלכאורה זה לא שאין מזל אלא זה שינוי מזל, כמבואר שם/ס¹⁷ שקב"ה העביר את ככב צדק שבו נולד אברהם ממערב המצוון למזרח החם. ועוד גם לשנות את שמו מאברהם ל אברהם כדאיתא בב"ר מד' אברהם אינו מוליד אברהם מוליד.

וצ"ל שזה הכוונה שאין המזל שע"י זכות גדולה הקב"ה משנה לו את המזל.

נמצא שאין מזל אין הכוונה שהוא נס מעל הטבע לגמרי אלא שמשנים את המזל לטובתו. ועיין שם בן יהודיע (ד"ה נסתכלתי) שכוונת אברהם אבינו שראה בככבים שאין לו בן הכוונה בן בטבע, כי לא רצה להנות ממעשה ניסים. ועל זה ענה לו הקב"ה שישנה את מקום הככב שבו נולד. וצ"ע הרי כבר נולד ומה מועיל לשנות עכשיו. ואולי כי במילה נעשה גר וגר כתינוק שנולד.

אבל גם זה צ"ע הרי מבואר בגמ' ביבמות סד.¹⁸ שאברהם טומטום ושרה אילנית אפילו בית וולד אין לה. הרי נעשה להם נס גדול שנבראו להם איברי הולדה. ואולי זה נחשב בסתר. ואינו נס גלוי. עכ"פ קשה הרי נהנה מנס ואיתא בתענית כ: שמי שנהנה מנס מנקים לו מזכויותיו.

היערות דבש (ח"א דרוש ח)¹⁹ ביאר טעם דאין מזל לישראל כיון שעם ישראל המזלות התנגדו להודלתו והקב"ה הוליד אותם מאברהם ע"י שידוד המערכו וביטול המזל, לכן אין למזל שליטה עליהם. (וצ"ע גם בני עשו נולדו מיצחק וצ"ל כוונתו שכל כוונת אברהם להוליד בן היה כוונתו לעם ישראל שיצא בסוף וכן התנגדות המזלות היה על עם ישראל שיצא בסוף שהרי ישמעאל כבר היה.

¹⁷ ועיין תורה יד אות ט' הטעם בטוד הגלגול. ועי"ש הארכנו לבאר עפ"י התיקונים שפגם שלו היה קב חרובין שבגלגול קודם פגם בשם יב"ק, (יחוד ברכה קדושה) כי פגם ביחוד שלא הוליד בנים, לכן נשאר רק קב, ועי"ז היתה תיקונו בגלגול שפרנסתו רק קב חרובים. (מחרבן היב"ק)

¹⁸ שבת קנו. אמר לפניו רבונו של עולם נסתכלתי באיצטגנינות שלי (חכמת המזלות) ואיני ראויה להוליד בן, אמר ליה, צא מאיצטגנינות שלך, שאין מזל לישראל, מאי דעתיך דקאי צדק במערב מהדרנא ומוקמינא ליה במזרח, והיינו דכתיב (ישעיהו מ"א) מי העיר ממזרח צדק יקראוהו לרגלו, ע"כ.

¹⁹ יבמות דף סד. אמר רבי אמי אברהם ושרה טומטמין היו שנאמר הביטו אל צור [ודף סד]: חוצבתם ואל מקבת בור נוקרתם וכתוב הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה שרה אמנו אילנית היתה שנאמר ותהי שרי עקרה אין לה ולד אפילו בית ולד אין לה.

²⁰ יעירות דבש לרבי יהונתן איבשיץ ח"א דרוש ח' – ואברהם באיצטגנינות שלו ראה כי אינו מוליד, כי כל המזלות מתנגדים לו להקים זרע, אבל ה' שידד המערכות, להקים עם ישראל מאברהם, מתנגד למזל, ולכך אין מזל לישראל, כי לא באו לעולם מפאת מזל, ולכך יכולים הם לשמור התורה, ולבחור בטוב ולמאוס ברע כי אין המזל מכריחם לשום דבר, והוא הטעם כי כל העמים מאנו לקבל התורה, כי הם תחת המזל, ומזל גורם להרע ולהטיב, ואיה איפוא שמירת התורה, אמנם נחנו, עם ה', ראויים לקבל התורה, כי אין אנו תחת המזל כלל:

והמהרש"א כתובות סו: בביאור המעשה דבת נקדימון בן גוריון ביאר שלישראל אין מזל כי הם חלק ה' ונחלתו ורק לגויים יש מזל ושר לכל אומה. אלא כשישראל לא עושים רצונו של מקום אזי מסלק שכינתו מהם וכיון שאין להם מזל הם שפלים ונבזים מכל האומות.

ונראה שרבנו סובר שאין מזל לישראל כריטב"א הנ"ל שרק צדיק גמור כאברהם אבינו זוכה להיות מעל המזל וכנ"ל שהוא אחוז בין מים עליונים למים תחתונים שניהם טהורים. וצ"ע מסתמא גם זה נעשה בהעלם הטבע כמבואר בגמ' ששינה מקום הככב.

אבל מה שהטבע בכל יום מתנהג לפי ההארת הכבים ומזלות זה אפשר לשנות ע"י צדקה ברית ותורה (צב"ת בצבת עשויה/י) כי הם פועלים בשרש הנהגת הככבים כנ"ל כשנעשים עם דבורי כסופים להקב"ה פועלים את הישועה בשרש אריגתה ברלא שערים שבעולם המלבוש, ועי"ז זוכה שבכל מקום שנמצא הככבים מאירים היטב כל אחד במקום שממונה עליו.

וכנ"ל אולי אפ"ל הטעם כיון שכל דבר נתקן בשרשו לכן מזל לידה צריך לשנות קודם הלידה לכן תלוי באביו ואמו באיזה כסופים הולידו אותו. אבל מזל שבדרכים אפשר לשנות ביציאתו לדרך כנ"ל.

ומה שמצינו בגמ' כגון בת ר"ע שניצלה ממות שנגזר במזלה ע"י צדקה. אולי כנ"ל שיש לחלק בין מזל חיים לשאר דברים כגון בני ומזוני וגבורה. כמבואר בגמ' יבמות נ. הנ"ל. לכן נקטו חז"ל צדקה תציל ממות ולא אמרו שגם בני ומזוני. שלזה צריך זכות הרבה יותר גדולה.

ומה שמובא שם מעשה מרב נחמן בר יצחק שנולד במזל גנב, וניצול ע"י כסוי ראש. באמת לא היה שינוי מזל אלא שהיראה שגרם הכיסוי ראש התגבר על תאוותו אבל בכח נשאר וכנפל הכיסוי מיד התגרה תאוותו מאד.

וראיתי מקשים על המבואר בגמ' שר"ע כששמע דברי הכלדים שבתו תמות ביום חתונתה דאג הרי ששהאמין להם, וכתוב תמים תהיה עם ה' לאקיך שאסור לדרוש בהם.

ובאמת לפי המבואר לעיל שכל מעט אמונה בהם היא פגם פניה מהקב"ה, אבל מאידך לפי המבואר לעיל שצריך זכות גדולה מאד להנצל מהם מדוע אסור לדרוש בהם כדי לדעת להתפלל?

ועיין מתיבתא שבת שם שבפסחים קיט אסור לשאול בכלדאים חו"י ככבים דכתיב תמים תהיה עם ה' אלקיך. ודעת הרמב"ם (ע"ז פ"א ח ט) שאסור והרמב"ן (בשול"ת רשבא המיוחס לרמב"ן סימן רפג) חולק עליו שאין כוונת הגמ' בפסחים שזה לאו של תורה אלא חוסר תמימות. וכן ראייה מאברהם שהסתכל באיצטגנות וכן מר"ע שהאמין לכלדאים שבתו נגור עליה למות.

וכן קצת משמע אצלינו באות ט' שמביא את הפסוק תמים יהיה עם ה' אלקיך כפירוש למה שנאמר לאברהם התהלך לפני והיה תמים. וכנ"ל כי באמת יש מזל ורק בזכות גדולה מבטלים אותו, לכן זה לא איסור להאמין אבל זה פגם גדול באמונה ובוודאי בעל נפש כאברהם אצלו זה מעכב. כי להיות במדרגה של לגמרי אין מזל לישראל זה ע"י שמירת הברית שהיא תמימות עם ה' אלקים, ואמונה שלימה רק בה' וכפירה במזל.

ועיין תורה יז תנינא/י^י שיש טבע והשגחה, וגם הטבע הוא השגחה. עי"ש ונראה פשוט שהטבע הוא השגחה שהרי הקב"ה זמן מביצי עד קרני שרים אלא שהיא נקראת השגחה של מאחר כתפיה, ולא פנים, כי להשגחה של פנים צריך שני תנאים, אחד שהאדם יהיה בעצמו פנים בפנים, (כמבואר בתורה קח שברגע שהאדם פונה מיד גם ה' פונה ממנו) ועוד שיהיה שמור מחטא כדי שלא יהיה חוטא בבית המלך שאזי ענשו גדול. ולזה אמר שם שטוב שיש טבע ואזי כשהקב"ה פונה ממנו, עדיין האדם תחת חק הנהגת גלגלי הרקיע, שיש בסדר חוקם גם זמנים טובים. אמנם צ"ע לפ"ז מה הכוונה השגחה האם הכוונה מעל המזל או שהוא בחי' מנהיג את הגלגלים שיאירו הככבים היטב במקומו. ולפי מה שנתבאר באריכות בהקדמה לתורה לא שרק זכות גדולה מאד דהיינו צדיק גמור זוכה להיות ממש מעל המזל אבל כל השאר כוחם להנהיג את הגלגלים. וכנ"ל שהשנוי צריך להיות בשרשו לפני שחל ולא אחרי שחל לכן מזל לידה קשה הרבה יותר לשנות.

תורה מנהגת הגלגלים

עוד מבאר רבנו שכמו הצדקה גם התורה מנהגת את גלגלים, ועל כן גם בתורה יש בחי' שש וי"א כי ישעיה העמיד את התורה על שש מצוות ודוד על אחת עשרה, וחבוקוק על אמונה, נמצא שיש בתורה שש וי"א ואמונה המשלימה לבחי' ז' וי"ב כמו הגלגלים. וזהו שכתוב "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת".

^י רמז לצבת הראשונה שנברא בין השמשות (באבות ה' ו') שעל ידה נעשה כלי הברזל הראשון בעולם, הכי נמי צדקה ברית תורה פועלים בשרש עולם המלבוש של כל דבר.

^י תורה יז תנינא – וְלִזְה טוֹבָה גְדוֹלָה שֵׁשׁ טֹבַע וְהַשְׁגָּחָה. כִּי בְּשִׁטְאָדָם עוֹשֶׂה טוֹב, אֲזַי מְנַהֵג אוֹתוֹ בְּהַשְׁגָּחָה. וְכִשְׁהוּא אֵינּוּ טוֹב, וְאִם הִיָּה מְנַהֵג אוֹתוֹ בְּהַשְׁגָּחָה לֹא הִיָּה יָכוֹל לְהַגִּיעַ לוֹ שׁוֹם טוֹבָה, אֲזַי מְנַיֵחַ אוֹתוֹ עַל הַטֹּבַע, וְיָכוֹל לְהִיטֵב שִׁיחֵיהָ לוֹ טוֹבוֹת עַל פִּי הַטֹּבַע. וְאִם לֹא הִיָּה רַק הַשְׁגָּחָה, הִיָּה אֲפֹשֶׁר שֶׁתִּבְטַל הַהַשְׁגָּחָה לְגַמְרִי. כִּי בְּשִׁיחֵיהָ רוֹאֶה יִתְבַּרְךָ, שְׂאִין הָאָדָם מִתְנַהֵג כְּרֵאוֹי, הִיָּה בּוֹעֵס, וְהִיָּה מְסִיר הַהַשְׁגָּחָה לְגַמְרִי. אֲבָל עֲבָשׁוּ מְנִיחוֹ עַל פִּי הַטֹּבַע, וְכִשְׁהוּא חוֹזֵר לְמוֹטֵב, מְשַׁגֵּיחַ עֲלָיו כְּנִל. וְבְאֵמַת אֵין אָנּוּ יְכוֹלִין לְהִבִּין מַהוּ טֹבַע וְהַשְׁגָּחָה. כִּי בְּאֵמַת גַּם הַטֹּבַע הִיא הַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבַּרְךָ, וְזֶה אֵי אֲפֹשֶׁר לְאָדָם לְהִבִּין שְׁנֵי דְבָרִים בְּאֶחָד, דְּהֵינּוּ הַטֹּבַע שְׂבָאֵמַת הִיא הַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבַּרְךָ:

ועיין נדרים לב. ש"אם לא בריתי" י"א שהכוונה לברית מילה וי"א לתורה שנקראת ברית, ונראה דמר אמר חדא ומר אמר חד"א ולא פליגי. וכן מבאר רבנו באות ד' שגם הברית מנהיג את הגלגלים, ועל כן חייב לפקוד את אשתו כשיוצא לדרך, כי כל הדרכים בחזקת סכנה, מחסרון הארת הככבים בהן, וע"י ברית הן מאירים כראוי.

דהיינו שגם בהנהגת הטבע אפשר ע"י צדקה ותורה ואמונה וברית שיתנהג הטבע בלא צער ובלא ייסורים. אבל אין הכוונה שמנהיגים את הגלגלים מעל הטבע, כי לזה צריך מדרגה גבוהה בחי' פנים כפי שיתבאר, ובעיקר מה שאדם בעצמו עושה מעבר לטבעו שאינו פונה מה' ית' לקוות למילוי חסרונו וישועה ועזרה משום כביכול כח אחר.

ועי"ז התורה מנהגת את העולם בבחי' "ובטובו מחדש בכל יום מעשה בראשית" ואין טוב אלא תורה. אבל כנ"ל התורה לבד היא אותיות שהן כגולם וכל כוחה להנהיג ולחדש ולפעול פעולות הוא ע"י הרב הלומד אותה בדבור פה בכסופים גדולים להקב"ה.

וכאן מאריך רבנו בעניין הרב המלמד את התלמידים שצריך שיהיה צדיק ולמדן. ומבאר שצריך זהירות כי בחי' הלמדן שבו יכול להטעות את התלמידים, (וגם את עצמו, כמבואר בלשון מוהר"ן שיש בתורה סם חיים וסם המות (יומא עב:) צדיקים ילכו בהם ופושעים יכשלו בהם) כאילו למדן עיקר, יותר מברית ומעשים טובים. ומבאר שהטועים בזה יש בהם ד' בחי' כמו הד' שנכנסו לפרדס שיש שמת ויש שיוצא מדעתו ויש שכופר ח"ו, ויש שנכנס ויוצא בשלום.

כי צריך תמיד לזכור שכל מעלת הלמדן, היא רק "כי לא עם הארץ חסיד", שמצד זה צריך ללמוד רק מה שמועיל לחסידות ומעשים טובים, דהיינו לדעת את ההלכה לסור מרע ולעשות טוב וכיצד להתקדש במותר.

אמנם יש עוד תיקון גדול בלימוד התורה, גם מעבר לידיעת ההלכה (וע"כ שם הנסיון עוד יותר גדול שלא לעשות עיקר מהלמדן יותר מחסיד) שעל כן אמרו חז"ל כל מצווה שיכולה להעשות ע"י אחרים אינה דוחה תלמוד תורה. וכן מה שאמרו דרוש וקבל שבר. וכן מה שאמרו (תורה סב) מצווה לחדד את השכל. ואם העיקר הוא המעשים טובים והחסידות אזי אדרבה המעשה חשוב יותר מהלימוד שתכליתו רק שידע לעשות מעשים טובים.

כי באמת התורה כשלעצמה מנהגת את העולם ואת הגלגלים כנ"ל, גם בלי קשר לידיעת ההלכה, כי ידיעת ההלכה היא רק סור מרע ועשה טוב, שע"ז תיקון המדות, כמבואר בתורה סב, וכל זה רק בחי' שערי גן עדן כמבואר בתורה קפו. אבל יש תיקון עצום בעסק התורה להעמיק ולהבין את התורה בכל חלקיה והיא כניסה לפרדס שהוא פשט דרש רמו סוד.

ובאמת זה החילוק בין תלמוד תורה של איש לתלמוד תורה של אשה, כי הלימוד שאשה חייבת הוא רק לידיעת ההלכה כי לא עם הארץ חסיד. אבל לא פועל בתיקון העולם. אבל תלמוד תורה של איש פועל בעצם הלימוד הרבה מעבר לידיעת ההלכה, אלא שהבסיס צריך להתחיל מידיעת ההלכה, ועוד הפלפול בה והעיון שמתאמץ לשבר הקליפה שממנה החוסר הבנה הכל פועל ומתקן מדותיו, וככל שנעשה חסיד במדות ובמעשים ושמירת הברית מתגלה החסד בפומא דאמה דהיינו שנעשה בעל כסופים גדולים להקב"ה, ואזי התורה שלומד פועלת נפלאות בשרש והראשית של כל דבר/טו. כי הכסופים שמדבר בהם דברי תורה מצרפים אותיות ברל"א שערים שבעולם המלבוש, דהיינו בשרש הבריאה ומחדש עי"ז מעשה בראשית, ומנהיג את הגלגלים בהשגחה נפלאה על עצמו, ועל העולם.

הכוונה שגם זה תלוי בלומד כי עצם הלימוד מנהיג הגלגלים בטבע נח, כנ"ל, אבל כשהוא חסיד במעשים טובים שמתחסד עם קונו מעבר לטבעו באמונה שלימה בלא פניות, אזי גם ממשיך ע"י התורה השגחה ופני ה' מעל הטבע.

וזה מעלת הכסופים והשתוקקות, שהם התנועה וצירוף האותיות של כל דבר, כי כל דבר שרוצים לפעול, הוא אותיות, והכסופים עושים תנועה לאותיות, לפעול פעולות. וצירוף האותיות ע"י הכסופים הוא ממש בשרש ההצטרפות, ברל"א שערים פנים ואחור שבעולם המלבוש, שהוא ראשית הכח של הצטרפות כל הכ"ב אותיות זו לזו. ועי"ז מחדש בכל יום מעשה בראשית בשרש הבריאה. וזה בין לטוב ובין לרע, כשמוציא כסופיו לטוב נברא

^ט עיין אור תורה (לרבי יצחק חבר) - אות פב - שבזמן שישראל עושים רצונו של מקום, שותים מאוצר של מעלה כו'. ודבריהם הם כמשמעו, שבאמת המים שעל השמים הם מים ממש, רק הם רוחניים בערך אותו המקום שהם בו, שבכל עולם יש בו ד' יסודות, כל אחד לפי מדרגתו ומקורו. וכמו שמים התחתונים הם חיים לעולם, וגורמים להצמיח דשא ופירות והם חיים לעולם, כמו כן הם מים העליונים, ובאמת המים התחתונים לית להם מגרמיהו כלום, רק מה שהם גורמים להצמיח ולגדל, הוא על ידי שנשפע בהם כח ממים העליונים שהם רוחניים, והוא הכב שיש לכל עשב המכה בו ואומר לו גדל, והיינו כח רוחני שלמעלה, שהוא המים שעל הרקיע, והוא מכ"ב אותיות ושם הוי"ה יתברך, שכל בחינה כולל עולם שלם שנבנה מכ"ב אותיות, ויש עליו שם הוי"ה מיחד שהוא חיותו והשפעתו, כמו שנאמר, "ואתה מחיה את כלם" (נחמיה טו, ו). וכמו כן הוא בתורה ממש, שלכן נקרא מי"ם, שיש מים נגלים ומים נסתרים, היינו שמלוי מי"ם הוא גם כן מי"ם, מ"ם, יו"ד, מ"ם, והם בחינת מים עליונים שהם נסתרים, ומים נגלים שהם מים תחתונים, ובתורה גם כן יש נגלה ונסתר, והם אחודים זה בזה. ומי שעמל בתורה כראוי לשמה, זוכה לדברים הרבה כו' (אבות פרק ו משנה א), ומגלין לו רזי תורה, כי הבל פיו בוקע למעלה, ויורד לנגדו מים עליונים הנסתרים, והוא מה שנאמר, "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם" (משלי כו, יט):

מלאך טוב וח"ו אם כסופיו לרע נברא מלאך רע. והוא בחי' הבל שהטוב יכול לעורר בני אדם לתשובה והרע להפך להחטיא בני אדם.

עוד מבאר מוהרנ"ת שע"י כסופים אל הדבר חוזר הדבר ונכסף אליו ונעשה זיווג שע"ז עיבור ולידה.

ונ"ל כוונתו בשני עניינים גם בבחי' המחדש בטובו בכל יום מעשה בראשית, וגם המוחין שצריך כדי לבנות את המלכות הפרטית כדי להיות פנים בפנים עם הקב"ה שע"ז אכילתו בבחי' לחם הפנים בחי' באר שעלתה מהמדבר לעיר.

דהיינו כי כסופים לבד יהיו גדולים ככל שיהיו עדיין לא מביאים לבחי' פנים, כי לפנים צריך תיקון המלכות להביאה ליחוד קב"ה ושכנתיה, ולזה צריך עיבור ולידת מוחין דהיינו לעלות למדרגה שראוי באמת לפנים בפנים. דהיינו כי להיות פונה אל ה' ית' תמיד, זה מוחין גבוהים מאד כי הסטרא נלחם בזה מאד לגרום לפניות בכל רגע אם מחשבות זרות. ולזכות למוחין האלה צריך שהכסופים יעוררו רצון עליון להשפיע אותם, וזה מה שביאר מוהרנ"ת שע"י שנכסף לדבר הדבר חוזר וכוסף אליו, ואזי נעשה זיווג ועיבור ולידת המוחין. וכשיש לאדם מוחין ודעת בלא פניות אזי הוא שמור מחטא ועבודתו בדחילו ורחימו ומעבר לטבעו וזוכה לבחי' פני ה' והשגחה.

ובעניין חידוש מעשה בראשית צריך לזה רב שהוא מלאך ה' צבקות, דהיינו שהוא חסיד שכלול בו למדן, ואזי האותיות מבקשות להתדבר מפיו, כי יש לו כסופים גדולים להקב"ה, ואזי כשהוא מדבר כסופיו באמת מעורר יחוד ועיבור ולידת השפע המחדש את המעשה בראשית, בבחי' שמים חדשים וארץ חדשה המבואר בהקדמת הזוהר (הובא גם בתורה מז²) בעניין שזוכה לעשות מופתים) דהיינו שמנהיג את הגלגלים בטבע חדש.

אבל כשרוצה להיות כזה רב זה בחי' כניסה לפרדס שהוא בסכנה שיתפעל מהלמדנות שלא כראוי, לכן כל כך מאריך רבנו להזהיר שהוא בחי' כניסה לפרדס שאפשר לקצץ בנטיעות וליפול מכל המדרגות עם יש בו טינה וישות לנסות להבין יותר מהראוי ממדרגתו בחי' היציץ ונפגע.

גם צריך לדעת שלפעמים פתאם מתגבר עליו היצר מאד, שנדמה לו שנפל ממדרגתו, ובאמת זה הבל כסופים של רשע שנכנס בו, ורק צריך להתגבר לבטלו ולא ליפול ממדרגתו, וכ"ש שלא להגרר אחריו.

וזהו ויסב אלקים את העם דרך המדבר כדי להגיע לישוב ארץ ישראל. כי כדי לכפור בטבע ובצל כנפים המעלים את האמת המאיר כחמה, צריך לצאת למדבר למקום שבו אין שום עצה ותבונה אלא לסמוך רק על ה' לבדו ולהאמין בהשגחה. ואחרי שמתרגל לזה אזי גם בעיר היכן שכביכול מועילה ההשתדלות, האדם כבר יודע שלא כוחי ועוצם ידי יעשה חיל אלא רק צדקה ותורה באמונה וברית בכסופים, ולדבר אותם הרבה, והם יעוררו את השפע שצריך.

עוד הקדמות מ"ק

אברהם אבינו

מ"ק

באות ט' מבאר רבנו דרגיה דאברהם שהוא הדמות הקושרת ושזרת את כל הבחינות המבוארות בתורה זו לדבר אחד שעל ידו זוכים לבחי' לחם הפנים דהיינו אמונה בשלימות שהיא בחי' ראייה ולב חם ובווער להש"י בדבורי אמונה וכסופים תמיד בבחי' ברית עלאה, דהיינו ראש למאמינים, וראש לנמולין. אליו אמר הקב"ה אני קל שד-י פרה ורבה, הוא ראש לפרסום האמונה בעולם, ראש לעושי נפשות וגרים, הוא ראש לעושה צדקה וחסד. הוא ראשון שיצא מהאצטגנינות^{כ"א}, שעלה למעלה מהגלגלים והמזלות, ונעשה מנהיג להם. ואליו מיוחס ספר היצירה שבו לראשונה מתגלה סוד צירוף וזיווג האותיות ברל"א שערים.

כידוע אברהם איש החסד והצדקה, והוא ראש למאמינים, שחור ואיחה את הקרע של אלפים שנות תוהו, ע"י שלימד אמונה לכל העולם, משמע מכאן שע"ז זכה לעלות למעלה מהמזלות, כמבואר בפרש"י עה"פ ויוצא

^כ תורה מז (לשון רבנו) - וכשָׁאָנו אוֹכְלִים שֶׁפַּע אֱמֶת הָבָא דְרַף אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאַחַר כֵּן אָנוּ מְדַבְּרִים הַלּוּלוּ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּזֶה הַכַּחַ, אֲזִי נַעֲשֶׂה שְׁמִים וְאֶרֶץ חֲדָשָׁה. כְּמוֹ שְׁאִמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זְכוּרֵנוּם לְבָרְכָה (הַקְדָּמַת הַזוּהַר ה.): "לֵאמֹר לְצִיּוֹן עֲמִי אֲתָה", אֵל תִּקְרֵי עֲמִי אֱלֹא עֲמִי, בְּשִׁתְּפֵי וְכו'. כִּי שְׁמִים חֲדָשׁ נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי הָאֶרֶץ פְּנֵי יַעֲקֹב, וְהָאֶרֶץ חֲדָשָׁה נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוֹלֶכֶת הַשֶּׁפַּע דְרַף אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, נִמְצָא שְׁבָרָא עֲבָשׁוּ שְׁמִים וּמְזֻלוֹת אַחֲרֵיהֶם. נִמְצָא שְׁמִשְׁנָה הַטְּבַע שֶׁהִיא מְטַבֵּעַ בְּמְזֻלוֹת הָרָאוּשׁוּנִים, כִּי עֲבָשׁוּ נַעֲשֶׂה מְזֻלוֹת חֲדָשִׁים. נִמְצָא שֶׁעַל יְדֵי שְׁבוּר תְּאֻת אֲכִילָה, נַעֲשֶׂה מוֹפְתִים וּפְלָאוֹת:

^{כ"א} נדרים לב. - "ויוצא אותו החוצה" (בראשית טו ד) אמר לפניו רבנו של עולם הסתכלתי במזל שלי (ואין לי אלא בן אחד) ואיני ראוי להוליד בן אמר לו צא מאיצטגנינות שלך אין מזל לישראל.

ר"ן נדרים דף לב. - צא מאיצטגנינות שלך - ממשפט חכמת מזלות שלך והיינו דכתיב (בראשית טו) ויוצא אותו החוצה:

אותו החוצה" שא"ל הקב"ה צא מאצטגנינות שלך שהעלה אותו מעל המזלות/כ"י (זוכה להשגחה דהיינו שהגלגלים מונהגים לפי צרכיו, ועוד גם נתבטל הטבע ונהפכו אברהם מטומטום שאינו מוליד ושרה אילונית לאב המון גויים וזרעך כעפר הארץ) ושם נאמר והאמין בו ויחשבה לצדקה, שע"י האמונה נשלמה מדרגת הצדקה שלו, ועי"ז בעצמו עלה למעלה מהגלגלים למעלה ממטט שר הפנים מלאך הגלגלים, בחי' אליעזר ואברהם אדון לו מעליו אחוז במנהיג הבירה המנהיג את הגלגלים.

הגלגלים תלויים באברהם ולא הוא בהם, נמצא שהוא מנהיג את העולם וקושר אותו כולו בברית להש"י, והמבואר באות ה' ברית עלאה ותתאה בחי' אברהם ואליעזר בחי' אדון ועבד, צדיק ולמדן, תורה שבכתב ושבע"פ, אדם ומלאך – כל המדרגות שהם לעומת אברהם גם הן מדרגות גבוהות מאד שהרי אליעזר היה ראש ישיבה דולה ומשקה תורת רבו לנפש אשר עשו אברהם ושרה בחרן, וזכה להכנס חי לג"ע. דהיינו שפשוט לגמרי את משכא דחויא, אלא שלא זכה לברית עילאה שהוא התכללות גמורה בו ית' כאברהם. ולכאורה היה במדרגה למעלה מחברי ר"ע שנכנסו לפרדס ע"י שהיו במדרגה עצומה. וצ"ע אם גם מר"ע, (וצ"ע אם אפשר להשוות קודם מתן תורה לאחרית מתן תורה) אלא שזה דייקא כוונת רבינו כאן לבאר שדווקא מדרגת אברהם, שזכה להם גם ר"ע, היא המדרגה שעל ידה זוכה לבחי' לחם הפנים, והיא מדרגה עצומה עוד יותר כיחס עבד לבן חורין. ובאות ט' מסכם רבנו שמי שהוא בדרגה דאברהם אבינו אכילתו בבחי' לחם הפנים כי זוכה לבחי' עוה"ב שיתגלו כל הכסויים וההסתרות שעל האמת כי פני ה' נמצא כאן ממש דייקא באכילה שהיא חיבור גוף ונשמה אלא שאצל רוב העולם שרחוקים מתיקון הברית אזי הגוף גובר והאכילה מגשמת ביותר כמ"ש וישמן ישורון ויבעט, (ומזונא דגופא הפך מזונא דנשמתא) אבל הרוצה באמת יכול דייקא שם להתקשר אל הנשמה ע"י דרגה דאברהם בלב חם הקשור בברית חזקה לקודם הבריאה למעל הגלגלים והסיבות, אל מנהיג הבירה, כפי שכינהו אברהם אבינו בגיל שלש (גדרים לב). שמנהיג הכל.

כי בלחם בעצמו יש ניצוץ קדוש שמתברר ועולה מעמקי הקליפות ע"י האחת עשרה המלאכות שבו חרישה זריעה וכו' והוא דבר ה' (בבחי' לא על הלחם לבדו וכו') והניצוץ הזה בכוחו לעלות ולעורר הארה מקודם הבריאה ולחבר נשמה לגוף ומי שיש לו פנים יפות דהיינו בעל נפש כאברהם זוכה עי"ז ליחוד פנים בפנים בבחי' לחם הפנים.

וע"י יא מלאכות בפת (הזרע. והחוש. והקוצר. והקעמ. הדיש. והזרה. הבורר. הטוחן. והמרקד. והלש. והאופה) ושש ברכות (נטילה והמוציא וד' ברכות ברכת המזון) באכילת הפת, עם אמונה המשלימה, הרי הם ז' ויב כמו הגלגלים כי הוא למעלה מהם ומנהיג אותם. וע"י יב ז' הנ"ל מעלה את הניצוץ הקדוש במאכל מייך נוקבין ומעורר רצון עליון ליחוד (ע"ח טל ב) וזוכה ליחוד קב"ה ושכינתיה באכילתו פנים בפנים.

העיקר היא ההתחלה

מ"ק

באות ו' מדבר רבינו מגודל מעלת הכסופין דקדושה כשמוציאם בפיו דייקא שאע"פ שמתגלה כאן רק רצון והרי עיקר הוא המעשה, אבל רבינו רומז בכמה מילים לדבר נפלא לטוד עולם המלבוש שהיא התורה הקדומה לעולם אלפים שנה, דהיינו רל"א שערים פנים ואחור/כ"י שהם שרש הצטרפות הכ"ב אותיות זו לזו בשרש וראשית הבריאה עיין מזה בעמק המלך דברים נפלאים

ורומז לנו בזה רבינו שבכל פעולה שאנו עושים שעל ידה רוצים להמשיך איזה חידוש לעולם לא מבעי הולדה אלא אפילו כל מצוה הרי אנו מקדימים לה לשם יחוד וכל יחוד כיון אין חדש תחת השמש הרי הוא להמשיך שפע חדש מקודם הבריאה וכאן בנקודה הזו מחדש לנו רבינו שכל הפעולות של השפע הזה הנמשך על ידנו, איזה פעולה יעשה בעולם לטב או לביש ועד כמה, הכל תלוי בכסופין שלנו בשעת התעוררותו לרדת כי כשיורד לעולם מוכרח שיעבור בעולם המלבוש להתלבש באותיות בשרשם ברלא שערים וכל אופן הצטרפותו שם לעשות איזה פעולה שיעשה הכל תלוי ברצון והכסופין שבהם הוא מצטייר שם

נמצא לפ"ז גם בכל נשימה כמבואר בספרים שממשיכים חיות חדש ועל כרחך כנ"ל שהוא מבחי' קודם הבריאה, וכן בכל אכילה שמחברים נשמה לגוף זה נעשה ע"י הניצוץ שבמאכל שמתברר ועולה ומעורר מ"ד דהיינו חיות חדשה לגוף ובאכילה נעשה ההתעוררות לזה ואז הזמן לכסוף להקב"ה ולבקש שכל חיות חדשה שתגיע לי תיהיה רק חיות דקדושה שתמשוך אותי לעשות רצונך ולבעור רק אליך בכח גדול לדבוק בך בביטול גמור. עיין מזה בשש"ק/כ"י מה שספרו על רבי אברהם ברניו נכד רבינו שעם כל כף שאכל הרים ראשו למעלה בכסופים גדולים.

כ"י רש"י בראשית (טו ה') ויוצא אתו החוצה – לפי פשוטו הוציאו מאהלו לחוץ לראות הכוכבים ולפי מדרשו אמר לו צא מאצטגנינות שלך שראית במזלות שאינך עתיד להעמיד בן אברם אין לו בן אבל אברהם יש לו בן וכן שרי לא תלד אבל שרה תלד אני קורא לכם שם אחר וישתנה המזל ד"א הוציאו מחללו של עולם והגביהו למעלה מן הכוכבים וזהו לשון הבטה מלמעלה למטה:

כ"י דהיינו כמו טלית קטן שהוא ארוג מרל"א שערים כפולים, רלא לפנים ורלא לאחור. כי כל צרופי האותיות הם כל אחת עם כל שאר כאותיות דהיינו כב כפול כא שהם תפך צרופים וכל צירוף נקרא שער, אבל הם כפולים כגון א עם ב וב' עם א' לכן העיקר הם רל"א.

כ"י עיין שיש"ק ח"ג רכד רבי אברהם בערניו נכד רבנו (בן אדל) ה"ה אוכל בקדושה נוראָה וְהִיא נוֹהֵג שְׁאָחַר שְׁאָבַל כְּפִית אֶחָת מֵהָאוֹכֵל הִיא מְנִיחַ אֶת הַכְּפִית מִיָּדוֹ עַל הַשֵּׁלֶחַן וּמִבֵּיט אֶל הַשָּׁמַיִם בְּדִבְקוּת וּבְכִסּוּפִים וְלוֹקֵחַ שׁוֹב אֶת הַכְּפִית וְאוֹכֵל שׁוֹב, וְחוֹזֵר חֲלִילָה.

ועיין בספורי מעשיות שכל יום בסופו אין עוד יום אלא ע"י הכבד פה מקבץ חסדי אמת ונותן לאיש חסד ואמת והוא מעלה אותם ומוריד יום חדש ולפ"ז צריך בכל יום בסופו בין השמשות לכסוף מאד להשי" ולבקש שהיום החדש יצטרף לטב לעשות פעולות טובות שאזכה בו אני וכל העולם לתשובה שלימה ולפ"ז מסתמא גם בשעת המולד יש לעשות כן ובר"ה וכל כיו"ב.

צדקה

מ"ק

ער"ח ניסן סו חלק ע"י הרי"ח קבלת שיש"ב - ההבדל בין צדקה שלימה לחסרה, היא שהחסרה נעשית מצד טבע היהודי שנשרש בו מאברהם אבינו להיות גומלי חסדים, וצדקה כזו אינה עבודה, כמבואר בתורה ד' תנינא, כי לא משבר בחי' אכזריות, אלא נותן מצד טבעו, אבל בוודאי עליה קיים כל העולם שמעוררת למעלה בכל הגלגלים את מדת הנתנה, שעל זה מתקיים העולם, אלא שכיון שהיא חסרה, לכן חסר בהשגחה השלימה, אלא העולם ניוון בהנהגה טבעית, כיון שהצדקה המנהגת אותו היא מצד ההנהגה הטבעית.

לעומתה הצדקה השלימה שהיא בחי' שבת היא צדקה באמונה, נ"ל שיש בזה ד' מדרגות זו למעלה מזו, אחת הנותן ומפייס באמונה לקיים מצוות ה'. ב' למעלה ממנה שמאמין שלא יחסר לו מהצדקה, אדרבה כיון שהשפע רק מה' אזי יזכה ליותר שפע ע"י שייתן צדקה כחז"ל (כתובות סו:) מלח ממון חסר דהיינו שקיום הממון הוא לחסר ממנו לצדקה. וג' כשמבין שהממון שברשותו לא שלו יותר משל חברו העני וגלגל הוא שחזור בעולם ובעת הזו אני הוא העשיר והוא העני ומחר אפשר שיתהפך וכפי עמידתך בניסיון העשירות כן ינהיג אותך הקב"ה כשתהיה עני בעשיר כמון. ומדרגה ד' כשמבין שהעני עושה אותו לאיש ובעצם הוא בעצמו המקבל ולא הנותן, כמבואר בהקמת הוזהר (יג) עה"פ ברות "האיש אשר עשיתי עמו" שהכוונה אני עשיתי אותו איש, לתפוס שבאמת העני נותן לעשיר יותר ממה שהעשיר נותן לעני, ממילא צריך העשיר לרדוף אחר עניים, כי זה מה שעושה אותו אדם בחי' צדיק חונן ונותן. וצדקה זו נקראת בחי' שבת בחי' אמונה והיא מאירה אמת כחמה, כי גם בשבת נדמה שהחול משפיע לשבת ובאמת זה להפך השבת משפיע לחול.

ורבי"ח כינה את האמונה פארי דהיינו סובין בחי' בחי' פאר ושבחים להקב"ה שעם תיקון הברית היא נעשית חבלים ועבותות אהבה וצדקה כזו מנהגת את העולם בהשגחה פרטית נפלאה לא טבעית כשם שהיא בעצמה שיבור הטבע של העושה אותה.

רבינו מדבר מצדקה רק בהתחלת התורה כי עיקר המכוון כאן זה לא הצדקה אלא שע"י צדקה בשלימות הנ"ל דהיינו באמונה ותיקון הברית, אזי כל עבודת ה' נעשית מאירה באופן שאפילו העבודות החיצוניות כאכילה נהפכות לבחי' פנימיות וגורמות הארת פנים בחי' לחם הפנים שאפילו באכילת לחם זוכים לפנים בחי' פנים בפנים.

שדי להו פארי

מ"ק

ליל שבת כי תסא סו בבבלי - אפשלי לי חבלי מפארי. פארי רבינו מבאר היינו שבת ואמונה שמפאר ומשבח את הקב"ה בכסופים וחבל היינו עבותות אהבה. ובפשט פארי הם סובין קליפה הדקה שעל החטה שהיא כב אותיות התורה. ותורה בחי' חטה אפשר לטחון ושם בין הרכב לשכב נמצא זבוב הוא היצה"ר כמבואר במדרש, אבל הסובין מי יכול עליהם, לא המטחנה ולא הזבוב, כי מה הם, כלום, מקמח אפשר להדביק ולעשות איזה בחי' חבל, אבל איך אפשר מסובין שזה פרוורים קשים, שא"א לעכל אותם ולא להדביק אותם, רק חכמי הטבע מכבדים אותם כי הם סיבים תזונתיים שעוזרים לעיכול, זה בעצמו שבקושי מתעכלים זה עוזר לעכל דברים אחרים. ודייקא הדבר הזה תפס רבינו בשם רבי יהושע בן חנניה כהדבר שאפשר לעשות ממנו עבותות, דהיינו החבל הכי חזק, זה חבל שעשוי משזירת הרבה חבלים יחד ונעשה חבל החזק ביותר, כי שירות ותשבחות וכסופים להשי"י, בעיני סבי דבי אתונה לא נתפס כממשות כלל, כי בעיניהם זה לעשות חבל מאבק פורח, ואפילו גרוע מאבק, וכל זה בגלל שאין להם תפיסה בתיקון הברית, ולא בחסד המתגלה ע"י תיקון הברית, אבל הצדיק תופס שדייקא הדבר הזה היותר מופרח שיש, זה בעצמו יכול ע"י תיקון הברית וכסופים שמתגברים על ידו, להפך לעבותות אהבה, וקשר חזק בל ינותק, עד שאפילו אכילה שבדרך כלל אצל רוב העולם היא דבר המרחיק, בבחי' וישמן ישורון ויבעט, אצל שומר הברית, המדבר פאר ושבח בכסופים להקב"ה, הלחם נעשה פנים, בחי' פנים בפנים דבר ה' עמכם שזה יותר מאכילת המן, שזה להעלות גשמיות לפנים ואילו המן היה רוחניות.

רבי יהושע בן חנניה ובן זומא

עיין בלשון מוהר"ת שמרחיב הענין לבאר המעשה מד' שנכנסו לפרד"ס שאחר בחי' למדן ור"ע בחי' צדיק. ועיין חגיגה יד וטו סוגית ד' שנכנסו לפרד"ס וסמך ליה המעשה מרבי יהושע בן חנניא ובן זומא שנחלקו כמה ריוח שבין מים עליונים לתחתונים, נמצא לפ"ז, שרבינו מבאר נפלא את כל הגמ' שם והקשר בין הדברים, שלכאורה עפ"י הפשט אין קשר בין ד' שנכנסו לפרד"ס לדברי בן זומא צופה הייתי בין מים עליונים למים תחתונים, אבל לפי רבינו מובן נפלא קשר הכל, שדייקא רבי יהושע בן חנניא שעל דבריו לסבי דבי אתונה בנויה התורה שלנו הוא אמר על בן זומא שהוא עדין בחוץ דהיינו שעדין לא זכה להיכנס בסודן של דברים, אם הוא אומר שיש ריוח ג' אצבעות בין מים למים, דהיינו שאמר אם הוא תופס שיש איזה ריוח, סימן שיש אצלו מרחק בין מנהיג הבירה לבירה, בין הקב"ה לגלגלים, וזה בגלל שלא זכה לתיקון הברית, בבחי' ברית עלאה, שאז הוא עומד בין מים

למים, כי מי שעומד שם תופס שאין מרחק כלל, וזה גם הטעות של אחר, שאצלו זה התבטא חמור יותר, עד שתפס כאילו למטט שהוא שר הפנים דהיינו שולט בגלגלים, כאילו יש לו רשות לעצמו, שזה מורה שתפס שיש מרחק גדול עד כדי ניתוק בין מים עליונים לתחתונים, ולא רק ג' אצבעות.

צדיק ולמדן

מ"ק

עיינן לק"ה (הודאה ה' ח') איך מתפרשת פרשת קרח עפ"י התורה שלנו בענין צדיק ולמדן, ועיינן רקנטי על הפרשה, ש"ויקח קרח", שתרגומו ואיתפליג קרח, רומז להבדלת מים עליונים ממים תחתונים. ובאות ו' אצלינו מבואר שרומז לברית עלאה, ועיינן בלשון מוהרנ"ת שצדיק ולמדן זה החילוק בין ר"ע ואחר. ומתבאר שם כל מעשה מד' שנכנסו לפרד"ס בחגיגה יד, ושם בסמוך דף טו מובא מעשה מבין זומא שאמר שיש ג' אצבעות ריוח בין מים עליונים לתחתונים, ורבי יהושע בן חנניה חלק עליו שאין ריוח, ומשמע שמי שרואה ריוח זה בעצמו שמחלק קצת בין צדיק ללמדן, ואולי זה נרמז בו איתפליג קרח, שכאילו עשה ריוח בין מים עליונים לתחתונים, ע"י פגם הברית, ועי"ז חילק בין צדיק ללמדן, ונעשה בבחי' אחר, שכל כך עשה ריוח עד שנראה לו כשתי רשויות, וכמבואר בהעמק דבר (בראשית א ז) שמים עליונים היא הנהגת הקב"ה בחסד והתחתונים הוא עולם הגלגלים שעל ידו מנהיג הקב"ה את העולם.

עצות למעשה

להרבות בצדקה נתינה ופיוס או פיוס

להאמין שלא נחסרים מהצדקה ושעל ידה העולם מתקיים ושמונך לא שלך יותר משל חברך העני

תיקון מיוחד יש בצדקה לצרכי שבת (ל"ת)

שמירת הברית יסוד כל הכסופין להקב"ה

להרבות בדיבורי כסופין לכל דבר שבקדושה כי עי"ז מתחזק האמונה שהיא שלימות הצדקה המנהגת את הנהגת עולם הגלגלים והדבורים האלה הם בחי' נפש ויש כח בדיבורים האלה לילך ולהחזיר בתשובה בני אדם השומעים אותם

להזהר מאד מכסופין וכ"ש בדיבור לדבר שאינו רצון הש"י

להשתדל באכילה בקדושה בכמות ובאיכות

יכול לזכות ע"י אכילה בקדושה להיות בבחי' פנים בפנים עם הש"י ואזי זוכה שכל העכו"ם והככבים טורחים

בשבילו ומתכפרים כל עוונותיו

ע"י שמירת הברית נשמר בדרכים

אפילו צדיק כשנופל לפעמים ממדרגתו לא טוב שיחזק עצמו במה שהוא למדן אלא במה שיש בו עוד יראת שמים

כל העיכובים בדרך הם כי הכב שמעל אותו מקום אינו מאיר בהם כראוי לכן צריך לתת צדקה לפני שיוצא לדרך וכן לפקוד את אשתו דהיינו תיקון הברית

עד כאן ההקדמה

סיכום אותיות מקוצר וקשר כולן יחד מ"ק

ט' אותיות התורה אולי רומז לט נקודות שהן בחי' כסופים כמבואר באות ו'

א. צדקה בחי' הגלגלים שבהם מנהיג הקב"ה את עולמו

ב. שלימות הצדקה ע"י אמונה ושבת

ג. קיום האמונה ע"י ברית

ד. נמצא שכל הבריאה תלויה בברית

ה. שתי בחי' בתיקון הברית עלאה ותתאה הנשמר איסור והמתקדש במותר למדן וצדיק והשלימות לכללם יחד

ו. כפי תיקון הברית כן הכסופים ואהבה אל הש"י והם בחי' נקוד לאותיות התורה לטב או לביש

ז. צריך להוציא הכסופים בדיבורים ונעשה עי"ז נפש

ח. הנפש הזו אם היא מכסופים טובים הולכת ויכולה להחזיר רשעים בתשובה ואם רעים יכולה ח"ו להפך

ט. מי שהוא בעל נפש כאברהם אכילתו בבחי' לחם הפנים שמתקשר לקודם הבריאה לבחי' הפנים המנהיגות את העולם

קשר כל הפרטים נ"ל שהוא אברהם אבינו איש החסד וראש למאמינים ראש לנימולים שעלה מעל הגלגלים דהיינו להנהיג שמעל הטבע ועשה בכיסופים נפש בחרן. רבינו מלמד כאן איך זוכים להיות פב"פ ע"י אכילה דייקא שהיא חיצונית ורבינו מקדים כי צדקה באמונה היא בחי' הנהגת הגלגלים דהיינו שנמצא מעליהם בין הנהגת עוה"ז למנהיג הבירה וזה בעצמו בחי' ברית עלאה שהוא רקיע המבדיל בין מים עליונים לתחתונים דהיינו שהברית משלים את הצדקה ועל ידי שניהם עומד בין הקב"ה והעולם וקושר אותם יחד וע"י ברית זוכה להיות בעל נפש שעושה נפשות גם תחת הגלגלים ומחזיר את העולם בתשובה וקושר אותו אל הקב"ה שזה בחינת לכלול ברית עלאה ותתאה ועי"ז זוכה לאכילה בבחי' לחם הפנים לחם חם ביום הלקחו דהיינו שהזמן לא פועל

עליו כי הוא קושר אחר הבריה בקודם הבריאה ואזי כל החיצוניות עולה לבחי' פנים בבחי' פני ילכו שהרגלין עולים למדרגת פנים. וזה סבי דבי אתונא הודו שהם לא שייכים בפנימיות כי אע"פ שהיו חכמים גדולים זה לעומת זה לחכמי ישראל הגדולים ביותר, אבל כל תפיסתם רק בחיצוניות (כמבואר גם בלקוטי אמרים לר' צדוק אות ח) ולא שייכים באמונה שלימה ובברית וכסופים, וכ"ש לא בפני ה'.

בתחילת לשון מוהרנ"ת מבאר שהתורה הזו נאמרה על הפסוק ויסב אלקים ובמדרש דרשו לשון הסבה לשון סעודה

הרבה תורות פותח רבינו בפסוק מהתורה שרמוז בו שרשי הדבר המתחדש בה ואם לא אזי מביא מאמר חז"ל שבו רמוזה התורה ובאמת גם כאן היה צריך לפתוח בפסוק הזה אלא שכיון שלא הספיק לבאר אותו כיצד הכל רמוז בו לכן לא הביאו אבל בלק"ה הלכות אומנ"ן ד' אות כא מבאר מוהרנ"ת איך הכל רמוז בו ריש פרשת בשלח (שמות פרק יג יח)

וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת הָעַם דְּרָךְ הַמְדַבֵּר יָם סוּף וְחַמְשִׁים עָלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:
(יט) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עֲצֻמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ וכו'

ונ"ל לבאר – ויסב לשון סעודת קבע שהיא בהסבה, רומז לעבודת האכילה שהיא חיצונית כשרוצים להביא אותה לבחי' פנים דהיינו מבחי' מדבר לבחי' ישוב.

וזהו "דרך המדבר ים סוף", כי צריך לזה אמונה וברית וזוכים לזה ע"י שנמצאים במדבר במקום שלא מועיל שום השתדלות אלא רק לסמוך על ה' כמ"ש יורדי הים רובם חסידים כי במדבר ובים אין עצה ואין תבונה רק לסמוך על ה' לכן זה הבית ספר הטוב ביותר לאמונה ולברית לעשות בים דרך ע"י קשר הברית, ולזכות לכסופים דקדושה גדולים תמיד.

וזהו "וחמושים עלו" דהיינו שע"י המדבר ים סוף זכו לחמישים שערי בינה דהיינו לעלות מעל הטבע ומעל הנהגת הגלגלים בבחי' ה' ילחם לכם ואתם תחרישון בחי' שב לימיני עד אשית אוביך הדום לרגליך דהיינו שע"י צדקה וחסד עם אמונה אזי זוכה להשגחה ומאירים הככבים בכל דרכי המדבר עד שמגיע לעיר וישוב שגם שם מצליח לאכול בבחי' פנים.

וזהו שהאכילם מן המדבר והנהיג אותם בהנהגה שמעל הטבע במים מסלע וענני כבוד הכל היה בית ספר לאמונה ובטחון וברית, ללמוד לסמוך רק על ה' ללמוד לכפור בטבע ולהיות תמיד אחוז במנהיג שמעל הטבע והגלגלים, וזה ארבעים שנה בחי' יצירת ולד שהוא יצירת עם חדש הבוטח רק בה' שיכול לעמוד בכל ניסיונות העיר, דהיינו גם כשיהיו איש תחת גפנו ותאנתו, ידעו שההשתדלות היא טפל, רק כדי לעשות בה צדקה וחסד, כי השפע באמת דהיינו מה שבאמת אני צריך יודע רק ה', ודרך הצדקה זוכים שה' ינהיג אותי בדרך והשגחה שאני צריך באמת. וזוכה שגם עבודות מגושמות כמו אכילה הן התקשרות פנים בפנים עם ה' ית' בבחי' אכילת לחם הפנים/כ"ג.

וזהו ויקח משה את עצמות יוסף עמו, כי א"א לזכות לכל זה אלא ע"י הצדיק שהוא מלאך ה' צבקות, צדיק ולמדן, וזהו שמושה שהוא התורה לקח עמו את עצמות יוסף הצדיק, כדי שיוכל להנהיג את העם בבחי' מלאך ה' צבקות תורה יבקשו מפיהו.

תורה לא [יג]

תורה זו היא התשיעית ואחרונה שמבאר בה רבינו שאלת הסבי דבי אתונה ותשובת רבי יהושע בן חנניא בגמ' בכורות דף ח כפי שהתחיל בזה מתורה כג וסיים כאן

רבי יהושע בן חנניה שהכניע את סבי דבי אתונא הוא רבי יהושע סתם שבמשנה והוא בר פלוגתא דרבי אליעזר הגדול בן הורקנוס והוא שנחלק עם רבן גמליאל ערבית רשות או חובה בברכות כז: הוא רבי יהושע שהיה עני מרוד ומכוער מאד ואמר למטרוניא שדייקא הכיעור הוא הכלי לחכמה והוא רבי יהושע שהיה חכם גדול בדורו וידע חכמת התכונה כמבואר בהוריות שידע זמנו של הככב העולה אחת לע' שנה ומטעה את הספינות כמבואר אצלנו בסוף התורה.

עיי' בהקדמה לתורה כג הקדמה לכל מאמרי הסבי דבי אתונא

גם עיי' לקוטי הלכות שבת ו' אות ח שם מבאר מוהרנ"ת כל המעשה דסבי דבי אתונא ובפרט שאלות ב' ח' שאין עליהן תורה

^{כה} בלק"ה פקדון וד' שומרים ה' אות י' ביאר שזה יותר גבוה מאכילת מן, כי לאכול אוכל גשמי בבחי' לחם הפנים זה גבוה יותר.

^{כז} תורה זו לשון רבינו, לא ידוע מתי נאסרה. והיא התשיעית ואחרונה שמבאר בה רבינו את שאלת הסבי דבי אתונה ותשובת רבי יהושע בן חנניה בגמ' בכורות דף ח כפי שהתחיל בזה מתורה כג וסיים כאן וזו השאלה השביעית ששאלוהו שם

תורה זו מבואר בה השאלה השביעית שם

אמרו ליה אית לן בירא בדברא עיילי למתא אייתי פארי שדא להו אמר להו איפשלי לי חבלי דפארי ואעיילי. אמרו ליה ומי איכא דמפשל חבלי מפארי אמר להו ומי איכא דמייתי בירא מדברא למתא [כח];

רש"י דפארי סובין עשו לי חבל מסובין ואם אין אתם עושים שאלתי אף אני לא אעשה שאלתכם :

תרגום – אמרו לו יש לנו באר במדבר הבא אותה לעיר. ולא ענה אלא הביא סובין זרק להם ואמר להם אם תעשו לי חבל מסובין אני הביא את הבאר לעיר. אמרו לו האם יש מי שיכול לעשות חבל מסובין? אמר להם האם יש מי שיכול להביא באר מהמדבר לעיר?

ורבינו מבאר שאמרו לו יש לנו בר ומזון והוא חוץ לקדושה, איך מעלים אותו לבחי' פנימיות, לבחי' לחם הפנים, דהיינו איך אפשר ע"י אכילה לזכות לאור הפנים? ורמז להם שע"י שבת שהיא בחי' אמונה ושמירת הברית ע"י מתגלה החסד ואהבה שעל ידו באים ללחם הפנים. ושאלו אותו הרי א"א לקיים כל אלו הדברים. ואמר להם א"כ גם א"א ע"י אכילה לזכות להארת פנים.

אות א

(לשון רבינו ז"ל)

צדקה היא בחינות הגלגלים, ולקמן יבאר שהיא מנהגת את הגלגלים/כ"ו. דהיינו את גלגלי הרקיע, שעל ידם מנהיג הקב"ה את העולם בחק קבוע, בבחי' גלגל הוא שחזור בעולם. כי הקב"ה כדי להעלים עצמו בעולם, קבע חוק הגלגלים/ל, כמ"ש חק נתן ולא יעבור. וכידוע שיש חכמת ההורוסקופ והאצטגנינות/ל"א, שהיא

¹² גם בתורה- ואע"פ, בדפוס לא ברור ונראה שכתוב ואע"פ, וכן תוקן מתורג- ואע"פ

¹³ תרגום – אמרו לו יש לנו באר במדבר הבא אותה לעיר. הביא סובין זרק להם ואמר אם תעשו לי חבל מסובין אני אביא את הבאר. אמרו לו האם יש מי שיכול לעשות חבל מסובין. אמר להם האם יש מי שיכול להביא באר מהמדבר לעיר.

כ"ו ע"י שהצדקה דומה לגלגלים היא מנהיגה אותם. שכיון שדומה להם לכן כשהיא בבחי' טבע אזי מעוררת הנהגת הטבע וכשהיא בשבירת הטבע אזי מעוררת השגחה שמעל הטבע.

ל החברותא אריה, נתן דוגמא לזה מהגמ' ר"ה כשרצה להביא מבול לעולם העלה מזל כימה ביום ונטל שני כוכבים מכימה והביא מבול לעולם. הרי שכדי לשנות הטבע היה צריך לשנות המזלות תחילה. כדי לא לשנות החק שנתן ולא יעבור.

עיין ראש השנה דף יא: דתניא בשנת שש מאות שנה לחיי נח בחדש השני בשבעה עשר יום לחדש רבי יהושע אומר אותו היום שבעה עשר באייר היה יום שמזל כימה שוקע ביום ומעניות מתמעטין ומתוך ששינו מעשיהן שינה הקדוש ברוך הוא עליהם מעשה בראשית והעלה מזל כימה ביום ונטל שני כוכבים מכימה והביא מבול לעולם רבי אליעזר אומר אותו היום שבעה עשר במרחשון היה יום שמזל כימה עולה ביום ומעניות מתגברים (דף יב.) ומתוך ששינו מעשיהם שינה הקדוש ברוך הוא עליהם מעשה בראשית והעלה מזל כימה ביום ונטל שני כוכבים והביא מבול.

ל"א עיין שבת קנו. – כתיב אפינקסיה דרבי יהושע בן לוי האי מאן דבחד בשבא יהי גבר ולא חדא ביה. מאי וולא חדא ביה? אילימא ולא חד לטיבו, והאמר רב אשי אנא בחד בשבא הואי, אלא לאו חדא לבישו, והאמר רב אשי אנא ודימי בר קקוזתא הוויין בחד בשבא, אנא מלך והוא הוה ריש גנבי, אלא אי כולי לטיבו אי כולי לבישו. (מאי טעמא דאיברו ביה אור וחושך). האי מאן דבתרי בשבא יהי גבר רגון מאי טעמא משום דאפילו ביה מ"א. האי מאן דבתלתא בשבא יהי גבר עתיר וזנאי יהא, מאי טעמא משום דאיברו ביה עשבים. האי מאן דבארבעה בשבא יהי גבר חכים ונהיר, מאי טעמא משום דאיתלו ביה מאורות. האי מאן דבחמשה בשבא יהי גבר גומל חסדים מאי טעמא משום דאיברו ביה דגים ועופות. האי מאן דבמעלי שבתא יהי גבר חורן. אמר רבי נחמן בר יצחק חורן במצות. האי מאן דבשבתא יהי בשבתא ימות על דאחילו עלוהי יומא רבא דשבתא. אמר רבא בר רב שילא וקדישא רבא יתקרי,

אמר להו רבי חנינא פוקן אמרו ליה לבר ליואי לא מזל יום גורם אלא מזל שעה גורם האי מאן דבחמה יהי גבר זיוותן יהי אכיל מדיליה ושתי מדיליה ורוזיה גליין אם גניב לא מצלח. האי מאן דבכוכב נוגה יהי גבר עתיר וזנאי יהי מאי טעמא משום דאיתיליד ביה נורא. האי מאן דבכוכב יהי גבר נהיר וחכים משום דספרא דחמה הוא. האי מאן דבלבנה יהי גבר סביל מרעין בנאי וסתיר סתיר ובנאי אכיל דלא דיליה ושתי דלא דיליה ורוזיה כסיין אם גנב מצלח. האי מאן דבשבתא יהי גבר מחשבתיה בטלין ואית דאמרי כל דמחשבין עליה בטלין. האי מאן דבעדק יהי גבר צדקן. אמר רבי נחמן בר יצחק וצדקן במצות. האי מאן דבמאדים יהי גבר אשיד דמא. אמר רבי אשי אי אומנא אי גנבא אי טבחא אי מוהלא. אמר רבה אנא במאדים הואי, אמר אביי מר נמי עניש וקטיל. (י"א שהתכוון למעשה ששחט את רבי זירא בפורים חזון והחיה אותו. ועיין שו"ת חת"ס סוף סימן קפה, שדברי אביי כאן היו לפני המעשה ששחט את ר"ז דאל"ה הי האומר לו מר נמי שחט את ר"ז. וכתב שדווקא מי שגולד במאדים אסור להשתכר אבל רוא דעלמא חייבים. עכ"פ משמע שסובר שיש מול לישראל ואפילו צדיק רבא)

איתמר רבי חנינא אומר מזל מחכים מזל מעשיר ויש מזל לישראל.

רבי יוחנן אמר אין מזל לישראל ואזדא רבי יוחנן לטעמיה דאמר רבי יוחנן מניין שאין מזל לישראל שנאמר כה אמר ה' אל דרך הגוים אל תלמדו ומאותות השמים אל תחתו כי יחתו הגוים מהמה הם יחתו ולא ישראל. ואף רב סבר אין מזל לישראל דאמר רב יהודה אמר רב מניין שאין מזל לישראל שנאמר ויוצא אותו החוצה אמר אברהם לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם בן ביתי יורש אותי אמר לו לאו כי אם אשר יצא ממעיך אמר לפניו רבונו של עולם נסתכלתי באיצטגנינות שלי ואיני רואי להוליד בן אמר ליה צא מאיצטגנינות

אמת למי שחי תחת הטבע, כגון הגויים וההולך בדרכיהם/ל¹. וצדקה היא בחי' הגלגלים **כמאחז"ל** בגמרא (שבת קנא ע"ב/ב)² על הפסוק **כי בגלל הדבר הזה** [ל']/[ל"ה] הפשט הוא שבגלל הצדקה שתתן לעני, ה'

שלך שאין מזל לישראל. מאי דעתך [דף קנא:] דקאי צדק במערב (מה דעתך כיון שהמזל שלך צדק עומד במערב שטבעו קר לכן לא תוכל להוליד) מזהרנא ומוקמינא ליה במזרח (אני אחזיר אותו למזרח ותוכל להוליד), והיינו דכתיב מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגלו. (ע"ש בהמשך יובא לקמן, שגם משמואל ור"ע ורב נחמן בר יצחק מוכח שאין מזל לישראל)

עוד עיין נדרים דף לב. – אמר רב יהודה אמר רב בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו התהלך לפני והיה תמים אחותו רעה אמר שמא יש בי דבר מגונה כיון שאמר לו ואתנה בריתי ביני ובינך נתקרה דעתו ויוצא אותו החוצה אמר לפניו רבונו של עולם הסתכלתי במזל שלי (ואין לי אלא בן אחד) (ואיני ראוי להוליד בן) אמר לו צא מאיצטגנינות שלך אין מזל לישראל אמר רבי יצחק כל המתמים עצמו הקדוש ברוך הוא מתמים עמו שנאמר עם חסיד תתחסד עם גבר תמים תתם אמר רבי הושעיא כל המתמים עצמו שעה עומדת לו שנאמר התהלך לפני והיה תמים וכתוב והיית לאב המון גוים אמר רבי כל המנחש לו נחש שנאמר כי לא נחש ביעקב והא בלמד אלף כתיב אלא משום מדה כנגד מדה תני אהבה בריה דרבי זירא כל אדם שאינו מנחש מכניסין אותו במחיצה שאפילו מלאכי השרת אין יכולין ליכנס בתוכה שנאמר כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל וגו'.

כ"ב כן משמע בגמ' שבת קנא. שנחלקו אם יש מזל לישראל או לו ומשמע שם קנו: שגם מי שסובר שאין מזל לישראל זה בזכות צדקה או תפלה, אבל לא שלגמרי אין. וכן מוא להלכה שמי שמזלו מאדים יהיה מזהל או שחוט וכתב המג"א סימן רעא לקדש בכניסת שבת קודם הלילה כי בתחילת ליל שבת שולט מזל מאדים. וכן החת"ס שו"ת או"ח סוף קפה שמי שמזלו מאדים לא ישתכר.

ועיין תורה יז תנינא – .. ולזה טובה גדולה שיש טבע והשגחה. כי כשהאדם עושה טוב, אזי מנדיג אותו בהשגחה. וכשהוא אינו טוב, ואם היה מנדיג אותו בהשגחה – לא היה יכול להגיע לו שום טובה, אזי מניח אותו על הטבע, ויכול להיות שיהיה לו טובות על פי הטבע. ואם לא היה רק השגחה, היה אפשר שתתבטל ההשגחה לגמרי. כי כשהיה רואה יתברך, שאין האדם מתנהג כראוי, היה כועס, והיה מסיר ההשגחה לגמרי. אבל עכשו מניחו על פי הטבע, וכשהוא חוזר למוטב, משגיח עליו כנ"ל. ובאמת אין אנו יכולין להבין מהו טבע והשגחה. כי באמת גם הטבע היא השגחתו יתברך, וזה אי אפשר לאדם להבין שני דברים כאחד, דהיינו הטבע שבאמת היא השגחתו יתברך:

ל"ג שבת דף קנא: עם ביאור השטונשטיין – תניא רבי אלעזר הקפר אומר לעולם יבקש אדם רחמים על מדה זו (שלא יבוא לידי עניות, כי כל משפחה באה לידי עניות במקום או במאחר) שאם הוא לא בא (לידי עניות) בא בנו לא בא (לידי עניות) בן בנו בא (לידי כ"ך) שנאמר (דברים טו י"ז) נתון נתן לו (לעני) ולא ירע לבבך בתוך לו כי בגלל הדבר הזה יברכה ה' אלקיך בכל מעשך ובכל משלך ידך. תנא דבי רבי ישמעאל (העניות) גלגל הוא שחוזר בעולם (כלומר הוא ענין המתגלגל בעולם במחזוריות ולעולם אינה מסתלקת מן האדם לחלוטין ואם עתה עני עני יתכן שבעתיד יהיה עני, ואם לא הו אצוי צאצאיו כי במקום או במאחר העניות פוגעת בכל משפחה) ע"פ המול מדת העניות פוגעת בכל משפחה ברור אחד מכל שלשה דורות, אלא שניתן לשנות ע"י תפלה או ע"י צדקה, אמר רב יוסף נקיטינן (מקובל בדינו) האי צורבא מרבנן (ת"ח צעיר) לא מיעני, והא קא חזינן דמיעני, אם איתא דמיעני אהדורי אפתחא לא מיהדר (אם יהיה עני לא יצטרך קצין נדבות כי אפילו אם לא מוגנים מהעניות מוגנים מבזיונה), אמר לה רבי חייא לדביתהו כי אתי עניא אקדימי ליה ריפתא כי היכי דלקדמו לבניך, אמרה ליה מילט קא לייטת להו, אמר לה קרא קא כתיב כי בגלל הדבר הזה. ותנא דבי רבי ישמעאל גלגל הוא שחוזר בעולם. תניא רבן גמליאל ברבי אומר ונתן לך רחמים ורחמך והרבך כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים וכל שאינו מרחם על הבריות אין מרחמין עליו מן השמים.

מהרש"א – לעולם יבקש אדם רחמים על מדה כו'. ר"ל כיון דמדה זו גזירה היא מלפניו ית' ב"ה שאם הוא לא בא כו' יבקש אדם רחמים על עצמו שלא יבא הוא לידי כך ע"ד שאמר רק שלום יהיה בימי ועי"ל דודאי מדה זו במזל תליא כדאמר' חיי בני ומווני לאו בזכותא תליא אלא במזל ומיהו באפושי רחמים אפשר לשנות המזל כמפורש כל זה ב'פ' מי שהחשיך וע"כ אמר יבקש אדם רחמים על מדה זו ולבטלה אף לדורותיו ואם כל א' מהם יבקש רחמים שלא תבא עליו ודאי דיותר טוב שמבטלין מדה זו ולפי זה יש לפרש גלגל החוזר בעולם היינו ממש גלגל המזלות החוזר בעולם על מדה זו וק"ל:

¹ דברים טו י"ז

ל"ה דברים פרק טו (ט) השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמטה ורעה עינך באחיה האביון ולא תתן לו וקרא עליך אל יהוה והיה בך חטא: (י) נתון נתן לו ולא ירע לבבך בתוך לו פי בגלל הדבר הזה יברכה יהוה אלהיך בכל מעשך ובכל משלך ידך: (יא) פי לא יחדל אביון מקרב הארץ על פן אנכי מצוה לאמר פתח תפתח את ידך לאחיה לעניך ולאביונה בארץך:

פרש"י (י) נתון נתן לו – אפילו מאה פעמים: לו – בינו ובניו: – אפילו אמרת ליתן אתה נוטל שכר האמירה עם שכר המעשה:

שפתי חכמים (ד) מדכתיב הדבר דרשו לשון דיבור, כמו שדרשו (ב"ר נב, יג) על דבר שרה על פי דיבורה של שרה וכו', דאל"כ הדבר למה לי הוה ליה למכתב כי בגלל זה יברכה ה':

רבנו בחיי – (י) נתון נתן לו. ענין הכפל לומר אם נתן יוסיף הקב"ה על ממונך ותחזור ותתן. ודרשו חז"ל (ספרי ראה קיז) נתון נתן, ואפילו מאה פעמים. והענין שלא יספיק לו אם נתן לו פעם אחת בלבד אלא עד כמה פעמים הוא חייב ליתן לו, ועל זה אמר שלמה ע"ה (משלי כא, כו) וצדיק יתן ולא יחשוך, כלומר ולא יחשוך מלתת. ועוד יכלול נתון נתן לו בנחת ודרך תמימות, לא דרך גערה וגסות הרוח, כי בזה יתקיים עושרו, ועל זה אמר שלמה ע"ה (שם יג, א) כופר נפש איש עושרו ורש לא שמע גערה, אימתי נתקיים עושרו של אדם ויהיה לו כופר וכפרה כשהרש לא ישמע גערה מהעשיר אלא שנותן לו בלב טוב בסבר פנים יפות. וזהו שאמרו חז"ל (חגיגה ה.), רבי ינאי חזיה לההוא גברא דקא יחיב לעניא בפרהסיא, אמר לו מוטב דלא יחבת ליה מדיהבת ליה וכספתיה:

כי בגלל הדבר הזה. דרשו חז"ל (שבת קנא ע"ב), לא אמר בעבור ולא אמר למען אלא בגלל, לשון גלגל הוא, כלומר גלגל הוא שחוזר בעולם, אם לא תתן לו אני מהפך את הגלגל ואעשה אותך עני והוא עשיר, שנאמר (תהלים עה, ח) כי אלהים שופט זה ישפיל וזה ירים. ודרשו חז"ל (שבת שם) לעולם יבקש אדם רחמים על מדה זו, שאם לא בא הוא בא בנו, ואם לא בא בנו בא בן בנו:

כלי יקר – בגלל הדבר הזה יברכה ה'. רז"ל (שבת קנא ע"ב) למדו מן לשון בגלל שגלגל הוא שחוזר בעולם. ורבים תמדהו על הלשון, כי בגלל אינו לשון גלגל שהרי גימ"ל אחת חסירה. ואומר אני שכונתם ז"ל לפרש בגלל מלשון וגללו את האבן (בראשית כט ג) ור"ל כשיתגולל העוני בין האנשים מזה לזה כמנהגו, אז יברכה ה' ויגרום שלא יתגולל ולא יתנפל עליך בנפול על אנשים, וממילא שמעינן שהדבר מתגלגל בעולם כגלגל שכל נותן סופו להיות מקבל, כי כך המדה בכל הנמצאים שבכל הג' עולמות שכל נותן ישוב להיות מקבל כדרך שבארנו למעלה בפרשת בראשית בפסוק יום הששי. שבכל הנמצאים הולך הדבר בסיבות כגלגל שכל אחד מהם נותן ומקבל בלתי ה' לבדו הוא הנותן ובלתי מקבל: **וטעמו של דבר נראה**, שלא רצה ה' שיהיה האדם מתחזק בארץ הוא חרעו עד עולם על דרך שנאמר (ויקרא

יברך אותך וכו'. וחז"ל דרשו טעם שכתבה התורה לשון "בגלל", לרמוז על העניות שהיא **גלגל**¹⁷ הוא החוזר בעולם [לז'/לח'] דהיינו שהיום אתה עשיר והוא עני ובעתיד יתהפך הגלגל/לט' שאתה או בנך יהיה עני/מ'. דהיינו שבפסוק תיבת "בגלל" מתייחסת לצדקה, וחז"ל דרשו אותה על העניות, ורבנו דורש אותה על הצדקה, שהיא בחי' גלגל דהיינו גלגלי הרקיע. וזה רמוז בלשון המקרא "בגלל הדבר הזה" רוצה לומר שיש סיבה ומסובב, שעל פי הטבע נדמה שהסיבה היא הגלגלים, אבל צריך להתגבר ולהאמין שיש סיבה למעלה מסיבת הגלגלים, וזה שמבואר לקמן שצריך לצרף אמונה לצדקה כדי שתהיה שלימה. ואזי אדרבה הצדקה מנהגת את הגלגלים, דהיינו שע"י צדקה באמונה אזי הקב"ה מנהיג את הגלגלים לפי ההשגחה עליו.

כה (ג) והארץ לא תמכר לצמיתות כי לי הארץ. ואילו לא היה האדם בא לכלל מדה זו לעולם לא הוא ולא זרעו היה מחזיק בארץ לצמיתות וישכח כי לה' הארץ, על כן הקב"ה מסבב שכל אדם בא לידי מדה זו או הוא או זרעו לידע ולהודיע כי כולם כגרים על הארץ ולה' תבל ומלוואה, וז"ש אחר פסוק כי בגלל ליתן טעם למה הוא מתגולל על אנשים כי לא יחדל אביון מקרב הארץ כי קרב הארץ מחייב ענין זה כאמור, על כן אנכי מצוה לאמר פתוח תפתח את ירך לענייך כדי שיתנו גם לך או לזרעך אבל לא לשניהם כמ"ש (תהלים לז כה) ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם. ר"ל הוא וזרעו אלא או הוא או זרעו, ובוה אין פסוק זה סותר מארז"ל (שבת קנא ע"ב) או הוא או זרעו באים לכלל מדה זו. וי"א חסרון גימ"ל במלת בגלל לומר שזה נמשך מעון מניעת גמילות חסד כי ג"ד דרז"ל (שם קד.) גמול דלים. וחסרון הגימ"ל לדלים מסבב הגלגל:

לו **אולי אפ"ל** שרמוז בזה חז"ל לסוד הגלגול שנגזר על אדם להוולד במזל עניות בגלל איזה עון בגלגול קודם וכן מצינו ברבי אלעזר בן פדת כמבואר בתורה יד (שם הגרסא בן פדת) ובתיקונים שפגם ביחוד דיב"ק ונשאר קב חרובין. וכן מצינו ברבא שנוולד במזל קיצור ימים בגלל שהיה מזרע עלי הכהן שבניו נענשו בכך.

¹⁷ עיין גם שמות רבה לא יד ושם לד ט'

לח **מדרש רבה שמות פרשה** לא פסקה יד – (יד) ד"א את העני עמך הה"ד (שם עה) כי אלהים שופט זה ישפיל וזה ירים למה דומה העולם הזה לגלגל שבגנה כלי חרס שבו התחתונים עולים מלאים והעליונים יורדין ריקנין כך לא כל מי שהוא עשיר היום הוא עשיר למחר ולא מי שהוא עני היום עני למחר למה שגלגל הוא בעולם (דברים טו) כי בגלל הדבר הזה א"ר אחא גלגל הוא בעולם שנאמר (משלי כב) מורה רשעים מלך חכם וישב עליהם אופן ואין אלא גלגל שנאמר (שמות יד) ויסר את אופן מרכבותיו אשריו כל מי שידו פשוטה לעניים ראה מה כתיב (משלי כב) עשיר ורש נפגשו עושה כולם ה' וכן (שם כט) רש ואיש תכבים נפגשו מאיר עיני שניהם ה' העני קנה חיי העוה"ז והעשיר קנה חיי העוה"ב ועני שפשט ידו ואין בעל הבית רוצה ליתן לו עושה כולם ה' מי שעשה את זה עשיר הוא עתיד לעשותו עני ומי שעשה את זה עני הוא עתיד לעשותו עשיר.

שם פסקה ג – שגלגל הוא בעולם לא מי שהוא עשיר היום עשיר למחר ומי שהוא עני היום עני למחר אלא לזה מוריד לזה מעלה שנאמר (תהלים עה) כי אלהים שופט זה ישפיל וזה ירים. משמע שם משפיל למי שלא עומד בנסיון העושר ומגביה למי שעומד בנסיון העוני.

מדרש תנחומא משפטים פרק טו – א"ר נחמן ב"ר ראה מה כתיב נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל (דברים טו) כי בעבור או למען או בשביל או תחת הדבר הזה לא נאמר אלא בגלל אני עשיתי אותך עשיר ואותו עני אם אין אתה נותן לו אני הופך את הגלגל ואעשה אותך עני ואותו עשיר למה כי אלהים שופט זה ישפיל וזה ירים (תהלים עה) א"ר שילא בא וראה מה כתיב לא תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ירך מאחריך האביון (דברים טו) מה הוא מאחריך לא כתיב מעני אלא מאחריך ששניכם שוים ואל תגרורם לעצמך שתעשה כמותו מאחריך לשון יונית הוא לפיכך את העני עמך אמרו עליו על רבי תנחום בר חנילאי כשהיה לוקח לביתו בשר או ירק או כל דבר היה אומר לבני ביתו הפרישו לעניים חלקם שלא לקחתי לכם אלא ליטרא אחת של בשר ולעניים חצי ליטרא שהיה מקיים ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה גם את זה לעומת זה עשה האלהים על דברת וגו' (קהלת ז) ביום טובה היה בטוב בגי'ח שתעשה עם העניים וביום רעה ראה לפי שאינך רחוק מן העניות שאין לך רעה גדולה מן העניות לכך נאמר את העני עמך:

טז **צ"ע גלגל הוא שחוזר בעולם** משמע שהעניות תלויה בגלגלים ולא בהשגחה שהרי אם מצד ההשגחה זה לא גלגל אלא נפילה מהשגחה. וצ"ע לקמן צדקה מנהגת את הגלגלים משמע שע"י צדקה זוכה להשגחה ויוצא מהנהגת הגלגלים, בבחי' אין מזל לישראל. ואולי זו מידה מיוחדת לעשירות ועניות שלא קשורה לגלגלים. עיין מהר"ל נתיב העושר פ"ב שהעושר אינו כשאר דברים הנמצאים בעולם אלא תמיד כשבא לאחד זה ע"י שנקלח מאחר ואין אדם מתרומם ומעשיר אלא ע"י שאחר יורד ומעני.

מ **גלגל הוא שחוזר בעולם** – עיין תהילים פרק עה (ח) כי אלהים שפוט זה ישפיל וזה ירים: וכן בשית דבורה (שמואל א ב' ו') ה' מוריש ומעשיר משפיל אף מרומם. וכן מובא בברכה אחרונה של ק"ש לפני שמונה עשרה – על זאת שפחו אהובים ורוממו לאל. ונתנו ידידיים ומירות שירות ותשבחות. ברכות והודאות. למלך אל חי וקיים: רם ונשא. גדול ונורא. משפיל גאים עדי ארץ. ומגביה שפלים עדי מרום. מוציא אסירים. ופודה עניים. ועוזר דלים. ועונה לעמו ישראל בעת שועם אליו: וצ"ע מה השבח שבזה ועיין אגרת הרמב"ן משמע שם שמגביה שפלים הכוונה לבחי' הבורח מהכבוד הכבוד רודף אחריו ולהיפך להיפך. ועיין תורה ב' שזה ממדת תיקון המשפט של הקב"ה. וצ"ע. ואולי הכוונה שכל אחד צריך להבחין בשני הנסיונות נסיון העניות ונסיון העושר וצ"ע מדוע לא נאמר גם על חכם וטיפש או גיבור וחלש.

עיין תורה ב' אות ד' – ועל ידי מה זוכה לבחינת משפט? על ידי צדקה. שעל ידי צדקה אוהזין במדת המשפט, כמו שכתוב (דברים ל"ג): "צדקת ה' עשה ומשפטיו". וכמו שכתוב (תהלים צ"ט): "משפט וצדקה ביעקב" וכו'. כי צדקה הוא על ידי משפט, כמו שכתוב (שם ע"ה): "אלהים שופט, זה ישפיל וזה ירים". שמוריש לזה, ומעשיר לזה. וכשנותן צדקה הוא בבחינת זה ישפיל, שמחסר ממנו, ובבחינת זה ירים, שמעשיר לעני. נמצא, שאוהז על ידי זה במדת משפט:

ואולי אפ"ל כוונת הקב"ה בזה שמוריש ומעשיר, כדי שע"י הנסיון בשניהם יזכה לדעת שבאמת שניהם אחד אהבת ה' ויזכה לבחי' באלקים אהלל דבר בה' אהלל דבר. דהיינו שמשני הקצוות יזכה לדעת שבקו באמצעי. ע"י שמירת הברית.

ובשביל זה שהצדקה בחי' גלגלים לכן יש בה בצדקה שש ברכות וי"א ברכות (כשרז"ל בב"ב דף ט' ע"ב/ב^{מב}) **הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות** א-אָז יִבְקַע פְּשֶׁחַר אוֹרְךָ. ב-וְאַרְכָּתָךְ מִהֶרָה תִּצְמַח. ג-וְהֵלֶךְ לִפְנֵיךָ צְדָקָה. ד-כְּבוֹד יִדְוֹד יֵאֲסָפָה: ה-אָז תִּקְרָא וְיִדְוֹד יַעֲנֶה. ו-תִּשְׁוֶע וְיֹאמַר הֲנִי וְהַמְפִּיִּסוּ בְּדַבְרִים מִתְּבַרְךָ בִּי"א בְּרִכּוֹת א-וְזָרַח בְּחֹשֶׁף אוֹרְךָ. ב-וְאַפְלָתָךְ בְּצַהֲרִים: ג-וְנָחַף יִדְוֹד תְּמִיד. ד-וְהִשְׁבִּיעַ בְּצַחֲצוּחוֹת נִפְשֶׁךָ. ה-וְעֲצַמְתִּיךָ יְחַלִּיץ. ו-וְהֵייתָ כְּגֵן רִוְהָ. ז-וְכִמְוָצָא מִים אֲשֶׁר לֹא יִכְבּוּ מִיָּמָיו: ח-וְכִנּוּ מִמֶּךָ חֲרָבוֹת עוֹלָם. ט-מוֹסְדֵי דוֹר וְדוֹר תִּקְוִיָּם. י-וְקָרָא לָךְ גֵּדֵר פְּרִץ. יא-מְשׁוֹבֵב נְתִיבוֹת לְשָׁבֶת: [מ"ג] והם הכתובים בישיעה פרק נח/מ"ד^{מג}), **כנגד/מ"ה** ז' **כוכבי לכת** [מ"ו/מ"ז] שבתאי, צדק, מאדים, חמה, נגה, ככב, לבנה, ונקראים

^{מב} ביאור מוהר"ן בתקפא

^{מב} **בבא בתרא ט:** – אמר רבי אלעזר גדול העושה צדקה בדרך רבונה דאילו במשה רבינו כתיב כי יגורתי מפני האף והחמה ואילו בעושה צדקה כתיב מתן בדרך רבונה אף וישחוד בחיק חמה עזה ופליגא דרבי יצחק דאמר ר' יצחק אף כופה חמה אינו כופה שנה ושחוד בחיק חמה עזה אע"פ ששחוד בחיק חמה עזה איבא דאמרי א"ר יצחק כל דיין שנוטל שחוד מביא חמה עזה לעולם ושנאמר ושחוד בחיק וגו'^{מג} ואמר רבי יצחק כל הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות והמפייסו בדברים מתברך ב"א ברכות הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות דכתיב הלא פרוש וגו' ועניי מרודים תביא בית וגו' כי תראה ערום וגו' והמפייסו בדברים מתברך באחת עשרה ברכות שנאמר ותפק לרעב נפשך היינו פיוס ונפש נענה תשביע וזרח בחשך אורך ואפלתך כצהרים ונחך ה' תמיד והשביע בצחצחות נפשך וגו' ובנו ממך חרבות עולם מוסדי דור ודור תקומם וגו'. ואמר רבי יצחק מאי דכתיב רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד משום רודף צדקה ימצא צדקה אלא לומר לך כל הרודף אחר צדקה הקדוש ברוך הוא ממציא לו מעות ועושה בהן צדקה רב נחמן בר יצחק אמר הקדוש ברוך הוא ממציא לו בני אדם המהוגנים לעשות להן צדקה כדי לקבל עליהם שכרו לאפוקי מאי לאפוקי מדרש רבה דדרש רבה מאי דכתיב ויהיו מוכשלים לפניך בעת אפך עשה בהם אמר ירמיה לפני הקדוש ברוך הוא רבוננו של עולם (אפילו) בשעה שכופין את יצרן ומבקשין לעשות צדקה לפניך הכשלים בבני אדם שאינן מהוגנין כדי שלא יקבלו עליהן שר

^{מג} ע"ש שלונד מפוסקים בישיעה נח פסוק ז' ע"ב

^{מג} **ישיעה פרק נח (ז) הלא פרס לרעב לחמך ועניי מרודים תביא בית כי תראה ערום וכסיתו ומבשרך לא תתעלם:**

(ח) אָז יִבְקַע פְּשֶׁחַר אוֹרְךָ וְאַרְכָּתָךְ מִהֶרָה תִּצְמַח וְהֵלֶךְ לִפְנֵיךָ צְדָקָה כְּבוֹד יִדְוֹד יֵאֲסָפָה: (ט) אָז תִּקְרָא וְיִדְוֹד יַעֲנֶה תִּשְׁוֶע וְיֹאמַר הֲנִי אִם תִּסִּיר מִתּוֹכָךְ מוֹטָה שְׁלֹחַ אֶצְבֶּע וְדַבֵּר אֲנִי: (י) וְתִפֶּק לְרַעֲב נִפְשֶׁךָ וְנִפְשׁ נַעֲנֶה תִּשְׁבִּיעַ וְזָרַח בְּחֹשֶׁף אוֹרְךָ וְאַפְלָתָךְ בְּצַהֲרִים: (יא) וְנָחַף יִדְוֹד תְּמִיד וְהִשְׁבִּיעַ בְּצַחֲצוּחוֹת נִפְשֶׁךָ וְעֲצַמְתִּיךָ יְחַלִּיץ וְהֵייתָ כְּגֵן רִוְהָ וְכִמְוָצָא מִים אֲשֶׁר לֹא יִכְבּוּ מִיָּמָיו: (יב) וְכִנּוּ מִמֶּךָ חֲרָבוֹת עוֹלָם מוֹסְדֵי דוֹר וְדוֹר תִּקְוִיָּם וְקָרָא לָךְ גֵּדֵר פְּרִץ מְשׁוֹבֵב נְתִיבוֹת לְשָׁבֶת:

^{מג} ו' **ויא כנגד ז' ויב – צ"ע החלוקה הזו וההשוואה הזו.** ועיין לק"ה מוהר"ן שמושה היט ברכות ליט ברכות של תפילת עמידה ושלם ע"י ברכת המינים שהיא בחי' אמונה וצ"ע כי שם החלוקה היא לשש של שבת ויג בקשות.

^{מג} שבת קט: וספר הברית ח"א מאמר ג פ"ו. ספר המפואר לרבי שלמה מולכו – דרוש על פרשת בהעלותך

^{מג} **עיין בראשית פרק א (יז) ויפת אתם אלהים ברכיע השמים להאיר על הארץ:**

עיין שבת קט: (עיין שוטנשטיין כאן סדר שליטת ז מזלות) שבתליה זו התחילו לשמש ז' המזלות שבהם מנהיג הקב"ה את עולמו והם ז' ככבים סדרם התחיל מו שבתאי בשעה ראשונה של יום רביעי, ואחריו כל שעה שולט מזל אחר – 2 צדק, 3 מאדים, 4 חמה (שמש), 5 נגה, 6 ככב (ככב חמה מרקורי), 7 לבנה (ירח), שליטת המזל לא תלויה כלל בהראותו בשמים, שהרי חמה שולט גם בלילה, אלא שהם כוחות ורחניים שפועלים בהעלם, ורק בהעלם יש להם קשר גם לז' ככבי לכת הנ"ל.

ע"ש בגמ' יום שמאדים שולט בו בשעה זוגית בשעות היום הוא סכנה בכל היום (ע"ש שוטנשטיין למה) לכן לא יקזי דם ביום כזה אבל בע"ש כיון דדשו בו רבים מותר (עיין ביאור כל זה בשוטנשטיין שם) ועיין מגן אברהם סימן רעא ס"ק א – כתוב בתקוני שבת שיקדש קודם לילה כי בתחלת ליל שבת הוא מזל מאדים ובסוף יום ו' הוא מזל צדק לכן יקדש בצדק וכ"כ בתשובות מהר"ל סי' קס"ג

עיין בטבלה של שוטנשטיין תמיד מאדים אחרי צדק ובסוף יום שישי שעה אחרונה שולט צדק ובשעה של בניית שבת מאדים וצ"ע מסתמא צריך לחשב שעה זמנית מצאת הככבים

ספר הברית ח"א מאמר ג' כוכבי השמים פ"ו – למטה מכל הכוכבים הם שבעה כוכבי לכת הידועים הנקראים בלאטין (פלאנעטע) ובלשון אשכנז (וואנדיל שטערין) ואלה שמותם בלשון הקודש, שבתאי צדק מאדים חמה נוגה כוכב לבנה, וכך סדורם מלמעלה למטה. וטעם שמותם כאשר אומר, **שבתאי לשון שבת והנחה, יען שתנועתו יותר כבדה מכל כוכבי לכת ולא נרגש תנועתו עד שלשים שנה ונראה כאלו הוא נח, ועוד מלשון השבתה כי הוא משבית וממנה לבטל דברים רבים. **צדק** לפי שמושל על השופטים ודייני צדק ועל הצדקות. **מאדים** לפי שהוא אדום במראה, גם לפי שמושל על שפיות דמים כאמרם ז"ל (בפרק מי שהחשיך). **חמה** לפי שמהוה החמימות. **נוגה** לפי שהוא מזוהר יותר מכל כוכבי השמים. **כוכב** שם הפרט על שם המין, ויש קוראים אותו כותב לפי שכל הנולד בשעתו הוא בן מבין וסופר. **לבנה** מפני שמראה לבן, אמנם היא נקראת ג"כ ירח, והחמה נקרא ג"כ שמש כנאמר את השמש ואת הירח (דברים ד'), וכן נקרא השמש חרט כנאמר האומר לחרט ולא ירח (איוב ט'), והלבנה נקרא ג"כ סהר כי ירח תרגומו סיהרא. והנה השמש וירח שלשה שמות לכל אחד וסופי תיבות של שלשה שמות השמש ש"ה כמנין ימות החמה. וצדק נקרא ג"כ ג' כנאמר העורכים לגד שלחן (ישיעה סה). עוד מבאר שם פעולת כל ככב בעוה"ז ע"ש**

ספר המפואר לרבי שלמה מולכו – דרוש על פרשת בהעלותך – דע שהשבעה ככבי לכת המנהיגים העולם במאמרו יתברך, כל א' יש לו כח על צבע אחר, ומשעת בריאתם הם טובים הגלגל ומחברות זו עם זו. כפי התחברות שלהם כך יש שנוי בדברים השפלים, שאם לא יתחברו לא היה שנוי בעולם, אלא תמיד היה באופן אחד. ומזה נמשך שבכרייה אחת יש גוונים הרבה כפי התחברות שעשו הככבים בשעת ההולדה, ואם יהיה אדם מחוקק אלו הצבעים בשעת חבור הככבים וישים אותם כנגד הבעלי חיים, אע"פ שבשעת ההולדה לא יהיו הככבים באותו חבור, עם כל זה יועיל לשיולדו באותו אופן, וזהו מה שעשה יעקב אבינו שחקק במקלות כל מיני החבורים שאיפשר בככבים. ועשה זה על פי הקב"ה. שאם לא היה על פיו יתברך, לא היה עושה אותו יעקב. לפי שאסור לישראל ליהנות מאלו הדברים.

ככבי לכת כי טובבים את כדור הארץ כל אחד בזמן אחר/מח, **וכנגד י"ב מזלות** [מט/י] שברקיע השלישי הנקרא גלגל המזלות, שבו קבועים כל הכוכבים הקיימים מאירין ושאינן מאירין, המתחלקים ל"ב צורות, הנקראים י"ב מזלות הידועים ששמן על שם צורתן, טלה, שור, תאומים, סרטן, אריה, בתולה, מאזנים, עקרב, קשת, גדי, דלי, דגים. והצדקה בחי' גלגלים כנ"ל **כי הצדקה מנהגת/כא** **כל עשרת גלגלי הרקיע** [נב/ג] **שנה**, ועליה תסבב (שבתאי) בשלשים שנה:

^{מח} **כמבואר בספר הברית** - ח"א מאמר ג כוכבי השמים - בסוף פ"ו-1 והנה השבעה כוכבי לכת בסדר שצ"ם חנכ"ל הנזכר הוא לדעת כל חכמי ישראל וגם כל חכמי האומות הקדמונים, ולדעתם יסובבו השבעה כוכבי לכת את הארץ בזה האופן, (לבנה) תסבב את הארץ סמוך לה בכ"ז יום ושמונה שעות בקירוב, והיא מתחדשת אחר כ"ט יום י"ב שעות תשצ"ג חלקים מן תתר"פ חלקים בשעה כפי אשר מסורת בידינו מאבותינו א"ב תשצ"ג, ועליה תסבב (כוכב) את הארץ בשש"ה יום ושש שעות בקירוב, ועליה תסבב (נוגה) ג"כ בשש"ה יום ושש שעות בקירוב, ועליה תסבב (חמה) בשש"ה יום ה' שעות מ"ט דקים, ועליה תסבב (מאדים) בשתי שנים ומחצה, ועליה תסבב (צדק) בשתיים עשרה שנה, ועליה תסבב (שבתאי) בשלשים שנה:

^{מח} ספר הברית ח"א מאמר ב חוג השמים - פ"א:

^י **ענין ספר הברית ח"א מאמר ב' חוג השמים פ"א:** - דע שהששי, (הרקיע הששי מן הרקיע) הנקרא רקיע אשר הוא סוד דשמים דעשיה כאשר זכרנו בפרק הקודם, בו קבועים כל הגלגלים והכוכבים ועשרה גלגלים הידועים הם בחינת עשר ספירות דיסוד זה, ואלו הם, העליון נקרא **גלגל השכל** שהוא הרקיע עצמו הוא בחינת כתר דיסוד זה.

הב' נקרא **גלגל המקיף** שהוא היומי וכו'.

הג' נקרא **גלגל המזלות** הוא בחינת בינה שבו קבועים כל הכוכבים הקיימים מאירין ושאינן מאירין המתחלקים ל"ב צורות הנקראים י"ב מזלות הידועים ששמן על שם צורתן, טלה שור תאומים סרטן אריה בתולה מאזנים עקרב קשת גדי דלי דגים. וגלגל המזלות הזה נקרא בלשונם (עקליפטוס צאדיאקוס) ובל"א (טהיר קרייז) והוא הולך אל דרום וסובב אל צפון על סביבותיו של קו משוה היום הנקרא (עקוואטאר) ההולך ממזרח למערב, וששה משמותם טלה שור תאומים סרטן אריה בתולה, הם ששה מזלות הצפוניים. ואת שמות הששה הנותרים מאזנים עקרב קשת גדי דלי דגים הם מזלות דרומיים, ולנוכח טלה שור תאומים תראה השמש רביע ראשון מהשנה הנקרא אביב, ולנוכח סרטן אריה בתולה תראה רביע השני מהשנה הנקרא קיץ, ולנוכח מאזנים עקרב קשת תראה רביע שלישי מהשנה הנקרא בציר, ולנוכח גדי דלי דגים תראה רביע אחרון מהשנה הנקרא חורף:

^{כא} **צ"ע דלעיל** אמר שהיא בחי' גלגלים משמע שהגלגלים גם הם בחי' צדקה וכאן אומר שהיא מנהגת אותם משמע גבוהה מהם ונ"ל שצדקה בחי' גלגלים מתייחס רק לבחי' שיש בה שהיא גלגל החוזר בעולם ומה שהיא מנהגת הגלגלים זה מצד היותה מידת הנתנה כי הגלגלים בחי' צריכם לקבל מלמעלה והצדקה מעוררת בבחי' מ"ן ובחי' מידה כנגד מידה ובחי' ה' צלך את מידת הנתנה אצל הקב"ה להשפיע לעולם ע"י הגלגלים.

ונ"ל שיש שתי בחי' הנהגה יש בחי' הנהגה שהעליון מנהיג את התחתון כמו הקב"ה את עולמו אבל יש בחי' הנהגה הנק' שמנהגת את המשפיע ע"י שמעלה מ"ן בדומה לשפע שרוצה שישפיע לה ועי"ז מעוררת רצונו להשפיע לה וזה בחי' שמכינה כלי כעין מרכבה לשפע והכי נמי כאן ע"י שאנו עושים צדקה עולה המעשה הזה ומעורר בדומה לו בבחי' ה' צלך שהקב"ה יעשה עמנו צדקה והוא עושה זאת בהתלבשות בגלגלים כי על ידם מנהיג את העולם.

ענין פרפראות לחכמה אות ג' שדייקא ע"י שצדקה בחי' גלגלים ע"י היא מנהגת את הגלגלים ונ"ל כוונתו כנ"ל.

^{כב} עין שבת קנו. מחלוקת אם יש מול ישראל ושם ע"ב טמעה דשמואל ור"ע טוכחה הגמ' שאין מול ישראל ובשניהם הצדקה ביטלה את המול ע"ש.

^{כג} **ענין שבת קנו:** - ומדשמואל נמי אין מזל לישראל דשמואל ואבלט הווי יתבי והווי קאזלי הנך אינשי לאגמא אמר ליה אבלט לשמואל (על אחד מהם) האי גברא אזיל ולא אתי, טריק ליה חיויא ומיית. אמר ליה שמואל אי בר ישראל הוא אזיל ואתי. אדיתבי אזיל ואתי (חור אותו אדם) קם אבלט שדיה לטוניה אשכח ביה חיויא דפטיק ושדי בתרתי גובי (קם אבלט והשליך את העצים שהיה על אותו אדם ומצא בתוכם נחש חתוך לשנים שנכתך עם העצים לא בכונה) אמר ליה שמואל מאי עבדת (איזה זכות הצילה אותך) אמר ליה כל יומא הוה מרמינן ריפתא בהדי הדדי ואכלינן האידינא הוה איכא חד מינן דלא הוה ליה ריפתא הוה קא מיכספא אמינא להו אנא קאימנא וארמינא כי מטאי לגביה שואי נפשאי כמאן דשקילי מיניה כי היכי דלא ליכסיף אמר ליה מצוה עבדת נפק שמואל ודרש וצדקה תציל ממות ולא ממיתה משונה אלא ממיתה עצמה.

ומדרבי עקיבא נמי אין מזל לישראל דרבי עקיבא הווי ליה ברתא, אמרי ליה כלדאי (חווים בכבבים) ההוא יומא דעיילה לבי גנא טריק לה חיויא ומייתא (שביום שתיכנס לחופה ישך אות הנפש ותמות) הוה דאיגא אמילתא טובא (והיה ר"ע דואג על זה מאד). ההוא יומא שקלתה למכבנתא (הכביש וזה שיש בו מחט בראשו) דצתא בגודא (ונעצה אותו בכותל) איתרמי איתבי בעיניה דחיויא (מודמן שננעץ בעינו של נחש) לצפרא כי קא שקלה לה הוה קא סריך ואתי חיויא בתרה (בכך נטלה את הכביש ובמשך עמו נחש המת) אמר לה אבוה מאי עבדת? אמרה ליה בפניא אתא עניא, קרא אבא, והווי טרידי כולי עלמא בסעודתא וליכא דשמעיה, קאימנא שקלתי לריסתנאי (את מנת האוכל שלי) דיהבית לי יהבתיה ניהליה. אמר לה מצוה עבדת. נפק רבי עקיבא ודרש וצדקה תציל ממות, ולא ממיתה משונה אלא ממיתה עצמה.

ומדרבי נחמן בר יצחק נמי אין מזל לישראל דאימיה דרבי נחמן בר יצחק אמרי לה כלדאי בריך גנבא הוה (אמרו לה חווים בכבבים בך ידעה גב) לא שבקתיה גלויי רישיה, אמרה ליה כסי רישיך, כי היכי דתיהווי עלך אימתא דשמיא, ובעי רחמי, לא הוה ידע אמאי קאמרה ליה, יומא חד יתיב קא גריס תותי דיקלא, נפל גלימא מעילויה רישיה, דלי עיניה חזא לדיקלא, אלמיה יצריה, סליק פסקיה לקיבורא בשיניה (קצץ אשכול

תמרים בשיניו):

השישי¹⁷) משבעת הרקיעים הנזכרים במסכת מגילה דף יב/ז¹⁸, שהשישי שבהם מלמעלה הוא סוד יסוד השמים דעשיה, ונקרא רקיע, ובו עשר גלגלים¹⁹, גלגל השכל, וגלגל המקיף, וגלגל המזלות, וז' גלגלי ככבי הלכת,

¹⁷ צ"ע בזה אולי הצדקה מנהגת את כל השבעה רקיעים אלא שמלשון רבינו שמדבר מהגלגלים ומזלות וככבי הלכת משמע שכוונה לרקיע השישי דייקא וצ"ע.

¹⁸ הגיגה יב: עפי" ביאור שוטנשטיין – אמר רבי יהודה שני רקיעים הן שנאמר 'הן לה' אלהיך השמים ושמי השמים". ריש לקיש אמר שבעה ואלו הן וילון רקיע שחקים זבול מעון מכון ערבות. וילון (רקיע התחתון) אינו משמש כלום, אלא נכנס שחרית (לתוך התיק שלו והארז שמתחזיקו נראה) ויוצא ערבית (מתיקו ונפרס מתחת לאור ומסתירו, ולכן חשוך העולם בלילה) ומחדש בכל יום מעשה בראשית (ועיי' גלילת הוילון לתוך תיקו מתחדש בכל בקר מעשה בראשית הוא בריאת האור) שנאמר הנוטה כדוק שמים וימתחם כאהל לשבת (הרי שיש שמים שאינם משמשים אלא לתשמיש וילון פרוס להסתיר האור) רקיע שבו חמה ולבנה כוכבים ומזלות קבועין שנאמר (בראשית א' טו-יז) וייעש אלקים את שני המאורות הגדולים את המאור הגדול לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה ואת הכוכבים ויתן אותם אלהים ברקיע השמים". שחקים שבו רחיים עומדות וטוחנות מן לצדיקים שנאמר (תהלים עח כג-כד) ויצו שחקים ממעל ודלתי שמים פתח וימטר עליהם מן לאכול וגו'. זבול שבו ירושלים (של מעלה) ובית המקדש, ומזבח בנוי ומיכאל (המלאך) השר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן (גרסת עין יעקב בכל יום את נשמתם של צדיקים ועיין רקטי ריש פ' צו בשם הוודר הכוונה לנשמות צדיקים בזמן נשפטים) שנאמר (מלכים א' ח יג) "בנה בניתי בית זבול לך מכון לשבתך עולמים" ומנלן דאיירי שמים (מנן שזבול נקרא שמים) דכתיב (ישעיה סג טו) "הבט משמים וראה מזבול קדשך ותפארתך". מעון שבו כיתות של מלאכי השרת שאומרות שירה בלילה וחשות (ושותקות) ביום מפני כבודן של ישראל (אשר הם מקלסים את הקב"ה ביום) שנאמר (תהלים מב ט) "יומים יצוה ה' (למלאכים לשותקו) חסדו (עם התחתונים), ובלילה שירה (קלוסו של הקב"ה) עמי (נוסף על ישראל)". ומנלן דאיירי (מנן שמעון נקרא) שמים שנאמר (דברים כ טו) "השקיפה ממעון קדשך מן השמים". מכון שבו אוצרות שלג, ואוצרות ברד, ועליית טללים רעים, ועליית אגלים, וחדרה של סופה (וסערה), ומערה של קיטור, ודלתותיהן (של האוצרות עשיות) אש שנאמר (דברים כח יב) "יפתח ה' לך את אוצרו הטוב". הני ברקיעא איתנהו (וכי אלה נמצאים ברקיע) הני בארעא איתנהו דכתיב (תהלים קמח ו-ה) "הללו את ה' מן הארץ תנינים וכל תהומות אש וברד שלג וקיטור רוח סערה עושה דברו". אמר רב יהודה אמר רב דוד ביקש עליהם רחמים והורידן לארץ, אמר לפניו רבונו של עולם "לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך (במגורך) רע", צדיק אתה ה' לא יגור במגורך רע. ומנלן דאיירי (ומנן שמכון נקרא) שמים דכתיב (מלכים א' ח ט) "ואתה תשמע השמים מכון שבתך". ערבות (הוא הרקיע השביעי) שבו צדק. משפט. וצדקה. גנזי חיים. וגנזי שלום. וגנזי ברכה. ונשמתן של צדיקים (שכבר הלכו לעולמם) ורוחות ונשמות שעתיד להיבראות, וטל שעתיד הקדוש ברוך הוא להחיות בו מתים. צדק ומשפט, דכתיב "צדק ומשפט מכון כסאך". צדקה דכתיב "וילבש צדקה כשרי". פי' צדקה שרייה אצלו) גנזי חיים דכתיב "כי עמך מקור חיים". וגנזי שלום דכתיב "ויקרא לו ה' שלום". וגנזי ברכה דכתיב "ישא ברכה מאת ה'". נשמתן של צדיקים דכתיב "והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אלהיך". ורוחות ונשמות שעתיד להיבראות דכתיב "כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי". וטל שעתיד הקדוש ברוך הוא להחיות בו מתים דכתיב "גשם נדבות תניף אלהים נחלתך ונלאה אתה כוננתה". שם (ברקיע השביעי נמצאים) אופנים, ושרפים, וחיות הקדש, ומלאכי השרת, וכסא הכבוד. מלך אל חי רם ונשא שוכן עליהם (בערבוב). שנאמר "סולו לרוכב בערבות ביה שמו" ומנלן דאיירי (ומנן שערבות נקרא) שמים אתיא (מחקש) רכיבה רכיבה כתיב "הכא סולו לרוכב בערבות" וכתיב התם "רוכב שמים בעזרך" וחשך וענן וערפל מקיפין אותו שנאמר "ישת חשך סתרו סביבותיו סוכתו חשכת מים עבי שחקים" ומי איכא חשוכא קמי שמיא והכתיב (דניאל ב כב) "הוא גלא עמיקתא ומסתרתא, ידע מה בחשוכא ודחורא עמיה שרא" לא קשיא הא (דף יג.) בבתי גואי הא בבתי בראי ואמר רב אחא בר יעקב עוד רקיע אחד יש למעלה מראשי החיות דכתיב ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח הנורא עד כאן (נר הרקיע שמעל החיות) יש לך רשות לדבר, מכאן ואילך אין לך רשות לדבר, שכן כתוב בספר בן סירא "במופלא ממך אל תדרוש ובמבוטא ממך אל תחקור במה שהורשת התבונן אין לך עסק בנסתרות". .... מן הארץ עד לרקיע מהלך חמש מאות שנה, ועובי של רקיע מהלך חמש מאות שנה, וכן בין כל רקיע ורקיע למעלה מהן (מן הרקיע נמצאים) חיות הקדש. (עובי כפות) רגלי החיות כנגד כולם (כנגד עובי כל הרקיעין עם החלל שבניהם). קרסולי החיות כנגד כולן. שוקי החיות כנגד כולן. רכובי החיות כנגד כולן. ירכי החיות כנגד כולן. גופי החיות כנגד כולן. צוארי החיות כנגד כולן. ראשי החיות כנגד כולן. קרני החיות כנגד כולן. למעלה מהן (למעלה מהחיות נמצא) כסא כבוד. רגלי כסא הכבוד כנגד כולן. כסא הכבוד כנגד כולן. מלך אל חי וקים רם ונשא שוכן עליהם.

¹⁹ להבין מה זה גלגלים ולמה נקט "גלגלי רקיע" דייקא עיין ספר הברית שם – דע שהשישי הנקרא רקיע הכוונה לרקיע השישי מן רקיעין הנזכרים בגמ' הגיגה אשר הוא סוד יסוד דשמים דעשיה כאשר זכרנו בפרק הקודם, בו קבועים כל הגלגלים והכוכבים ועשרה גלגלים הידועים כמ"ש ויתן אותם אלקים ברקיע השמים הם בחינת עשר ספירות דיסוד זה, ואלו הם, – העליון נקרא גלגל השכל שהוא הרקיע עצמו הוא בחינת כתר דיסוד זה. ה' נקרא גלגל המקיף שהוא היומי על שהוא מקיף בכל יום ממזרח למערב הפך תנועת כל הכוכבים, כי תנועת כל הכוכבים במסלולם היא ממערב למזרח והוא מגלגל את כלם עמו ממזרח למערב הפך תנועתם לכן נראים שמש וירח וכל הכוכבים כאלו הם הולכים ממזרח למערב, והדמיון בזה זבוב ההולך ונוסע על האופן לצד זה והאופן מתהפך ומתגלגל לאחוריו וירוח הגלגל ומוליך ומביא הזבוב עמו. ואין בגלגל המקיף היומי הזה לא כוכב ולא צורה מן כוכבים כלל, והוא בחינת חכמה דיסוד זה.

הג' נקרא גלגל המזלות הוא בחינת בינה שבו קבועים כל הכוכבים הקיימים מאירין ושאינן מאירין המתחלקים ל"ב צורות הנקראים י"ב מזלות הידועים ששמן על שם צורתן, טלה שור תאומים סרטן אריה בתולה מאזניים עקרב קשת גדי דלי דגים, וגלגל המזלות הזה נקרא בלשונם (עקליפטוס צאדיאקוס) ובל"א (טהיר קרייז) והוא הולך אל דרום וסובב אל צפון על סביבותיו של קו משה היום הנקרא (עקוואטאר) ההולך ממזרח למערב, וששה משמותם טלה שור תאומים סרטן אריה בתולה, הם ששה מזלות הצפוניים. ואת שמות הששה הנותרים מאזניים עקרב קשת גדי דלי דגים הם מזלות דרומיים, ולנוכח טלה שור תאומים תתראה השמש רביע ראשון מהשנה הנקרא אביב, ולנוכח סרטן אריה בתולה תתראה רביע השני מהשנה הנקרא קיץ, ולנוכח מאזניים עקרב קשת תתראה רביע שלישי מהשנה הנקרא בציר, ולנוכח גדי דלי דגים תתראה רביע אחרון מהשנה הנקרא חורף:

עוד בו ל"ו צורות משני צדי חגורת המזלות מפה ומפה, סך הכל המה מ"ח צורות המבוארים בספרים ואין כאן מקומן להזכירם.

ותחת גלגל מזלות אשר בו הכוכבים הקיימים הנקראים (פיקס שטערין) יש ז' גלגלים אשר בכל גלגל כוכב אחד, ונקראים

שבעה כוכבי לכת על שהם הולכים סביבותם הנקראים (וואנדיל שטערין) ושם שצ"ם חנכ"ל, ר"ל שבתאי צדק מאדים חמה נוגה כוכב לבנה, וככה סדרן ג"כ מלמעלה למטה והם בחינת חג"ת נהי"ם דיסוד זה ר"ל חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות, וכל אחד יש לו מלאך שהוא נפשו,

בבחינות (משלי ל') דרך הנשר בשמים הפשט שהנשר ידאה עד לשמים וברגע א' לא נודע מקומו איה הוא (הגר"א). ורבנו דורש "דרך הנשר" דהיינו מדת טבעו של הנשר שהיא הרחמנות כמ"ש (דברים לב) "כנשר יעיר קנו", היא מנהגת את השמים. וכמבואר בזהר (יתרו דף פ' ע"ב) [י"ט] שדרש ר"ש "דרך הנשר" היא בבחי' "בשמים" דהיינו מדת הרחמים הנקראת תפארת ושמים. כי מדתו של נשר דא רחמי שבא על גוזליו לזונם, כפי כוחם לקבלו, דהיינו לאט לאט. ורחמי היינו צדקה כי צדקה נובעת ממדת הרחמים, וכמבואר בגמ' {ב"ב י. /ס} **זוהר נשא קמח. /סא. /ס}:** **זוה שאמר שמואל (ברכות נח ע"ב) /סב} נהירין לי שבילין דרקייע**

ואלה שמותם, שבתאי מלאכו שהוא נפשו נקרא קפיציאל, צדק מלאכו שהוא נפשו צדקיאל, מאדים סמאל, חמה רפאל, נוגה ענאל, כוכב מיכאל, לבנה גבריאל, כדאיאת בעץ חיים הנדפס (שער קצור אבי"ע פרק ח') ובעץ חיים כתב יד הוא בשער קליפת נוגה (פרק ח') זהו דעת המקובלים ומסכים לדעת הפילוסופים האומרים שהמלאכים מוניעים את הגלגלים,

ועל כל כוכב מזו כוכבי לכת שולטים ב' מזלות מהכוכבים הקיימין מלבד חמה ולבנה שעל כל אחד מהם שולט אחד מן המזלות, על חמה שולט אריה, ועל לבנה סרטן, ועל מאדים טלה ועקרב, ועל נוגה שור ומאזנים, ועל כוכב תאומים ובתולה, ועל שבתאי גדי ודלי, ועל צדק דגים וקשת. וכל הגלגלים והכוכבים והמזלות וכוכבי לכת הכל ברקיע הששי הנקרא רקיע שהוא הששי מלמעלה למטה כמה שכתוב ויתן אותם אלהים ברקיע השמים (בראשית א') כמו שאמרו חז"ל (פ' אין דורשין) שחקים שבו שחקים מן לצדיקים רקיע שבו חמה ולבנה כוכבים ומזלות. ואלה עשרה גלגלים אשר המה עשר ספירות דיסוד זה המה מכוונים נגד י"ס אשר בכללות הו' רקיעים הנזכר בסוף מאמר הקודם באופן זה, נגד ערבות הכולל ג' ראשונות הוא לגל השכל והיומי והמזלות, ונגד מכון מעון זבול, שבתאי צדק מאדים, ונגד שחקים הכולל שנים חמה ונוגה, ונגד רקיע כוכב, ונגד וילון לבנה:

י"ט משלי פרק ל (יה) שְׁלֹשָׁה הֵמָּה נִפְלְאוּ מִמֶּנִּי וְאַרְבַּעָה וְאַרְבַּעָהוּ לֹא יִדְעָתֶינָם: (יט) דְרָךְ הַנֶּשֶׁר בְּשָׁמַיִם דְרָךְ נֶחֱשׁ עֲלֵי צוּר דְרָךְ אָנִיָּה בְּלָב יָם וְדְרָךְ נֶבֶר בְּעֵלְמָה:

הגר"א – דרך הנשר בשמים פי' שהנשר ידאה עד לשמים וברגע א' לא נודע מקומו איה הוא.

מצודות דוד – (יט) דרך הנשר – הדרך שהלך בו הנשר כאשר פרח לצד אויר השמים אין לדעת אותו כי פרח באויר ואין הדרך ניכר.

בוהר הקדוש

יט זוהר יתרו דף פ: – (שמות יט) אַתֶּם רְאִיתֶם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְמִצְרַיִם וְאֵשׁ אֲתַכְּם עַל פְּנֵי נְשָׂרִים. מֵאֵי פְּנֵי נְשָׂרִים (מה הסוד של כנפי נשרים שהרי בודאי אינו כפשוטו)? אָמַר רַבִּי יְהוֹדָה (שנשא אותם) בְּרַחֲמֵי. דְּכִתְיִב, (דברים לב) כְּנֶשֶׁר יַעִיר קָנוֹ וְגו' (ופרשי' שם כנשר שהוא רחמיני על בניו ואינו נכנס לקנו פתאם עד שהוא מקשקש ומטרף מעל בניו בכנפיו בין אילן לאילן ובין שוכה לחברתא כדי שיעירו בניו ויהא בהם כח לקבלו, כך נהג הקב"ה עם ישראל ברחמים וחמלה, הרי שנשר רומז על רחמים). וְהִיָּינוּ רִזְאָה דְּאָמַר ר' שְׁמַעוֹן, (משלי ל) דְרָךְ הַנֶּשֶׁר בְּשָׁמַיִם. מֵאֵי בְּשָׁמַיִם. בְּרַחֲמֵי (במדת התפארת הנקרא רחמים). מֵהַ נֶשֶׁר אֲשֶׁתְּכַח בְּרַחֲמֵי עַל בְּנוֹי, וְדִינָא לְגַבֵּי אַחֲרָיִן (שהרי הוא עוף דרוס ואכזרי על עופות אחרים). בְּךָ קוֹדֵשׁא בְּרִיךְ הוּא אֲשֶׁתְּכַח בְּרַחֲמֵי לְגַבֵּי יִשְׂרָאֵל, וְדִינָא לְגַבֵּי עַמְּיָן עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וּמִזְלוֹת.

כ ב"ב י. – תניא א"ר אלעזר בר' יוסי כל צדקה וחסד שישראל עושין בעולם הזה, (יוצרים) שלום גדול ופרקליטין גדולין (מלאכים מליצי יושר) בין ישראל לאביהן שבשמים, שנאמר (ירמיה טז ה) "כה אמר ה' אל תבוא בית מרוח ואל תלך לספוד ואל תנוד להם כי אספתי את שלומי מאת העם הזה וגו' אתו החסד ואת הרחמים" חסד זו גמילות חסדים רחמים זו צדקה.

עי"ש שוטנשטין 34 – שואל מדוע דוקא מעשי הצדקה וחסד יוצרים שלום ופרקליטים בין ישראל לאביהם שבשמים ולא כל המצוות ותרץ בשם מהר"ל שדווקא בעשיית צדקה וחסד נחשב האדם שהוא דבק בבוראו. כמבואר בסוטה יד. אחרי אלקים תלכו הלך אחר מידותיו מה הוא מלביש ערומים מבקר חולים וקובר מתים אף אתה עשה כן. עוד ביאר המהר"ל שא"א לאדם לעשות משפט בשלימות כמו הקב"ה רק צדקה וחסד שייך שאדם יעשה בשלימות לכן רק הם נחשבים כדבקות בה, לכן דווקא הם הנחשבים פרקליטים טובים בין ישראל לאביהם שבשמים.

סא זוהר נשא קמח. – (שאל רבי וירא בר רב את רבי אבא) מֵאֵי דְכִתְיִב, (בראשית טו) וְהָאֵמִין בֵּינִי וְיִחְשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה, אֵי קוֹדֵשׁא בְּרִיךְ הוּא חֲשֵׁבָה לְאַבְרָהָם, או אַבְרָהָם לְקוֹדֵשׁא בְּרִיךְ הוּא. וְאָנָּה שְׁמַעְנָא, דְקוֹדֵשׁא בְּרִיךְ הוּא חֲשֵׁבָה לְאַבְרָהָם, וְלֹא אֲתִישְׁבָּא בְּלִבְאֵי. אָמַר לֵיה (רבי אבא להבי וירא בר רב) הֵכִי אוֹקְיָמָנָא (כך ביארנו במדרש שהקב"ה חשבה לאברהם צדקה), וְלֹא הֵכִי הוּי (עפי' הסוד אינו כן). תָּא חֲזֵי, (כתיב) וְיִחְשְׁבֶהָ, וְיִחְשׁוּבוּ לוֹ לֹא פְתִיב, אֲלָא וְיִחְשְׁבֶהָ, אַבְרָהָם וְדִאֵי חֲשֵׁבָה לְקוֹדֵשׁא בְּרִיךְ הוּא (לצדקה על שהוציא אותו ואת זרעו מתחת מערכת השמים, ולקח אותו תחת ממשלת השכינה הנקראת כ"ה. לכן כתיב ויחשבה לשון נקבה שרומז לשכינה). דְתִנְיָא, פְתִיב (בראשית טו) וַיִּזְעַק אוֹתוֹ הַחֹצֵה, אָמַר לֵיה קוֹדֵשׁא בְּרִיךְ הוּא, צָא מֵאֲצִטְגְּנִינוּת שְׁלֵף, (שאתה רואה במזלות שאין לך בנים) לֹא הוּא אֲתִרְחָא (של איצטגננות היא הדרך) לְמַנְדַּע שְׁמִי, אֵת חֲמִי (באיצטגננות), וְאָנָּה חֲמִינָא (ואני רואה באופן אחר), (כי) אַבְרָם אֵינִי מוֹלִיד, (אבל) אַבְרָהָם מוֹלִיד. (לכן) מִכָּאֵן וְלְהַלָּא, אֲשֶׁתְּדִלוּ בְּאֲרָחָא אַחְרָא, (מכאן ואילך תשתדלו ללכת בדרך אחרת לדעת את שמי ולא בדרך האיצטגננות) וּמַה שְׁכִתוּם כ"ה יְהִיהָ זְרַעְךָ. מֵאֵי כ"ה (מ נקרא כה). וְהִיא פְתָרָא עֲשִׂירָאָה קְדִישָׁא דְמַלְכָּא (היא ספירה העשירית הקדושה של עולם האצילות, שהיא המלכות), לְמַנְדַּע שְׁמִיָּה (לדעת על ידה את שמי, כי היא פתח הבנייה לעות ולהשיג במה שלמעלה ממנה), וְהִיא פְתָרָא דְדִינֵין מְתַעֲרִין מְנַה (היא ספירה שהדינן מתעוררים ממנה). וְתִאֲנָא, (כשאמר לו הקב"ה) כַּה יְהִיהָ זְרַעְךָ מִמֶּשׁ (פי' שורע ממש בעודו ידה לך מהמלכות. כי יצחק היה אחוז תחילה במלכות, ואח"כ עלה בנבורה ד"א). בְּהָהִיא שְׁעֵתָא חֲדָי אַבְרָהָם, לְאִסְתַּפְּלָא וְלְמַנְדַּע שְׁמִיָּה, וְלְאִתְדַבְּקָא בֵיה, מְשׁוּם דְאִתְבַּשֵּׁר בְּכ"ה (שממנה ידה לו זרע), וְאֵף עַל גַּב דְדִינֵין מְתַעֲרִין מְנַה, חֲשֵׁבָה אַבְרָהָם לְהוּא פְתָרָא, אֵף עַל גַּב דְהִיא דִינָא, פֶּאֱלוּ הִיא רַחֲמֵי (שאע"פ ספירה זו היא דין אברהם החשיב אותה לרחמים, כי ע"י מעשיו הטובים המתקן דיניה. ונתקנה מצדק לצדקה ודיניה רחמים). הָךָ הוּא דְכִתְיִב, וְיִחְשְׁבֶהָ. מֵאֵי וְיִחְשְׁבֶהָ. לְהוּא פְתָרָא (ספירת המלכות, אברהם המתקן אותה ונעשית מצדק ודיניה דין לצדקה רחמים) צְדָקָה רַחֲמֵי.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כ"ה פְתָרָא עֲשִׂירָאָה הִיא, וְאִתְקְרִי צַדִּיק, וְדִינֵין מְתַעֲרִין מְנַה, וְאַבְרָהָם אֵף עַל גַּב דִּידֵי דְדִינֵין מְתַעֲרִין מְנַה מֵהָא צַדִּיק. הוּא חֲשֵׁבָה צְדָקָה, (דהיינו) דְדִינֵין לֹא מְתַעֲרִין מְנַה, בְּגִין דְהוּא (אברהם מדתו) רַחֲמֵי (וע"י מדת ורחמים וחסדים המתקן אותה).

סב ברכות נח: עם ביאור שוטנשטין – על הזיקין (מברך ברוך שכחו ובורחו מלא עולם): מֵאֵי זִיקִין? אָמַר שְׂמוּאֵל כּוּכְבָּא דְשִׁבְטִי (פרשי' ככב היוהרה בחן ברקיע ממקום למקום וארוך כשכט. מה שבימינו נקרא מטאור) וְאָמַר שְׂמוּאֵל נְהִירִין לִי שְׁבִילֵי דְשִׁמְיָא (מסלולי הככבים) כְּשִׁבְלֵי דְנְהִרְדַּעַא (שואה העיר שהיה גר בה) לָבַר מְכוּכְבָּא דְשִׁבְטִי דְלֹא יִדְעָנָא מֵאֵי נִיהוּ, וְגַמִּירִי (קבלו במסורת) דְלֹא עֵבֶר כְּסֵלָא (שאינו עובר דרך קבוצת הככבים הנקראת כסיל) וְאֵי עֵבֶר כְּסֵלָא חֶרֶב עֵלְמָא כי לחבורי הככבים השפעה על העולם ואילו ידה שביט מתחבר עם כסיל היה העולם חרב) וְהָא קָא חֲזִינָן דְעֵבֶר, זִוְיָה הוּא דְעֵבֶר, וּמִתְחַזֵּי כְּדְעֵבֶר אִיהוּ.

רב הונא בריה דרב יהושע אמר ויקין הוא כאשר וילון הוא דמקרע דמגלגל ומחזי נהורא דרקייעא. רב אשי אמר כוכבא הוא דעקר מהאי גיסא דכסלא וחזי ליה חבריה מהך גיסא ומיבעית ומחזי כמאן דעבר. שמואל רמי כתיב עושה עש כסיל וכימה (הם ג' קבוצות ככבים) וכתיב עושה כימה

כשבילין דנהרדעי, פשט דבריו שהיה בקי במסילות הככבים כמו שבקי בשבילי העיר שגר בה, ורבנו דורש **היינו** ששבילי הרקיע דהיינו גלגלי הרקיע הנ"ל הם **כשבילין דנהורי דיעה**. דהיינו **בחינות צדקה רחמי, ועיקר הרחמים ע"י הדעת/סג' (סד')/סד'** לכן נהורי דעה רומז לצדקה שהיא רחמים/סו:

אות ב

ומה שחסר מהברכות, הלא כיון שצדקה וגלגלים בחי' אחת היה צריך להיות גם בצדקה שבעה ברכות, וי"ב ברכות. ולפי הגמרא ב"ב הנ"ל, מהנותן והמפייס אין כאן רק שש וי"א דהיינו י"ז ברכות.

דע שעיקר שלימות הגלגלים היא כשהם מונהגים ע"י ספירת מלכותו ית', כשהיא מקבלת כח מאנשי אמנה שבישראל, שעל ידם היא **שלימות הצדקה** ושלימות האמונה **אינו אלא בשבת/סו** כי בשבת מאיר אור אמת המחזק את האמונה, ואזי הצדקה היא עם אמונה דהיינו לשם שמים לבד, וצדקה כזו מנהגת את הגלגלים וזו שלימותם.

וזה רמז במאחז"ל בגמרא (תענית ח' ע"ב)/סח' שמש בשבת צדקה לעניים שנאמר וזרחו לכם וכו' שמש צדקה ומרפא וכו', פשט דברי חז"ל שהשמש רפואה לחולי והקור שיש לעניים בשבת. ורבנו דורש מהסוף

ובסיל (שכסיל קודם לכימה) הא כיצד? (ומבאר שהשפעת החום העולם הוא מקבוצת הכבים הנקראת כסיל, והקור בעולם הוא מקבוצת הכבים הנקראת כימה) אלמלא חמה של כסיל לא נתקיים עולם מפני צינה של כימה (דהיינו בחורף לכן הקדים כימה השולטת א) ואלמלא צינה של כימה לא נתקיים עולם מפני חמה של כסיל (דהיינו בקיף לכן הקדים כסיל השולטת א), וגמירי (עוד קבלנו במסורת) אי לאו עוקצא דעקרבא (קבוצת הכבים הנקרא כימה שממנו השפעת הקור בעולם צורתו עקרב) דמנח בנהר דינור (נוד של אש שממנו קצת, והכוונה למה שנקרא היום שביל החלב), כל מאן דהוה טריקא (עוקף) ליה עקרבא לא הוה חיי (וע"י שעוקצו בנהר דינור נחלש כח הארס שלו, וכמבואר בע"ז בה: שהעקב עוקב החום מרפאו ואילו הקור סכנה לו) והיינו דקאמר ליה רחמנא לאיוב התקשר מעדנות כימה או מושכות כסיל תפתח (האם יכול לקשור קישורי כימה כמני לוסן אותה שלא יחריב צינה את העולם, ולפתוח רצועות הכסיל כדי שחומה ישתחרר קצת להציג צינה של כימה)? מאי כימה אמר שמואל כמאה ככבי אמרי לה דמכנפי ואמרי לה דמברין מאי עש אמר רב יהודה יותא מאי יותא אמרי לה זנב טלה ואמרי לה רישא דעגלא ומסתברא כמאן דאמר זנב טלה דכתיב ועיש על בניה תנחם אלמא חסרה ומתחזיא.

סג מדת הרחמנות היא בקו האמצעי דהיינו שנובעת מהתקשרות עם המקבל דהיינו שמשפיע לו רק כפי צרכו להוליד עי"ז כבוד שמים, ושרש מדה זו היא ברעת שהיא חיבור והתקשרות עם המקבל להבריל מחסד שהמדה עצמה רוצה להשפיע בלי גבול. לכן חסר בה את החיבור עם המקבל.

^{סד} עיין לקמן סימנים נו [אות ז], קה, קיט. [ותורה ה תנינא אות ב]

סה עיין תורה קיט – הנכנס לבקר את החולה בשבת אומר: יכולה היא שתרחם (שבת יב). פי פשאדם צריך לרחמים, השם יתברך שולח לו רחמנות, שהוא ירחם על אחר, ועל ידי זה מרחמין עליו. כמו שאמר רבתינו, זכרונם לברכה (שבת קנא): 'כל המרחם על הבריות מרחמין עליו, וכמו שכתוב (דברים י"ג): 'ונתן לה רחמים ורחמיה. ומדת הרחמנות תלוי ברעת, מי שיש לו דעה יש לו רחמנות. פי פעס שהיא הפך הרחמנות, הוא מחמת כסילות, כמו שכתוב (קהלת ז): 'פעס בחיק כסילים ינוח'. ועל פן אמרו רבתינו, זכרונם לברכה (ברכות לג): 'כל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו, פי אם אין בו דעה אין בו רחמנות, פי פעס בחיק כסילים ינוח. על פן אסור לרחם עליו, פי כל המרחם מרחמין עליו' כנ"ל, אבל אם אין בו רחמנות אסור לרחם עליו. נמצא זה החולה שצריך לרחמים, צריך שיהיה לו רחמים על אחרים, וזה תלוי ברעת כנ"ל. ושבת היא בחינות דעת, כי כל ימות החל פתיב (במדבר י"א): 'שטו העם ולקטו' בשטותא, כמו שכתוב בזהר (בשלח דף ס"ג), אבל בשבת נמשך הדעת לכל אחד. וזה שאמרין המבקרים להחולה, יכולה היא שתרחם, הינו שהשבת שהוא בחינות דעת, יכולה שתרחם, לשון נוכח, הינו שתרחם אתה, שיהיה לה רחמים על אחרים, על ידי הדעת שיש לה מבחינות שבת. וכיון שיהיה לה רחמים בודאי ירחמו עליה מן השמים, פי כל המרחם וכו' כנ"ל:

סו ולפ"ז רמז שמואל שזכה ע"י תיקון הברית ששבילין דרקיע לא מנהיגים אותו אלא הוא מנהיג אותם. כי הגלגלים לפי הצדקה זוכה ע"י תיקון הברית להשלים את הצדקה שנקראת שבילין דנהרדעא ועי"ז זכה ששבילין דרקיע מאירין לו כרצונו.

סז הבטוי "אינו אלא" מורה על החלטיות, שרק בשבת בלבד, ולכאורה צ"ע הרי בשבת אסור לתת צדקה ממון, ואפילו מתנה אסור מדרבנן משום מקח וממכר, אלא צ"ל שמכח השביתה של שבת שמאמין בהקב"ה שלא יחסר לו כלום ושובת עי"ז מתברכת הצדקה של חול.

הריצ"ח בשיעור ב' האריך לבאר שצדקה של שבת היא תפיסה שונה מצדקה של חול. וזו כוונת רבינו שהביא שמסכת שבת פותחת בעני נותן לבעה"ב, דבפשטות רומז שלימות הצדקה היא בשבת, אבל בעומק רומז הרבה יותר, שבשבת נתפס שעיקר הצדקה עושה העני עם בעה"ב, לכן פתח בעני נותן לבעה"ב ולא כפשוטו שבעה"ב נותן צדקה לעני.

למעשה הכוונה לתת לעני צדקה ליצרכי שבת. אלא שסגולת השבת לתפוס בזה עומק יותר, שאיני הנותן אלא אני המקבל. הריצ"ח דיבר מזה בשיעור ג' דקה 16 בערך.

סח **תענית ח: ואמר רבי יצחק, שמש (הזורחת) בשבת צדקה (היא) לעניים (שמתעדינים בה, וביום קר גם מתחממים בה) שנאמר (מלאכי ג' ב) וזרחו לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפי וכו', כלומר השמש תורח עליכם שומרי השבת המכונים "יראי שמי" ותיהיה לכן צדקה ומרפא.**

העיון יעקב על עין יעקב פירש הטעם שהיא צדקה לעניים דווקא – עפ"י סנהדרין קא. כל ימי העני רעים כי בימי חול הוא רעב ובימי שבת וחג סובל במחולי מעיים מרוב אוכל שאינו רגיל בו, והשמש הזורחת בשבת היא רפואה לו לחולי המעים. כמבואר בשבת מ: מיחם אדם אלונטית ומניחה ע"ג בני מעים בשבת.

להתחלה שצדקה לעניים היא נשלמת ומאירה כשמש כשהיא בשבת, היינו כנ"ל כי הצדקה אין לה שלימות אור אלא על ידי שבת דהיינו השביתה ששובת בשבת ומאמין שלא יחסר לו אלא מאמין שאדרבה משבת מתברך השפע של יום חול, זו האמונה נחשבת לו צדקה בשבת, ועוד גם כגון שמארח עני על שלחנו בשבת או שנותן לעני לצורך שבת/ט.

אזי על ידי שבת נשלמת ההצדקה ומאירה כשמש/ט, בבחינות (מלאכי ג')/טא שמש צדקה. וזה שמסמיך התנא מצות צדקה לשמירת שבת, בתחילת מסכת שבת [ע"ב/ע"ג] יציאות השבת דהיינו איסור הוצאה מרשות לרשות בשבת הן שתיים מרשות רבים לרשות יחיד ומרשות יחיד לרשות רבים שהן ארבע כי בכל אחד מהן צריך עקירה והנחה כדי להתחייב מהתורה וסמיך ליה דוגמא לזה כגון פשט העני/טו ואע"פ שלא דווקא עני חייב, אלא כל אדם, נקט עני דייקא לרמוז לצדקה של שבת. כי עיקר התנוצצות אור הצדקה ושלימותה אינה אלא בשבת/טז. והטעם לזה כי עיקר החשיבות

והחדות יעקב פירש ע"פ גיטין נה: גדולה מלאכה שמחממת את בעליה. וביום שבת העשיר מתחמם בבגדים והעני מתחמם בשבת.

טט כמבואר בתפלה לא על תורה זו. אות ותעה: – וזכני ברחמי הרבים לתן צדקה הרבה לעניים הגונים הרבה, ואזכה להרבות בצדקה מאד בפאור גדול מאד ותעזרני לקים מקרא שכתוב: "פור נתן לאביזנים צדקתו עומדת לעד" ותזכני לצדקה של שבת, שאזכה לתן לעניים הגונים על צרכי שבת קדש, ולהכניס אורחים הגונים על שלחני בכל שבת קדש ואזכה להמשיך עלי קדשת שבת תמיד, ועל ידי זה אזכה לאמונה שלמה להאמין ולבטח בך תמיד, ולפאור ממון הרבה לצדקה בלב טוב ובשמחה גדולה עד שתהא חשוכה לפניך מאד מצות הצדקה שלי, על ידי האמונה השלמה שתזכני שהיא עקר החשיבות והשלמות של הצדקה ושל כל התורה פלה ויקים בי מקרא שכתוב: "והאמין בידוד ויחשבה לו צדקה" ואזכה שתאיר אור הצדקה שלי באור גדול על ידי קדשת שבת קדש ויקים מקרא שכתוב: "וורחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה":

ועיין גם תורה פו שיש צדקה של שבת – .....אך עדין צריכין לברך את השלש רגלים הנ"ל, ולתן כח בהם, כדי שיוכלו לילך היטב. והוא על ידי צדקה שעושה בשבת, הינו שנותן לאדם על שבת, או שמאכסן עני על שלחנו: כי יש שני מיני צדקה, יש צדקה שעושים בימי החול, וצדקה שעושים בשבת קדש. וצדקה היא בחינות שמש, כמו שכתוב (מלאכי ג'): "שמש צדקה" וכו'. וצדקה שעושים בימי החול, הוא כנגד שמש שבזמן הזה. וצדקה של שבת שהוא מעין עולם הבא, היא כנגד שמש העתידה להתחדש לעתיד לבוא, שהוא כאור שבעת הימים. ושמש שהוא בחינות צדקה, הוא נותן כח לבחינת רגליו. שנאמר (תהלים פ"ה): "צדק לפניו יהלך", הינו שצדקה עושה לו הליכה. וגם נאמר (בראשית ל"ב): "וירח לו השמש", ופרש רש"י: "לו לצרכו", לרפאותו מצלעתו. נמצא בזה שעושה צדקה בשבת, שהוא בחינת אור השמש כאור שבעת הימים, הוא הנותן כח לבחינת שלש רגליו הנ"ל:

ע הצדקה מאירה בשבת כמו שמש – עיין תורה א' שמש בחי' שכל. ושבת מבואר לקמן שהיא אמונה ביחודו ית'. נמצא שע"י אמונה זוכה שהצדקה נעשית שכל ודעת, וכן לעיל צדקה רחמי בחי' דעת, כי עיקר הרחמים ע"י הדעת.

בלק"ה אומנין ד' אות ה' משמע שצדקה של חול היא בחי' צדק ושל שבת אמונה. משמע שבשבת מאיר אור אמת ונתחבר אמת לצדק של חול ונעשה אמונה. דגם צדק היא אמונה כמבואר בזהר הובא בתורה ז', אלא שהיא אמונה חלשה, וע"י שמתחבר לה הארת האמת מתחזקת ונקראת אמונה. ולכן שבת בחי' אמונה ע"י שמאיר בה האמת, שלא ההשתדלות גורמת שפע אלא השביתה באמונה.

טא מלאכי פרק ג' (ט) כי הנה היום בא בער בתנור והיו כל זדים וכל עשה רשעה קש ולהט אתם היום הבא אמר ידוד צבאות אֶשֶׁר לא יעזב להם שרש וענף: (כ) וורחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה ויצאתם ופשתם בעגלי מרבק:

פרש"י – (ט) כי הנה היום בא – יום זה לשון שמש הוא שכן אמרו חכמי' אין גיהנם לעתיד לבא אלא הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה ורשעים נדונים בה וצדיקים מתרפאין בה וזהו שנאמר וורחה לכם יראי וגו'. שורש וענף – ברא ובר ברא:

מצודות דוד – (כ) וורחה לכם – אבל לכם יראי שמי תורח שמש צדקה ר"ל הצדקה שעשיתם יאיר לכם כשמש והוא ענין משל לומר מצות הצדקה בעצמה תשלם לכם גמול טוב. ומרפא בכנפיה – בזריחתה יהיה לכם רפואה ותענוג ודמה פרישת האור וזריחתה לפרישת הכנפים כי השמש יפרש אורו על הארץ בכנפים הפרושות וכן נאמר כשחר פרוש על ההרים (יואל ב'). ויצאתם – בכל מקום שתצאו ותבואו תתענוגו בטוב ותתרבו בבשר ושומן כעגלים המפוטמים במרבק והוא הדיר שלהם:

ט"ז * שבת פ"א משנה א'

ט"ז משנה שבת א' א' – יציאות השבת שתיים שהן ארבע בפנים, ושתיים שהן ארבע בחוץ. פי' צד. העני עומד בחוץ ובעל הבית בפנים, פשט העני את ידו לפנים ונתן לתוך ידו של בעל הבית, או שנטל מתוכה והוציא, העני חיב ובעל הבית פטור. פשט בעל הבית את ידו לחוץ ונתן לתוך ידו של עני, או שנטל מתוכה והכניס, בעל הבית חיב והעני פטור. פשט העני את ידו לפנים ונטל בעל הבית מתוכה, או שנתן לתוכה והוציא, שניהם פטורין. פשט בעל הבית את ידו לחוץ ונטל העני מתוכה, או שנתן לתוכה והכניס, שניהם פטורין:

ט"ז הריצ"ח שיעור ב דקה 41 דייק כאן שהיכן שמדבר מהכנסה מחוץ לפנים, בחי' "בירא בדברא עיילי למתא", סמיך ליה תחילה מה שהעני פשט ידו, העני דייקא, לרמוז שבצדקה שבבחי' שבת, נתפס שהעני נותן לבעה"ב, כמבואר בזהר שעושהו איש (עיין תורה לו) ועי"ז נעשות העבודות של חוץ בבבחי' פנים. כגון אכילה בבחי' לחם הפנים.

ט"ז שלימות הצדקה היא בשבת – וכפי שיבאר בהמשך כיון ששבת היא בחי' אמונה, ושלימות הצדקה היא האמונה, נמצא שצדקה בשבת היא עם יותר אמונה. משמע כוונת רבנו כפשוטו שבשבת יש יותר עניין לתת צדקה, שהרי המשנה מדברת שנתן מאכל לעני בשבת. אלא שצ"ע הרי בכל הצדקות של המשנה נעשית בדרך של איסור הוצאה ואפילו פטור הוא אסור מדרבנן. ואפילו שעסק במצווה פטור אבל אסור. וצ"ל שרבנו מדבר כגון באותה חצר ועשו ערוב. וצ"ע אם אמר לעני לצאת אליו לקבל ולא יצא, ועשה רק עקירה, דההוצאה היא לא ניחא ליה בדרבנן. דיש מתירין. אבל שתק ועקר המאכל והעני לקח מידו דפטור על הוצאה, בחצר בלי ערוב דהוא כרמלית דרבנן, ופטור גם כי עשה מצווה, דה"ל ג' דרבנן אע"כ אסור מסתמא.

בעניין זה של מצות צדקה הבאה בעבירת הוצאת שבת מה הדין בנתן גרוגרת פחות משוה פרוטה, עיין תוס' יו"ט על משנה זו, שמקשה כיון דקיימא לן (סוכה מב: ורמב"ם שגגות ב') טעה בדבר מצווה ועשה מצווה פטור, מדוע א"כ הבעל בית חייב בנתנו צדקה לעני הרי

הצדקה היא האמונה^{טו}, כי בלא אמונה היא צדק ועם אמונה היא צדקה (לק"ה/טו) **בבחינות** מה שכתוב באברהם אבינו אחרי שנלחם בד' מלכים הבטיח לו הקב"ה כה יהיה זרעך, **(בראשית טו)** **והאמין בה' וכו'** ויחשבה לו לצדקה, הפשט שאברהם האמין בהבטחת הקב"ה שיהיו לו בנים, והקב"ה החשיב את האמונה של אברהם כצדקה. ורבנו דורש להפך שהצדקה חשיבותה לפי האמונה שבה. ועיין בווהר (נשא קמח. הני"ל בסוף אות א) שרבי אבא דרש את הפסוק הזה שאברהם ע"י חוזה אמונתו החשיב את ספירת המלכות הנקראת צדק דהיינו דינים, לצדקה דהיינו רחמים, וע"י שהמתיק את דיני המלכות זכה ממנה לבנים.

ושבת היא אמונה, המפקיע מדעת הכופרים שהעולם קדום/טו ומתנהג עפ"י גלגלי הרקיע/טו,

עשה מצווה? וע"ש תוס' רע"א וחת"ס ושפת אמת שהאריכו בזה. והקהלת יעקב (לבעל משכנות יעקב) כתב לתרץ שבשבת לא נוהג מצוות צדקה שהרי כתוב "והכינו את אשר יביאו" ממילא לא נחשב עוסק במצווה. והקשו עליו וכי עני שאין לו אוכל בשבת אסור לבקש צדקה מעשיר? וחזרה הקושיא הני"ל דהל"ל פטור. ויש לדון בזה כיון ששיעור הוצאת אוכלין בשבת גרוגרת, ובגרוגרת אין שווה פרוטה (ספרי סוף כי תצא). האם מקיים מצווה בכגרוגרת אוכל שנתן לעני, דכיון דכתיב (דברים טו י) "נתון תתן לו" וכל נתינת ממון היא דווקא פרוטה או שצדקה אינה ממון אלא טובת הנאה לעני. ועיין ב"מ לא: נתון תתן הוא מיעוט אחר מיעוט ובא לרבות גם נתינה מועטת. וכתב המשנה למלך על רמב"ם (מתנות עניים ו' יב) מה שאמרו נתינה דווקא בפרוטה זה בממון אבל מאכל העיקר שיהיה בו כזית. ובשבת בודאי לא נתן ממון אלא מאכל. נמצא למ"ד שמצוות צדקה גם בפחות מש"פ הרי עשיר שנתן כגרוגרת מאכל לעני היא מצוה הבאה בעבירה דרבנן, כי אפילו בעשה עקירה והנחה הרי עסק במצווה. אבל למ"ד דבעינן נתינה של ש"פ דווקא, לא עשה מצוות צדקה ובעקירה והנחה ועדים והתראה חייב סקילה. (עפ"י מאמר מדור עלי הדף בעלים לתרופה בעלו)

טו צ"ע א"ב הברכות שמבואר בגמ' שהן שש ו"א, הן בלא אמונה וכיצד יתכן שיש על זה ברכות על צדקה בלא אמונה? ואולי יתבאר עפ"י הגמ' ר"ה הנותן צדקה עמ"נ שיחה בני דנחשב צדקה ליהודי ולא לגוי הרי שגם לתועלת נחשב צדקה ומסתמא גם מתברך כנ"ל. אלא שחסר עוד ברכה כדי שיהיה דומה לגלגלים ואזי היא גם נתינה את הגלגלים.

טו לק"ה אומנין הלכה ד אות ה' – ועל פן כל הדברים שבעולם קדם שהאדם משלים אותם על ידי בחינת אמונה הם בבחינת צדק ששם יש אהיות הדינים שמשם השתלשלות אהיות הסטרא אחרא והקלפות שצריכין לשמר מהם. אבל כשהאדם מטה דעתו אל האמת על ידי זה זוכה לאמונה בבחינת צדק כד אתחברת באמת אתעבידת אמונה ואז נשלמים כל הדברים שבעולם וכנ"ל כי זה עקר עבודת האדם בזה העולם לחבר צדק באמת פדי שיתעביד אמונה, כי זה עקר בחינת יחוד קדשא ברין הוא ושכינתה שהוא כלל עבודת האדם פידוע. נמצא שעקר השמירה על ידי אמונה ועקר האמונה תלוי בממון ועל פן השומר חנם פטור מאחריות השמירה ואינו חייב כי אם בפשיעה, כי השומר חנם אף על פי שקבל עליו לשמור הדבר אינו מחייב כי אם לשומר אבל אם אף על פי כן נגנב או נאבד הדבר אין האחריות עליו כי עקר אחריות הדבר תלוי באמונה כי אם ה' לא ישמר עיר וכו' ועקר האמונה תלויה בממון. ועל פן השומר חנם שאין מקבל שום שכר על השמירה אין אחריות הדבר עליו, כי אין תולין הגנבה והאבדה בפגם האמונה של השומר מאחר שאין לו שום הנאה ממנו על פן אין חל עליו להשלים הדבר על ידי שרש האמונה שעל ידי זה עקר שמירת הדבר.

טו בראשית פרק טו (ה) ויוצא אתו החוצה ויאמר הבט נא השמירה וספר הכופרים אם תוכל לנסר אתם ויאמר לו כה יהיה זרעך: (ו) והאמן בידוד ויחשבה לו צדקה:

פרש"י – (ו) והאמן בה' – לא שאל לו אות על זאת אבל על ירושת הארץ שאל לו אות ואמר לו במה אדע: ויחשבה לו צדקה – הקב"ה חשבה לאברם לזכות ולצדקה על האמונה שהאמן בו. ד"א במה אדע לא שאל לו אות אלא אמר לפני הודיעני באיזה זכות יתקיימו בה אמר לו הקב"ה בזכות הקרבנות:

טו עיין מנחת קנאות לרשב"א פרק י' – ועתה אתחיל לדבר מעיקר השני, והוא אמונת החדוש, והוא לידע שהעולם נתחדש אחר שלא היה והש"י חדשו מן האפס הגמור, ומן העדר המוחלט, והוציאו מן האין ליש ברצונו הקדמון אשר לא ישתנה ולא ישיגהו אחד מן השנויים, כמ"ש כי אני ה' לא שנית, זה הוא העיקר הגדול אשר בהתאמתו יתאמתו הפלאות כולם, והוא הקוטב והיסוד אשר עמוד התורה נשען עליו, וע"כ התחילה התורה בספור סדר הבריאה, כדי לקבוע זאת האמונה בלבנו כיתד שלא תמוט, ומפני זה החמירה התורה במצוות שבת להרבות בו עונשים ואזהרות, לפי שהוא למופת ואות על החדוש, כמו שבאר הטעם עליו, כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, להוציא מלבם של כופרים מאמיני הקדמות, ואומרים כי העולם מחויב המציאות מאתו יתברך, לא יאמינו כלל במופתים, ושנוי דבר טבע אצלם נמנע גמור לא יפול תחת האפשר, ולא יתלה יכולת ה' עליו, ואין זה חסרון בחוקו יתברך לפי דעתם, וכמו שהוא מחויב המציאות נצחי קדמון לא ישיגהו הפעלות ושנוי, כן הטוב השופע ממנו תמיד, והוא מציאות הגלגלים, ומן הגלגלים אל השכלים, ומן השכלים אל כל מה שהוא תחת גלגל הירח, הכל מחויב מאתו ית' לפי סדור הטבע המחוייב כאור מן השמש.

טו עוד עי"ש מנחת קנאות פרק יא שבזמן הרמב"ם לא הגיע שכלם אלא לעולם הגלגלים, ואברהם יחיד בדורו נלחם להוכיח שיש א-ל אחד מנהיג. אבל עי"ש פרק יד שאריסטו בחכמתו כן השיג למעלה מהגלגלים שיש מנהיג א-ל אחד, אבל עדיין כפר בחדוש העולם, והוא נולד בתחילת בית שני וחי בזמן שמעון הצדיק. ואילו רבי יהושע בן חנניא חי בחורבן בית שני ארבע מאות שנה אח"כ. עכ"פ סבי דבי אתונא היו בכל ימי הבית השני וכנראה בתחילה עמד בראשם אריסטו ומסתמא בדעותיו החזיקו גם הם. ולפ"ז גם הם כבר הודו בקל אחד וכפרו בחדוש העולם. ונראה שזה היה עיקר הקושי שלהם לתפוס ש"ע" תיקן הברית ואמונה וצדקה אפשר לזכות להשגחה של למעלה מהגלגלים, ע"י הקב"ה שברצונו חידש עולם וברצונו מנהיג אותו במופתים גלויים ונסתרים דהיינו דרך הגלגלים ושלא דרכם כפי הצורך של אותם שומרי הברית. (בענין אריסטו ראיתי בשם שבילי אמונה (נתיב ט') שכל חכמתו לקח מחכמת שלמה ואמרה בשם עצמו. ובספר נעם המדות אות טו ראיתי שקבל חכמתו משמעון הצדיק. ועיין לקוטי אמרים לר' צדוק הכהן שסבי דבי אתונא ידעו כל חכמת רשב"י כי היו בזמנו זה לעומת זה אלא שתפסו הכל בחיצוניות בלבד ולא כתורה)

כי כל השומר שבת מעיד **שמאמין בחידוש העולם** (א¹⁸) **וביחודו של א-ל אחד** (ב¹⁹) [ג²⁰] דהיינו שהקב"ה ברא את העולם יש מאין בששה ימים כמ"ש בראשית ברא ה' אלוקים וכו'. כי ע"י שמירת שבת ששבת שבת מההשתדלות הפרנסה, ומכל מלאכה שהיתה במשכן, מעיד ששבת שבכל שבוע היא בחי' שבת של בראשית, ומעיד בזה/ו²¹] שהשבת וימי החול הם כמו חומר וצורה, דהיינו שהשבת היא הצורה של העשיה של ימי החול, דהיינו שלא עוצם ידי עושה חיל, אלא הברכה הנשפעת מהשבת של שבת. ותפיסה כזו שייכת רק בעולם שמחודש ע"י הקב"ה בששה ימים ושבת של בראשית, החוזר שוב ברוחניות כל שבוע/ו²²], דהיינו שכל שבת משלימה את העשיה של ששת הימים שלפניה ועושה לה רגלים לעלות לפעול פעולות/ו²³]. ועוד השבת נותן צורה וקיום לעוד ששה ימים נוספים, כמבואר באור החיים/ו²⁴].

לכן השבת משלימה את הברכות של הצדקה, כי האמונה מאירה משבת לצדקה, ואזי האדם תופס שכמו שהשבת של שבת מחיה את העשיה של חול, כך הנתנה לעני עושה בו צורה של אדם, ממילא לא רק שלא יחסר לו אלא אדרבה הוא מקבל יותר ממה שהוא נותן, וכן מצינו בגלגלים, כפי שיתבאר לקמן שיש מהלך עיקרי נעלם (ממערב למזרח) ומהלך הכרחי נגלה (ממזרח למערב) והכי נמי השבת, יש בה מהלך הכרחי נגלה שימי

^א עיין רד"ק על ישעיה פרק נו פסוק ו' - כל שומר שבת - זכר את השבת בפירוש לטעם שפירשנו, ועוד כי שמירת שבת יסוד גדול באמונו האל כי לא ישמור שבת אלא מי שיודה שהעולם מחודש ויש לו מחודש בראו מאין ואין זולתו ואם כן אין לשרת ולעבוד זולתו ויאמין כי בששת ימים ברא אלהים את העולם וישבות ביום השביעי כמו שכתב משה רבינו וצוה לעמו אשר בחר בו לשמור את השבת להיות להם לעדות ולזכרון כי הוא ברא את העולם, ובעבור זה נתנה להם קודם מתן תורה כי אחר שהודיעם שהוא אדון ובורא אחר כך היה ראוי לצוותם על תורתו ומצותיו כאדון המצוה אל עבדיו ומי שילוה אל ה' ראוי שיאמין כי משם ותורתו אמת ובוזה ילוה עם ה' להיות לעם אחד:

ועיין תורת המנחה לרבי יעקב סקלי - דרשה מא - כי מן השבת ישכיל וידע אמינות מציאותו שהוא ברא את העולם וחדשו, והשבת אות ומופת על חידוש העולם. צא ולמד מן המן שהיה יורד כל ימות החול ובשבת לא היה יורד, ובשישי ירד לחם משנה והנותר ממנו לא היה מבאיש ורמה לא היתה בו, ונהר סבטיון יוכיח ובעל אוב יוכיח. נמצא שהשבת מורה על אמינות מציאות השם ית'

^ב עיין לק"ה דייני ג' כב - וזה בחינת שבת שהיא בחינת עדות על אהדותו יתברך פמו שאמר רבותינו וזכרונם לברכה. ועל פן דבור 'לא תענה' הוא פגוד 'זכור את יום השבת'.

²² עיין מנחת קנאות (לרשב"א) פרק י', ובשל"ה הקדוש מסכת שבת תורה אור ג' ד"ה ועתה אבאר ושם מסכת חולין פרק תורה אור לו לת, ועיין רד"ק ישעיה נו ו'.

²³ ולא רק מעיד אלא ממש עושה את השבת של מעלה בעדותו כמבואר במדרש עין רבנו בחיי שמות לא פסוק טו עה"פ לעשות את השבת - ובמדרש (מכילתא כי תשא א) לעשות השבת, כל המשמר השבת מלמטה כאילו עשה אותה למעלה, וביאור זה כי המקיים מצות שבת למטה הנה זה עדות שהוא מורה ומאמין בשורשה ועיקרה החקוק למעלה והמבטל אותה כאילו מבטל של מעלה, ומוזה הזכיר לעשות. והנה הכתוב היה ראוי שיאמר לשמור את השבת, אלא כיוון להמשילה לשבת של מעלה שהזכיר בה הלשון הזה בעצמו לעשות את השבת:

²⁴ השל"ה הקדוש - מסכת חולין - פרק תורה אור. (מב).....ואמנם כפל השביתה, לומר כי בכל מה שנברא בששה גלגלים ראשונים נכללו כל הפרצופים, ובכל זה היה היום השביעי שליח הששה ימים, ושבתי בו בהשלימו כל הפרצוף, ומשם ואילך אין כל חדש כי אם רבוי והתפשטות הפרצוף על ידי גלגול וצירוף אותיות, וזה עצם מעצם והויה מהויה, וכל זה הושם בכח היום השביעי לעשותו משם ואילך. וגם מזה הענין שבתו כלם ביום השביעי, וזה סוד כי בו שבת.....

עוד עי"ש אות (לח) - והנה מאז ועד עתה, בכל תנועה ותנועה הוא יום נברא, ומחודש נמשך לתנועה, ובששה ימים הראשונים יצאו מן הכח אל הפועל כל שרשי הדברים, וביום השביעי לא נתחדשה פעולה אחרת זולתי התנועה לבד. וכן כל התנועות שבאו אחריהן כולן מחודשות אחת אחת. ומעולם לא נמצאו שבעה ימים קיימים במציאות, אלא כשנעדר זה נמצא זה, אבל מה שנברא ביום השלישי הנה הוא נמצא בלי העדר מה שקודם וכן בכלם, מה שאין כן במציאות הימים, כי לא נמצא במציאות אחד יום אמש והיום, ולעולם לא נמצא כי אם יום אחד בלבד. וזה יורה כי האצילות הנעלם נעוץ סופו בתחילתו ותחילתו בסופו, כי הנה זה היום הוא נולד ומחובר מעצמות תנועות עשרה גלגלים, עם שהם מתחלפים בתנועותיהם, הנה הם מתייחדים במציאות זה היום, ולפי צירוף גלגול אותיות שבהם נברא שמים וארץ החוזרים ומתגלגלים גלגול אחר גלגול, ואם בכל גלגול וגלגול אינם פועלים וממציאים אלא יום אחד בלבד, וכשם שהצירופים של האותיות לאלפים ולרבי רבבות, כך אלו הגלגולים, ומכל גלגול וגלגול נוצר ונברא היום יצירה באור ובריאה בחושך. אלא שבששה הגלגולים הראשונים יצאו לפועל כל שרשי הדברים בהתלבשות הצורות בגופות רוחניות וגשמיות, ובגלגול השביעי לא נתחדש שום גוף שיתלבשו בו אותם הצורות שנשארו ערומות, כי הגלגול והצירוף השביעי הפסיק לעולם הגופני שהוא חול, וחדש גלגולו הוא המשכת הצורות הקדושות והעבודות הקדושות:

¹⁹ עיין תורה פו, ואור החיים לקמן והשל"ה הקדוש.

השל"ה הקדוש - מסכת חולין - פרק תורה אור. (מג).....על כן כתבו שבערב שבת ראוי לעשות תשובה, כדי שיחזרו הימים למקורם מנוקים מכל חטא, כי הם חוזרים לשבת, ותמיד חוזרים חלילה הענפים, יוצאות משבת וחוזרים לשבת, ויוצאים וחוזרים, ככה חוזר חלילה. והם מחודשים ובאמת הם מעשה בראשית, כי מה שהיה הוא שיהיה ומה שנעשה הוא שיעשה. וזהו המחודש בכל יום כו' מעשה בראשית, הם מעשה בראשית והם מחודשים. והרי מבואר לך כי כל שבת ושבת יש לו יחוד עם השבוע שעברה ועם השבוע שבאה, וזהו ענין כהנים במשמרות, שהיו עובדים ביום השבת שתי משמרות, משמרה העוברת ומשמרה הבאה:

¹⁹ אור החיים (שמות פרק כ פסוק יא) - עוד ירצה, על זה הדרך כי ששת ימים עשה ה' וגו', פירוש כי לא עשה בתכונת בריאתם שיעמדו אלא ששת ימים, ומעתה יצטרך ה' לחדש הבריאה בכל יום ראשון, ובאמצעות נפש העולם שהוא השבת שברא ה', נח מהתמדת המלאכה, וכאומרו ז"ל ז שהיה העולם רופף ורועד ובבא שבת עמד בקיומו, והוא אומרו וינח ביום השביעי, ויום זה מעמיד העולם עוד ששת ימים, ובכל יום ששי לערב שכלתה תכונת העולם, יבא שבת ויקיים העולם עוד ששת ימים אחרים, וכן על זה הדרך.

ועיין פרשת בראשית (ב ג): עי"ש שחוזר על דבריו כאן בתוספת ואריכות לכן לא העתקתי רק מה שמביא בשם הזוהר.

שפירש בזוהר (שמות פח): כי ביום השבת משתלשל השפע של כל ששת ימי המעשה יכוין על זה אומרו ויברך כי בו צוה ה' את הברכה לחיות העולמות:

החול משפיעים לשבת כמ"ש מי שלא טרח בע"ש מה יאכל בשבת, ויש מהלך עיקרי נעלם שהשבת היא העושה צורה לכל הגשמיות של ימי החול, וזה נמצא גם בצדקה שיותר מהנגלה שבעל הבית עושה עם העני, עושה בהעלם העני עם בעל הבית :

ואמונה היא מקור הברכות/פח [ט] כי ברכה פירושה המשכה, מלשון להבריק את הגפן (שכופף זמורת הגפן אל תוך האדמה ומוציאה שרשים ונעשה גפן חדש, נמצא שע"י שהבריק הגפן נעשה רבוי גפנים), ואמונה היא המשכה/צ, דהיינו שהמאמין מושך ומבריק אליו את צינור הברכות, **בבחינות (משלי כח)/צא** **איש אמונות רב ברכות** שכפי רוב האמונה כך רוב הברכות/צב, **בבחינות (בראשית ב')/צג** **ויברך אלקים את יום השביעי [צד]** וקשה כיון שברכה היא המשכה ורבו, איזה רבוי שייך בשביתה, וצריך לומר שכיון

^{פח} **לכאורה צ"ע** שהרי ע"י הצדקה מתברך ב"ז ברכות וע"י אמונה בעוד שתיים בלבד ולמה אמונה מקור הברכות יותר מהצדקה ועוד שאמונה בחי' קבלה ואילו צדקה נתינה וא"כ הברכות שהן שפע הבא מלמעלה ולכאורה מתעורר יותר ע"י מעשה נתינה בבחי' ה' צלך. ואולי מכאן שעיקר הברכה היא ע"י שמכין כלי לקבל אותה, ואינה דומה לכל שפע אחר שצריך לו העלאת מ"ן. ואולי האמונה שמאמין היא בעצמה בחי' מ"ן שעולה ומעורר רצון עליון להשפיע למי שמאמין בו.

^{פח} שיחות הר"ן רסא, ועיין לק"ה נשיאת כפים ג'

^צ **עיין אוהב ישראל** פרשת נח – בשם הרב מ' י"מ מ"מ מזלאתשוב ויבוא נח וגו' מפני מי המבול. ופירש"י ז"ל אף נח מקטני אמנה היה מאמין ואינו מאמין שיבוא המבול עד שדחקוהו המים עכ"ל. והלא פלא גדול לחשוד את נח הצדיק שהיה מקטני אמנה בהשי"ת ח"ו, ונ"ל דהנה תיבת אמונה יש לו שני פ"י. אחד, כפשוטו האמנת הדבר שבוודאי יהיה כך. ע"ל, אמונה מלשון ויהי אומן את הדסה (אסתר ב, ז) והוא לשון המשכה וגידול כי באמונה יש כח זה שע"י האמונה יומשך הדבר הזה ממקורו ויבוא. היינו ע"י שהוא מאמין בהש"י ובוטח בו באמונה שלימה על שום איזה דבר אז נמשך הדבר ההוא ובא בשלימות. והנה נח הצדיק בוודאי האמין בשלימות בכל אשר דיבר אליו השי"ת בכל לבבו ובכל נפשו בתמימות כדרכו הטוב מאז ומקדם. אך בדבר זה היה ירא להאמין באמונה שלימה בכל לבבו כי אולי יהיה הוא הגורם להבאת המבול היינו ע"י שלימות אמונתו יומשך בוודאי מזה הבאת המבול. ולא היה יודע איך ליתן עצות בנפשו מה לעשות. והוה שפירש"י ז"ל מקטני אמנה היה מאמין ואינו מאמין. ר"ל באמת היה מאמין רק שירא להאמין בשלימות שהשי"ת יביא המבול כי אולי יהיה הוא הגורם לזה וכנ"ל. עד שדחקוהו המים כו' והבן היטב, ודפח"ח ע"כ בשם הרב ז"ל:

וכן איתא הרבה פעמים בשפת אמת – פרשת שמות תרלא, ודברים, ליקוטים חנוכה, וליקוטים פ' זכור, ליקוטים לפורים, וכי תבוא.

^{צא} **משלי פרק כח (ב) איש אמונות רב ברכות ואין להעשיר לא ינקה:**

פרש"י – (כ) איש אמונות – הנותן מעשותיו באמונה שאין עד בדבר אלא הקב"ה רואה ומרבה לו ברכה. ואין להעשיר – דוחק השעה להתעשר בשל עניים:

הגר"א – איש אמונות וגו' המאמין והוא השלם במדת הבטחון לו רב ברכות אבל האין להעשיר שרודף אחר הממון תמיד לא ינקה:

^{צב} **שיחות הר"ן רסא – וצריך שיהיה האמונה ברורה וזכה בלי שום ערוב. שלא תהיה בבחינת ערב (תמו). ואמונה הוא צנור כל ההשפעות וכל הברכות כמו שכתוב (משלי כח ח): "איש אמונות רב ברכות". ועל ידי הכפירות אזי הקלפות הם נוטלין חס ושלום ההשפעות והברכות כי (תהלים יב ט): "סביב רשעים יתהלכון" שהם הכפירות שמסבבין את הקדושה דהינו האמונה. ועל כן כשמניחין חס ושלום הכפירות לכנס במח אזי נפגם האמונה חס ושלום ואזי הם נוטלין ההשפעות והברכות חס ושלום:**

לק"ה נשיאת כפים ג' ב' – נמצא שהפכה היא בבחינת ברית בבחינת חסד הנ"ל. ועל כן כל הברכות על ידי הפכה, פי על ידו נשלמין כל הברכות, פי כל הברכות חסרים ואין להם שלמות פי אם על ידי אמונה. ואמונה תלויה בשמירת הברית. ועל ידי ברית חסד מתגלה וכו' פנ"ל. דהינו רצון וחסופין להשם יתברך פנ"ל. ואזי נצטרין אותיות התורה לטוב. ועל ידי זה דיקא נשלמין הברכות, פי כל הברכות באין על ידי זה, על ידי חסופין דקדשה שעל ידי זה מצטרין אותיות התורה שהם פועלים ועושים כל דבר בעולם, מצטרין אותם לטוב ולברכה. ומשם עקר הברכה, פי כל הברכות הכל מהתורה שמשם חיות כל הדברים שבעולם, אף אותיות התורה אין להם שום פועל רק כפי מה שצטרין אותם על ידי חסופין לטוב או להפך חס ושלום, פמבאר בפמאר הנ"ל. עין שם אחר המימרא דסבי דבי אתונא המתחיל "זווגן והצטרפותן של האותיות". נמצא שעל ידי חסופין דקדשה משם כל הברכות פנ"ל. ועל כן דיקא על ידי החסד שמתגלה על ידי שמירת הברית שהוא בחינת רצון וחסופין דקדשה על ידי זה נשלמין כל הברכות ששלמותן על ידי אמונה שתלויה בשמירת הברית שעל ידי זה מתגלה חסד הנ"ל. ובהו מקשר היטב בפמאר הנ"ל ענין החסד שהוא חסופין דקדשה לענין שלמות הברכות הנ"ל והבן:

^{צג} **בראשית פרק ב' (ב) ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה וישבת ביום השביעי מפל מלאכתו אשר עשה: (ג) ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו פי בו שבת מפל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות:**

רמב"ן – (ג) ויברך ויקדש ברכו במן וקדשו במן, והמקרא כתוב על העתיד לשון רבינו שלמה מבראשית רבה (יא ב) ובשם הגאון רב סעדיה אמרו שהברכה והקידוש על השומרים, שיהיו מבורכים ומקודשים ואין משמע הכתוב שידבר על העתיד ורבי אברהם אמר כי הברכה תוספת טוב שיתחדש הגופות יתרון כח בתולדות, ובנשמה יתרון השכל, ויקדש אותו, שלא עשה בו מלאכה כשאר הימים ודברו בזה נכון למאמינים בו, כי אין זה מושג בהרגש לאנשים: והאמת, כי הברכה ביום השבת היא מעין הברכות, והוא יסוד עולם – ויקדש אותו, כי ימשוך מן הקדש ואם תבין דברי זה תדע מה שאמרו בבראשית רבה (יא ח) לפי שאין לו בן זוג, ומה שאמרו עוד כנסת ישראל תהא בן זוגך, ותשכיל כי בשבת נפש יתירה באמת:

רבנו בחיי – אבל הנכון לפרש שברכו בחידוש שהיה בו ביום והיא ברכת האורה כי היום והלילה של יום השביעי שוים באורה וזאת היא הברכה ותוספת הטובה, ועל כן לא תמצא ביום השביעי זכרון ערב ובוקר כמו בשאר הימים כי זמנו כולו בוקר אין בו ערב כלל, ואמר ויקדש אותו כלומר להבדילו משאר הימים כי הנבדל מעסקי העולם קדוש יאמר לו, וכן ישראל הנבדלים מן העמים נקראו גוי קדוש, וכתוב (ויקרא יט, ב) קדושים תהיו: ועל דרך הקבלה יום השביעי הוא הספירה השביעית נקראת עולם הנשמות, כי שם כח הנשמה ושורשה והנה היא מעין הברכות, והנפש בימות החול דוגמת אכסנאי בלא ביתו וביום השבת דוגמת אכסנאי בביתו, ועל כן אמר ויברך כי האציל עליו ממקור הברכה, וכן ויקדש אותו כי ימשוך מן הקודש, והבן זה:

ששבת היא הצורה לחומר ימי החול, היה צריך לברך את השבת בכח רוחני/צ"ח שיתן צורה לגשמיות של כל ששת ימי המעשה/צ"ח. וכיון שאמר שהאמונה מקור הברכה צריך לומר שגם הברכה בשבת היא עד כמה שמאמין ושומר את השבת. ובשבת נמשך אור אמת שעל ידו מתחזקת האמונה מאד.

ואין שלימות להברכות שמבטיח הנביא לנותן צדקה אלא עד שיקבלו ממקור הברכות מהאמונה, בשביל זה כתיב בהם שש ברכות ואחר עשר, ולא שבע ושתיים עשרה להורות שאין להם שלימות : כי הנותן בלא אמונה, אלא מאיזה הכרח כגון איזה צרה שרוצה בזכות הצדקה להינצל ממנה או אפילו כשנותן כדי לזכות ב"ז הברכות הנ"ל/צ"ח, צדקה כזו היא במדרגת הצדק שהוא כינוי למלכות כשהיא בגבול הקדושה ולא יותר. אבל כשנותן צדקה ומפייס את העני עם אמונה דהיינו עם האור האמת שמאיר בשבת אזי נשלמות הברכות לו"וי"ב. דהיינו שמאמין שכל השפע הוא רק מה' ממילא הצדקה שנותן לו מחסירה מהשפע שלו אלא אדרבה מעוררת עוד שפע. וכן כשמפייס יודע שהממון שאצלו אינו שלו אלא מעבר בלבד/צ"ח כדי להחיות עניים והקב"ה עשה עמו חסד שהשפיע לו את ממון העני כדי שחיותו תהיה על ידו. וצ"ע הרי הברכות מפורשות בפסוקים כנ"ל וא"כ מה הן הברכות השביעית והשתיים עשרה שזוכים בהן ע"י צדקה עם אמונה. ונ"ל שע"י שמשלים את הברכות לשבע ושתיים עשרה אזי הן דומות לגלגלי הרקיע ואזי בכוחן להשפיע על גלגלי הרקיע שיתנהג הטבע לפי צרכיו, נמצא שהברכות שיוכה בהן יהיו הרבה יותר משבע ושתיים עשרה.

^{צ"ח} ברך אותו ברוחניות שתעשה צורה לחומר הששת ימי מעשה כי הם גוף בלא נשמה ובשבת מקבלים בחי' נשמה, ועין רמב"ן שהברכה היא ממקום שאין לה בת זוג אולי הכוונה לאריך שם הוא רק דבר דהיינו שהרוחניות שמאיר בשבת היא הארת אריך (באריז"ל מבואר שז"א עולה לאריך) וברוחניות שתפעל בבחי' בכח את הששה ימים הבאים שיצאו לפועל בששת ימי המעשה. ובתורה ב' תנינא מבאר שימי החול עצבות והשבת מאיר בהם שמחה. ופשוט שי החומר בחי' עצבות והאור בחי' שמחה.

^{צ"ח} עיין תורה ב' תנינא אות ה' – שבלשון הקדש נכלל ברכה וקדשה, כי הלשון הקדש מקשר לשבת, שנקמר בו ברכה וקדשה, כמו שפתיב (בראשית ב'): ויברך ויקדש וכו'. ועל כן על ידי שלשון הקדש מקשר לשבת, על כן על ידי שלמות הדבור שהוא בחינת לשון הקדש, על ידי זה ממשיכין השמחה של שבת לששת ימי החול: כי ימי החול הם בחינת עצבות, ואפילו המצוות שעושין בימי החול הם בחינת עצבות, כי מט"ט שלטנותה בימי החול (תקוני זהר, תקון יח, דף לג), ומט"ט הוא בחינת עבד, בחינת עצבות, אכל שבת הוא בחינת בן ואז ניקא לעלאין ותתאין, ונתעורר שמחה, ואזי נתרוממין ונתעלין כל המצוות של ששת ימי החול מן העצבות, ונמשך עליהם מנוחה ושמחה, בבחינת (בראשית ה'): ויולד בן ויקרא שמו נח לאמר, זה ינחמנו ממצעצעון ידינו, הינו בחינת שבת שהיא בחינת בן, בחינת נח, ניקא דעלאין ותתאין (עין תקון ע' בסופו ובהזר בראשית נ"ח ט), שהוא מנחם ומשמח הכל מן העצבות, בחינת: "זה ינחמנו" וכו'. וכשזוכין לבחינת לשון הקדש, שהוא מקשר לשבת, אזי ממשיכין על ידו את הקדשה והשמחה של שבת לששת ימי החול, כי מחמת שהלשון הקדש מקשר לשבת, על כן נמשך על ידו השמחה של שבת לששת ימי החול. וזה: אל אלקים ה' דבר (עם התבות) מספר שמחה, כי על ידי שלמות הדבור שהוא לשון הקדש, נמשך שמחה כנ"ל:

^{צ"ח} אפילו מי שעושה מצווה בקנאות ומוכן למסור נפשו עליה אבל לא מצד אמונה בה' אלא מצד קנאות על מנהג אבותיו זה צדק ולא אמונה. כגון שומרי המסורת, שלא הקב"ה מחייב אותם אלא מנהג אבותיהם בידן מחייב, ולפעמים אפילו עד מסירת נפש.

^{צ"ח} משלי יעקב להמגיד מדובנא על פרשת ראה מקשה מדוע מצות צדקה בלשון שלילה לא תאמץ ולא תקפוץ ידך? ומתריך כי באמת העשיר רק צינור לשפע של העני לכן המצווה היא רק שלא יעצור את השפע מלהגיע לעני שהוא בעליו האמיתי.

וזה שאמרו חז"ל (מכות כד/טז) תריג מצות ניתנו למשה בסניי בא דוד והעמידן על אחד עשר מצוות [ק] והן מבוארים בתהלים פרק טו/א, בא ישעיה והעמידן על שש [קב] והן מבוארים בישיעה לג/א, בא חבקוק והעמידן על אמונה [קג] כמ"ש בחבקוק פ"ב וצדיק באמונתו יחיה. פשוט הגמרא ביארו המפרשים שמחמת ירידת הדורות חזרו הנביאים ולימדו את ישראל להתרכז במספר קטן והולך של עיקרים/א, ולפ"ז משמע שמדורו של חבקוק העיקר היא האמונה כי הי"א של דוד והשש של ישעיה הנביא הן כבר יותר מדאי לדורות הבאים. אבל לפי רבנו נראה שהן שתי אופני דגש על מצוות שקיימים תמיד, ולא בגלל ירידת הדורות. נמצא שלפי רבנו תמיד יש בתורה בחי' שש ואחת עשרה/א ועוד אחת דהיינו אמונה שמשלמה את הקודמות להורות שאין שלימות להדעת/א שהוא התורה, אלא ע"י אמונה, כי כל הבנה והשגה בתורה, שהיא חכמת הקב"ה, בוודאי מה שאנו משיגים ומבינים בה, זה רק מעט מהאמת והכוונה הטמונה בה, לכן אין שלימות לשום השגה אלא ע"י האמונה/א שרק ע"יזו אנו אווזים גם בחלק החסר. והתורה מנהגת את

^{טז} מכות כג: - דרש רבי שמלאי שש מאות ושלש עשרה מצות נאמרו לו למשה שלש מאות וששים וחמש לאוין כמנין ימות החמה ומאתים וארבעים ושמונה עשה כנגד איבריו של אדם אמר רב המנונא מאי קרא (דברים לג-ד) תורה צוה לנו משה מורשה תורה בגימטריא ודף כד. שית מאה וחד סרי הוי אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום (סימן דמשמ"ק ס"ק): בא דוד והעמידן על אחת עשרה דכתיב (תהילים טו-א) מזמור לדוד (ה') מי יגור באהלך מי ישכון בהר קדשך הולך תמים ופועל צדק ודובר אמת בלבבו לא רגל על לשונו לא עשה לרעהו רעה וחרפה לא נשא על קרובו נבזה בעיניו נמאס ואת יראי ה' יכבד נשבע להרע ולא ימיר כספו לא נתן בנשך ושוחד על נקי לא לקח עושה אלה לא ימוט לעולם הולך תמים זה אברהם דכתיב (בראשית יז-א) התהלך לפני והיה תמים פועל צדק כגון אבא חלקיהו ודובר אמת בלבבו כגון רב ספרא לא רגל על לשונו זה יעקב אבינו דכתיב (בראשית כז-יב) אולי ימושיני אבי והייתי כמתעתע לא עשה לרעהו רעה שלא ירד לאומנות חבירו וחרפה לא נשא על קרובו זה המקרב את קרוביו נבזה בעיניו נמאס זה חזקיהו המלך שגירר עצמות אביו במטה של חבלים ואת יראי ה' יכבד זה יהושפט מלך יהודה שבשעה שהיה רואה תלמיד חכם היה עומד מכסאו ומחבקו ומנשקו וקורא לו (אבי אבי) רבי רבי מרי מרי נשבע להרע ולא ימיר כר' יוחנן דא"ר יוחנן אהא בתענית עד שאבא לביתי כספו לא נתן בנשך אפילו ברבית עובד כוכבים ושוחד על נקי לא לקח כגון ר' ישמעאל בר' יוסי כתיב עושה אלה לא ימוט לעולם. כשהיה ר"ג מגיע למקרא הזה היה בוכה אמר מאן דעביד להו לכולהו הוא דלא ימוט הא חדא מינייהו ימוט אמרו ליה מי כתיב עושה כל אלה עושה אלה כתיב אפילו בחדא מינייהו דאי לא תימא הכי כתיב קרא אחרינא (ויקרא יח-כד) אל תטמאו בכל אלה התם נמי הנוגע בכל אלה הוא דמטמא בחדא מינייהו לא אלא לאו באחת מכל אלה הכא נמי באחת מכל אלו. בא ישעיהו והעמידן על שש דכתיב (ישעיה לג-טו) הולך צדקות ודובר מישרים מואס בבצע מעשקות נוער כפיו מתמוך בשוחד אוטם אזנו משמוע דמים ועוצם עיניו מראות ברע הולך צדקות זה אברהם אבינו דכתיב (בראשית יח-יט) כי ידעתי למוען אשר יצוה וגו' ודובר מישרים זה שאינו מקניט פני חבירו ברבים מואס בבצע מעשקות כגון ר' ישמעאל בן אלישע נוער כפיו מתמוך בשוחד כגון ר' ישמעאל בר' יוסי אוטם אזנו משמוע דמים דלא שמע בזילותא דצורבא מרבנן ושתיק כגון ר"א ברבי שמעון ועוצם עיניו מראות ברע כדרכי חייא בר אבא דאמר ר' חייא בר אבא זה שאינו מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה וכתיב (ישעיה לג-טז) הוא מרומים ישכון וגו'. בא מיכה והעמידן על שלש דכתיב (מיכה ו-ח) הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם (ה') אלהיך עשות משפט זה הדין אהבת חסד זה גמילות חסדים והצנע לכת זה הוצאת המת והכנסת כלה והלא דברים קל וחומר ומה דברים שאין דרכן לעשותן בצנעא אמרה תורה והצנע לכת דברים שדרכן לעשותן בצנעא על אחת כמה וכמה. חזר ישעיהו והעמידן על שתיים שנאמר (ישעיה נו-א) כה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה. בא עמוס והעמידן על אחת שנאמר (עמוס ה-ד) כה אמר ה' לבית ישראל דרשוני וחיו מתקיף לה רב נחמן בר יצחק אימא דרשוני בכל התורה כולה. אלא בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר (חבקוק ב-ד) וצדיק באמונתו יחיה.

^ק ע"ש עפ"י תהלים טו

^{קא} תהילים פרק טו (א) מזמור לדוד יקוק מי יגור באהלך מי ישכון בהר קדשך:

(ב) הולך תמים ופועל צדק ודובר אמת בלבבו: (ג) לא רגל על לשונו לא עשה לרעהו רעה וחרפה לא נשא על קרבו: (ד) נבזה בעיניו נמאס ואת יראי יקוק יכבד נשבע להרע ולא ימיר: (ה) כספו לא נתן בנשך ושוחד על נקי לא לקח עשה אלה לא ימוט לעולם:

^{קב} ע"ש עפ"י ישעיהו לג

^{קג} ישעיהו פרק לג (יד) פחדו בציון חטאים אַחַזְה רַעְדָה חַנְפִּים מִי יגור לְנו אִשׁ אוֹכְלָה מִי יגור לְנו מוֹקְדֵי עוֹלָם:

(טו) הלך צדקות ודבר מישרים מאס בבצע מעשקות נער כפיו מתמוך בשוחד אוטם אזנו משמוע דמים ועוצם עיניו מראות ברע: (טז) הוא מרומים ישכון מצדות סלעים משגבו לחמו נתן מימיו נאמנים:

^{קד} חבקוק ב' ד' צדיק באמונתו יחיה

^{קה} כמבואר בשוטנשטין והוסיף שם - שהריב"ן פירש שדורות ראשונים היו צדיקים והיו יכולים לקבל עליהם עול הרבה מצוות אבל דורות שאחריהם פחתה קומתם ואם באו לשמור כולם אין לך אדם שזוכה, וכו' ואין הכוונה למעט מהמצוות אלא לומר במה להשקיע יותר כוחות.

^{קי} וצ"ע כי בגמ' הובא עוד דיעות דהיינו מיכה שהעמידן על שלש וישעיה שחזר להעמידן על שתיים, נמצא לפ"ז שאפילו לביאור רבנו יש לא רק יא ושש אלא גם שלש ושתיים וא"כ אינו דומה לגלגלים.

^{קי} עיין פרפראות לחכמה אות ד' שעיקר מהלך הגלגלים ע"י התורה כמ"ש אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי והתורה נקראת דעת וכן הצדקה היא ע"י דעת כנ"ל.

^{קי} לק"ה בכור בהמה טהורה ג' ח' - כי האמונה הקדושה היא פחינת תמימות ושלמות, כי איתא בדברי רבנו זכרוננו לברכה במקום אחר (בסימן לא) ששלמות כל הדברים היא האמונה ובלעדיו האמונה כל הדברים חסרים ואפלו התורה והדעת דקדושה אין להם שלמות בלא אמונה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, בא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה וכו', עין שם. כי באמת עקר השלמות הוא רק האמונה הקדושה, כי אין שלמות רק בבחינת אמונה. ובלתי האמונה כל הדברים חסרים, כי באמת אי אפשר להשיג ולדעת שום דבר

הגלגלים, כמ"ש (ירמיהו לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת/י/ט) **ואין שלימות לגלגלים אלא ע"י אמונה** [ק"י] שלימות הגלגלים היא כשהם מאירים היטב בכל מקום/ק"א) ולזה זוכה מי שיש לו אמונה בה, ולזה נברא העולם חסר כדי שישאל ישראל ישלימו אותו באמונה ודעת. (לק"ה ח"ב). וכמו שהצדקה ע"י האמונה המשלימה אותה דומה לגלגלים שיש בה שבע ברכות ויב ברכות, ועי"ז הצדקה היא בחי' הגלגלים ומנהיגה אותם, הכי נמי התורה ע"י האמונה המשלימה אותה לאחוז גם בחלק התורה שמעבר להשגתו, יש בה שבע ואחת עשרה עי"ז היא בחי' הגלגלים ומנהיגה אותם, שבדרך הטבע יתמעטו החסרונות והצער ע"י שיאירו הככבים היטב בכל מקום :

לעיל אמר שצדקה בחי' גלגלים כי היא גלגל החזור בעולם. ועוד כי יש בה ז' ברכות ויב ברכות כמו בגלגלים שיש בהם ז' ככבי לכת ויב מזלות, ועתה יבאר עוד דמיון שיש ביניהם

גם שמה שמצינו גבי גלגלים דהיינו גלגל ז' ככבים וגלגל יב המזלות **שעיקר הליכתם** כל אחד במהירות שלו **ממערב למזרח, וגלגל היומי/ק"ב** דהיינו מהלך כל הגלגלים ביחד בכד שעות/ק"ג) סביב הארץ/ק"ד) **מכריח אותם ממזרח למערב** [קט"ו]/קט"ז) דהיינו שיש מהלך עיקרי נעלם ממערב למזרח ויש מהלך

בשלמות גמור. ועל פן הדעת בעצמו הוא חסר בודאי, כמו שכתוב, אמרתי אֶחְפְּמָה והיא רחוקה ממני. ועל פן אפלו מי שזוכה להשיג איזה השגה וידיעה כגון שזוכה להשיג איזה פונה באיזה מצוה אפלו השיג פונה אמיתי כשירצה לעשות המצוה באותה הפונה לבד בודאי אין זה שלמות כי כפלים לתושיה, כי גם זאת הפונה בודאי אינו יכול להשיגה עד תכליתה בשלמות, מכל שכן וכך שכן כי יש שבעים פנים לתורה וכל פנים ופנים כלול מאלפים ורובות פרושים עד אין קץ ובודאי אין שום צדיק בארץ שיכול להשיג מצוה אחת בשלמות, כי ארצה מארץ מדה ורחבה מני ים. וכמו שכתוב, לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד, ועל פן אם ירצה לקיים המצוה רק עם זאת הפונה לבד בודאי חסר הרבה, כי פונת המצוה הוא עד אין קץ על פן לעולם צריך לאמונה, כי אמונה הוא שלמות, כי בשמקים את המצוה באמונה שמאמין שה' יתברך צוה לנו לעשות המצוה הזאת מצד רצונו וטעמו כי הוא יתברך רוצה בזה מה שרוצה. נמצא בשמקים המצוה בכונה זו מחמת שזה רצונו יתברך שנעשה זאת המצוה, בזאת הפונה כלולים כל הפונות שבעולם בשלמות, כי ברצונו יתברך שרצה שנעשה זאת המצוה בזה כלולים כל הפונות שבעולם בשלמות והוא עושה המצוה על דעת זה וזה המצוה בשלמות, כי בזה כלולים כל הפונות בשלמות עד אין סוף פנ"ל. ועל פן אפלו מי שזוכה להשיג פונה אמיתי מה שראוי לכונה, לעולם צריך לצרף לזה האמונה וא"י יש שלמות לכונתו ולמצותו, אבל בשיטתם על פונתו וחקמתו לבד אין לו שלמות ומחסר הרבה:

קט פסחים דף סח: והאמר רבי אלעזר אילמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת.

וכן בנדרים לב. שם רבי דורש פסוק זה על מצות מילה ופליגא דרבי אליעזר שדורש על התורה שנקראת ברית.

ק"ל ב"ר בהמה טוהרה ג' ח' והלכות אוננים ד' ג'

ק"א צ"ע לכאורה עם אמונה כבר זוכה להשגחה מעל הטבע. אבל אינו כן כי הנהגת הגלגלים והטבע היא כגון שטבעו והנהגתו תהיה לפי היום או השעה שנולד כמבואר בגמ' שבת קנז. ועדיין בכל שעה היכן שהככבים לא מאירים יהיה לו חסרון וצער כמבואר לקמן, וזה ע"י אמונה וברית יכול לבטל אבל לזכות להשגחה שמעל הטבע לזה צריך סור מרע ובעל נפש שראוי להשגחה דהיינו בחי' פנים ולא יהיה כחוטא בבית המלך.

ק"ב ספר הברית – חלק א מאמר ב חוג השמים – פרק ה – וכן המזלות המה בגלגל רוחניי קבוע הנקרא גלגל המזלות והמזלות חוזרים בו, וכן גלגל היומי יש במציאות והוא רוחניי וקבוע במקום אחד בלי תנועה הגם שאין בו שום כוכב ואינו מקיף, ומה שקוראים אותו גלגל המקיף או גלגל היומי אין דעת חכמים נוחה הימנו רק פילוסופים הקדמונים קראו אותו כן, כי גם הגלגלים של כוכבי הלכת לא נבראו בעבור שהכוכבים ילכו בהם ויהיו שומרים משמרת הקפתם לבל יצאו חוץ מגבולם, כי לא איש אל שיצטרך לתחבולות כאלה כי הכל עבדיו וכלם עושים באימה רצון קונם ואחרי דבריו לא ישנו את תפקידם, אבל נבראו לתכלית אשר לא נודע לנו כאשר אין אתנו יודע התכלית של גלגל השכל שהוא רוחניי ודאי כי הוא רקיע עצמו ועומד קבוע ואין בו לא כוכב ולא דבר, רק ידענו שגלגל השכל נותן כח בשמש ירח וכוכבים כלם לפעול פעולתם ע"י גלגל היומי כדרך כתר המשפיע ומאציל הכל ע"י חכמה כנאמר כלם בחכמה עשית, וכל הכוכבים עצם תנועתם הוא ממזרח למערב לא על ידי היומי וכל מה שהוא למעלה מן היומי הכל רוחניי אין שם בחינה גשמיית כלל ויכלא הגשם מן השמים משם ולמעלה:

ק"ג ליתר דיוק כג שעות ונו דקות וד' שניות. ובמשך שנה מצטרף לכד שעות בערך. נמצא שכל יום הגלגל היומי מכריח את החמה יחד עם כל הכבים ומזלות לסובב את הארץ בכד שעות ממזרח למערב, וגלגל החמה בעצמו מסובב אותה להפך ממערב למזרח.

ונראה ממה שיש זמנים שכל יום לדוגמא הנץ הוא באותה שעה כמו אתמול, נמצא שעבר בדיוק כד שעות מהנץ של אתמול, נמצא שגלגל היומי הוא כד שעות. וקשה הרי ידוע שגלגל היומי הוא כג שעות ונו דקות וד' שניות. אלא צ"ל שאותם ג' דקות ונו שניות שנוסף בכל יום לגלגל היומי הן בגלגל החמה שהתקדם ממערב למזרח. (צ"ע לכאורה אולי כיון שסובב הפוך היה צריך למעט)

ק"ד בזה נחלקו חכמי ישראל עם חכמי הגויים האם הארץ סובבת על צירה או שכל הגלגלים סובבים סביב הארץ, ובאמת א"א להוכיח כי אין דבר אחר שכלפיו נדון אותם. (ראיתי מציינים לשו"ת אבן יקרה או"ח שדן בזה בסימן יא ושהיעבי"ץ סובר כדעה שהארץ סובבת על צירה). עוד נחלקו חכמי ישראל עם חכמי הגויים האם הארץ עומדת או סובבת סביב השמש. ובוזה לכאורה נראה פשוט שאין מחלוקת בין חכמי ישראל.

ק"ה עין ספר הברית ח"א מאמר ב חוג השמים פ"א ד"ה ה' נקרא גלגל המקיף ועיין קלות א' ו' הולך אל הדרום טוב אל הצפון. עניין זה מבואר בשפה קלה בספר את השמים ואת הארץ להרב יששכר דב גרוסמן מאנטוורפן.

ק"ו ספר הברית ח"א מאמר ב פ"א – דע שהרקיע (מבואר בחינת יב) אשר הוא סוד יסוד דשמים דעשיה, כאשר זכרנו בפרק הקודם, בו קבועים כל הגלגלים והכוכבים, ועשרה גלגלים הידועים הם בחינת עשר ספירות דיסוד זה, ואלו הם, העליון נקרא גלגל השכל שהוא הרקיע עצמו הוא בחינת כתר דיסוד זה. ה' נקרא גלגל המקיף שהוא היומי על שהוא מקיף בכל יום ממזרח למערב הפך תנועת

טפל שהוא הנגלה ממזרח למערב, זה הדבר מצינו גבי צדקה. כי מזרח, זה בחינות הנותן צדקה, בבחינות (ישעיה מג/ק"ו) ממזרח אביא זרעך הפסוק מדבר מלעתיד לבוא שהקב"ה יקבץ את כל בני ישראל מהיכן שהם אל ארץ ישראל, ונקט זרעך כי היא הבטחה לזרעם ולא להם בעצמם (רד"ק), ורבנו מביא מכאן ראייה שמזרח לשון נתינת צדקה, כי הנותן צדקה כמו הזורע שמחסיר הזרע כדי שיגדל ממנו זרעים רבים בבחינות (הושע י')/ק"ח זרעו לכם לצדקה הנביא מצווה את ישראל לעשות תשובה וליתן צדקה ואמר זאת בלשון זריעה. ומערב, זה המקבץ הצדקה היינו העני/ק"ט בבחינות סוף הפסוק הנ"ל וממערב אקבצך [ק"ב] רבנו דורש ממה שנקט הנביא גבי מזרח לשון זרעך וגבי מערב לשון קיבוץ, שהמזרח בחי' נותן צדקה כי דומה לזורע, ומערב בחי' מקבל הצדקה לשון מקבץ נדבות, שהוא העני המקבל מהעשיר. נמצא שמזרח ומערב בחי' בעל הבית ועני. ונמצא שהתנועה של הגלגל היומי הנגלה ממזרח למערב רומז לבעל הבית הנותן לעני, שזה הנגלה, והתנועה העיקרית הנעלמת של הליכת הגלגלים ממערב למזרח רומז לעני הנותן לעשיר, שזה הנעלם. וזה יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני דהיינו יותר מהמהלך הנגלה לעין, יש מהלך נעלם שהוא העיקרי, שהעני עושה עם בעל הבית כדאיתא במדרש {מדרש רות פ"ד} [קכ"א] שרותה אמרה לנעמי האישה אשר עשיתי עמו, ולא אמרה אשא עשה עמי, רמזה לה הרבה טבות עשיתי עמו ע"י הפרוזה שנתן לי וכן בהקדמת הזוהר (צ"ט) עה"פ "האישה אשר עשיתי עמו" פירשו שאמרה אני שעשיתי אותו לאיש ע"י שקבלתי ממנו צדקה. כי עיקר התנועה ממערב למזרח דהיינו מהמקבץ לנותן, היינו עיקר העשייה

כל הכוכבים, כי תנועת כל הכוכבים במסלולם היא ממערב למזרח והוא מגלגל את כלם עמו ממזרח למערב הפך תנועתם לכן נראים שמש וירח וכל הכוכבים כאלו הם הולכים ממזרח למערב. והדמיון בזה זבוב ההולך ונוסע על האופן לצד זה והאופן מתהפך ומתגלגל לאחוריו וירוח הגלגל ומוליך ומביא הזבוב עמו. ואין בגלגל המקיף היומי הזה לא כוכב ולא צורה מן כוכבים כלל, והוא בחינת חכמה יסוד זה. הג' נקרא גלגל המזלות הוא בחינת בינה שבו קבועים כל הכוכבים הקיימין מאירין ושאינן מאירין המתחלקים ל"ב צורות הנקראים י"ב מזלות הידועים ששמן על שם צורתן, טלה שור תאומים סרטן אריה בתולה מאזנים עקרב קשת גדי דלי דגים. וכו' ... ותחת גלגל מזלות אשר בו הכוכבים הקיימים הנקראים (פיקס שטערין) יש ז' גלגלים אשר בכל גלגל כוכב אחד, ונקראים שבעה כוכבי לכת על שהם הולכים סביבותם הנקראים (וואנדיל שטערין) ושמן שצ"ם חנכ"ל, ר"ל שבתאי צדק מאדים חמה נוגה כוכב לבנה, ק"ו ישעיה פרק מג (ה) אל תירא כי אתך אני ממזרח אביא זרעך וממערב אקבצך: (ו) אמר לצפון תני ולתימן אל תכלאי הביאי בני מרחוק ובנותי מקצה הארץ:

רד"ק – (ה) אל תירא – זה לא יתכן פירושה אלא עתידה, ולמה שפירשנו מה שלפני זה על סנחריב יאמר אל תירא כי כמו שעשיתי עמך כאשר עבר כן אעשה עמך בעתיד ואקבץ גלותך מארבע כנפות העולם, ומה שאמר זרעך ר"ל אפי' הקטנים אנהלם לאטם, או אמר זרעך בעבור שהנבואה עתידה לזה הגלות והנבואה נאמרה לאותם שהיו בזמן ההוא והם לא ידעו בזה אלא זרעם הוא שיהיה לפיכך אמר אביא זרעך, ומה שאמר אקבצם יורה על תחית המתים שיחיה אותם שהיו בדור ההוא וגלו:

מלבי"ם – ממזרח אביא זרעך – כבר כתבתי למעלה (י"א) בפסוק ואסף נדחי ישראל ונפצות יהודה יקבץ, כי ישראל שגלו לארצות המזרח שהם עשרת השבטים אינם מפוזרים ואינם צריכים קיבוץ כי יושבים כולם במקום אחד רק הבאה לא"י, ועז"א ממזרח אביא זרעך – אבל ישראל שגלו למערב שהם שבט יהודה ובנימין נתפזרו לארבע רוחות וצריכים קיבוץ, עז"א ממערב אקבצך: ויען שהעשרת השבטים הגלו בימי חזקיהו א"א שיביאו הם בעצמם רק זרעם, אבל שבט יהודה שהיתה גלותם מאוחר היה אפשר שיביא הם עצמם:

ק"ח הושע פרק י' (יב) זרעו לכם לצדקה קצרו לפי חסד נירו לכם ניר ועת לדרוש את ידוד עד יבוא ויזרה צדק לכם:

מצודות דוד (יב) זרעו לכם לצדקה – לטובתכם זרעו את הצדקה למען תקצרו תבואתה לפי חסד שאני עושה ר"ל עשו צדקה ותקבלו גמול בחסדי כי גמול מעשה הטוב גם הוא לחסד תחשב וכמ"ש מי הקדימני ואשלם (איוב מא). נירו לכם ניר – ר"ל הסירו מלבבכם דעות נפסדות וכוזבות כמו שהחורש יחרוש שדהו להמית שרשי העשבים הרעים לבל יכחישו את הזרע הנורע. ועת לדרוש – וקבעו עתים לדרוש את ה' לא באקראי. עד יבא – ר"ל כן עשו עד אשר יבא המקום ב"ה וישליך לכם צדק מן השמים כי לא יקופח שכרם:

ק"ט כי שכינה במערב ושכינה בחי' העני, בחי' מלכות דלית לה מגרמא כלום.

^ק סוף פסוק ממזרח אביא הנ"ל

^{ק"ב} נראה שהכוונה לפירוש ה' פסקה ט' [יש] ד"ה ותאמר, ועיין גם ויקרא רבה לד ח' וזוהר ח"א דף יב: ד"ה פקודא תשיעאה

קכ"ב מדרש רבה רות – פרשה ה' פסקה ט' – (רות פ"ב יט) "ותאמר לה חמותה איפה לקטת היום" תני בשם ר' יהושע יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני העני עושה עם בעל הבית, שכן אמרה רות לנעמי "שם האיש אשר עשיתי עמו היום" ולא אמרה אשר עשה עמי, אלא אשר עשיתי עמו, הרבה פעולות והרבה טבות עשיתי עמו, בשביל שהאכילני פרוסה אחת.

העני עושה עם בעל הבית שעושה אותו איש, דהיינו גדר אדם, כמבואר בתורה לז/קכ"ו עפ"י הקדמת הזוהר/קכ"ד :

אות ג

ודע שאין קיום אמונה אלא על ידי בחינות ברית/קכ"ה קיום האמונה דייקא, כי סתם יהודי מאמין מצד הרגשת הלב, אבל קיום האמונה שתקיים בכל שעה, ובפרט בשעת הדחק וחלישות הדעת, זה מכח שמירת הברית, שע"ז נבסוף ומתעורר יותר למסור עצמו להקב"ה, עיין לק"ה ערובי תחומין ה"קכ"ו שיש הארת אמונה

קכ"ג תורה לז סוף אות ג' – וזה שכתוב בזהר (בהקדמה י"ג): "נעשה אדם", על ידי התענית נתהוה בחינת אדם. כתיב הכא נעשה, וכתיב התם "ישם האיש אשר עשיתי עמו", מה התם צדקה, אף כאן צדקה. ופרוש: כי בזהר מפרש שם שעל ידי צדקה הוא בריקנות דאדם, ולמד שם ממקרא זה, "נעשה אדם", כתיב הכא עשיה, וכתיב התם "ישם האיש אשר עשיתי עמו" וכו', לענין צדקה וכו'. ורבנו, זכרוננו לברכה, מביא ראיה מזה לענין תענית, כי צדקה ותענית הם בחינה אחת, כי 'אגרא דתעניתא צדקתא' כ"ל. ועל פן מבאר מזה, שעל ידי התענית שהוא בחינת צדקה, נעשין בגדר אדם, שהוא הדעת האמיתי של התורה, שהוא בחינת אור ונפש וכו'. כי הכנעת החקר והגוף בחינת בהמה וכו', לגבי הנפש שהוא בחינת אדם, הוא על ידי התענית, שהוא בחינת צדקה כ"ל:

קכ"ד זוהר הקדמה דף יג – פקודא תשיעאה, למיחן למסכני, ולמיהב לון טרפא, דכתיב נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, נעשה אדם בשותפא כלל דכר ונוקבא, בצלמנו עתירי כדמותנו מסכני דהא מסטרא דדכורא עתירי, ומסטרא דנוקבא מסכני, כמה דאינון בשותפא חדא, וחס דא על דא, ויהיב דא לדא, וגמיל ליה טיבו, הכי אצטריך בר נש לתתא למהוי עתירא ומסכנא בחבורא חדא, ולמיהב דא לדא, ולגמלאה טובא דא לדא. וירדו בדגת הים וגו', רוא דנן חמינן בספרא דשלמה מלכא, דכל מאן דחס על מסכני ברעותא דלבא, לא משתני דיוקניה לעלם מדיוקנא דאדם הראשון, וכיון דדיוקנא דאדם אתרשים ביה, שליט על כל בריין דעלמא בההוא דיוקנא, הה"ד (בראשית ט ב) ומוראכס וחתכס יהיה על כל חית הארץ וגו', כלהו זעין ודחלין מההוא דיוקנא דאתרשים ביה, בגין דדא הוא פקודא מעליא לאסתלקא בר נש בדיוקניה דאדם על כל שאר פקודין, מנא לן מנבוכדנצר, אע"ג דחלם ההוא חלמא, כל זמנא דהוה מיחן למסכני לא שרא עליה חלמיה, כיון דאטיל עינא בישא דלא למיחן למסכני, מה כתיב (דניאל ד) עוד מלתא בפום מלכא וגו', מיד אשתני דיוקניה ואטריד מן בני נשא, ובגין כך נעשה אדם, כתיב הכא עשיה, וכתיב התם (רות ב יט) שם האיש אשר עשיתי עמו היום בועז:

קכ"ה אין קיום לאמונה אלא ע"י ברית – צ"ע לכאורה להפך ע"י אמונה אנו בברית עם הקב"ה, שהרי הוא נעלם ורק כפי האמונה שלנו בו אנו מאמינים. אבל עיין תורה פ' שאפילו פושעי ישראל מוכנים למסירות נפש. משמע שיש ברית פנימית של ישראל עם הקב"ה שאפילו כשהיא נעלמת מאד ע"י מעשים רעים, אבל היא קשר פנימי הגורם ליהודי להיות מאמין, ולא שמאמין מצד הוכחות וראיות אלא מאמין מצד חלק אלוך שבו שהוא הברית שבעצם. דהיינו שרבנו כאן לא מדבר על תיקון הברית אלא על עצם הברית.

עוד ביאור עפ"י הסוד כי הברית מרכבה לספירת יסוד, שהוא המקשר בין המלכות אמונה לספירת תפארת שהיא הארת האמת, נמצא שרק ע"י הברית מאיר האמת באמונה ונעשית אמונה שלימה, כמבואר בתורה ז' עפ"י זוהר בלק קצח: עה"פ "והיה צדק אזור מתניו ואמונה אזור חלציו" והקשו היינו אמונה היינו צדק, ותרצו אלא צדק כד אתחבר בה אמת נעשית אמונה.

קכ"ו עיין לק"ה הלכות תחומין וערובי תחומין הלכה ה אות ג) כי עקר היא האמונה שזהו בחינת מצות קריאת שמע, וכו'..... ואיתא בפרי עץ חיים בשער הקריאת שמע. והכלל היוצא משם פי עקר פגנת קריאת שמע כ"ד ל'חד יחוד עליון כ"ד להמשיך מחין משם כ"ד להוליד נשמות, אף אי אפשר ל'חד יחוד העליון שהוא יחוד חכמה ובינה, פי אם על ידי העלאת מין נוקבין, אבל אי אפשר להעלות מין נוקבין פי אם בשמקבלין המחין הארה מיוחד העליון, כ"ד שיהיו ראויים להעלות מין נוקבין. ואם פן לכאורה קשה אף יצויר זה, פי מאחר שזה תלוי בזה שאי אפשר ל'חד פי אם על ידי העלאת מין נוקבין, ואי אפשר להעלות מין נוקבין פי אם על ידי היחוד. אם פן מהיכן ההתחלה. אף הענין דע פי הלא בזהוים יש למעלה באבא ואמא בחינת הא' להחיות העולמות ולקום קיום הכרחו וזווג זה תדירי ואינו נפסק לעולם, פי אם יתבטל רגע אחד יתבטלו כל העולמות, וזווג ב' לתת מחין לזכר ונקבה, כ"ד להוליד נשמות בעולם, שהוא פנימיות העולמות כפודע, וזה זווג אינו תדיר וכו', עין שם בשער הקריאת שמע בפ"ק ה' ובשאר הפרקים. והכלל שיש זווג החיצון שאינו צריך לעליות מין נוקבין על ידי מעשינו הטובים, פי מעצמו נעשה פי הוא זווג תדיר דלא פסיק לעלמין לצורך קיום העולמות, ומזה זווג אנו ממשכיין בשעת קריאת שמע באמירת שמע ישראל, הארה למחין כ"ד שיוכלו לעלות בסוד העלאת מין נוקבין, ואחר כך עולין בסוד מין נוקבין על ידי מסירת נפש על קדוש השם, ואז מיחדין יחוד העליון בבחינת זווג פנימי לצורך המשכת הנשמות, ועל ידי זה נמשכין מחין גמורים בשעת קריאת שמע ותפלה, ועל ידי זה מתיחדים להוליד נשמות וכו', עין שם בכונות שמבאר כל זה היטב.....

.....ומחמת שעקר התורה הוא האמונה, אם פן בודאי ההכרח שיש לאדם בחירה על אמונה ועקר הבחירה על אמונה נמשך מבחינת פגנות האר"י הנ"ל פי מבחינת יחוד העליון שאינו נפסק לעולם, נמשך חיות תדיר לכל העולמות בשביל קיום העולמות, ועקר החיות וקיום העולמות הוא האמונה, כמו שכתוב, וכל מעשהו באמונה, ועל פן החיות הנמשך תמיד מלמעלה בלי הפסק בשביל קיום העולמות, זה בחינת הארת האמונה שנמשך הארה משכ"ליים עליונים מתכמה ובינה עליון, שעל ידי הארה הזאת נמשך פח בלב האדם להאמין בה' תברך, פי אמונה הוא בחינת מלכות כ"דע, ובחינת מלכות אמונה שרשה בשכל העליון בחכמה עלאה, כמו שכתוב, ה' בחכמה יסד ארץ, וארץ היא בחינת אמונה, כמו שכתוב, שכן ארץ ורעה אמונה וכמבאר, וזה בחינת לך אמר לבי בקשו פני וכו' שהלב של האדם אומר לו לבקש פניו יתברך, וזה בחינת התעוררות העליון שנמשך מבחינה הנ"ל מבחינת חיות הנמשך לקיום העולמות שמשם נמשך הארה והתעוררות בלב האדם שמוזע ומאיר בלבו התנוצצות אלקותו יתברך שבא על לב האדם הכנה והכרה להבין האמת שיש יחיד קדמון נמצא המחייב שהוא הבורא יתברך שהוא שליט ומושל שעקר התכלית להאמין בו יתברך ולבקש פניו תמיד ובזה תלוי עקר הבחירה של האדם, פי זאת ההארה הנ"ל נמשכת תמיד בלי הפסק לכלל העולמות בשביל קיום העולמות שעקר חיותם וקיומם הוא האמונה כ"ל, וכמו שכתב רבנו ז"ל במקום אחר, שעקר החיות היא אמונה שהיא בחינת אור הפנים בחינת באור פני מלך חיים וכו', ואיתא בכתבי האר"י במקום אחר שמהו החיות הנמשך לקיום העולמות שנמשך מזווג החיצון כ"ל. משם הוא נשמות המלאכים אבל נשמות ישראל הם גבוהים הרבה יותר, פי הם נמשכים מזווג הפנימי שהוא זווג שאינו תדיר, פי אי אפשר ל'חד יחוד זווג הפנימי הזה פי אם על ידי מעשיו הטובים, ועל פן אינו תדיר, ועל פן צריכין לקבל תחלה הארה אל המחין מזווג החיצון שאינו נפסק שמשם חיות המלאכים וכל העולמות

בעולם שהיא לקיום העולם מיחוד התדיר של חו"ב, ומהאור הזה מתעורר ע"י ברית להעלות מ"ן ולגורם לייחוד פנימי יותר שעל ידו זוכים לאמונה חזקה יותר. כי עד שעושה את היחוד הפנימי אזי האמונה בסכנה כי בקל אפשר ליפול ממנה וכמו שרובא דעלמא לא מחזיקים בה, וזהו נ"ל הכוונה שהברית/קב"ץ קיום האמונה, **בבחינות (תהלים פט)/קב"ץ** ובריתי נאמנת לו פשט הפסוק מדבר מהבטחת הקב"ה לדוד שמלכותו תימשך לעולם בברית נאמנת דהיינו מקוימת בחוזק שלא יפסק, ורבנו דורש נאמנת לשון אמונה/קב"ץ רמז שהאמונה מתקיימת ע"י הברית.

וזהקל דהיינו כיון שהברית היא קיום האמונה, ושבת היא עיקר האמונה בחדוש העולם כנ"ל, זהו **שנאמר ברית בשבת/קלא**, כמו שכתוב (שמות לא)/קלב **ברית עולם ביני ובין בני ישראל וכו'/קלג**. כי השבת בחי' אמונה שקיומה ע"י הברית כנ"ל ואמונה היא שלימות הצדקה והגלגלים כנ"ל

כדי שיהיה להם כח לעלות בסוד מין נוקבין על ידי מעשים טובים ומסירת נפש על קדוש השם ועל ידי עליית מין נוקבין הזה גורמים יחוד וזווג הפנימי שמשם נמשכין מחיין גמורים להוליד נשמות צדיקים שנמשכין מזווג הפנימי שאינו תדיר רק כפי מעשה התחנותים שזהו עקר סוד כננות קריאת שמע וכו"ל.

קב"ץ ברית – שמעתי בשם בעל התניא שהברית היא שנעשים כמו שני חצים של דבר אחד. וכן מהריצ"ח שמעתי שנעשים משלימים זה את זה. וזה פלא וחדוש נפלא לפ"ז ששייך לומר שאנו בברית עם הקב"ה, שהוא אחד פשוט ושלם בכל שלימות ואיך שייך שמוריד עצמו להיות חסר אותנו, עד כדי שאנו משלימים אותו, חצי חצי, כמו שהוא משלים אותנו.

קב"ץ תהלים פרק פט (כא) מציאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתי: (כב) אשר ידי תפון עמו אף זרועי תאמצנו: וכו'..... (כט) לעולם אשמור לו ואשמר לו (ל) ושמתי לעד זרעו וקסאו בימי שמים:

מצודות דוד (כט) ובריתי – הברית שכרתי לו תהיה נאמנת ומקוימת:

מלבי"ם (כט) לעולם אשמר לו חסדי – באר שישמור לו החסד והאמונה לעולם, שגם בעת שיופסקו המעשים שבעבורם הבטחתי לו המלכות, בכ"ז אשתדל שלא ימוש החסד והאמונה, ור"ל כי מה שיעשה ה' מצד האמונה שהיא ההבטחה עפ"י המעשים, תופסק בעת תופסק המעשה שבעבורו הבטיח לו הטוב ההוא, וכן מה שיעשה ה' מצד החסד לבד הגם שאינו תלוי במעשה יופסק אם ימצא איש אחר שהוא יותר ראוי אל החסד הזה, אבל המעשה שיעשה ה' מצד החסד והאמונה ביחד, כמו מלכות ב"ה, שהתחלתה היה ע"י אמונה שהוא מע"ט של דוד, רק שע"י המע"ט לא היה מחויב לבנות לו בית נאמן שתהיה המלכות לביתו בירושה, שפרט זה היה מצד החסד, ובכ"ז בא החסד בסבת המעשים שהיה התחלה לזה, דבר זה לא יובטל לעולם, (כמ"ש זה בארך בש"ב סימן ז'), רק אז יעשה ה' שהתחלה שבעבורה עשה לו את החסד הזה לא ימוש לעולם, והיינו שיכין את בניו תמיד שלא יתמוטטו ממעשיהם הטובים עד אופן שימיש החסד מהם, כי יחזירם תמיד למוטב עד שימצאו תמיד המע"ט שהיה התחלה אל החסד הזה וכמו שיבאר, ור"ש שלעולם אשמר לו חסדי, ועי"כ בריתי תהיה נאמנת לו – מצד האמונה ומעשיהם הטובים שיתמידו תמיד, ועי"כ.

קב"ץ ובאמת הן עניין אחד כי נאמנות נובעת מאמונה באדם שאני נאמן לו. אלא שלהקב"ה קשה לייחס אמונה שהרי יודע, ואע"פ שהכל בידי שמים חוץ מיר"ש, אעפ"כ יודע. כידוע הסתירה הזו בין הידיעה והבחירה. ונראה שהפסוק יתפרש בריתי נאמנת לו שכיון שכרתי עמו ברית אני נאמן לו ומאמין בו. וכנ"ל שהברית מקיים ומחזק את האמונה.

נאמן מלשון אמונה – עיין רמב"ן עה"פ ויהי ידיו אמונה. ועיין רבנו בחיי דברים לב ו' עה"פ אל אמונה וכו' כלומר נאמן לשלם שבר. ועיין רבנו בחיי שמות יד לא (ד"ה ומפני שהאמונה יסוד כל התורה) משמע שם שאמן לשון אמונה ולשון נאמנות עי"ש.

^{קל} גם בדפוס ותולד-חה, ומתלוו - חהו

קלא ברית בשבת – לכן רק בן ברית מותר לשמור שבת כי מדובר בברית נעלמת שבעצם מצד החלק אלוך

קלב שמות פרק לא (טז) ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדרתם ברית עולם: (יז) ביני ובין בני ישראל את הוא לעולם כי ששת ימים עשה ידוד את השמים ואת הארץ ובימים השביעי שבת וינפש:

אור החיים – ברית עולם פירוש ברית כרותה לשומר שבת שינחל עולם עליון.... ואולי שירמוז באומרו ברית עולם לתרי"ג מצות שחשבו ברית עולה תרי"ב, וכולם תלויים בשבת הרי תרי"ג, ולזה סמך תיבת ברית לעולם לומר כי על ידי שמירת שבת הוא מקיים כל תרי"ג מצות שהוא שקול כנגדם והוא עולמו:

קלג צ"ע למה השמיט רבינו הרישא של הפסוק שנזכר שבת ולמה סיים וכו' דמשמע שההמשך שם הראיה. כי לכאורה עיקר הראיה דווקא מהפסוק הראשון את השבת לדרותם ברית עולם.

וזהו קליד (ירמיה לג) קלהו אַם לא בריתי יומם ולילה קלו חוקות שמים וארץ לא שמת, פשט הכתוב מבאר המצודות דר"ל כמו שלא יבטל זמן היום והלילה וחוקות השמים והארץ כן לא אמאס זרע יעקב ודוד. וחז"ל דרשו קלו על ברית המילה שאם יבטלו אותה בני ישראל יבטלו השמים וארץ, ורבנו דורש כעין זה על שמירת הברית, כי חוקות שמים וארץ, היינו הגלגלים תלויים בברית כי ע"י שמירת הברית יש קיום לאמונה שמשלימה את הצדקה לו וי"ב, כמו להגלגלים כנ"ל:

אות ד

מבאר ששמירת הברית מנהיג את הנהגת הטבע והגלגלים לטוב, דהיינו שאע"פ שחק הגלגלים קבוע שיש זמן למזלות ויש לכל ככב איזה דבר או מקום להאיר, אבל לא תמיד מאירים הכוכבים כראוי במקומם, וזה אפשר לתקן ע"י שמירת הברית. וכשהכוכבים לא מאירים כראוי מזה באים הייסורים וסכנות בדרכים, והפגם בצמיחת הצמחים, וכיו"ב.

ודע שהיסורים שיש לאדם בדרכים היא בסבת גלגלי הרקיע. כי אין לך דבר דומם צומח חי ומדבר מלמטה שאין לו כוכב מלמעלה [קלחין/קלט].

קלי תתצו - חה

קלה ירמיה פרק לג (כה) פה אַמר יְהוָה אֱמֹר יְהוָה אֵם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וּלְיָלֵה חֻקוֹת שָׁמַיִם וְאָרֶץ לֹא שְׁמֹתַי: (כו) גַּם זָרַע יַעֲקֹב וְדוֹד עֲבָדֵי אֱמָאָס מִקְחַת מִזְרְעוֹ מִשְׁלִים אֶל זָרַע אֲבָרָהֶם יִשְׁחָק וְיַעֲקֹב פִּי אָשׁוּב וְאֶשִׁיבֶנּוּ אֶת שְׁבוּתָם וְרַחֲמַתִּים:

רש"י (כה) אם לא בריתי וגו' - אי אפשר שלא יתקיים הברית שכרתי ליום ולילה להיות בעתם ואי אפשר לחוקות שמים וארץ ליבטל כאלו לא שמתים גם זרע יעקב וגו' ורבותינו דרשוהו לענין ברית התורה ללמוד מכאן שבשביל התורה נבראו שמים וארץ אך אין המדרש מיושב על סדר המקראות:

מצודות דוד - (כה) אם לא בריתי - אם לא יתקיים הברית שעם היום והלילה אם יהיו חוקות והנהגות שמים וארץ כאלו לא שמתו להיות בטלים מחוק הנהגתם: (כו) גם זרע יעקב - או אמאס גם זרע יעקב ודוד עבדי לבלי קחת מזרעו משלים על זרע אברהם וכו' ור"ל כמו שלא יבטל זמן היום והלילה וחוקות השמים והארץ כן לא אמאס זרע יעקב ודוד וה"ה לזרע אהרן ולקצר לא זכרו ומאליו יובן. כי אשיב - ר"ל וזהו יהיה כאשר אשיב לארצם את בני השבי וארחם עליהם אז תשוב המלוכה לזרע דוד:

קלי בנדרים לב. דרשו פסוק זה על המילה ועל התורה, וצ"ע הלשון בריתי יומם ולילה, בשלמא לדרשה שהכוונה לעסק התורה מובן שהתנאי הוא שילמדו גם ביום וגם בלילה. אבל להדרש בריתי על המילה מה החילוק בין יום ללילה. שצריך שיעשה תנאי על כל אחד לחוד. ובוודאי אין במצות מילה לילה, שהרי מילה פסולה בלילה, ואולי השמירה שלא למול בלילה היא גם ממצוות מילה. אבל לפי רבנו דקאי אשמירת הברית יותר מובן שהשמירה צריכה תמיד בין ובלילה.

קלי שבת דף קלז: שאילמלא דם ברית לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת". ברוך אתה ה' כורת הברית המל את העבדים אומר אשר קדשנו במצותיו וציונו על המילה והמברך אומר אשר קדשנו במצותיו וצונו למול את העבדים ולהטיף מהם דם ברית שאילמלא דם ברית חוקות שמים וארץ לא נתקיימו שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת ברוך אתה ה' כורת הברית:

ועיין נדרים דף לב. דבר אחר גדולה מילה שאילמלא מילה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה וגו' ופליגא דרבי אליעזר דאמר רבי אליעזר גדולה תורה שאילמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת וגו'.

קלי בראשית רבה י' ו'. ושער מאמרי רש"י (האריז"ל) - פירוש על פרק שירה ד"ה דע כי הנה כל הנבראים. ספר הליקוטים להאריז"ל פרשת בראשית פ"א ד"ה והענין הוא. ועין הדעת טוב (מהר"ח"י) - פרשת בחוקתי

קלט בראשית רבה (פרשה י' פסקה ו') בר סירא אמר אלוה העלה סמים מן הארץ בהם הרופא מרפא את המכה ובהם הרוקח מרקח את המרקחת. א"ר סימון אין לך כל עשב ועשב שאין לו מזל ברקיע שמכה אותו ואומר לו גדל הה"ד (איוב לח) "הידעת חוקות שמים אם תשים משטרו בארץ וגו'" לשון שוטר (איוב י') "התקשר מעדנות כימה או מושכות כסיל תפתח". רבי חנינא בר פפא ור' סימון אמר כימה מעדנת את הפירות וכסיל מושך בין קשר לקשר הה"ד (שם) "התוציא מזרות בעתו ועיש על בניה תנחם". רבי תנחום בר חייא ור' סימון אמרו מזל הוא שהוא ממזר את הפירות:

שער מאמרי רש"י - פירוש על פרק שירה - דע כי הנה כל הנבראים שבעה"ז יש על כל אחד מהם מלאך אחד ושוטר ושר עליו בשמים וזהו סוד מ"ש רז"ל אין עשב למטה שאין מזל עליו למעל' מכה בו ואומר לו גדל. ועל ידי השר ההוא הממונה עליו נמשך החיות והשפע אל הנברא ההוא. והנה השר ההוא אינו יכול להשפיע בו עד שהוא יאמר לפני השי"ת השירה הראויה אליו כפי מקורו, ועל ידי כן ישפיע בו. ואח"כ הוא ישפיע חיות ומוזן אל הנברא ההוא. ונמצא כי כל אותן השירות הנו' בפרק שירה הנו' הם מה שמשוררים השרים והמזלות העליונים הממונים על כל התחתונים.

עיין ספר יד מצרים (פירוש ההגדה לרבי יצחק חבר) - הקדמת פותח יד - שהנהגת הבורא יתברך הוא בשני דרכים שונים, האחד הנהגת הטבע, שהיא בהשתלשלות המדריגות כענין מלכותא דארעא שהמלך כבודו לשבת בכסא בבית מלכותו, ואתו עמו שרי המלוכה היושבים ראשונה במלכות, שומעים לשמור פקודתו, והוא עושה כל דבר בעצתם והסכמתן, ואח"כ יוצאת משם הפקודה לשרי המדינות, מדינה ומדינה ככתבה ועם כלשונו, ומשם יוצאים רצי הרכש בכל פלך ופלך וכל עיר ועיר לשרים הקטנים, ומשם יוצא גמר הפקודה בראש הומיות בחוצות יתנו קולם, כרוזא קרא בחיל אשר כל איש ואיש יעשה כל הדבר אשר פקד המלך. וכן הוא ממש כביכול בממשלת הבורא יתברך, בהיותו משגיח בעולמו על פי סדר שברא והטביע בו בששת ימי בראשית, שתחילה יוצא השפע לד' חיות המרכבה שהם כלל כל העולם, שכולם מתחלקים לד' יסודות, לארמ"ע (אש רוח מים ועפר), והם שרשי דצח"מ (דומם צומח חי מדבר), שמקבלים שפעם מד' חיות שנא"ן. וכמו שהעולם התחתון הוא מורכב ומתחלק לד' יסודות גשמיים, כן הוא בכל עולם ועולם, וכמו שיבואר בסמוך. והם

יש כוכבים שהם מגדלים מיני עשבים באיזהו^{קמ} מקומות שהם מאירים, ויש שהם

היושבים ראשונה במלכות, ומשם יוצא השפע לעולם היצירה, ששם מלאכי השרת הממוזנים על התחתון, כל מדינה יש לה שר מיוחד, והוא המושל ומשפיע לאומה שלו היושבים במדינה הזאת, ומשם נשפע אורם ושפעם לעולם הגלגלים אל הכוכבים שהם הממוזנים הקטנים לכל פרט ופרט, כמ"ש "איך לך כל עשב למטה שאין לו מזל למעלה המכה בו ואומר לו גדל", והם אשר יהלו אורם תעולם התחתון לכל איש ואיש, כמ"ש "אשר חלק אותם לכל העמים" וגו': וכתוב "ואתכם לקח ה' לו לעם נחלה" וגו', והוא ענין השני, שהבורא יתברך מנהיג עולמו שלא בהשתלשלות המדריגות רק בגילוי גמור, כענין המלך בעת עברו במדינתו להתראות בעצמו בכל עיר למלאות לכל איש די מחסורו. ודבר זה התחיל ביציאת מצרים ומתן תורה, והוא מ"ש רז"ל ש"קרע הקב"ה כל הרקיעים והראה להם כבודו" וזכו לגילוי שכינה ממש, כמ"ש "ירד ה' על הר סיני". ורמזו בזה הענין הנכבד שכתבנו, שזה כולל כל אמונת ישראל.

מחייבים שיהא דרך בני אדם במקומות שהם מאירים. ויש שהם מחייבים שיהיה מְדָבָר, ויש שהם מחייבים שיהא ישוב במקומות שהם מאירים. ולפי ההתנוצצות הכוכבים על המקום כן המקום מתנהג [א*]:

וזהו בחינות (איכה א')¹ דרכי ציון אבילות מבלי בְּאֵי מועד, הפשט שהן אבלות כי אין עולי רגלים, כיון שחרב הבית, ולפי רבנו דרכי ציון אבלות כי לא מאיר בהן הגלגלים, כי **מועד זה בחינות גלגלי הרקיע שעל ידם נחשב הזמן** והמקום. ומעל הגלגלים הוא הקב"ה בשם הויה מעל הזמן היה הווה ויהיה. ומי שהוא בעל נפש כאברהם אבינו אחיזתו למעלה מהגלגלים בהקב"ה הוא בבחי' מעל הזמן, וזוכה לדעת את העבר והעתיד כאחד, וכל בעל תשובה זוכה ברגע ההרהור תשובה לאחוזו במעל הזמן (ספר המדות ותורה פג תנינא) ולבטל את הרצון וכסופיו הרעים ועי"ז מתבטל המעשה הרע שעשה עי"ז:

וזהו (משלי ד')² דרך רשעים באפילה, לשון הפסוק כאפילה דהיינו שכיון שלא הולכים בדרך התורה כאילו הולכים בחושך, ורבנו כתב באפילה, דהיינו אפילה ממש ולא רק כמו באפילה, ורשעים הכוונה שפוגמים בברית, וכנ"ל שקיום האמונה שהיא שלימות הגלגלים תלוי בברית, לכן הפוגם בברית **שאינו כוכבים ומזלות מאירין להם, ועי"ז נכשלים.** כי שכשהכוכב לא מאיר היטב אזי יש עיכוב בדרך שהוא ממונה עליה, כי גם מי שהוא בהנהגת הטבע שע"י חקיהגלגלים שהוא קבוע מצד סדר הופעתם³ אבל חוזק הארת הככב על הדבר שממונה עליו תלוי בבני האדם. **והכל תלוי בברית, בבחינות "אם לא בריתי וכו'"** חוקות שמים וארץ לא שמת"י דהיינו הגלגלים כנ"ל:

וזהו שאמרו חז"ל כל הדרכים בחזקת סכנה (ירושלמי ברכות פד מ"ר קהלת) [א*], פשט דבריהם שכל היוצא מחוץ לישוב הוא בסכנה מליסטים וחיות רעות. ורבנו דורש סכנה תרתי משמע, דהיינו

¹ ספר הברית ח"א מאמר ג' כוכבי השמים פ"ו.

² **ספר הברית ח"א** מאמר ג' פ"ו – וככה הוא בענין פעולתם נודע לכל השמש והירח פועלים הרבה בזה העולם, החמה מבשלת פירות העץ, והלבנה פירות הארץ, כנאמר וממגד תבואות שמש וממגד גרש ירחים (דברים לג) ופירש רש"י ז"ל קשואין ודלועין, השמש מאיר לארץ ומזכך את האויר ומחמם ופועל בהרבה צמחים, ע"כ הפרחים והאילנות אשר השמש פועל בהם יותר נוטים תמיד לצד השמש מעצמן, ר"ל לפני חצות היום פניהם נגד המזרח ולאחר חצות נגד המערב, והם הרבה במיני שושנים, ובאילנות הם הערבה והזית, וככה נודע לכל שהלבנה פועלת בתוספת וחסור המים בימים ונהרות הנקרא (עבבע אונד פלוהט*) לפי חסרונה ומלואה, (והנה מקום אתי פרק ה' מאמר ה') ובו אבאר מהות ענין עבבע ופלוהט, כי שם ביתו: * היום זה נקרא גאות ושפל.

וכן נודע מפעולתה ברטיבות הארץ ע"י השמש שמוציא ממנה קטורים לחים ובוה מרטבת הארץ, ובסוף החודש פועלת הרטיבות ביותר ולכן כל מוחי וביצי בעלי חיים יותר רטובים בסוף החודש, וע"כ מוכשרת הנקבה לקבל אז יותר ההריון וכן הלידה, ומטעם זה ההרקה וההקוה או משובח יותר מטעם שהגידים מלאים בעת ההיא, כאשר זכר החכם הרופא ז"ל בספרו מעשה טוביה, ולכן הזרעונים הנצרכים לרטיבות נורעים בסוף החודש, ולכן החולים שיש בהן מן הרטיבות או העוללים ויונקים מצטערים יותר בסוף החודש מטעם שכבר המה רטובים וזה בא להוסיף, ומטעם זה השמש מוסיף יותר לאדם בחודש אדר מפני שהגופים לחים כבר מן החורף העבר וכל דבר לח בקל מקבל הנוק, הרי שפועלת גם בבעלי חיים. גם הנמלים עם לא עז לא ישבתו יומם ולילה ולעת המולד ינחו. אבל שאר כוכבי לכת לא נודע פעולתן בארץ כי אם להיוודעים, והאמת שגם שאר החמשה פועלים הרבה בזה העולם, **בדומם פעולתן מה שמולידים המתכות והאבנים הטובות בארץ, ויש אומרים שכל כוכב משבעה כוכבי לכת פועל באחד משבעה מיני מתכות,** וכן פעולתן אמת בצומח רק שפעולת החמה ולבנה רבתה בהם, וכן בבעלי חיים פועלים ג"כ בדברים רבים, ויש מהם פועלים אפילו באברים ידועים באופן שהאחד ישמח לבב אנוש והשני יעציב אותו.

³ **איכה פרק א' (ג) גְּלָתָהּ יְהוּדָהּ מֵעֵנִי וּמְרַב עֲבֹדָהּ הִיא יִשְׁבָּה בְּגוֹיִם לֹא מִצְעָה מִנּוּחַ כֹּל רִדְפָהּ הַשִּׁיגוּהָ בֵּין הַמְצָרִים: (ד) דְּרָכֵי צִיּוֹן אֲבָלוֹת מִבְּלֵי בְּאֵי מוֹעֵד כֹּל שְׁעָרֶיהָ שׁוּמְמִין כְּהִנְיָה נְאֻחִים בְּתוֹלְתֶיהָ נוֹגוֹת וְהִיא מֵרָ לָהּ:**

פרש"י – (ד) באי מועד – עולי רגלים. נוגות – לשון יגון ואין שורש בתיבה אלא הגימ"ל לבדה:

¹ **משלי פרק ד' (יט) דְּרָךְ רָשָׁעִים כְּאֶפְלָה לֹא יָדְעוּ בְּמָה יִפְשְׁלוּ:**

מצודות דוד (יט) כאפילה – כהולכים בדרך חשיכה ולא ידעו במה יוכלו להכשל להיות נשמר ממנו ר"ל שוגים בדעתם ותועים מדרך האמת ואינם יודעים ממה לזהור:

² גם בתורה באפילה, וחתרו- באפילה (כלשון הפסוק)

³ **עיין תורה יז** שמי שלא ראוי להשגחה מניחים אותו על הנהגת הטבע וכיוול להיות לו טובה מצד חק הגלגלים, ועיין גמ' שבת קנו. שטבע האדם והנהגתו בחייו תלוי בכוכב ששלט ביום הולדתו או בשעה שנולד.

¹ ירושלמי פ"ד הל"ד קהלת רבה ג' ג'

² **תלמוד ירושלמי ברכות דף ל"ד: [דף נ.]-** רבי שמעון בר אבא בשם ר"ח כל הדרכים בחזקת סכנה (לכן ההולך בדרך יתפלל תפלה קצרה) רבי יונה כד הוה נפיק לאכסניא הוה מפקד גו ביתיה (כותב צוואה). רבי מנא כד הוה אויל מסחי במרחץ שהיא ניסוקת הוה מפקד גו ביתיה. רבי חנינא בריה דרבי אבוה ר"ש בר אבא בשם ריב"ל כל החולי בחזקת הסכנה (לכן עצה טובה להכין צוואה לפני שטרף דעתו).

מדרש רבה קהלת – פרשה ג פסקה ג – ד"א עת ללדת וגו' ואפילו מלאך המות נעשה קטיגור שלה א"ר שמואל בר נחמן על שלש עבירות נשים מתות בשעת לידתן וכו' ובשלשה דברים אנשים מתים השרוי בבית המרועע והמהלך בדרך יחידי והמפרש בים הגדול נעשה השטן קטיגורו, ד"א ר לוי בשלשה מקומות השטן מצוי לקטרג, השרוי בבית המרועע, והמהלך בדרך יחידי, והמפרש בים הגדול. ר' שמעון בר אבא בש"ר חנינא כל הדרכים בחזקת סכנה. ר' ינאי הוה נפיק לאיסטרטה (יוצא תורף) הוה מפקד גו ביתיה (כותב

שהסכנה בדרך היא התוצאה, אבל הסיבה היא גם מכונה סכנה דהיינו פגם הברית **בחנינות (במדבר כב) ו'ט** **ההספן הספנתי (א'י)** פשט הפסוק האם הייתי רגילה לעשות לך כך. וחז"ל בגמ' דרשו הסכנתי לשון (מלכים-א א' ב) "ותהי לו סוכנת ושכבה בחיקך" שכתוב גבי אבישג אצל דוד, דהיינו לשון אישות. וזה אמרה האתון לבלעם שרגיל היה לפגום עימה בברית, וזהו לפי רבנו כל הדרכים בחזקת סכנה **היינו שהדרך תלוי בשמירת הברית ו'ט**. שע"י שמירת הברית מאירים הכבים כראוי בדרכים שעבור בהם וניצל מהסכנה שבהם. **ובשביל זה חייב אדם לפקוד את אשתו בלילה ו'י** **קודם שיצא לדרך (יבמות סב: ו'ט)**, פרש"י כיון שאשתו מתאוה לו יותר בשעה זו, אבל רבנו מבאר **כדי שלא יהיה בבחינות (בראשית ו') ו'ט** **כי השחית כל בשר את דרכו**, הפסוק מדבר בדור המבול שפגמו בברית

צוואה). ר' חלבו ור' שמעון בר אבא בש"ר יהושע בן לוי אמר כל החולים בחזקת סכנה. ר' נתן כהן אחוי דר' חייא בר אבא הוה מפרש בימא אמר לאחוי צלי עלי, אמר ליה ומה נצלי עלך הן דאת קטר לולבך קטר אלפך ואין עללת לבי כנישתא ושמתא קלא דצבורא מצליין למיטרא לא יסתמך על צלותי (כי תפלת הצבור על המים נשמעת יותר מתפילתי עליך). ר' יהושע בריה דר' תנחום בר' חייא דכפר אגון הוה באטיא בעא דיפרוש בין חגא לחנוכה אמרה ליה ההיא מטרוניתא באילין יומיא פרשין ולא שמע למילה ואיתחמיה ליה אבוהו בחילמא אמר ברי בלא קבורה וגם קבורה לא היתה לו ולא שמע לא למילוי דדין ולא למילוי דדין וכן הוה ליה:

⁸ בתפא - (במדבר כג), בתולד ובתסכט תוקן

⁷ **במדבר פרק כב (ל) ותאמר האתון אל בלעם הלא אנכי אתנבא אשר רכבת עלי מעורך עד היום הנה ההספן הספנתי לעשות לך פה ויאמר לא:**

תרגום יונתן – ...הלא אנא אתנך דרכבת עלי מן טליתך עד זמן יומא הדין הא מתהניתי מינך במשכבא ולא אתכוונתי למעבד לך היכדין ואמר לא:

מושב זקנים – ההספן הסכנתי וכו'. בע"ז (ד' ב') דריש שבלעם היה עושה עמה מעשה אישות בלילה, שהרי כתיב הכא הסכנתי וכתוב התם ותהי למלך סוכנת. וא"ת והא גבי דוד לא היה מעשה אישות דכתיב (מ"א א' ד') והמלך לא ידעה פי' בתשמיש, א"כ היכי יליף מהתם. ותי' ר"י דשפיר יליף מהתם דלשון סוכנת משמע ע"כ תשמיש המטה, דאל"כ לשתוק קרא מוהמלך לא ידעה ויודע אני דסוכנת לאו תשמיש הוא. אלא מדאיצטריך לאפוקי תשמיש ש"מ לשון סוכנת תשמיש הוא היכא דלא אפקיה ושפיר יליף מינה. דקרא קאמר ותהי בשור"ק ולא בפתח, והם הביאוה לו לתשמיש והוא לא רצה כדמפרש טעמא בסנהדרין (כ"א א') דהוה נסיב כבר י"ח ואסור למלך להוסיף משום לא ירבה לו נשים:

שפתי כהן – ותאמר האתון אל בלעם הלא אנכי אתונך אשר רכבת עלי וגו'. אמרה לו מאחר שלא מחדש באתי אליך אלא אנכי אתונך אשר רכבת עלי מעורך עד היום הוה, ולא עשיתי זה, ועתה ראית שינוי פעם ושתיים ושלוש, היה לך להבין שאין זה מקרה ולא שחוק והתעוללות, ותחקור על הדבר, ואם לזה אין לך הבנה, איך אתה הולך לקלל עם גדול כזה. ההספן, ה"א הראשונה שימוש, הסכן בגימטריא קהל, כלומר קהל גדול יסתכן בשבילי שלא יהיה להם תקומה. הסכנתי עם האותיות בגימטריא תקומה. הלא אנכי אתנך כתיב, אמרה לו מששת ימי בראשית היה תנאי שאחיה אתנך, אותיות תנאך. אשר רכבת עלי, לא שיבוא על ידי סכנה לקהל גדול כזה.

⁸ עיין סנהדרין קה: שעשה מעשה אישות

⁷ **סנהדרין קה: – (במדבר כד-טז) ויודע דעת עליון. השתא דעת בהמתו לא הוה ידע דעת עליון הוה ידע? מאי דעת בהמתו? דאמרי ליה (שרי מואב שהלכו עמו) מאי טעמא לא רכבת סוסיא? אמר להו שדאי להו ברטיבא (לרעות בעשבים לחים). אמרה ליה (האתון לאוני שרי מואב) הלא אנכי אתונך, (תמיד אתה משתמש בי דווקא, אמר לה) לטעינא בעלמא (לשאת משאות בלבד, אמרה לו) אשר רכבת עלי, (ולא למשא בלבד, אמר לה) אקראי בעלמא, (אמרה לו) מעורך עד היום הוה, ולא עוד אלא שאני עושה [לך] מעשה אישות בלילה, כתיב הכא (במדבר כב-ל) ההספן הסכנתי וכתוב התם (באבישג ודוד) (מלכים א-ב) ותהי לו סוכנת.**

⁷ **עיין שיש"ק ח"ג** אות פז שרבנו אמר לרבי זלמן הקטן כשנסע לאסוף הסכמות לליקוטי מוהר"ן שגם דרך בפשיטות הוא תיקון הברית. וצ"ע כוונתו. האם הכוונה שע"י הנסיעה בדרך זוכה לתיקון הברית, או שע"י שמירת הברית נשמר בדרך. וגי' הכוונה שאם זוכה כל הדרך לזכור שזה לא התכלית אלא רק מעבר אלא זה תיקון הברית בבחי' הנותן בים דרך. אבל אם שוכח את העיקר איז זה פגם הברית.

⁷ **כי ביום לא הוה** אלא לת"ח בשעת הדחק ע"י שמאפיל בטליתו, בש"ע או"ח רמ"ב. ואם הולך ברגליו היא סכנה לצאת לדרך באותו היום משום חולשה כמבואר שם טו.

¹⁰ **יבמות סב: – א"ר מתנא הלכה כרבי יהושע אמר רבי תנחום א"ר חנילאי כל אדם שאין לו אשה שרוי בלא שמחה בלא ברכה בלא טובה בלא שמחה דכתיב (דברים יד-כו) ושמת אתה וביתך בלא ברכה דכתיב (ויחזקאל מד-ל) להניח ברכה אל ביתך בלא טובה דכתיב (בראשית ב-יח) לא טוב היות האדם לבדו במערבא אמרי בלא תורה בלא חומה בלא תורה דכתיב (איוב ו-יג) האם אין עזרתי בי ותושיה נדחה ממני בלא חומה דכתיב (ירמיה לא-כב) נקבה תסובב גבר רבא בר עולא אמר בלא שלום דכתיב (איוב ה-כד) וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא אמר ריב"ל כל היודע באשתו שהיא יראת שמים ואינו פוקדה נקרא חוטא שנאמר וידעת כי שלום אהלך וגו' ואמר ריב"ל חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שהוא יוצא לדרך (פרש"י שמתאוה לו באותה שעה יותר) שנא' וידעת כי שלום אהלך וגו' הא מהכא נפקא מהתם נפקא ואל אישך תשוקתך מלמד שהאשה משתוקקת על בעלה בשעה שהוא יוצא לדרך. א"ר יוסף לא נצרכה אלא סמוך לווסתה (שאע"פ שצריך לפרוש עונה סמוך לווסתה אם יוצא לדרך חייב לפקוד, זו שיטת רש"י, אבל י"א שלמיד סמוך לווסתה דאו יפקוד בדברי רצוי בלבד) וכמה אמר רבא עונה, והני מילי לדבר הרשות, אבל לדבר מצוה מיטרידי. ועיין סוגיא זו בשבועות יח.**

ש"ע או"ח סימן רמ – וכל אדם צריך לפקוד את אשתו בליל טבילתה, ובשעה שיוצא לדרך אם אינו הולך לדבר מצוה. ועי"ש סעיף טו – ולא ביום יציאה לדרך או ביאה מן הדרך, ולא לפנייהם, ולא לאחריהם. (והא דברישי הסימן שחייב לפקודה, איירי כשהוא רוכב או יושב בקרון, וכאן איירי במהלך) (מהרש"ל). אבל המ"ב בשם הרמ"א בתשובה פירש שהכוונה בלילה שקודם ליציאה.

¹⁰ **בראשית פרק ו (יב) ויבא אליהם את הארץ והנה נשחטה פי השחית כל בשר את דרכו על הארץ:**

אדם ובהמה חיה ועוף, ואע"פ שכתוב לשון השחתה, רוב המפרשים פרשו שפגמו בדרך הזיווג שהחליפו בני ווגם, ורבנו נראה שמדייק לשון השחתה דהיינו זרע לבטלה (וכן פירש המדרש/י). נמצא לפי רבנו צריך לפקוד את אשתו להשקיט תאוותו/י¹ שלא תתגבר תאוותו בדרך, כמבואר ביבמות סג. שהאשה מצילה בעלה מהרהורי עבירה/י², והמהרהר ביום בא לידי טומאה בלילה (כתובות מו.), וע"י פגה"ב שמנהגת הגלגלים לא יאירו כראוי בדרכו, ויהיה לו צער בדרך, לכן יפקוד את אשתו **היינו שע"י שמירת הברית לא יהיה לו צער בדרך** אולי אפשר לומר שע"י שמירת הברית אזי זוכר את המטרה והתכלית כל הדרך שזה בחי' הנותן בים דרך דהיינו תיקון הברית. (כי זה עיקר מהות הדרך שאינה תכלית). אבל כשפוגם ברית אזי שוכח את התכלית ואזי גם הככבים לא מאירים את דרכו כראוי :

אות ה

עתה חוזר רבנו לבאר מה שבאר לעיל שקיום האמונה ע"י הברית, ומבאר שתי מדרגות ברית מדרגת אברהם אבינו ברית עילאה ומדרגת אליעזר ברית תתאה/י³.

רש"י (יב) כי השחית כל בשר – אפי' בהמה חיה ועוף נזקקין לשאינן מינן

שפתי חכמים (י) ר"ל מדכתיב את דרכו, ולשון דרך גילוי עריות הוא כדכתיב (משלי ל, יט) דרך גבר בעלמה, והא דלא נקט נמי דגים, משום דכתיב על הארץ ולא דגים שבים:

רבנו בחיי – (יב) וירא אלהים את הארץ. יזכיר עתה אלהים להזכיר בהם מדת הדין כי היא מתוחה כנגדם לחטאם הגדול. ואמר והנה נשחתה, ומה היא ההשחתה כי השחית כל בשר את דרכו, קרא לכולם בשם בשר כי כולם היו משחיתים את הזרע, וכענין שכתוב (ישעיה נז, ה) שוחטי הילדים ודרשו חז"ל (נדה יג.) אל תקרי שוחטי אלא טוחטי. ולפי שהן קלקלו זרע האדם שהוא נוצר לארבעים יום, לפיכך היה ענשם מדה כנגד מדה להשחת במי המבול שירדו עליהם ארבעים יום. ארבע עבירות אלו היו בהן, עבודה זרה גילוי עריות שפיכות דמים וחמס:

כלי יקר – וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה. זה ע"ג שאין רואה בלתי ה' לבדו כי הכפירה עיקרה בלב ומטעם זה נאמר בע"ג (יחזקאל יד ה) למען תפוש את בית ישראל בלבם. כי עיקר האמונה בלב. כי השחית כל בשר את דרכו, זה ג"ע שנקרא דרכו בדרך גבר בעלמה ולדעת רז"ל (בר"ר כו ד) חטאו בהוצאת זרע לבטלה לכך נאמר על הארץ כמו שאמר (בראשית לח ט) ושחת ארצה.

¹ **בראשית רבה** – פרשה כו פסקה ד' – ויהי כי החל האדם א"ר סימון בג' מקומות נאמר בלשון הוה לשון מרד או הוחל ויהי כי החל הוא החל להיות גבור בארץ אתיבון ליה והכתיב (בראשית יא) וזה החלם לעשות אמר להם קיפח על ראשו של נמרוד וא"ל זה המרידן עלי לרוב על פני האדמה שהיו שופכים את זרעם על העצים ועל האבנים ולפי שהיו שטופים בזנות לפיכך הרבה להם נקבות הה"ד (שם י) ויהי כי החל האדם ובנות יולדו להם.

² **וצ"ע אם זה הפירוש** ולא בגלל תאוות אשתו, הרי למדנו משיעור רעב. ואולי הכוונה כי צדקה מנהגת הגלגלים וחייב לפקוד מדין צדקה עם אשתו וכמובן תלוי בקדושת הזיווג איך יונהג בדרך.

³ **מסתמא לזה** כוון המהרש"א על דברי הגמ' הנ"ל – באין חומה שנאמר נקבה תסובב גבר. ר"ל שאשתו משמרתו מן החטא ומלחמת יצה"ר שהוא נקרא שונאך גו' כמ"ש אם רעב שונאך גו' כמו החומה שסובבת העיר ושומרת מן השונאים:

ובדלקמן בגמ' יבמות דף סג. – רבי חייא הוה קא מצערא ליה דביתיה כי הוה משכח מידי צייר ליה בסודריה ומייתי ניהלה אמר ליה רב והא קא מצערא ליה למר אמר ליה דיינו שמגדלות בנינו ומצילות אותנו מן החטא (פרש"י מהרהורי עבירה).

ועיין מהרש"א – דיינו שמגדלות כו' ומצילות אותנו מן החטא פרש"י הרהור עבירה עכ"ל. נקט הרהור עבירה במקום עבירה גופה לפי שהרהור קשה מעבירה כדאמרין ביומא גם שאין אדם ניצול מהרהור עבירה בכל יום כדאמר' פרק גט פשוט ודקאמר לקמן עונותיו מתפקקים היינו נמי עון הרהור עבירה שהיה לו עד היום וק"ל:

² **אברהם אבינו** נקרא במדרש (ב"ר יד ו' ובפרש"י על יהושע יד טו) האדם הגדול בענקים הוא הדמות השלימה כאן בתורה הקושרת את כל הבחי' יחד. אבל אליעזר צ"ע מדוע נבחר דווקא הוא לדמות של הברית תתאה ולקמן הוא בחי' למדן כלפי צדיק. כי יש לדעת שאליעזר היה צדיק עצום וזכה בין שבעה יחידים להיכנס חי לגן עדן (מסכת כלה רבתי סוף פ"ג) מה שלא זכו צדיקים רבים ועצומים. ואפילו אברהם אבינו לא זכה לזה. אליעזר היה ראש ישיבה בישיבה של אברהם אבינו, ודולה ומשקה תורת אברהם אבינו. וכשעמד בניסיון השליחות להביא את רבקה ליצחק זכה שיתבטל ממנו קללת נח לכנען (בראשית ט' כה) ויצא מארור לברוך כמבואר בחזקוני ושפתי כהן (וזהו ח"ג קנח) (בראשית כד לא) עה"פ בא ברוך ה' שאמר לו לבן. ועם כל מדרגתו העצומה היה ענו ושפל ביותר שבכל מקום אפילו בארץ רחוקה הציג עצמו תמיד כעבד אברהם והחזיק עצמו לכלום רק כעבד. וצ"ע א"כ לכאורה מה היה חסר לו.

ונראה לבאורה שרק יחוס היה חסר. כדמצינו במדרש ריש פרשת וירא שאברהם שלח את אליעזר לחפש אורחים ולא מצא ואמר אברהם אין אמן בעבדים ויצא בעצמו לחפש. וכן בעקדה אמר לאליעזר ולישמעאל שבו לכם פה עם החמור ודרשו חז"ל עם הדומה לחמור.

מאירך אברהם אף שהיה מיוחס לשם בן נח אבל ידוע (זוהר ח"ג קיא): שלידתו היתה בטומאה גדולה, שתרח אביו נקרא כן על שרתה להכעיס את הקב"ה והוליד את אברהם בטומאת נדה (שער הגלגולים לח ושער הפסוקים על איוב) לא רק בלא טבילה שזה לא היה אז כלל, אלא בזמן ראייה שזה פגם גדול, שלבד שלא מובן כיצד זה אפשרי כי מצד הטבע הוא זמן הרס ולא בנין, אבל עצם יצירתו על פחות מזה כבר יש אומרים שכן הנדה הוא מ"המורדים והפושעים בי" כמובא בגמ' ובש"ע בני ט' מדות רעות שזה פגם בחפצא פגם בעצם היצירה. וכל החילוק ביניהם היה שזה צאצא של שם בן נח וזה של חם בן נח. וא"כ במה אליעזר פחות ממנו אחר שיצא מארור. וצ"ל שאברהם היה פלא שהיה נשמה גדולה במיוחד שבכוונה להסתיר אותה מקטרוג הסט"א לגלגל ה' שיווצר בדרך של טומאה (כמבואר) (שער הגלגולים לח), ובוודאי זכה גם למעשה לתקן יותר מאליעזר וכוחו היה גדול הרבה יותר להפוך עצמו

רבנו מבאר כאן מדרגת אברהם שהוא רקיע מבדיל בין מים עילאין למים תתאין, ואליעזר רקיע מבדיל בין מים טהורים למים מסאבין. להבין זאת הבאנו את ביאור העמק דבר על בראשית א' ז' שמים עילאין הם הנהגת הקב"ה בחסדו הנהגת השגחה בתוך הטבע למי שראוי לכך, ומים תתאין הן הנהגת הגלגלים הטבעית. נמצא שאברהם אבינו ע"י שוכה לברית עילאה עם הקב"ה היה מבדיל עצמו מהנהגת הגלגלים וקושר עצמו להקב"ה המנהיג אותם^{כא}, ואילו אליעזר מניח עצמו בהנהגת הטבע ושומר עצמו מעבירה כגון לדחוק את השעה בכישוף ועבודה זרה. (כך נראה מצד מדרגתו אע"פ שמכח התבטלות לאברהם זכה להנהגה מעל הטבע כגון שקפצה לו הדרך בשליחות להביא רבקה מחרון) כי אליעזר בחי' מלאך מטט' שהיה שליח ה' להנהיג את העולם ע"י הגלגלים ומזלות, ושליח הוא בחי' מוכרח להתנהג בהנהגת הטבע, אע"פ שיודע שיש מנהיג למעלה מהגלגלים. (ונראה שזה דווקא קודם מתן תורה, אבל אחרי מתן תורה זכו כל ישראל גם במדרגת הברית תתאה ולמטה מזה שלא יהיה הנהגת הטבע שולט בהם לגמרי כמבואר בגמ' שבת קנו. שנחלקו אם יש מזל לישראל או לא. ועיין תורה יז תנינא)

ויש שני בחינות ברית [כ"ב/כ"ג], ברית עילאה בחינות אברהם, ובחינות אליעזר ברית תתאה. אברהם, הוא ברית עלאה, שהוא רקיע (בחי' ברית מרכבה לספירת היסוד/כ"ד) המבדיל בין מייין עילאין שהם מים עליונים שברקיע העליון שהיא הנהגת החסד של הקב"ה, שמנהיג בהשגחה

מהפך אל הפך, מפגם בעצם עד לזיכוך עצום ולתיקון חטא אדה"ר במדרש ב"ר יד ו'. ובמדרש רבה יג ג' שהיה גדול מאדה"ר. ובמדרש זוטא שיר השירים פרשה א' שהיה גדול כאלקים. בילקוט שמעוני שמואל א פ"י רמז קיא שהיה גדול מאדה"ר בשפלות. ובגמ' שכשבאו לקבור את אברהם אבינו התבייש אדה"ר ולא הסכים שיקבר על ידו. ובאמת גם אליעזר זכה לתיקון עצום אבל רק את עצמו ולא את כל העולם כאברהם שזה חילוק בין ברית תתאה לעלאה. אמנם גם לאליעזר היו תלמידים רבים שהרי היה ראש ישיבה, אבל פשוט שהחילוק הוא עצום.

כ"א חגיגה טו. – תנו רבנן: מעשה ברבי יהושע בן חנניה שהיה עומד על גב מעלה בהר הבית, וראהו בן זומא ולא עמד מלפניו. אמר לו: מאין ולאין בן זומא? – אמר לו: צופה הייתי בין מים העליונים למים התחתונים, ואין בין זה לזה אלא שלש אצבעות בלבד, שנאמר (בראשית א') ורוח אלהים מרחפת על פני המים – כיונה שמרחפת על בניה ואינה נוגעת. אמר להן רבי יהושע לתלמידיו: עדין בן זומא מבחוץ. מכדי ורוח אלהים מרחפת על פני המים אימת הוי – ביום הראשון, הברלה – ביום שני הוא דהואי, דכתיב (בראשית א') ויהי מבדיל בין מים למים. וכמה? – אמר רב אחא בר יעקב: כמלא נימא. ורבנן אמרי: כי גודא דגמלא ככיות שפין שני קושא נמוסי זלי. מר זוטרא ואיתימא רב אסי אמר: כתרי גלימי דפריסי אהדדי, ואמרי לה: כתרי כסי דסחיפי אהדדי.

צ"ע מאי קאמר עדין הוא בחוץ דמשמע שעדין לא נכנס היטב לפנימיות הסוד. מתי זה היה אחרי שנכנס לפרד"ס א"א שהרי יצא מדעתו אז ואם לפני כן מאי עדין?

ועיין **טורי אבן** שם מקשה איך לומדים מרוח אלקים מרחפת ע"פ המים ללמוד מזה על המרחק בין מים למים ועיין בזה העמק דבר על בראשית א' ז' ביאור נפלא ממנו מתבאר שזה ממש אותו דבר כי מים עליונים הם הנהגת הקב"ה ונקראים מים כי הם בחי' חסד והשפעה. ומים תחתונים הם הנהגת המזלות

רבינו מבאר כאן שתי בחינות בתיקון הברית שהן ברית עלאה ותתאה עלאה בחי' בין מים למים ותתאה בין איסור להתר ובמשך מבאר ענין צדיק ולמדן ואם הרב דומה למלאך ה' צבקות תורה יבקשו מפיהו ועיין בלשון מוהר"נ שמרחיב הענין לבאר המעשה מד' שנכנסו לפרד"ס שאחר בחי' למדן ור"ע בחי' צדיק

ועיין חגיגה יד וטו סוגית ד' שנכנסו לפרד"ס וסמין ליה המעשה מרבי יהושע בן חנניה וכן זומא שנחלקו כמה ריוח שבין מים עליונים לתחתונים נמצא לפ"ז שרבינו מבאר נפלא את כל הגמ' שם והקשר בין הדברים שלכאורה עפ"י הפשט אין קשר בין ד' שנכנסו לפרד"ס לדברי בן זומא צופה הייתי בין מים עליונים למים תחתונים אבל לפי רבינו מובן נפלא קשר הכל ושרבי יהושע בן חנניה דייקא שעל דבריו לסבי דבי אתונה בנויה התורה שלנו הוא אמר על בן זומא שהוא עדין בחוץ דהינו שעדין לא זכה להכנס בסודן של דברים אם הוא אומר שיש ריוח ג' אצבעות בין מים למים דהיינו שאמר אם הוא תופס שיש איזה ריוח סימן שיש אצלו מרחק בין מנהיג הבריה לבריה בין הקב"ה לגלגלים וזה בגלל שלא זכה לתיקון הברית בבחי' ברית עלאה שאז הוא עומד בין מים למים כי מי שעומד שם תופס שאין מרחק כלל וזה גם הטעות של אחר שאצלו זה התבטא חמור יותר עד שתפס כאילו למטט שהוא שר הפנים דהינו שולט בגלגלים כאילו יש לו רשות לעצמו שזה מורה שתפס שיש מרחק וניתוק בין מים עליונים לתחתונים ולא רק ג' אצבעות

כ"ב עיין תורה יא אות ה'

כ"ג עיין תורה יא אות [ה] ושמיירת הברית יש בו שני בחינות: יש מי שזווגו בשושת ימי החל, ואף על פי כן הוא שומר את בריתו על פי התורה, שאינו יוצא מדיני התורה; ויש מי שהוא שומר הברית, שזווגו משבת לשבת. והוא בחינת יחודא עלאה ויחודא תתאה:

וזה בחינת שדי של שבת, שאמר לעולמו די (בראשית רבה מו, חגיגה יב), שצמצם את עצמו מכל המלאכות, וזה בחינת יחודא עלאה. ויש בחינת שדי של חל, שגם בחל יש צמצומים ממלאכה לחברתה, וזה בחינת מטט, ששלטנותה שששת ימי החל, בחינת ששה סדרי משנה (במובא בזה הקדוש (י) ובכתבי האר"ז), ששמו בשם רבו, כמו שכתוב (שמות כ"ג): "כי שמי בקרבן" (במובא בפירוש"י שם); וזה בחינת יחודא תתאה, הינו שהקדוש ברוך הוא מלביש את עצמו במטט בשששת ימי החל ומנהיג העולם על ידו:

כ"ד וזה בראשית לב: – ויהי מבדיל בין מים למים, רבי יהודה אמר, שבעה רקיעים אנון לעילא הם שבעה ספירות ז"ל לאלולות מחקד עד המלכות שנו, ונקראים רקיעים מלשון ויקעו את פחי הזהב שפירושו התפשטות, לפי שהם מתפשטות הארבע למטה, אל כל הג"ר לא נקראות רקיעים כי הם סתומות ועלמות, אי נמי שנקראים רקיעים על שם היסוד שכל ספירה שעיקר התפשטות הארבע הוא על ידי היסוד, וכלהו קיימי בקדושתא עלאה וטולס קיימים על ידי השפע שמקבלים מאורא הנקראים קדושה עליונה, ושמה קדישא בהו אשתכלל והמלכות הקדושה הנקראת שם משתכללת ונתקנת על ידי ה"ס ז"ל, ודא רקיעא הוא באמצעות מ"א וזה הקיע שהיא היסוד של המלכות וכי כל היסודות נקראים רקיעים), הוא העומד באמצע מימי השפע, כי היסוד מקבל מלמעלה ומשפיע למטה,

פרטית שהיא בסתר הטבע את הרקיע התחתון שבו תלויים הגלגלים והמזלות, **למיין תתאין** [כ"ה/כ"ו] המים התחתונים אשר מתחת לרקיע שהוא הנהגת המזלות ממש (העמק דבר). דהיינו שאברהם אבינו קשר עצמו בברית להקב"ה המנהיג בהנהגה שמעל המזלות, ע"י שהבדיל עצמו מהנהגת המזלות, וכמו שאמר לו הקב"ה צא מאיצטגננות שלך/כ"ו. **והוא בחינות בן חורין** כי לברית עילאה זוכה מי שנתבטל ממנו תאוה גשמית לגמרי/כ"ז, והוא בחי' המבדיל/כ"ט בין קדש לקדש הקדשים (בראשית רבה לג ל') לא כאליעזר עבדו לקמן שמבדיל בין טוב לרע, בן חורין מתקדש במותר לו דהיינו ששומר עצמו לא מעבירה אלא מהתר שאינו מצווה/ל"א, **בבחינות (קהלת י')/ל"ב** אֲשֶׁרֶיךָ אַרְץ שְׂמֵלְכָךְ בֶּן חוֹרִין פשט הפסוק

^{כ"ז} בראשית א' ז' ותניגה טו. ת"ר מעשה בריב"ה (ולהבין שם עיין העמק דבר בראשית א' ז') וזה בראשית דף י' ד"ה יהי רקיע וזהו ויהי רמז.

^{כ"ו} **בראשית פרק א** (ו) ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים: (ז) ויעש אלהים את הרקיע ויבדל בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע ויהי כן: (ח) ויקרא אלהים לרקיע שמים ויהי ערב ויהי בקר יום שני:

עיין פירוש העמק דבר להנצי"ב פסוק ז' - ויעש אלהים את הרקיע ויבדל וגו'. זה המקרא אומר פרשוני לפי הפשט. שהרי הכתוב מסיים ויהי כן. ומה מקרא חסר. ותו למאי כתיב ויבדל [בין המים אשר מתחת לרקיע] וגו' הרי הרקיע ממילא מבדיל. וגם השני דכתיב בין המים [אשר מעל הרקיע] וגו' ובין המים [אשר מתחת לרקיע] וגו' ולא בין המים למים כמו במקרא הקודם. וגם הכי מיבעי בין המים אשר על הרקיע ובין המים אשר תחת לרקיע. אבל מתחלה יש להבין הלא עיקר המסך בין מים למים לפי המוכן ממשוטו לא היה נצרך אלא לאותו יום. שהרי למחר אמר ה': (שם פסוק ט) יקו המים [מתחת השמים אל מקום אחד] וגו' והושפלו המים התחתונים מאד. ואם כן לא היה נצרך מסך מבדיל ביניהם וזה פלא. אבל עוד יותר קשה הא דאיתא בחגיגה (דף ט"ו) דבן זומא הציץ וראה שאין בין מים העליונים למים התחתונים אלא ב' וג' אצבעות שנאמר ורוח אלהים מרחפת על פני המים. ותמוה שהרי רחוקים זה מזה כגובה שמים על הארץ. **אלא כל זה מתבאר על פי מדרש קהלת דרקיע אינו שמים התחתונים שעל הארץ אלא הוא רקיע השני ובו נתלו אחר כך המאורות ונקרא רקיע השמים ולא סתם שמים** והביאו ח"ל מקרא מלא השמים ושמי השמים וכל צבאם. לפי זה מובן פירוש יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים. היינו בין מים שעל התחתונים, למים שעל השמים העליונים, שהוא הרקיע. [ומעין זה איתא במורה ח"ב פ"ל] (דהיינו דאיתא בשמות רבה פ"ג למעלן יהיה רקיע בתוך המים, למטה והבדילה הפרכת לכן בין הקדש ובין קודש הקודשים. הרי שהמשיל הבדל בין שני המימות להבדל שבין קדש לקודש הקודשים וזהו כמו שכתבתי) **מעשה משמעות הבדלה דהאי קרא אינו מסך מבדיל אלא ערך משונה בין מימות אלו. והדבר ברור שגם שניהם אינו בצורת מים הנראים לנו בעולם החתון.** אלא שנודרך המים שהוא משפיע טוב וחסד בצורה אחרת המכונה בזה השם מים. והוא הנהגה משפיע רב טוב וחסד. ועל זה כתיב (תהילים מב, ח) תהום אל תהום קורא. וכתיב (תהילים סה, י) פלג אלהים מלא מים ועוד הרבה מקראות ומדרשים ונקרא אצלנו מים העליונים. ובאמת כל מה שתחת הרקיע השני הוא הנהגה הטבע ממש והמאורות ומזלות מושלים בהם ונקרא תחתונים (הרחב דבר - ועל זה אמרו א"י בסנהדרין פ"ד למה נקרא שמים כישוף שסכחישים פמליא של מעלת וכבר פ' רבינו בחיי שאין בכחם אלא להכחיש הנהגת הטבע שהוא פמליא של מטה אלא לגבי דידן הוא של מעלה ומטה א"י התם דר' חנינא דנפישא זכותי לא פחת מוכח הכישוף באשר הנהגתו לפי מעשיו הוא למעלה מן הטבע ולמעלה מוכח הכישוף ג"כ) **והודיע הכתוב שהבדיל ה' בין הנהגת החסד ומשפיע שהוא מעל לרקיע היינו למעלה מהנהגת המזלות ובין המים אשר מתחת לרקיע שהוא הנהגת המזלות ממש.** ומשום הכי כתיב מעל לרקיע דמשמעו ולא מעל דמעל. כדאיתא בפרק מצות חליצה על לשון המקרא מעל רגלו. וכן פירש מתחת לרקיע שמשמעו סמוך לרקיע ולא הרחק. ובא להבינו שאין הכונה במים העליונים חסד שמגיע ע"פ נס גמור ומוחלט. שאם כן אין צריך הבדלה לחסד שבטבע שמובדל ממילא הוא. וכן אין צריך לומר דמים שתחת לרקיע היינו מים המוחשים ונראים אלינו. דאם כן ודאי אינו בערך מים העליונים. אלא נצרך להבדיל בין הנהגה בהשגחה פרטית ובסתר הטבע ישים. בין הנהגת המזלות על פי הטבע ממש. ועל זה הציץ בן זומא ואמר שאין ביניהם אלא ב' וג' אצבעות ומרומם במקרא הקודם ורוח אלהים היינו השגחתו יתברך מרחפת על פני המים. שהוא סדרי חסד שבטבע. ומשמעותו ויעש אלהים את הרקיע תקן והעמיד על מתכונתו העיקרית (כמו שכתבתי בפרשת האזינו על הפסוק הוא עשך ובכמה מקומות) היינו שתחתית פני הרקיע היה נוטה יותר למים התחתונים שהוא טבעי ממש. ופנים העליון נוטה יותר למים עליונים כמו כל דבר המבדיל בין שני ערכין. וכתיב בלשון בין ובין כמו שכתבתי לעיל ד'. והרקיע הלו הוא מפלאות תמים דעים יתברך שיהא השגחתו יתברך מעורב עם הטבע יחד לכל אחד לפי מעשיו. ועל זה כתיב (תהילים יט, ב) ומעשה ידיו מגיד הרקיע. שהקב"ה עושה תמיד פלא. משגיח לפי המעשים ומכל מקום ממשיל הנהגת הטבע יחד:

^{כ"ז} **שבת קנו.** ונדדים לב. ופרש"י בראשית טו ה'

^{כ"ח} **עיין ירושלמי** (ברכות פ"ט ה"ה) דוד המלך הרגו, דכתיב (תהלים קט, כב) ולבי חלל בקרבי, אברהם אבינו הפכו לטוב, שנאמר (נחמיה ט, ח) ומצאת את לבבו נאמן.

^{כ"ט} **מבדיל בין קדש לקדש** - בירושלמי למה הבדלה בחזון הדעת? כי אם אין דעת הבדלה מניין? דהיינו אע"פ שדעת לשון חיבור והבדלה הפרדה, אבל ענין הדעת הוא שחיבור כראוי קודם לו ניתוק מכל המפריע לחיבור הזה, לכן יש בדעת חסדים וגבורות כידוע כי החיבור שע"י החסדים צריך את הגבורות לסלק את הערלה והמניעות שעל החיבור והברית. וזהו לשון חז"ל לברות ברית, שהוא תרתי דסתרי דהיה לו לומר לחבר ברית, אבל כנ"ל שכדי להתקשר בברית צריך לברות כל איזה חיבור לדבר אחר מהבעל ברית. וזהו שהברית הוא רקיע המבדיל דייקא, שהוא ברית וקשר והוא מבדיל בין מיין למיין. ואליעזר פשיטא שצריך להבדיל בין טמא לטהור וכשר לפסול אסור ומותר, אמנם גם אברהם אע"פ שמבדיל בין קדש לקדש אבל גם בזה יש מדרגות בקדושה וכל אחת היא טמאה אצל זו שלמעלה ממנה כדמצינו במשנה חגיגה ב' ז' בגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש, ובגדי קדש מדרס לחטאת.

^ל **שמות רבה** לג ד' - למעלן (בראשית א ו) "יהי רקיע בתוך המים (ויהי מבדיל בין מים למים), למטן (שמות כו לג) "והבדילה הפרוכת לכם (בין הקדש ובין קדש הקדשים)". (הובא בהעמק דבר לקמן)

^{ל"א} **כך נראה** אע"פ שיש מדרגה גבוהה יותר שהיא מדרגת משה רבנו שידע גם במצוות להבדיל כגון מצוות עונה לפי מדרגתו ועוד יותר שידע להוסיף יום אחד מדעתו הפך הצווי ה' ידע רצונו האמיתי. כמבואר בסוף תורה קץ.

^{ל"ב} **קהלת פרק ו' (טו) אי לך ארץ שְׂמֵלְכָךְ נָעַר וְשָׂרִיף בְּבֶקֶר יֹאכְלוּ: (ז) אֲשֶׁרֶיךָ אַרְץ שְׂמֵלְכָךְ בֶּן חוֹרִין וְשָׂרִיף בְּעֵת יֹאכְלוּ בְּגִבּוֹרָה וְלֹא בְשָׂתִי:**

רש"י (ז) בגבורה ולא בשתי - שעוסקין בגבורת החכמה והבינה ולא בשתיית יין: (עפ"י שבת י.)

אשרי הארץ שהמלך שלה אינו עבד לתאוותו אלא הוא בן חורין ללכת אחר דעת התורה. והוא דהיינו מי שזכה לברית עילאה ועי"ז חסד עצום מתגלה בפומא דאמה, דהיינו כסופים עצומים להקב"ה, בבחי' חולת אהבה אני (כפי שיתבאר לקמן) הוא **עבד תולדין**, הבל דיבורו בחי' נפשי יצאה בדברו מהלך בארץ ונכנס ברשע ומחזירו בתשובה ובגר ונעשה גר צדק/ל¹⁵ **בבחינות (בראשית יב)**/ל¹⁶ ויקח אברהם את שרה אשתו וכו' **ואת הנפש אשר עשו בחרן** עפ"י המדרש/ל¹⁷ שלקח עמו לארץ ישראל את כל הגרים שגיירו בחרן (לא גרי צדק ממש אלא שלמדום להניח עי"ז ולהאמין בקל אחד ובחדוש העולם, ולעבוד את הקב"ה). ולפי רבנו נראה כיון שזכו אברהם ושרה בעצמם לברית עילאה וכסופים גדולים להקב"ה, היו דבריהם מתקבלים על לב הגויים (בבחי' היוצא מהלב נכנס אל הלב (ספר הישר שער יג אות קעג)). ולפי המבואר לקמן אות ח/ל¹⁸ עה"פ יש הבל אשר נעשה בארץ. נראה לפרש כאן שאברהם אבינו ע"י שזכה לברית עילאה וממילא גם החסד דהיינו הכסופים להקב"ה שמתגלה עי"ז הם עצומים, שע"י הדבורי האמונה שדיבר נעשה נפשות שהתגלגלו ונכנסו בגויים ועוררו אותם לתשובה. ועפ"י הסוד עשו נפשות לגרים כי א"א לגוי להתגייר אלא ע"י ניצוץ קדושה שהיא נפש הגר/ל¹⁹ שמושך אותו מטומאת הגוי/ל²⁰ (וזהו לשון חז"ל גר שהתגייר ולא גוי שהתגייר) וצדיקים גדולים בעבודתם עושים זיווגי הנשמות/ל²¹ ועי"ז נפשות לגרים/ל²², וזה דייקא מכח החסד לאברהם (שער הגלגולים לד) שמתגלה בפומא דאמה דהיינו כסופים עצומים

¹⁵ **עיין תורה יז** כעין זה שהצדיק מדבר דיבור ישראלי שהולך ונכתב אצלם ומחזירם בתשובה, ונעשים גרים ועי"ז האכילה בקדושה. וכעין זה כאן לקמן שמישהו אבעל נפש כאברהם אכילתו בבחי' לחם הפנים.

¹⁶ **בראשית פרק יב** (ד) וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כְּאִשְׁרֵי דְבַר אֱלֹהֵי יְדֹד וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ לוֹט וְאַבְרָם בֶּן חֲמִשׁ שָׁנִים וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מִחָרָן: (ה) וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת שָׂרִי אֵשְׁתּוֹ וְאֵת לוֹט בֶּן אָחִיו וְאֵת כָּל רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ וְאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחָרָן וַיֵּצְאוּ לְלֶכֶת אֶרְצָה כְּנָעַן:

רש"י (ה) אשר עשו בחרן – שהכניסין תחת כנפי השכינה אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת הנשים ומעלה עליהם הכתוב כאלו עשאו (לכך כתיב אשר עשו) ופשוטו של מקרא עבדים ושפחות שקנו להם כמו (שם לא) עשה את כל הכבוד הזה (לשון קנין) (במדבר כד) וישראל עושה חיל לשון קונה וכונס:

תפארת יהונתן (איבשיץ) – ואת הנפש אשר עשו בחרן. כי בכנען לא רצו לקבל גרים להיותם בכלל ארור ולכך אף בו' עממים לא קבלו לולי גבעונים שבאו בערמי' ולכך לא גיירו רק בחרן:

¹⁷ **בראשית רבה** – פרשה לט פסקה יד – ואת הנפש אשר עשו בחרן אמר רבי אלעזר בן זימרא אם מתכנסין כל באי העולם לברוא אפילו יתוש אחד אינו יכולין לזרוק בו נשמה ואת אמר ואת הנפש אשר עשו אלו הגרים שגיירו ואם כן שגיירו למה אמר עשו אלא ללמדך שכל מי שהוא מקרב את העובד כוכבים ומגיירו כאלו בראו ויאמר אשר עשה למה נאמר אשר עשו אמר רב הונא אברהם היה מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים:

¹⁸ **עי"ש היטב** נראה עומק הכוונה שע"י דבורי השתוקקות וכיסופים להש"י נעשה נפשות גרים ועיין תורה יד ותורה יז שהגר צריך נפש שתכנס בו ותמשוך את הניצוץ הקדוש שבו מהטומאה ואחר שמתגייר מקבל נפש הגר שעורת לו להשאר ביהדותו אבל כידוע עיקר הקושי הוא לצאת מהפך אל הפך וזה נעשה ע"י הנפש אשר עשו בחרן דהיינו צדיק שהוא במדרגת ברית עילאה שחסד מתגלה בו ויוצא בכח עצום בכסופים להש"י ונעשה הבל של כח אהבה עצום היוצא בדיבור בבחי' נפשי יצאה בדברו ונדבק לניצוץ גרים ומושך אותם מטומאתם אל הצדיק ולקדושת ישראל

¹⁹ **גר הוא בחי'** נדיב לב כמ"ש נדיבי עמים נאספו כי לצאת מגוי לישראל צריך כח אהבה עצום כח נדיבות של אברהם אבינו כמבואר בתורה קמב שאת הכח הזה מקבלים כולם ממנו. וכתוב בספרים שמעתי מהרי"ח (ג) שדייקא ע"י שהיחוד של אברהם ושרה היה כולו רוחניות כמעט כולו רק אהבה ורצון עי"ז הולידו נפשות של אהבה ורצון לגרים. (מסתמא כוונתו למבואר בתורה יד ובספר הגלגולים שזיווגי הצדיקים מולידים נפש הגר אבל כאן בפשטות הכוונה לדבורי הצדיקים וצ"ע)

²⁰ **בתורה יז** משמע שיש בו כבר ניצוץ ובתורה יד משמע ע"י צדיקים נכנס בו ניצוץ וכנראה שהניצוץ שעושים הצדיקים מושך את הניצוץ הנמצא בו ואח"כ מקבל נפש ישראל ויש לעיין בזה האם גם בגרים של אברהם שרק האמינו באמונה אחרת ולא נעשו ישראלים שהרי עדיין לא נצטווה על המילה. האם גם בהם צריך שיהיה בהם ניצוץ קדוש. ונראה לי שאת הניצוץ של צדיקים צריך שיהיה להם כי אע"פ שלא נעשו ישראלים עם כל המעלות אבל כבר יצאו מקליפת הרע של הגויים.

²¹ **ספר עץ חיים** – שער לד פ"א מ"ב – והד' הוא מ"ש ב' תרומה בריה דרב ספרא ע"פ אור זרוע לצדיק שהנה נשמות הצדיקים הם עצמם מזדווגים עם המלכות והם העושין נשמות כמ"ש ואת הנפש אשר עשו בחרן. והנה רוב הזווגים הנעשין בזמן הגלות הם באופן זה. **ועיין בזה גם בע"ח** שער לט פרק יא אות כ'. ועיין בית לחם יהודה שמבאר עפ"י שער הגלגולים הקדמה יח. עיין בזה בסוף ביאור התורה בהוספות לאות ה'

ועיין שער הגלגולים – הקדמה לד – כי האיש ההוא שהיה בתחלתו גוי, כאשר בא להתגייר, נכנס בו נפש אחת, מתולדות הנפשות של הצדיקים בהיותם בג"ע הארץ, כנוצר בפרשת שלח לך. ואחר אשר נתגייר, זוכה ונכנסה בו נפש אחרת קדושה ממש, כשאר נפשות בני ישראל. ואז נקרא גר צדק, כי יש לו ממש נפש קדושה מן המלכות, הנקראת צדק כנודע

²² **שער הגלגולים** – הקדמה לד – והנה שמאי הזקן, חטא ע"י קפדנותו, שבאו לידו כמה גרים ולא קבלם להתגייר, כמ"ש ז"ל ולכן נתגלגל אח"כ בשמעון בן עזאי, שלא נשא אשה, והיה בורא נפשות גרים, ע"י עסקו בתורה, כמו שהיה אברהם איש החסד עושה, כנוצר בפרשת לך, בפסוק ואת הנפש אשר עשו בחרן. וכמו שנודע, כי כל אתערו דנפשין דגיורין, הם מצד החסד שהוא אברהם בעוד שהיה פרוש מן האשה, שהיה עקרה. וכן במרע"ה, שהיה בורא נפשות לגרים, כשפירש מן האשה, לפי שהיה בסוד החסד דהבל. והנה עי"כ נתמתקה גבורת שמאי ונהפכה לחסד. ולכן נרמו בו ב' אותיות ש"מ מן שמאי, ושלשה אותיות עי"ן, לרמוז כי שמעון בן עזאי, תקן עון שמאי, שהיה דוחה את הגרים: ואמנם ר' עקיבא, היה משרש קין כמבואר אצלנו, והוא מצד עיטרא דגבורה כנודע,

להקב"ה ע"י הברית עילאה שכולו דביקות בו ית'. **כי החירות תלויה בברית, בבחינות (זכריה ט"ו/מ"א) בדם ברייתך שלחתי אסיריך מבור** פשט הפסוק מדבר כשיבוא משיח בב"א אזי בזכות שמירת הברית ששמרו ישראל המשיח יגאל אותם מהגלות. ולפי רבנו נראה הכוונה שזוכה לקשר הברית עם הקב"ה אזי הוא בן חורין מהתאוות כי כל התאוות הן מאיזה הרגשת חסרון שיש לאדם ומנסה למלא חסרונו בתאוות (וממלא חסרון בעוד חסרון) אבל כשהוא בברית אזי מתמלא חסרונו מרוחניות הקשר עם הקב"ה, ונעשה בן חורין מהתאוות/מ"ב. ומכח זה גם הי' הלו' כח להוציא גרים מבור העכו"ם בבחי' הנפש אשר עשו בחרן, להוציאם מחרון העכו"ם לאמונה. :

ואליעזר עבד אברהם שהיה ראש ישיבה וצדיק גדול [מ"ג/מ"ד], **הוא ברית תתאה/מ"ו**, ולקמן יתבאר שהוא בחי' למדן בתורה שבע"פ המברר בין טוב ורע, ששם הניסיון הגדול תמיד לטעות שלמדן בלא צדיק הוא טוב, וזה בחי' שהוא מרכבה למלאך מטט', שע"י שעשהו הקב"ה גדול על כל השרים וקראו בשמו נעשה כמו כנף והסתרה על ה' עד שאפשר לטעות בו שהוא ה' מ"ו **בבחינות** הנאמר על מלאך מטט' (שמות כג/ו) **כי שמי בקרבו, שמו כשם רבו** [מ"ח/מ"ט] כי מטט' בגימטריא שד"י כמובא, היינו

והמתיק את הגבורה, והפכה לחסד, והיה בורא נפשות לגרים, באותם כ"ד שנים שפירש מאשתו בת כלבא שבוע, והלך ללמוד תורה, והביא עמו כ"ד אלף תלמידים כנודע.

^{מ"א} **זכריה פרק ט ט** (ט) גילי מאד בת ציון הריעי בת ירושלים הנה מלפך יבוא לך צדיק ונושע הוא עני ורכב על חמור ועל עיר בן אֶתְנוֹת: (י) והכרתי רכב מאפרים וטוס מירושלם ונכרתה קשת מלחמה ודבר שלום לגוים ומשלו מים עד ים ומנהר עד אפסי ארץ: (יא) גם את בדם ברייתך שלחתי אסיריך מבור אין מים בו:

רש"י (יא) גם את – תושעי עמו כמו שהוא צדיק ונושע כי בדם ברייתך הרי נבאתי לכם לעתיד וגם עתה מגלות בבל שאתם עכשיו בתוכה. בדם ברייתך – בזכות דם הברית שנורק עליכם בסני הנה דם הברית אשר כרת. שלחתי אסיריך – מן הגלות:

מצודות דוד (יא) גם את – ר"ל כמו המשיח אשר בעבור צדקתו יהיה נושע ומוצלח במלחמותיו כן גם אתה ישראל בכלל בעבור זכות דם ברייתך היא מצות מילה שהחוקת בה בהיותך בגולה בזכות זה אשלח אסיריך עבור אשר אין בו מים ר"ל אוציאך מעומק הגלו' והמשיל הגלות בכל לבור שאין בו מים לפי שבבור כזה מצויים נחשים ועקרבי' המזיקים וכן היו בגולה בין הבבלים המרעים להם:

^{מ"ב} **גם במדרגת אליעזר** דהיינו למדן אפשר ע"י שעוסק בתורה למלא חסרונו ברוחניות, אבל כיון שהוא ברית תתאה היא מלחמה כל הזמן ואנו בן חורין גמור כמו אברהם.

^{מ"ג} בראשית רבה נס ח'

^{מ"ד} **בראשית רבה** פרשה נט פסקה ח – ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו שהיה זיו איקונין שלו דומה לו המושל בכל אשר לו שהיה שליט ביצרו כמותו.

במעני מלך בשם רבי לוי יצחק זצ"ל שאליעזר נקרא נקרא "המושל" כמותו רק כל זמן שזכר שהכל מכח רבו אבל כשנדמה לו שבכח עצמו אזי הוא נער בחי' אוי לך ארץ שמלכך נער.

^{מ"ה} **ספר מבוא לחכמת הקבלה** – ח"א שער ז' פ"ג – וידוע שמטט' נקרא רקיע המפריש בבחי' תורה שבע"פ בין איסור והיתר וכו' כמו שכתוב יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל וכו'. **אבל לעילא מיניה, באצילות, יש רקיע אחר, דא צדיק יסוד דאפריש בין מין דוכרין דט' ספירות עליונות ובין מין נוקבין דספירות מלכות.** וכתיב ויקרא אלקים לרקיע שמים, ת"ת דאיהו בין ימינא לשמאלא. והחלוק הוא כי באצילות מייחד ימין ושמאל ועושה שלום במרומיו כי ה' הוא האלקים, והוא מחבר ב' ההין, לאה ורחל, מה שאין כן מטט' מפריש ומבדיל בין מים דקדושה לקל' כי ממראה מתניו ולמטה רע, סוד עץ הדעת טו"ר.

^{מ"ו} **עין תורה יא** אות ה' ואת ו' – וזה בחינת שדי של שבת, שאמר לעולמו די (בראשית רבה מו, חגיגה יב), שצמצם את עצמו מקל המלאכות, וזה בחינת יחודא עלאה. ויש בחינת שדי של חל, שגם בחל יש צמצומים ממלאכה לחברתה, וזה בחינת מטט', ששלטנותה ששת ימי החל, בחינת ששה סדרי משנה (פמובא בזהר הקדוש (ז) ובכתבי האריז"ל), ששמו כשם רבו, פמו שכתוב (שמות כ"ג): **"כי שמי בקרבו"** (פמובא בפירש"י שם); וזה בחינת יחודא תתאה, הינו שהקדוש ברוך הוא מלביש את עצמו במטט' בששת ימי החל ומנהיג העולם על ידו:

[אות ו] וזה בחינת הלכה וקבלה. קבלה היא בחינת (תהלים כ"ט): "השתחויו לה' בהדרת קדש" ראשי תבות קבלה; והלכה היא בחינת (שם ק): "הריעו לה' כל הארץ" ראשי תבות הלכה, פמובא בפגנות. "השתחויו לה' בהדרת קדש" זה בחינת יחודא עלאה, הינו וויג של שבת, וזה בחינת ברית עלאה, ששם עקר ההשתחויה, בבחינת (בראשית מ"ב): "ויבאו אחי יוסף וישתחוו לו", והוא בחינת הדרת קדש, בבחינת (דברים ל"ג): "בכור שורו הדר לו". "הריעו לה' כל הארץ" זה בחינת יחודא תתאה, הינו וויג של חל, שהוא בבחינת מטט', ששלטנותה ששת ימי החל, ששה סדרי משנה. וזה: "הריעו" (לשון תרועה וזמרה), בבחינת (ישעיהו כ"ד): "מכנף הארץ זמרת שמענו", פי מטט' הוא בבחינת כנף, לשון "ולא יכנף עוד מוריך" (שם ל), פי בו מתלבש הקדוש ברוך הוא בששת ימי החל פידוע:

^{מ"ז} שמות פרק כג (כ) הנה אנכי שלח מלאך לפניך לשמרך בדרך וללביאך אל המקום אשר הכנתי: (כא) השמר מפניו ושמע בקלו אל תמר בו פי לא ישא לפשעכם פי שמי בקרבו: (כב) פי אם שמוע תשמע בקלו ועשית כל אשר אדבר ואיבית את איביתך וצרת את צרתך: (כג) פי ילך מלאכי לפניך ויביאך אל האמרי והחתי והפריז והכנעני החזי והיבויטי והכחדתי:

רש"י (כ) הנה אנכי שלח מלאך – כאן נתבשרו שעתידין לחטוא ושכינה אומרת להם (שמות לג) כי לא אעלה בקרבך:

(כא) אל תמר בו – לשון המראה כמו (יהושע א') אשר ימרה את פיך: כי לא ישא לפשעכם – אינו מלומד בכך שהוא מן הכת שאין חוטאין ועוד שהוא שליח ואינו עושה אלא שליחותו: כי שמי בקרבו – מחובר לראש המקרא השמר מפניו כי שמי משותף בו ורבותינו אמרו זה מטטרון ששמו כשם רבו. מטטרון בגי' שדי:

חזקוני – כי שמי בקרבו – ראשי הוא לומר אני ה' הוא מטטרון ששמו כשם רבו ה' אך נקרא ה' הקטן. וכן יסד הפייט בפזמון אל נא שאומרים בארץ אשכנו בראש השנה.

שהשגת אמיתותו יתברך מצד זה השם, משיג המלאך, עד שנכלל בו יתברך בבחינת זה השם, ונקרא על שמו (לקי"ה ריבית ה), וזה ברית תאחה בחי' מט"ט 'שהוא חנוך', וי' שנהפך למלאך מט"ט [יא]/ב) פירוש שחנוך בן ירד

מט * סנהדרין לת: (מובא ברש"י שם)

מט **סנהדרין לח:** – אמר ההוא מינא לרב אידיה כתיב ואל משה אמר עלה אל ה' עלה אלי מיבעי ליה אמר ליה זהו מטטרון ששמו כשם רבו דכתיב כי שמי בקרבו אי הכי ניפלחו ליה כתיב אל תמר בו אל תמירני בו אם כן לא ישא לפשעכם למה לי אמר ליה הימנותא בידן דאפילו בפרוונקא נמי לא קבילניה דכתיב ויאמר אליו אם אין פניך הולכים וגו'.

פרש"י – זהו מטטרון – הוא אמר עלה אל ה': ששמו כשם רבו – ה', לפיכך לא הוכיר שמו, וכתב סתם: אם כן לא ישא לפשעכם – לא יכול לסלוח לפשעכם, ומה יתרון בו אמר ליה הימנותא בידן שאין בו כח לשאת פשעינו, ואנו נמי מאטנוהו, ומיאנו לקבלו אפילו לפרוונקא שליח מוציא ומביא:

לק"ה ריבית ה' לב – (לב) וזהו, ו'ארא אל אברהם באל שדי', שהוא שם קדוש ונורא, אבל זה השם נקראים בו גם המלאכים, כמו שנאמר, "הנני שולח לפניך מלאך וכו'. השמר מפניו אל תמר בו כי שמי בקרבו". ודרשו רז"ל, אל תמירני בו. כי שמי בקרבו, זה מט"ט (מטטרון) ששמו כשם רבו, כי מט"ט בגימטריא שדי" כמובא. הינו שהשגת אמתתו יתברך מצד זה השם משיג המלאך עד שהמלאך נכלל בו יתברך בבחינת זה השם. ונקרא על שמו, אבל שם צריכין לזהר מטעות שלא לטעות שהשגה זאת הוא עצמות אמתתו יתברך, כי על זה נאמר, "השמר מפניו אל תמירני בו". ועל כן לא בחר משה בבחינה זאת. ואמר, "אם אין פניך הולכים וכו'". כי משה כל השגתו היה גבה מאד, כי השיג מבחינת שם העצם שהוא שם הויה ברוך הוא, אבל גם הצדיקים הגדולים שהשגתם רק בבחינת שם זה שהוא שם שדי, הם יודעים ונוהגים מטעות ואינם טועים, חס ושלום, שזה תכלית ההשגה. רק יודעים שאי אפשר להשיג אמתתו יתברך. וכן אי אפשר להשיג דרכי הנהגתו את העולם שהוא על ידי מדותיו יתברך, שהם שמוותיו פדיוע. כי גבהו דרכיו מדרכינו, כי השגת עצם האמת נעלם ונשגב מאד. וזה שאמר השם יתברך למשה על שאמר 'למה הרעתה', הלא לאברהם וכל האבות לא נתגליתי כי אם בבחינת שם שדי ששם יש אהיה להשגת המלאך כנ"ל, אבל ישמיהו, ששם אין שום תפיסה להמלאכים, לא נודעתיה להם.

בראשית פרק ה' (יח) ויחי ירד שתים וישיש שנה ומאת שנה ויולד את חנוך: (יט) ויחי ירד אחרי הולידו את חנוך שמנה מאות שנה ויולד בניו ובנות: (כ) ויהיו כל ימי ירד שתים וישיש שנה ותשע מאות שנה וימת: (כא) ויחי חנוך חמש וישיש שנה ויולד את מתושלח: (כב) ויתהלך חנוך את האלהים אחרי הולידו את מתושלח שלש מאות שנה ויולד בניו ובנות: (כג) ויהי כל ימי חנוך חמש וישיש שנה ושלוש מאות שנה: (כד) ויתהלך חנוך את האלהים ואיננו כי לקח אתו אלהים.

רש"י (כד) ויתהלך חנוך – (ב"ר) צדיק היה וקל (ס"א וקבל) בדעתו לשוב להרשיע לפיכך מיהר הקב"ה וסילקו והמיתו קודם זמנו וזהו ששינה הכתוב במיתתו לכתוב ואיננו בעולם למלאות שנותיו: כי לקח אותו – לפני זמנו כמו (יחזקאל כד) הנני לוקח ממך את מחמד עיניך:

רבנו בחיי – (כד) ויתהלך חנוך את האלהים. מעלת מדת התהלכות לא יזכר רק בצדיקים כגון חנוך נח ואברהם, הוא שהזכיר כאן בחנוך ויתהלך חנוך, וכתיב בנח (בראשית ו, ט) את האלהים התהלך נח, וכתיב באברהם (שם יז, א) התהלך לפני. **ובולן השיגו מהלך השמש וכוחותיו הגדולים המורים על שלטנות ארון הכל ורוממותו יתברך כמו שאני עתיד לכתוב בעזר ה' בפסוק את האלהים התהלך נח.** והנה חנוך דבק באור עליון שממנו נבראו ונמשכו המאורות ביום רביעי, והוא נזכר בבראשית חמש פעמים והתנוצץ לשבעה אורים, וכן חמשה חומשי תורה הם נחלקים לשבעה, וכנגד שבעה אורים אלו היתה המנורה שבעה קנים והיתה מקשה רמו לאחדות, ושבעה אורים אלו הם הנקראים צרור החיים, והצדיק הזה דבק בהם כי מצא חן בעיני ה' וראוי היה לכך כי היה שביעי לדורות והיה כנגד יום השביעי שהוא יום החיים שכולו שבת ומנוחה לפיכך זכה לחיי עד: **והנה חצי השם** הזה נקשר עם חצי השם של מטטרון, כי מעורו השתדל לדעת אותו ולהשיג ענינו עד שהשיגו ודבק בו, ולפי שדבק בו כשתנה גופו ושמו כי נהפך שרו לפיכך של, ונקרא שמו מטטרון בשמו. כי הדבק בדבר נקרא על שם הדבר שהוא דבק בו, לפי שנעשה כאלו הוא והוא אחד. ומה שאמר ואיננו, הוא מלשון חז"ל אמר לו אין, שהוא הודאת הדבר וקיומו. וכן בתרגום מדוקדק ואיתוהי אריה לא אמית יתיה, והלקיחה הזאת לתגמול גדולה ומעלה שאין כמוה. ומכאן רמו לגן ערן ולהשארות הנפש ושהיא קיימת נצחית. גם זה ראייה גדולה שאולולי לא חטא אדם היה קיים נצחי לעולם בגוף ובנפש. וכן מצינו לשון לקיחה גם כן באלהיה, הוא שכתוב (מלכים ב, ב, י) אם תראה אותי לקח מאתך:

⁸² פריקי היכולות רבתי פרק לא אות ג, שער הגלגולים הקדמה לא לג, שער הפסוקים להאירי"ל בראשית דרוש ב, ובהעלותך (ע"פ ויען יחושע) שתנוך מטט בח' משה, וכן איתא בבית האוצר להרב יוסף אנגל א' לג דף מה. ספר הלוקטים בראשית פ"ג. ובלקוטי תורה סוף פ' בראשית ו"ה ויתהלך חנוך רבו של משה. וזהו בראשית קבו: מדרש נעלם אליעזר בחי מט"ט.

⁸³ **פריקי היכולות** פרק לא אות ג – אמר ר' עקיבא שמעתי קול יוצא מתחת כסא הכבוד אומר ומה היה אומר לקחתיו אחותיו פקדתיו זה חנוך בן ירד ששמו מטטרון ונטלתי אותו מבני אדם ועשיתי לו כסא כנגד כסאי וכמה שיעור של אותו כסא אלפי רבבות פרסאות של אש ומסרתי שבעים מלאכים כנגד שבעים אומות ופקדתי בידו כל פמליא של מעלה וכל פמליא של מטה וסדרתי לו כל סדרי בראשית ושמתי שמו אדני" הקטן ששמו בגימטריא שבעים ואחד ונתתי לו חכמה ובינה יותר מכל המלאכים ועשיתי לו גדולה יותר מכל מלאכי השרת:

שער הגלגולים הק' לא – וחלק הנשמה של אצילות (האדם הראשון), לקחה חנוך בן ירד, ולכן היה מלאך בשמים, הנקרא מטטרון" כנודע. ולכן לא מת כבני אדם גם הוא. ודע, כי בחי' זו הנשמה דאצילות, היא הנקראת שרו של עולם, להיותה נמשכת מעולם האצילות, והיא שולטת על העולמות כלם. ובה יתורץ הקושיא הנודעת בענין חנוך ומטטרון, דאם שניהם אחד, א"כ בעולם היצירה, הנקראת עולם דמטטרון, מי היה אז שר העולם, בהיות חנוך עדיין למטה בארץ בעה"ז. אבל הענין יובן, במ"ש בזה ריש פרשת נח, בתוספתא על פסוק נח נח, כי כל צדיק יש לו תרין רוחין, חד בארעא לתתא, וחד בשמיא לעילא וכו', והבן זה. וז"ס הנה בשמים עדי, וזה חנוך, שהוא בגימטריא עדי". וסהדי במרומים, זה אליהו ז"ל, כי שניהם מלאכים בשמים כנוכר. וז"ס עדות ביהוסף שמו, והענין הוא, כי יוסף הצדיק, זכה לנשמה זו של חנוך, הנקרא עדי כנוכר, ולכן ויהי יוסף יפה תואר, כי זכה ליפיו של אדה"ר, הנמשכת לו מפאת אותה הנשמה עילאה דאצילות. ואמנם לא זכה אליה יוסף, עד אותה הלילה שהיתה מקץ שנתים ימים, שנגזרה עליו גזירה לצאת אז מן הסוהר, וביום ההוא עלה לגדולה, וזש"ה בצאתו על ארץ מצרים:

ספר הליקוטים בראשית פ"ג ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם: כבר ידעת מ"ש חז"ל בתורתו של ר' מאיר מצאו כתוב כתנות אור. וסוד הענין הוא, כי אדה"ר קודם שחטא היה לו ויהרא עילאה, שהיה מלוכש מלוכש רוחני שהוא אור, בסוד

נתעלה למעלה להיות מלאך מט"ט הנקרא נער שהוא עומד ומשמש במרום, על פי דרכו לפי שהוא היה השלם בדורו ונתדבקה נפשו בשר הפנים להיות כמוהו לכן נעשה מלאך מט"ט (מתוך מדבש) והוא ממונה על כל המלאכים, ונקרא שר העולם¹¹. והוא בחי' אליעזר בחינות לשון הכתוב על אברהם אבינו כשיצא להלחם בארבעת המלכים (בראשית יד)¹² וירק את חניכיו¹³ ופרש"י שלקח עמו למלחמה את אליעזר שחינכו למצוות, בחינות (משלי כב)¹⁴ חנוך לנער¹⁵ פשט הפסוק היא עצה בחינוך הנערים,

הזיהרא עילאה שהיתה לו, כמו שידעת מדרוש שורשי הנשמות, וכיון שחטא, אותה הזיהרא נסתלקה ממנו, כנודע מס"ה פ' בראשית דף ל"ז ריש ע"ב, וז"ל, ותפקחנה עיני שניהם וגו', וידעו כי ערומים הם, דאבדו זיהרא עילאה דהוה חפי עליהו, ואסתלק מנייהו, ואשתארו ערומים מיניה. ואתה זיהרא היתה יושבת בין החומות של ג"ע שלש מאות שנה, ואח"כ ניתנה לחנוך, כמו שידעת מדרוש שרשי הנשמות, וע"ש. ואחר שחטא אדה"ר, נהפכו הכותונות מאור לעור, והפנימיות שבהם שהוא האור לקחו חנוך ואלוהו ז"ל, כנוד' מדרוש שרשי הנשמות וע"ש. והחיצוניות שהוא העור, לקחו נמרוד והדומים לו, כמ"ש חז"ל על עשו שהרג לנמרוד ולקח הבגדים ממנו, והיה צד בהם החיות והעופות. וכשלבשם יעקוב אע"ה. ונכנס בהם אצל אביו, חורה אותה זיהרא בהם. וז"ש (בראשית כ"ז) וירח את ריח בגדיו ויברכהו, ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'.

ליקוטי תורה להאריז"ל סוף פ' בראשית – ויתהלך חנוך – דע כי כשמת חנוך היה יותר גבוה ממדרגת משה, כי הוא רבו של משה, והוא מלאך זגזא"ל, וגם כי הוא השיג חיה, ומשה נשמה, אך משיח ישיג יחידה, וראוי היה משה שיזכה למלאך, אך שגרם החטא בעבור ערבונות ערב רב שהיה רוצה לתקנם ולא תקנם. וחנוך לא היה רוצה לתקן דורו, כי קודם מתן תורה לא היו ערבים זה בזה. אך אליהו לא רצה בערבות, והיה מקנא ורוצה להורגם ונסתלק מערבות ונכנס תחתיו אלישע:

¹¹ **ביאורי אגדות** (אפיקי ים – לרבי יצחק חבר) – בכמות דף טז ע"ב – אר"ש בר נחמני אר"י פסוק זה שר העולם אמרו נער הייתי גם זקנתי וכו' מאן אמרי' וכו' ידוע ששר העולם הוא מטטרו"ן ונק' כן שהוא יסוד המחבר ב' צבאות צבא מעלה וצבא מטה מה"ש וישראל שהם נור"ה הם בסוד שמים וארץ, וכן גופו מן הארץ ונסתלק לשמים, והוא בדרגה דצדיק יסוד המחבר שמים וארץ שם שד"י, ולכן נקרא ש"ר העולם הוא בסוד מילוי של שד"י והוא סוד ש"ר כי הוא צבאות תצ"ט ופלא מכתא ומכאן. ומטטרו"ן יש לו ב' מדרגות א' כשהוא ביצירה או הוא במדרגת נער שהוא ו"ק שו"ק מקנן ביצירה ושם הוא שית סטרי"ן כשר פסול וכו' כמ"ש בתיקונים ובווהר בכ"מ, והוא תינו"ק יונק משד"י אמ"י (ברכות ג ע"א) שהוא במדרגת יניקה שיונק מיסוד דבריאה ששם מקנא אמא והוא יסוד שבה שם שד"י, וכשעולה לבריאה אז הוא בסוד זקן עבדו זקן ביתו, ולכן נק' שר העולם שכולל כל הג' עלמין ב"ע, שרגליו בעשי' וראשו שבריאה וגופו ביצירה, וצדיק יסוד עילאה הוא מתלבש בו שע"ז נאמר (שמות כג כא) כי שמי בקרבנו והוא ברית הקשת מראה דמות כבוד ה' כמ"ש למעלה בפ' אין דורשין.

¹² **בראשית פרק יד** וישמע אברהם כי נשבה אחיו וירק את חניכיו וילידי ביתו שמנה עשר ושלוש מאות וירדף עד דן:

פרש"י (יד) וירק – כתרגומו וזריו וכן (ויקרא כו) והריקותי אחריכם חרב אזדיין בחרבי עליכם וכן (שמות טו) אריק חרבי וכן (תהלים לה) והרק חנית וסגור: **חניכיו** – חניכו כתיב (ס"א קרי) זה אליעזר שחנכו למצות והוא לשון התחלת כניסת האדם או כלי לאומנות שהוא עתיד לעמוד בה וכן (משלי כב) חנוך לנער (במדבר ז) חנכת המזבח (תהלים ל) חנכת הבית ובלע"ז קורין לו אינטי"ר (אונטערריכטען) וברש"י כ"י אישטרייני"ר (צום ערשטען מאהל ברויכען): שמונה עשר וגו' – (נדרים לב) רבותינו אמרו אליעזר לבדו היה והוא מנין גימ' של שמו: עד דן – שם תשש כחו שראש שעתידין בניו להעמיד שם עגל (סנהדרין לו):

¹³ עיי' פרש"י ורבינו בחי' שם ועיי' נדרים לב.

¹⁴ **רבנו בחי** – ובמדרש (בראשית רבה מג, ב) שמונה עשרה ושלוש מאות זה אליעזר שעולה בגימטריא שלש מאות שמונה עשרה. ויש לשאול כי לפי המדרש הזה שמונה עשר ושלוש מאות אינו כפשוטו אלא חידה על אליעזר לבדו, ואין לנו להוציא המקרא מידי פשוטו, שהרי הכתוב מעיד על ילידי ביתו שהם שלש מאות שמונה עשרה: **אבל הענין** היה כי כל המספר הזה היו ילידי ביתו של אברהם אוכלי שולחנו, ואחר שנודרו לצאת למלחמה מיעט אותן וריקנן, לפי שהזכות הוא המנצח לא ריבוי עם, ולכך צוה שיחזרו כל החוטאים כדן תורה ביוצאי מלחמה שאמר הכתוב (דברים כ, ח) מי האיש הירא וגו', וזהו לשון וירק שכולל לשון זיין ולשון מיעוט מלשון רק, וכיון שנתמעטו מצא אברהם את עצמו עם אליעזר לבדו. ואף על פי שכתוב חניכיו ביו"ד יש בכלל מאתיים מנה ויש בכלל חניכיו חניכו, ולומר כי כל חניכיו עמדו עם חניכו, הוא אליעזר לבדו:

¹⁵ **משלי פרק כב** (ו) חנוך לנער על פי דר"ב גם פי זקן לא יסור ממנה:

מצודות דוד (ו) חנוך – התחל והרגל את הנער בשנים להוליו בעבודת ה' לפי דרך חכמתו אם מעט ואם הרבה וכשיהיה מורגל בעבודת ה' אז גם כי יזקין לא יסור ממנה כי יתן לב להשכיל כשרון המעשה ההיא:

¹⁶ * זהר בראשית לו: [ועיי' ספר הליקוטים להאריז"ל משלי כב: חנוך לנער]

¹⁷ **זהר בראשית דף לו:** – **וכן תנינן, ספר הוה ליה לחנוך, ודא ספר מאתר דספרא דתולדות אדם הוה** וזה הספר שנתשלש מהמקום שבו היה מורש הספר של אדם הראשון הנקרא תולדות אדם, ודא הוא ודא דחכמתא והוה מקום יסוד העליון שבו גנוזים סודות החכמה העליונה, וראיה לזה דהא מארעא אתגטיל שהרי נסתלק מהארץ ועלה לשמי מרום, דהא הוא דכתיב ואיננו פי לקח אותו אלהים והיינו לפי שנתדבק בשורשו העליון על ידי שהשיג סודות שנתגלו לו על ידי הספר, והוא תנע' הנוכר בכמה פסוקים, שהוא חנוך שנתהפך להיות מלאך מט"ט שר הפנים כשעלה למרום, כדכתיב חנוך לנער על פי דר"ב פירוש שחנוך בן ירד נתעלה למעלה להיות מלאך מט"ט הנקרא נער שהוא עומד ומשמש במרום, על פי דרכו לפי שהוא היה השלם בדורו ונתדבקה נפשו בשר הפנים להיות כמוהו לכן נעשה מלאך מט"ט, וכל גנוזי עלאי אתמסרין בידיה וכל גנוזי אוצרות העליונים של השפעות טובות נמסרו בידו, ודא מסיר ויהיב והוא מוסרם ומשפיעם להתחתונים, ועביד שליחותא ועושה שליחותו של הקב"ה לקבל תפלות ישראל כל יום, ואלף מפתחין אתמסרין בידיה ואלף מפתחות של אוצרות העליונים שהם סוד עשר ספירות שכל אחד מהם היא מאה בחינות שבהם גנוזים כל השפעות כולם נמסרו בידו, ומאה פרכאן נטיל בכל יומא והמאה ברכות שישראל מברכים הוא מקבלם בכל יום, וקשיר קשירין למאריה ומהם הוא קושר עשרות למאריה עלמא, ועל ידי זה הוא ממשיך השפעות טובות לישראל, ולכן הוא נקרא נער לפי שהוא עושה בזה שליחותו של הקב"ה. (כ"פ ומפשיט)

ואמר עוד מעלמא נטיל ליה קדשא בריה הוא לשמושיה מחמת צדקתו לקח אותו הקב"ה מעולם הזה כדי לשמשו במרום, דהא הוא דכתיב כי לקח אותו אלהים לשמשו, ומן דא אתמסר ספרא דאקרי ספרא דחנוך וממנו נמסר לצדיקי הדור ספר זה הנקרא על שמו ספרו של חנוך, בשעתא דאחיד ליה קדשא בריה הוא בשעה שלקחו הקב"ה מזה העולם, אחמי ליה כל גנוזי עלאי הראה לו כל אוצרות העליונים, אחמי ליה אילנא דחיי בגו מציעות גנתא וטרפוי וענפוי גם הראה לו הקב"ה את סוד עץ החיים שהוא בתוך הגן עם סודות עליו וענפוי, ורצה לומר כל מה שהשיג חנוך בחיים חייתו מתוך הספר, הראה לו הקב"ה בפועל ממש, וכלא חמינן בספריה וכל זה אנו לומדים בספרו, כי נשאר אחריו בארץ אחר הלקחו מהעולם, וזכאין אנון חסידי עלאין דחכמתא עלאה אתגלי להו ולא אתגשי מנייהו לעלמין אשריהם החסידיים

ורבנו דורש לעניין מטט' שהוא חנוך ונקרא נער, **בחינות (קהלת שם)** ^(ס) **אי לך ארץ שמלכך נער** פירוש אוי לארץ שהמלך שלה מתנהג כנער בלא דעת. ולפי רבנו צדיק האוחז במדרגה זו מכונה נער, כי עדיין צריך חינוך ולימוד כי עדיין הוא בסכנה להמיר טוב ברע וכשר בפסול וכו' ולהמיר ולטעות שמטט' הוא ה' ית', כמו שטעה אחר.

והוא תחת ברית עילאה ^(סא) הנ"ל של אברהם, **בבחינות (בראשית כד)** ^(סב) **שים נא ירך תחת ירכי** הפשט שאברהם רצה לחזק שבועתו של אליעזר ע"י שאוחז בחפץ של מצווה בעת שנשבע ולא היה לו מצווה שנצטווה אלא הברית והברית היא תחת הירך, ורבנו מצא בזה רמז שאליעזר אחיזתו תחת מדרגת הברית של אברהם, כי ירך רומז לברית ולפ"ז ציווה לו לאחוז תחת הברית שלו, לרמוז שאחיזתו של אליעזר תחת מדרגת הברית שלו:

והוא רקיע דהיינו מלאך מט"ט שביצירה, כשמתלבש בתוכו היסוד דאצילות הנקרא רקיע (מתומ"ד תיקון ל), הוא **המבדיל בין מיין דכיין למיין מסאבין בין איסור והיתר ובין כשר ופסול ובין טמא וטהור** כמבואר בתיקון ל', ^(סג) **ועליו נאמר (בראשית א ז) "ויעש אלהים את הרקיע ויבדל בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל הרקיע"**, פי' שהקב"ה ברא את מלאך מט"ט הנקרא רקיע, כדי להבדיל בין מדרגות הקדושה שבפנימיותו, ובין כחות הסטרא אחרא הסובבים אותו (מתומ"ד תיקון ל). **וזוהו בחינות חנוך לנער על פי דרכו, על פי דייקא, היינו תורה שבעל פה** ^(סד) שהיא הלימוד הש"ס גמרא המברר בין הטוב והרע, בשש בחי' בין אסור למותר ובין הכשר לפסול ובין הטמא לטהור:

העליונים שזוכים שתתגלה להם חכמה העליונה ולא תשכח מהם לעולם, **כמה דאָת אָמַר סוּד יְהוָה לְדִרְאֵי סוּדוֹת ה' מתגלים ליראי, וְכִרְתוּ לְהוֹדִיעַם** והוא מודיע להם בריחו, היינו היסוד ששם גנויים סודות התורה. ^(כ"ט ומפ"ש)

^ס **קהלת פרק י (טז) אי לך ארץ שְמִלְכָךָ נֶעַר וְשָׂרְיָךְ בַּבֶּקֶר יֵאָכְלוּ:**

מצודת דוד – אי לך ארץ. אוי לך ארץ אשר מלכך מתנהג בנערות ואינו משים לבו בתקון המדינה: ושריך. על ידי זה גם שריך אוכלים בקומם בבוקר, הפך מאמר הכתוב דינו לבוקר משפט:

מצודת ציון – אי לך. אוי לך. וכן ואי לו האחד שיפול (לעיל ד י): נער. רוצה לומר עושה מעשה נערות:

^{סא} מתוצא - עלאה

^{סב} **בראשית פרק כד (ב) ויאמר אברהם אל עבדו וקן ביתו המשל בכל אשר לו שים נא ירך תחת ירכי: (ג) ואשביעך בידוך אלהי השמים ואלהי הארץ אשר לא תקח אשה לבני מבנות הפנעני אשר אנכי יושב בקרב:**

רש"י (ב) וקן ביתו – לפי שהוא דבוק נקוד וקן: תחת ירכי – (שבועות לח) לפי שהנשבע צריך שיטול בידו חפץ של מצוה כגון ספר תורה או תפילין והמילה היתה מצוה ראשונה לו ובאה לו ע"י צער והיתה חביבה עליו ונטלה. (ור"ל מה שלא אמר תחת ירכך וה"ל להשיב העבד במילתו לפי ששל אברהם היתה ראשונה לו קודם מילת העבד וק"ל):

^{סג} **תיקון ל [דף עה.] ד"ה פקודא רביעאה**

^{סד} **תיקון ל' דף עה. –** מה שמבואר במאמרים הנאים כי התפארת והיסוד נקראים "רקיע", הטעם לפי שהם סוד אור ו' של השם הוי"ה, וכל ו' הוא מהפשט ומתה ענין רקיע. (פרסם בערך רקיע)

הנה עד עתה ביאר בתקון זה שלש מלות והם יראה וההנהגה ונבואה, ועתה מבאר את **פקודא רביעאה** מלוא הכביעית שהיא **לאַתְעַסְקָא באורייתא דבעל פה** לעטוק בתורה שבעל פה שצמלכות, המתלבשת במטטרין' שיש בו שש אורחות כנגד השש קלוות שבו וכנגד השש בחינות ללהלו, והוא נקרא עץ הדעת טוב ורע, ו**לאַפְרָשָׁא בה בְּשִׁית דְּרָגִין** ולכן כריך להפריש ולהבדיל בעסק התורה שבעל פה שש מדרגות כנגד הו"ק שבו, והיינו **באסור והיתר, טומאה וטהרה, כשר ופסול** הם שש בחינות שהאדם טוב ונאיים רע, כי עץ הדעת הוא חלוט טוב וחלוט רע, **הדא הוא דְּכָתִיב** זהו שכחוב (בכאשית א ו) **ויאמר אלהים** 'יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים ומפריש עליך להבדיל בתורה שבעל פה בין מים דְּכָתִיב, וְטָהַר הַיָּם כְּשֵׁר' בין מים הטורים שהם בחינות טהור והיתר וכשר, ובין מים דְּמִסְאָבוּ דְּאִינוּן אסור טמא פסול ובין מים הטמאים שהם בחינות אסור וטמא ופסול, **דְּאִינוּן** שהם בחינות מ' בודות נשברים, מים סרוחים, מים מטונפים כל אלה הם כנויים להקלוות המאוסות, ועליון **אָתְמַר** ועל שש בחינות שבעל פה הדעת טוב ורע נאמר **לא יהיה לך אלהים אחרים על פני** דהיינו שלא תקבל עול מלכות שמים בעיבוד טוב ורע, שבה הוא נחשב לחלוט עובד עבודה זרה שהוא חלק רע.

ואמר **והאי רקיע דאפריש ביניהו** זהו הרקיע המפריש בין שני מימות, דהיינו בין הקדושה ובין הקלושה, **דא רקיע דעל רישי חינוך ודא מטטרין** זהו הרקיע שהוא על ראשי החיות שהוא מלאך מט"ט שביצירה, כשמתלבש בחוכו היסוד דאלוות הנקרא רקיע, **דעליה אתמר** שעל מט"ט נאמר **דמאת על ראשי (דף עה:) החיה רקיע** שהוא למעלה על חיות הקודש שביצירה, **ועליה אתמר** ועליו נאמר **ויעש אלהים** "את הרקיע ויבדל בין המים וגו'" פי' שהקב"ה ברא את מלאך מט"ט הנקרא רקיע כדי להבדיל בין מדרגות הקדושה שבפנימיותו, ובין כחות הסטרא אחרא הסובבים אותו. ^(כ"ט ומפ"ש)

^(ה"ג ד"ה) **ודא נתיב שתיקאה** זהו נתיב הששי משמונה נתיבות המפורשים בתקון הזה, והוא ביסוד דז"א, זהו שאמר **ואית רקיע ויש רקיע** שהוא היסוד, **לעילא מרקיע** שהוא למעלה מעטרת היסוד שנקראת גם כן רקיע, ומפריש **ודא צדיק דאפריש בין מיין נוקבין למיין דכורין** וזהו היסוד הנקרא לריק שהוא המפריש בין מים נקבות למים זכרים, ור"ל היסוד בעת היחוד הוא סוד אור ו' שצאמנע אור א', וי' העליונה היא המ', והי' התחתונה היא הגז', ואות ו' שצאמנע מפריש ביניהם, **לאַשְׁתְּמוּדְעָא ביה** כדי שהיסוד יתגלה ויהיה ניכר בסוד הקמת ברית, ור"ל כי בזמן היחוד המיד שהיא סוד י' העליונה של הא' שניכרים בפנימיות היסוד דז"א שהוא סוד ו' של הא', והגז' שאי סוד י' התחתונה של הא' שניכר דתקבא, עלים ומקוים סביבות היסוד דטורא מתחזק ואדם ננטים בפנימיותו, ומלאך שכלי היסוד דטורא שהוא הרקיע הוא מפריש בין הגז' לבין הגז', עיין בפ"ח תחלת פ"ח דש' ט"ל, ובבית לחם יבואה שם, **ועליה אתמר** ועליו נאמר **ויעש אלהים את הרקיע** היינו את היסוד, **ויבדל בין המים אשר מתחת לרקיע** שהוא המ', **ובין המים אשר מעל לרקיע** שהוא הגז'. **ודא נתיב שביעאה צדיק** זהו נתיב השביעי שהוא גם כן בחינת היסוד, דהיינו עטרת היסוד דז"א שהוא רקיע התחתון כנזכר, והטעם שהוא נתיב בפני עצמו, לפי שניסוד נכללים החסדים בסוד כ"ל, ובעטרת היסוד נכללים החסדים בסוד כללות לכלות בבחינת כליה, לכן הוא נתיב בפני עצמו. ^(ש"ע ומפ"ש)

^{סה} **תיקון מ' דף פ. –** ומה שכחוב **ויאמר אלהים** 'יהי רקיע בתוך המים', ויהי מבדיל בין מים למים ומפריש **הכא רוא לאַתְעַסְקָא באורייתא דבעל פה** כחן נרמז הסוד לעטוק בתורה שבעל פה שהוא במלכות, וכשהוא יורדת בעולם היצירה נקראת עץ הדעת טוב ורע, ו**לאַפְרָשָׁא בין אסור והיתר** ועל ידי העמל בלימוד התורה שבעל פה צניעה לתרץ הקשויות, משברים את הקליפה הסובבת את הקדושה, ומפרישים ומבדילים בין איסור והיתר (ממטרא לעל בניאוינו כדן 6 עמ' קעד בשם הארי"ט), ומפריש **דאִינוּן מיין מתיקון** שהיהוה הוא מים ממוקים מלד הטוב של העץ הדעת, ומיין מדין מדין מדין **דשְׁמַאֲלָא** והאיסור הוא מים מרוים מלד השמאל, דהיינו מלד הרע של העץ הדעת, ועל זה נאמר

וברית עילאה הוא שמירת הברית קודש כדאיתא בבוהר (נח נט): צדיק נקרא מי ששומר הברית, דהינו שעומד בניסיון התאוה. **וברית תתאה הוא שמירת איסור והיתר וכו'** כשר פסול טהור טמא. וזה בחי' למדן דהיינו תלמיד חכם נקרא רק מי שבקי בגמרא ופוסקים (ריש תורה יב): **וצריך לאדם להיות לו אלו שני בחינות ברית, היינו שיהא צדיק ולמדן. כי לא עם הארץ חסיד (אבות פ"ב/ס"ו)** לזכור שהלמדן שבו יהיה רק עד כמה שהוא חסיד. **כי צדיק, נקרא על ידי שמירת הברית קודש [ס"ו]. ולמדן ע"י איסור והיתר** ועם הארץ הוא העוסק בדרך ארץ ולא בתורה וגם כשיש בו מדות טובות, אע"פ שאינו בור גמור א"א שיהיה צדיק חסיד שומר הברית באמת להתקדש במותר כי לא יודע להבדיל בין אסור למותר ובין מצווה למותר, ואינו יודע מתי המותר מותר ומתי הוא מצווה, וכל שכן שאינו יודע להבדיל בדברים הצריכים זכות הלב, להיות קשור בברית עם הקב"ה בכל דרכיו כמ"ש בכל דרכיך דעהו: **וזזהו** שעל הפסוק במלאכי ב' ס"ו **"כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו, כי מלאך ה' צבאות הוא"** דרשו בגמרא (**מ"ק יז.**) ס"ט/ו וכי כהן הוא מלאך, אלא הכוונה **אם הרב דומה למלאך ה'**

ולא יכלו לשתות מים ממרה פי מרים הם מלך לחיות הסטרא אחלא שהיה נהם, ומספרא דימינא ומלך הימין הטוב והקדושה שבה נאמר **וימתקו המים** שנמתקו מים המרים. **ואינון כגוונא דדם טהר ודם נדה דצריך לאפרשא בינייהו** ולאו המים המרים ומים המתוקים הם כעין דם טהור ודם נדה שצריך להפריש ולהגדיל ביניהם.

^{סו} משנה מסכת אבות פרק ב (ה) הוא (רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא) **היה אומר, אין בור ירא חטא, ולא עם הארץ חסיד, ולא הפנישן למד, ולא הקפדן מלמד, ולא כל המרבה בסחורה מחפזים. ובמקום שאין אנשים, השתדל להיות איש:**

רמב"ם פירוש המשניות – ועם הארץ. הוא שאין לו מעלות שכליות אבל יהיו לו קצת מעלות המדות:

רע"ב – ולא עם הארץ חסיד – אבל ירא חטא אפשר שיהיה שהרי הוא בקי בטיב משא ומתן:

תפארת ישראל יכין – [לט] ולא עם הארץ חסיד – הרבה מיני ע"ה יש [כרא"ש ס"פ אלו עוברין], והכא מיירי באדם המוני, שהדריכו אותו במדות ישרות, רק שלא למד תורה ולא הורגל לפני חכמים לראות מעשיהם והנהגותיהן, לכן אי אפשר שיהיה חסיד, לילך לפני משורת הדין, לדבר זה צריך הרגל לראות עשיית מעשים כאלו, שיקנו רושם בנפש:

פירוש רבנו יונה – ולא הוצרך לומר, אין בור חסיד, שאף ירא חטא אינו, כי מתוך הריקות שבו גם מן העבירות לא ידע להשמר. אבל עם הארץ שהוא מעורב עם הבריות במדות חשובות ויש בו מקצת דעות ישרות יודע להשמר נפשו מן הפשעים ויכול להיות צדיק לעשות ולקיים במה שאומרים לו שנצטווה, אך אל מעלת החסידות לא יכול להשיג כי אם אדם גדול בתורה, שהיא מדה הצריכה טהרת הלב וזכות הנפש, וזה אין בידו חכמה להטותו מן הקו האמצעי אל הקצה האחרון שיעשה לפניו מן שורת הדין. ועל זה נקרא עם הארץ מפני שהוא עמהם בדרך ארץ, ולפי שרוב בני העולם הם כמותו.

^{סו} * והר פרשת נח דף נט: ועוד (פרשת נח דף עא: והר מקץ קצד: וקצו: והר רע"ט פנחס רמב: ז"ח רות מג:)

^{סח} **מלאכי פרק ב' (ד) וידעתם פי שלחתי אליכם את המצוה הזאת להיות בריתי את לוי אמר והנה צבאות:** (ה) **בריתי היתה אתו החיים והשלום ואתם לא מורא ויראני ומפני שמי נחת הוא:** (ו) **תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון:** (ז) **פי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו פי מלאך יהוה צבאות הוא:** (ח) **ואתם סרתם מן הדרך הכשלתם רבים בתורה שחתם ברית הלוי אמר יהוה צבאות:**

מצודות דוד (ד) וידעתם – דעו לכם אשר שלחתי אליכם המצוה הזאת להיות נוהרים בכבודי הוא למען תקבלו גמול טוב להיות מתקיים הברית אשר כרתי עם שבט לוי ר"ל עם אהרן ראש השבט כי עמו כרתי הברית להיות הכהונה לו ולזרעו אחריו: (ו) תורת – למד תורה עם העם ולא נטה מדרך האמת. ועולה וגומר – כפל הדבר במ"ש. הלך אתי – ר"ל בעבור מצותי היה רודף לעשות שלום בין הבריות ולהדריכם בדרך מישור. ורבים – ע"י תוכחותיו השיב בני אדם מרובים לכל יעשו העון אשר חשבו לעשות: (ז) כי שפתי כהן – ר"ל הנה כל זה ראוי לכל כהן כי שפתי כהן ראויים שישמרו את הדעת לדבר במ והראוי הוא שכל בני ישראל יבקשו תורה מפיהו ושהוא ילמדם. כי מלאך – כי הוא שלוחו של מקום להורות הדרך הישר וכמ"ש וללוי אמר וגו' יורו משפטיך ליעקב (דברים ל): (ח) ואתם סרתם מן הדרך – ר"ל מן הדרך הנוכח הראוי אל הכהנים. הכשלתם – לא די שלא השיבותם מעון אלא שעוד הכשלתם רבים בדיני התורה. שחתם ברית לוי – מה שכרתי ברית עם אהרן ראש שבט הלוי לשרת בשמי ולכבדני הנה אתם שחתם אותו כי בזיתם אותו:

^{סח} ותגיגה טו:

^ע **מועד קטן יז.** – ההוא צורבא מרבנן (הואו תלמיד חכם צעיר) דהוו סנו שומעניה שיוצאות עליו שמועות רעות ושנואות שהוא נאף (פרשי על מילה כה: במי שטנו שומעניה ומותר לכוונה בני נש) או מתייחד עם פניות (ריטבי"א). אע"פ שלא התקבלו עדויות בבירר, כיון שחזרו ונשנו ולא נראה שמקורן בשונאים, יש להעניש על פיהן (שטנשטין) א"ר יהודה היכי ליעביד? לשמתיה (לנדות אותו איא אפשר כי) צריכי ליה רבנן, לא לשמתיה קא מיתחיל שמא דשמיא (נעשה חילול ה'), א"ל (רב יהודה) לרבב"ח מידי שמייע לך בהא (האם יש להימנע מגדו מחמת צורך תלמוד תורה דתלמידים)? א"ל הכי א"ר יוחנן מאי דכתיב (ומלאכי ב–ז) **"כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא"** (וכי כהן הוא מלאך אלא הכוונה) **אם דומה הרב למלאך ה'** (שהוא ירא שמים ואין דופי במעשיו) יבקשו תורה מפיו, ואם לאו (שאין מעשיו כראוי) אל יבקשו תורה מפיו (ואף אם אין מי שיועד כמותו עדיף שלא ילמדו ממנו. נמצא שאין להימנע מלנדותו שהרי מי ששמועותיו רעות אסור ללמוד ממנו. ולאו הרברים האלה) **שמתיה רב יהודה** (את אותו תלמיד חכם שהיה חשוד).

חגיגה טו: – ור"מ היכי גמר תורה מפומיה דאחר? והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מאי דכתיב (ומלאכי ב–ז) **"כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא"** אם דומה הרב למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיהו. אמר ר"ל ר"מ קרא אשכח (רבי מאיר מצא פסוק אחת) ודרש (משלי כב–ז) **"הט אונן ושמע דברי חכמים ולבך תשית לדעתתי"** לדעתם לא נאמר אלא לדעתי (דהיינו לדעת ה'). שמע שמדובר בחכמים שיש להוזהר מדעתם כי הם רשעים, ואעפ"כ כתיב הט אונן, אלא שצריך להוזהר שלכו היא לה'. רב חנינא אמר מהכא (ותהילים מה–יא) **"שמעי בת וראי והטי אונן ושכחי עמך ובית אביך וגו'"** (כלומר הט אונן לשמוע דבריהם וללמוד מהם אך תשכח את מעשיהם ואל תלמד מהם), **קשו קראי אהרדי** (נמצא א"כ שיש סתירה בין דרשת רבי יוחנן ללמוד רק מרב שהוא כמלאך ה' צבאות, לשתי הדרשות של ר"ל רב חנינא), **לא קשיא הא** (באדם) גדול (שבכוונה להוזהר) הא (דרשת רבי יוחנן) בקטן. **כי אתא רב דימי מאי לבבל** אמר, אמרי במערבא ר"מ **אכל תחלא** (רבי מאיר אבל את בשר הפרי)

צבאות/ע"א [ע"ב] וכו' דהיינו שהוא למדן וצדיק, אזי יבקשו תורה מפיו, ואם לאו אל יבקשו תורה מפיו/ע"ג, כי צריך שיהא צדיק ולמדן. וזהו מלאך ה' צבאות, מלאך זה בחינות למדן/ע"ד הבקי בתורה שבע"פ, בחינות מלאך מט"ט כנ"ל. צבאות פירושו אות הוא בצבא דיליה [ע"ה]/ע"ו, ואות הוא בחינות צדיק שומר הברית, כי המילה נקרא אות ברית [ע"ו]/ע"ח כמ"ש ונמלתם את בשר ערלתכם והיה לאות ברית ביני וביניכם. ובכל מקום שמוזכר צדיק גם ברית תתאה דהיינו שמירת איסור והתר נכלל בו כי צדיק ודאי ששומר עצמו מאיסור וטומאה ופסול, אלא שעולה ושומר עצמו עוד גם מכל דבר שאינו רצון הש"י שע"ז נעשה בברית וקשר חזק יותר עם הש"י דהיינו שקשור לא רק לתורה שבע"פ של

ושדא שיחלא לברא (והק את הרגעין לחוץ). דרש רבא מאי דכתיב (שיר השירים ו-יא) אל גת אגוז ירדתי לראות באבי הנחל וגו' למה נמשלו ת"ח לאגוז? לומר לך מה אגוז זה אע"פ שמלוכלך בטיט ובצואה, אין מה שבתוכו נמאס, אף ת"ח אע"פ שטרח, אין תורתו נמאסת. אשכחיה רבה בר שילא לאלהו א"ל מאי קא עביד הקב"ה א"ל קאמר שמעתא מפומיהו דכולהו רבנן ומפומיה דר"מ לא קאמר. א"ל אמאי? משום דקא גמר שמעתא מפומיה דאחר. א"ל אמאי ר"מ רמון מצא תוכו אבל קליפתו זרק. א"ל השתא (עכשיו קיבל הקב"ה את טענתך) קאמר מאיר בני אומר בומן שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי אם כך הקב"ה מצטער על דמן של רשעים ק"ו על דמן של צדיקים שנשפך.

עיון עיון יעקב שמקשה סתירה בין המשל מתחלא ושיחלא שם הרע בפנים למשל מרימון שבו הרע בחוץ. ותרץ שהמשל הראשון מדבר בהיותו עדיין בבית המדרש ורק טינא בלבו ואילו השני כשפרש והרשיע גם כלפי חוץ.

ע"ה צבקות - ידוע שהוא שם מידת הנצח, דהיינו רגלין כי צבא דרכו לצאת לקרב וכח ההולכה והיציאה היא ברגלין ואילו השם של יסוד וברית הוא שד"י וא"כ לכאורה צ"ע למה אומר שמלאך ה' צבקות היינו למדן וצדיק

ואולי כוונת הגמ' הוה אות הוא בצבא שלו ית' שהצבא היינו הרגלין היציאה שלהם היא להוליך את האמת להתגלות ולכן נקראים צבקות (צבא אות) ולא צבא כי הם ג' (נה"י) מוציאים לחוץ את האות ברית אל המלכות שתתגלה שם הברית והקשר עם הקב"ה דהיינו גילוי האמת שע"ז נקשרת המלכות אל הקב"ה אל התפארת.

וכן ידוע שכח היסוד מורכב מעצם ההתקשרות שהיא מדת היסוד אבל כח ההולכה את הטיפה לחוץ הוא בכח נו"ה שמתלבשים בו ולכן הכלל שנה"י של עליון נעשים חב"ד לתחתון כידוע דהיינו שהיסוד מצטרף לנו"ה בהשפעה.

^{ע"ד} מלאכי ב' ז'

ע"ד וכן נפסק בש"ע יו"ד רמו ח' - ה'ר"ב שְׁאִינוּ הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ טוֹבָה, אִף עַל פִּי שֶׁחָכֵם גְּדוֹל הוּא וְכָל הָעַם צְרִיכִים לוֹ, אִין לְמִדִּין מִמֶּנּוּ עַד שְׁיִחְזוּר (ד) לְמוֹטָב. באר היטב (ד) למוטב. כתב הש"ך דבש"ס אמרין ור"מ היאך למד תורה מאחר והאמר רבב"ח מאי דכתיב שפתי כהן וכו' ומחלק הש"ס בין גדול לקטן וא"כ ה"ל להרמב"ם וסייעתו ג"כ לחלק בענין זה וי"ל דס"ל כמ"ש התוס' שם וז"ל דבמ"ק דשמתוהו וכו' איכא למימר דקטנים הוי דגרסי קמיה וחישי דילמא ממשכי ע"כ א"כ חוינן דאף בימי הש"ס היו קטנים וכ"ש בזה"ז שכולם נחשבים קטנים כמ"ש אם ראשונים בני אדם וכו' וא"כ בזה"ז אין חילוק. והגאון אמ"ו ז"ל תירץ דס"ל מדקאמרי בש"ס ר"מ קרא אשכח ודרש משמע ר"מ ס"ל הכי ואנן לא קיי"ל כותיה וכו' ג כתבו הפוסקים גבי ר"מ לא אכיל בישראל וכו' ע"ש עכ"ל:

ע"ד לכאורה קשה כי מלאכים הם בלא גוף חוצץ ע"כ הם בחי' שרפים הנשרפים מרוב דביקות וכסופים להש"י, ואפילו המלאכים שלא נשרפים אבל בוודאי הם קרובים לזה יותר מאדם בעל גוף גשמי, ולכאורה היינו חסד המתגלה בפומא דאמה, ולמה א"כ מלאך מט"ט נקרא למדן להבדיל מצדיק, לכאורה הוא יותר מצדיק שהרי נשרף ונכלל בו ית'.

אבל באמת צדיק הוא לא כל מי שבור לה' אלא מי שמתגבר על מניעות גדולים ועומד בנסיון התאוות ומתגבר עליהן ובעור לה', וזה הכונה אות הוא בצבא דיליה הוא איש מלחמה בצבא ה' הלוחם בתאוות אבל מלאך עם כל קדושתו לא מסוגל לשום מלחמה לכן אדם שדומה למלאך הוא אדם שלא מצליח לעמוד בניסיונות, אבל למדן הוא יכול להיות כי לזה לא צריך כל כך מלחמה ביצר כמו להלחם בתאוות ובפרט בתאוה הידועה.

^{ע"ד} עיון חגיגה טו. גרסת העין יעקב וליקוט שמעוני שיר השירים פ"ז רמו תקצב ופרש"י סנהדרין צב. [ועיון לקמן דף טו. טו. סור ב' בהערה שם]

ע"ד חגיגה דף טו: - רבי עקיבא עלה בשלום וירד בשלום ועליו הכתוב אומר משכני אחרין נרוצה ואף רבי עקיבא בקשו מלאכי השרת לדוחפו אמר להם הקדוש ברוך הוא הניחו לוקן זה שראוי להשתמש בכבודי [דף טו.]. מאי דרש אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן (ואתא) [ואתה] מרבבות קדש אות הוא ברבבה שלו ורבי אבהו אמר דגול מרבבה דוגמא הוא ברבבה שלו וריש לקיש אמר ה' צבאות שמו (אות) [אדון] הוא בצבא שלו.

^{ע"ד} עיון בראשית יז יא. וזהו רע"מ פנחס רכט: עיון ירע"מ פנחס רלו. ועיון חגיגה טו.

ע"ה בראשית פרק יז (יא) וּנְמַלְתֶּם אֶת בְּשַׂר עֲרֻלְתְּכֶם וְהָיָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם:

רד"ק - להם לפי שהם לזכרון, אבל זה האות הוא חזק שבכולם שהוא בגוף האדם שלא יהיה זולתו. ולפיכך צוהו האל באותו אבר לפי שרוב העבירות יעשה על ידי אותו האבר לפי שהוא ראש התאוות הבהמיות, וכשיבוא האדם לעשות עבירה בתשמיש אותו האבר, יהיה רואה אותו אשר בו ויזכור מה שצוהו האל וימנע מעשות העבירה ההיא, ולא יהיה כבהמה לבעול כל אשר ימצא אלא במותר לו ולהשאיר זרע ולרפואה:

זוהר רע"מ פנחס דף רלו. - וצדיק אות בין נצח והוד. - היסוד הוא אות נצח שלו שם נח והוד כי הוא מייחס לפעולה אחת לכן הם נקראים נצחות שאם נטעיקו נצח אות ומתי הוא כך כשהוא מייחד את המלכות עם התפארת. (מתוך מדע)

זוהר רע"מ פנחס דף רכט: - תקונא רביעאה וחמישאה, (יחזקאל א כז) ממראה מתניו ולמעלה, וממראה מתניו ולמטה, דבהון שוקי החיות כנגד כולן, ובספירן נצח והוד, מטטרין אות בצבא דיליה, ואיהו דיוקנא דצדיק, דצדיק אות בצבא דלעילא, ומטטרין איהו אות בצבא דלתתא, מטטרין שד"י, ביה (שם פסוק יד) והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק:

הקב"ה אלא גם לתורת הרצון שלו ית', כי התחתון נכלל בעליון, בבחי' ירך תחת יריכיו/עט' בחי' שידו של אליעזר כלול בברית אברהם. שהיה עבדו וכלול בו :

אות ו

ומי שהוא בבחי' ברית אזי יש לו כסופים והשתוקקות גדולה להקב"ה, כי ע"י שהוא קשור בקשר הברית להקב"ה **אזי (אידרא נשא דף קמב ע"א)** חסד מתגלה בפומא דאמה מבאר שם באדרא שביסוד יש רמ"ח חסדים שמתקבצים מכל רמח איבריו לעטרה דיסוד שהיא אות י', ולבד מהערלה הגשמית שמסירים בברית מילה יש ערלה רוחנית המכסה על העטרה הרוחנית שהיא י', וע"י שמירת הברית נעשה בחי' פריעה, שמגלה את העטרה, ומתגלים החסדים שבה, ומתגלה חסד עליון דו"א בי' שבועטרה/א, **בבחי' ההבטחה** שהבטיח הקב"ה לדוד המלך **(תהלים פט) לעולם אשמור לו חסדי ובריתי נאמנת לו** הפי' לפי רבנו אמר הקב"ה מכח בריתי הנאמנת לדוד, לעולם אשמור לו חסדי, כי החסד הוא תוצאה של ברית כנ"ל.

ובשביל זה נתנה מדת חסד לאברהם [בג], כי הוא היה ראש למאמינים [פג] [פד] אע"פ שהיו בימיו נח ושם ועבר אבל הם לא עשו נפשות לאמונה ואברהם יחידי מסר נפשו להפיץ אמונת היחוד וחדוש

^{עט} **כי ירך רומז לברית**, כי הרגל כלול ביסוד כי הוא כח הכוללת הטפה לחוץ שפיע. ויד רומז לתורה שבע"פ, אולי עפ"י אבות א' א' משה קבל תורה מהר סיני ומסרה ליהושע וכו' ונביאים מסרוה לאנשי כנסת גדולה. והיינו בחי' יד כי את התורה מקבלים ומוסרים ע"י בחי' ידיים.

^א **וזהר (אדרא רבה) נשא דף קמב. – ותנא בצניעותא דספרא** ולמלו בספרא דלניעותא, **אתפשט דכורא ואתתקן בתקוניו** נתפשט ז"ל ונתתקן בתקוניו, להיינו שנתקנו הכלים של הגה"י דז"ל לגמרי, ואז **אתתקן תקונא דכסותא דכ"א** נתתקן היסוד דז"ל, המתקן את כסות הטהור שהוא היסוד דנוקבא, ונקרא כך לפי שהוא מכסה את היסוד דז"ל צנת היחוד, **והאי הויא אמה דכ"א** והיסוד דז"ל נקרא אמה הטהורה, (אולי נקראים היסודות טהורים, על שם שצשעת היחוד אין צנה אחיות החוטאים העומים), **ארביה דההוא אמה מאתן וארבעין ותמנא עלמין** ארכו של זה האמה רמ"ח עולמות, כי בכלי היסוד דז"ל יש רמ"ח חסדים, שהם אורכות נעלמים (כי מלת עלמין היא לשון העלם, וכמה הענין הוא כי הי"ח המתפשט כרמ"ח אברים דז"ל בכלים ביסודו, והם הרמ"ח חסדים שנו), **וכלהו תליין בפומא דאמה** וכל אלו החסדים שניסוד תלוים צפי האמה, להיינו שמתקבלים בעטרה שלו, **דאתקרי יו"ד** שנקראת י', כי היסוד עלמין הוא סוד אות ו' והעטרה שנו היא סוד י', **וכיין דאתגלייא יו"ד בפומיה דאמה** וכיון שנגלתה הי' צפי האמה, להיינו שנגלתה העטרה על ידי הפריעה, **אתגלי חסד עלאה** או נגלה חסד העליון, כי אות ו' לעטרה היא צחינת חסד העליון דז"ל המתגלה בעטרה, **והאי אמה חסד הוא דאתקרי** וגם היסוד הנקרא אמה נקרא חסד על שם העטרה, **ותלי בהאי פום אמה** לכל עיקר שם חסד חלוי בעטרה היסוד, והטעם **ולא אקרי חסד עד דאתגלייא יו"ד** דפום אמה לפי שלא נקרא חסד עד שנגלתה הי' צפי האמה, להיינו עד הפריעה, שאז נגלית העטרה מהעללה שספחה עליה.

ותא חזי, דלא אתקרי אברהם שלימים בהאי חסד נא וראה, שאברהם לא נקרא שלם כזה החסד, כלומר שלא נשלם צמדת החסד אף על פי שגורש נשמחו היה מחסד, **עד דאתגלייא יו"ד דאמה** עד שנגלתה אות ו' של האמה שהוא היסוד, והיינו הי' של העטרה המתגלית על ידי הפריעה, **וכיין דאתגלי אקרי שלימים** וכיון שנגלתה הי' נקרא אברהם שלם ותמים, **הדא הוא דכתיב** וכו' שכתוב **התהלך לפני ה' היה תמים**, ומפרש **תמים ממש** כלומר ששלם צמדת החסד.

^א הביאור נ"ל כי הערלה היא התאוה וצדיק שמסיר אותה מתגלה חסד עליון שהוא אהבה והשתוקקות לה' שחזור ומתפשט בכל הרמ"ח איברים בבחי' כל עצמותי תאמרנה. וידיעת ההפכים אחת, כמו שרואים בחוש שהתאוה עיקרה בעטרת היסוד ומתפשט בכל הקומה בכל הרמ"ח. עיין לק"ה גילוח ה' ו' שמוהר"ג משווה בין התפלה בהתלהבות שלהבת רשפי קה בחמימות והתלהבות גדול דקדושה, לזיווג שכשהוא עם התאוה אזי נולד חמימות דסט"א בבחי' הקליפה קדמה לפרי וכו' ע"ש. ועיין תורה מד שרבי בנימין התפלל יה"ר שתהא תפילתי סמוכה למיטתי, דהיינו לתקן הברית ואת כל החום של הזיווג דסט"א נזכה להעלות לתפלה בהתלהבות של כל עצמותי תאמרנה.

^ב לשה"כ מיכה ו' ב'

^ג **צ"ע דלכאורה** צ"ל הפוך בגלל שהיה לו מדת החסד היה ראש לנדיבי לב. אבל עיין לעיל והאמין בה' ויחשבה לו צדקה שפירש רבינו שעי"י שהאמין בהש"י נשלמה הצדקה שלו.

^ד המקור בשיר השירים רבה ד' יט תשורי מראש אמנה זה אברהם. ביאור הענין במנחת קנאות (להרשב"א) פ"א. לשון רבינו במהר"י ברונה [שנת ר' פ'] עה"ת תולדות כה כג. ועיין לעיל תורה כה ב'

^ה **שיר השירים רבה** – פרשה ד פסקה יט – ד"א תשורי מראש אמנה זה אברהם שכתוב בו והאמין בה'

ועיין מנחת קנאות (לרשב"א) – פרק יא: – אברהם אבינו ראש לפלסופי האמת היה, ומצא עולם שומם בדעות בלתי אמתיות ובאמונות כוזבות, ולא היה שכל האדם בימים ההם עובר הגלגל, והיו עובדים לכו"מ, ואומרים כי השמש הוא האלוה הגדול ומנהיג העולם העליון, והעולם השפל, ותכלית עיון מי שנתפלסף בזמן ההוא, שה' הוא כח הגלגל והכוכבים הם גופים, וזה היה סבה בתחלה להתפשט באמונת סכלות אמונת הקדמות, עד שבא אברהם אבינו ע"ה והאיר פני המזרח, נתן ללב וקנא לאלהיו להעתיק האמונה הזאת, והתחיל לחלוק עמהם, והביא ראיות שכליות והתחיל להכחיש ולבטל ולעקור שבוש דעתם, ולאמת להם בראיות ברורות ובמופתים חותכים, מציאת הש"י ואחדותו, ושהוא ית' נבדל מן הגלגל, ואינו כח בו, והוא לבדו פועל כל, וחדוש הגלגלים והכוכבים כולם ברצונו, וטענו עליו וחלקו כל החכמים שהיו בימיו, כמ"ש בדבריהם ובדברי הימים שלהם, והביא הרמב"ם ז"ל בספרו המורה (ג), כולם הספרים ההם, וז"ל ואמנם אברהם שגדל בכותא כשחלק עם עמו, אמר שיש עושה בלתי השמש, טענו עליו בכך וכך וזכרו בטענותיהם, מה שהוא מבורא נגלה מפעולות השמש במציאות, ואמר להם, צדקתם! אבל הוא כגרון ביד החוצב בו, עכ"ל, סוף דבר נתאמן בדרכי ה' עד שמשך לב קצתם להחזיק בדת האמת, כמו שהעיד עליו הכתוב, ואת הנפש אשר עשו בחרן, ותרם אונקלוס וית כל נפשתא דשעבודו לאורייתא בחרן, ובכל מקום שהיה הולך ונוסע, היה מפרסם ומודיע זאת האמונה האמתית, והיא אמונת החדוש כמ"ש ישקרא שם בשם ה' אל עולם, וזאת הקריאה היתה ללמד שני עקרים גדולים, שאין למעלה מהם, האחד הוא ללמוד ידיעת חיוב מציאת השם ית' ואחדותו, וזה העקר רמו באמרו בשם ה' שזאת היא הודעת ה' הנכבד והנורא, והוא שם בן ד' אותיות, אשר עליו נאמר ושמו את שמי וגו' ודרשו רז"ל שמי המיוחד לי (סוטה לח, א) והעיקר השני לידע כי הוא ית' חדש העולם ברצונו,

העולם, לגויים, כדי להחזור ולאחות את הקרע שהלך וגדל כבר אלפים שנה, **וראש לנימולים** [פ"ו] כמבואר בבראשית יז' שאברהם אבינו הראשון שנצטווה על המילה. וע"כ ניתנה לו מדת החסד כמבואר באדרא הנ"ל שאע"פ ששרש נשמתו של אברהם אבינו היה מחסד, לא היה שלם בה עד שקיים מצות ברית מילה, וע"י שהיה ראש לנימולים זכה בחסד עליון: **וכשנתגלה החסד כנ"ל שע"י שמירת הברית מתגלה חסד עליון ונהפך החום שבתאוונה להתלהבות בתפלה בבחי' כל עצמותי תאמרנה היינו האהבה וההשתוקקות להקב"ה, בבחינות (ש"ה ב')/פ"ו כי חולת אהבה אני בבחי' (תהילים פד לקמן בלשון מוהר"ן) נכספה וגם כלתה נפשי, שמרוב כסופים נופל לחולשת הגוף כחולה/פ"ו. פ"אזי הוא עושה נפשות כנ"ל באות ה' דמי שזכה לברית עילאה הוא עביד תולדין, בבחינות (בראשית יב)/י' ואת הנפש אשר עשו [צ"א] שדבוריהם בהתלהבות של כסופים לה' היו מלהיבים כל שומע בבחי' היוצא מן הלב נכנס אל הלב (ספר הישר לר"ת מוסר שער יג אות קעג) ועפ"י הסוד עשו ע"ז נפשות הגרים/צ"ב (עין לעיל אות ו) בבחי' נדיבי עמים נאספו עם אלקי אברהם, דהיינו מגודל כסופיו לה' (לעשות רצונו ולהכלל בו)/צ"ב הכניס כסופים ונדיבות לב בלב גרים שע"י הצליחו לקרוע עצמם מטומאת הגוי ולהצטרף לעם אברהם, היינו שעושה ע"י אהבה והשתוקקות לה' נקודות לאותיות התורה. כי אותיות בלא נקודות כגוף בלא נפש, שאין להם שום תנועה ופעולה בלא נפש [צ"ד] כי בלא ניקוד אין צירוף לקיבוץ האותיות כי אי אפשר לדבר אותם, ורק**

וזה העקר רמזו באמרו אל עולם, והראיה שאברהם היה משתדל ומחויב ומעמיד אמונת החדוש, כי לא מצינו במי שקדמו מן הדורות שיתפלל אל ה', וכ"ז להתפשט דעתם כי העולם קדמון אין התפלה והצעקה מועילה כלום לפי שהכל בחיוב, אבל אברהם בטל בחכמתו הדעות הנפסדות ההם, והביא ראיה כי העולם מחדוש, וה' חדשו מן האין הגמור, ולפרסם זאת האמונה האמתית, קבע מקום לתפלתו, היא תפלת שחרית, כמ"ש רז"ל לא היה אדם שקראו להקב"ה אדון אלא עד שבא אברהם וקראו אדון (ברכות ז, ב), ונתחבר אליו עור אלהי עד אשר התפרסמה זאת האמונה בעולם, והיא אמונת החדוש, וע"ז דרשו רז"ל בתחלה אב לארם, ולבסוף לכל העולם כולו (שם יג, א), והכוונה כי הוא ע"ה למד דעת את העם ורבים השיב מעון, וכמו שנקראו התלמידים בנים, כן נקרא הרב המלמד אב, כמו שמצינו שקרא אלישע לאלהיה אבי אבי רכב ישראל וגו':

עוד שם פרק יג – זאת האמונה האמתית, והיא אמונת החדוש, היא דעה מקובלת לנו מאברהם ע"ה ע"פ הראיות אשר הביא בעומק שכלו וחכמתו, עד שבא משה רבנו ע"ה ובאה אתו הנבואה, והודיע מפי הגבורה, דברים שאין כח בשכל האנושי להשיגם, ובכללם מצות שבת שהיא להורות על חודש העולם.

ועיין חיי מוהר"ן אות שצה – כי אברהם אבינו היה גם בן מקרב בני הנעורים להשם יתברך. כי היה מגיר גרים כידוע: ודרכו היה שהיה בא בתוך העיר, והיה רץ בתוך העיר, והיה צועק הוי הוי, גוואלד. והיו רצים אחריו כמו שרודפים אחר המשגע, והוא היה טוען עמקם הרבה שהם כלם בטעותים גדולים, כי היה בקי בכל השכליות והספרות של דרכי העבודה וזה שללם, כי העבודה וזה של הקדמונים היו להם בזה כמה ספרות ושכליות של טעות. ואברהם אבינו עליו השלום היה בקי מאד בכל ספרותיהם ודרכי טעותיהם. והיה מוכיחם ומראה להם שהכל טעות, וגלה להם האמונה הקדושה האמתית. ונמשכו אחריו קצת בני הנעורים, כי וקנים לא היה מקרב, כי וקנים כבר נשמשו בטעותיהם הרבה וקשה להשיבם מדרךם עוד, רק בני הנעורים נמשכו ורצו אחריו. והיה הולך מעיר לעיר והם רצו אחריו. והיו אביהם ונשותיהם חולקים עליהם, על אלו בני הנעורים, כי אמרו עליהם שישאו לתרבות רעה ונשתמדו, עד שהיו מרחקים אותם מאד. עד שקצת בני הנעורים חזרו לסורם מחמת היסורים שהיו להם מביתם מחותנם ומאביהם ומנשותיהם וכיוצא, וקצתם נשארו אצלו ונדבקו בו: והיה אברהם אבינו עוסק בזה והיה אברהם אבינו עוסק בזה הרבה לגלות האמונה הקדושה בעולם. והיה מחבר ספרים הרבה מאד על זה, אלפים ספרים.

¹⁸ אסתר רבה פתיחתא פסקא י'

¹⁹ **שיר השירים פרק ב** (ה) סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה אני:

רש"י (ה) סמכוני – עתה כמדת החולים באשישי ענבים או באשישות סלת נקיה. רפדוני – רפדו רפידתי סביבותי בתפוחים לריח טוב כדרך החולים כי חולה אני לאהבתו כי צמאתי לו פה בגלותי רפידה לשון מצע כמו (איוב מא) ירפד חרוץ עלי טיט:

²⁰ **גם במליצה** אולי אפ"ל חולת לשון מחול וסבוב, ורומז לאוהב שמחשבותיו כל היום סובב סביב אהבת הקב"ה.

²¹ בתולד-אוי, ובלוח התיקון שם-אזי

²² **בראשית פרק יב** (ה) ויקח אברהם את שרי אשתו ואת לוט בן אחיו ואת כל רכושם אשר רכשו ואת הנפש אשר עשו בחרן ויצאו ללכת ארצה כנען ויבאו ארצה כנען:

רש"י (ה) אשר עשו בחרן – שהכניסן תחת כנפי השכינה אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת הנשים ומעלה עליהם הכתוב כאלו עשאו (לכך כתיב אשר עשו) ופשוטו של מקרא עבדים ושפחות שקנו להם כמו (שם לא) עשה את כל הכבוד הזה (לשון קנין) (במדבר כד) וישראל עושה חיל לשון קונה וכונס:

²³ עיין תורה עב תנינא

²⁴ **עיין תורה עב תנינא** – והגרים באים מקדשת הוויג של הצדיקים, כמו שכתוב (בראשית י"ב): "וְאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בַחֲרָן, וְאֵיִתָּא (בזוהר) שְׁלַח לָךְ דָּף קִסְחָא: שְׁאֲבָרָהּ וְשָׂרָה בְּעַת שְׁהָיוּ עֲקָרִים, הוֹלִידוּ מְזוּוּגָם נִפְשׁוֹת הַגֵּרִים.

²⁵ **לקמן בלשון מוהר"ן** מבואר שהכסופים שלנו עושים נפש נוקבא שמעורר כסופים מהדבר שאנו נכספים אליו, ונעשה נפש דכר, ונעשה זיווג הנפשות ועיבור ולידה של נפש [ומשמע שהיא נפש הגר] ונראה שזה כוונת רבנו בתורה עב תנינא, כי שרה ואברהם היו בחי' קב"ה ושכינתיה ומהכסופים שלהם נעשה לידת נפש לגרים

²⁶ עיין רבינו בחיי דברים ז' ב' ד"ה ולמדנו מכאן – ובהתנועה הניקוד תתנועע התיבה וכו' ועי"ש בראשית יח ג' מש"כ בשם ספר הבהיר אות קטו, וגמ' מגילה ג'. ועיין אור יקר לרמ"ב פ' וירא כרך ה' שער ג' סימן ג' דף יד הנקודה מנהגת האות כנפש בגוף האדם.

בדבור יוצאת הנפש. **כן הצטרפות זיווגן של האותיות ברל"א שיערים [צ"ה/י"ג]** שהם כלל כל כח הצטרפות והתחברות כל הכ"ב אותיות/י"ג זו לזו ע"י התכללותן זו בזו/צ"ה, (שנקרא עולם המלבוש/י"ג). והם רלא דהיינו 231 צרופים כפולים דהיינו כל אות מכב אותיות עם כל כא אותיות האחרות סה"כ $21 * 22 = 462$ שהם ב' פעמים רלא, וכיון שהצטרופים כפולים, כגון א' עם ב' וב' עם א', וכן כולם, לכן העיקר הם רלא שיערים. ונקראים שיערים כי כל שתי אותיות המצטרפות הם שער, שממנו נכנסים לכל צרופי שתי האותיות האלה, **לעשות איזה פעולה ע"י דבור, אין להם כח אלא לפי הנקודות** כי רק ע"י הניקוד אפשר לדבר את צרופי האותיות. **והנקודות הן האהבה והכיסופין** בין לטוב ובין לרע, **בבחינות (ש"ה**

¹² ספר היצירה פ"ב מ"ג מ"ד, עמק המלך שער א' פרקים ד' ה', ופרדס רמונים לרמ"ק שער הצירוף. ספר למודי אצילות למהר"ן בתחילתו.

¹³ **מושג זה מקורו בספר היצירה המיוחס לאברהם** אבינו שעליו מספר לנו כאן רבינו שהוא הדמות השלימה הצדיק בעל הנפש הבורע לה' בדבורי כסופים ובזכותו נברא העולם כמ"ש בהבראם ועל ידו נתתקן העולם בחי' אור חדש שתיקן את אלפים שנות עולם שקדמו לו ועל ידו התחילו אלפים שנות תורה עולם התיקון ע"י שגילה ופרסם את האמונה בעולם ועשה נפשות של מאמינים שומרי הברית בני חורין שבזכותם יתקיים העולם.

וזה לשון ספר היצירה נוסח הדפוס פרק ב [משנה ד] עשרים ושתיים אותיות יסוד קבועות בגלגל ברל"א שיערים וחזור הגלגל פנים ואחור וזוהו סימן לדבר אין בטובה למעלה מענג ואין ברעה למטה מנגע: [משנה ה] כיצד שקלן והמירן אל"ף עם כלם וכלם עם אל"ף, ב"ת עם כלם וכלם עם ב"ת וחזרת חלילה נמצא כל היצור וכל הדבור יוצא בשם אחד: [משנה ו] יצר מתהו ממש ועשה אינו ישנו וחצב עמודים גדולים מאויר שאינו נתפש ... וכו'

עניין זה נקרא עולם המלבוש ובהרחבה מבואר בעמק המלך שער פ"ד ומבאר שם שהוא עניין שרש התהוות האותיות ושרש הצטרפותן זו לזו דהיינו כל אות לאחת מכב האותיות האחרות ברלא שיערים. (ובאמת הן תסב אלא שכל צירוף הוא כפול כגון א' עם ב' זה כמו ב' עם א' לכן נזכר רק רלא. והן מתחלקות לשנים, יא אותיות ראשונות א' עד כ', צרופיהן עם כל הכ' אותיות הן בחי' קומת דבר, ויא האחרות מל' עד ת', צרופיהן עם הכ' אותיות הם בחי' קומת נוק', וצירוף האלפא ביתא של אל במ בצמצע)

משמע כאן שהמציאות של הצטרפות אות לאות להוות את מציאות העולם בצמצומי האותיות שנברא בהם, הם דבר מחודש שלוליא שקדם לו השרש הזה של מציאות התחברותם, לא היה שייך שום חיבור, רק כל אות היתה לעצמה ולא היה אפשר שיברא כלום.

וזה קטע מלשוננו שם – הנה ב"פ רל"א עולים נתייב והוא שער החמישים שבבינה שלא השיגו משה רבינו ע"ה שנאמר נתיב לא ידעו עיט וחכמינו קראו עולם המלבוש הזה תורה קדומה לעולם אלפים שנה מלשון ואאלפך חכמה ר"ל שני לימודים שהם שני רל"א הנזכרים ג"כ וכו' עכ"ל.

דהיינו שהרל"א שיערים (הם עולם המלבוש שביאר לעיל) והם התורה הקדומה ונקראת שקדמה ב' אלפים שנה כי היא מורכבת מב"פ רל"א והיינו אאלפך חכמה ב"פ אלף ב' לימודי חכמה דהיינו ב"פ רל"א הנ"ל ע"ש שזה נזכר בזהר בראשית בדברי רב המנונא סבא ע"ה שרמוז בתורה במילים בראשית ברא אלפים את ר"ת ב' ב' א' א' רומז לב' לימודים הנ"ל בחי' אלפים שנה.

עוד שם – ונקרא תורה קדומה כי התורה מתפשטת בכל העולמות בסוד לשון הקדש ובצירופיה שלא כסדר האלפא ביתא לא היתה יכולה להבראות אם לא ע"י צירוף האותיות של האלפא ביתות בעולם המלבוש כי מהיכן יהיה שייכות וחיבור אל אלף של מלת את של לשה"ק עם התיי של מלת את וכדומה לה שהוא שלא כסדר האלפא ביתא וכן כל השמות והתיבות הן שלא כסדר האלפא ביתות ולכן נקראת תורה קדומה, והבן, כי כל הוספה ופירוד ורבו וחיסרון אות או תיבה, הוא כח הסט"א שנבראת ע"י הפירוד אותיות ופירוד שלהם מן שבדי הכלים ואותיותיהם אשר נפלו למטה בזמן שבנה עולמות והחריבן, ועל ידם נולדה שנאה קנאה קטטה בעולם, ומלחמות האומות שנבראו מהם, וכל מגמתם ומחשבתם להרע לעם הקודש, ולקצץ אילן הקודש עם כל נטיעותיו ח", שנאמר ואיבה אשית בינך ובין האשה, שהיא השכינה, ובין זרעה שהוא זרע עם קדש, אשר נשמותיהם יצאו ממנה כנודע. עכ"ל

עוד שם – והמבין יבין כי התורה קדומה הזאת היא שורש עיסת פנת של כל העולמות אשר תחתיה, ומשתלשלים מצרופיה ואותיותיה, כי למעלה אין שום דבר רק אותיות של אור עומדים בסוד תמונת אדם, זכר ונקיבה בראם ויקרא שמים אדם וכו' עכ"ל

עוד ע"ש – בהמשך מבאר אופן ההשתלשלות ע"י זיווג א"א חכמה ובינה מהם נולד הדעת כמשל החכמה שרק בעיבור בינה נעשה מבין דבר מתוך דבר ונולד הדעת דהיינו מה שמתחדש לו ע"י ועוד השתלשלות והתעבות האותיות עד שנעשה מהן העולמות וע"ש שמביא מספר ברית מנוחה הקדוש הסכנה בעיון החכמה העליונה ששם ובוה שאפשר למות או לצאת מהדעת ע"י שזה בחי' ד' שנכנסו לפרד"ס וטעותו של אחר במט"ט וע"ש באיזה קושיות נפל.

¹⁴ **הכוונה לאותיות** מצד שרשם הרוחני ולא הכתב דהיינו הצירוף הגשמי שלהם שזה נברא ביום ששי בין השמשות כמבואר באבות ד' ו' עיין ברטנורא שם ש"הכתב" הוא האותיות שחוקק בלוחות. וע"ש רבנו יונה ש"הכתב" היא התורה אש שחורה על גבי לבנה מששת ימי בראשית, ו"המכתב" הן האותיות שבלוחות. משמע שלפני כן התורה קדומה אלפים שנה (שהן צרופי האותיות בעולם המלבוש) לא היה לאותיות ציור אלא רוחניות לבד. (וכמבואר בתורה יט אות ח' שלכל אות כח רוחני עפ"י הספירות)

¹⁵ **הלשון הזה הוא בעמק המלך** החדשים נכתב בהערה בסוגרית. ומשמע שאין הצטרפות אלא ע"י התכללות. והוא יסוד נפלא שיבאר גם בתורה ח' תנינא אות סוד הבתים שנעשים ע"י רבוי הבאים לקיבוץ, שעיקר הבתים שהוא רבוי הצרופים נעשה דייקא ע"י האהבה והתכללות של כולם זה בזה.

¹⁶ **הכוונה לעומק ביאורים** במה שקדם לסוד הצמצום שבו מתחיל מהר"ן לבאר בעץ חיים כפי שקיבל מהארי"ל. ועניין זה לא נתבאר בקבלת מהר"ן, אלא בקבלת מהר"י סרוג, ובאריכות בעמק המלך תלמידו. ואע"פ שיש שאסרו ללמוד קבלה אחרת מוזו של מהר"ן מצינו לבעש"ט ורבנו שלמדו את שתייהן כאחת. ומבואר בתחילת עמק המלך סוד עולם הטהירו, שכמה פעמים קודם לחלל הפנוי המשיך אור והחזירו למקומו, כדי שישאר רושם שממנו יוצרו האותיות, ויצטרפו ברלא שיערים שהם עולם המלבוש, והיא תורה הקדומה. ורק אז נעשה הצמצום שבו ברא את העולם. ושמעתי שזה בחי' ספר הנשרף שלכאורה לא מובן מדוע כתב אותו רבינו אם לבסוף שרף אלא שעצם היותו בעולם כבר עשה רושם שעי"ז יהיה בכוחו של משיח לגלות את הספר בלא שביר כלים

א' / נקודות הכסף/קפ. והכיסופין הן הנפש, בבחינות (תהלים פד) / נכספה וגם כלתה נפשי. נמצא ולפי הכיסופין כן הנקודות, אם כוסף לרע עושה הנקודות רעים, ואזי נצטרפים האותיות ונזדווגים לעשות פעולות רעות.

ואם כוסף לשוב בתשובה, נעשה נקודות טובות, היינו נפשות טובות, ומתנועעים האותיות
ע"י דבורי הכסופים ונזדווגים לעשות פעולות טובות/קפ. [ק"ל] כגון בתפלה/קפ. וכגון בזיווג/קפ. וכל מצווה שעושה כפי הכסופים דקדושה שיש לו בשעת המצווה כך היא פעולת יחוד קב"ה ובונה את המלכות דקדושה. ולקמן בלשון מוהרנ"ת מבאר שכשנכסף לדבר אזי חוזר הדבר ונכסף אליו, דהיינו שבדבורי הכסופים שלנו נעשה נפש נוקבא ואזי ממה שחוזר הדבר ונכסף אלינו נעשה נפש דכר ונעשה זיווג הנפשות

פ שיר השירים פרק א (יא) תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף:

א קהשר בין כסופים לכסף ביאר הריצ"ח (לא 10 דקה 25) כי כל דבר כפי הכסף שמוכן לתת עבורו זה התרגום של הרצון שיש לו על הדבר. עד שאם רוצה בבחי' נכספה וגם כלתה, דהיינו כל הרצון, אזי אין גבול לכסף שמוכן לתת עבור הדבר.

ב תהילים פרק פד ג) נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ידך לבי ובשורי ירננו אל אל חי:

י מ"ק - כי כל נברא רוחני או גשמי נברא באותיות, אבל האותיות הן בחי' הגוף, והיא מציאות בכח ורק ע"י הרצון והכסופין יוצא הדבר לפועל לאותו כיוון שמוכוון את הרצון לטב או לביש. כל דבר בין רוחני בין גשמי נברא באותיות, ושרשו בחכמה, שהוא הבוק בעלמא, שהכל כלול בו, בבחי' צורה בכח. ויורד לבינה ומתלבש באותיות השייכות לו שמעלה הנוק' ממה שבררה למין נוקבין מגבורותיה, ונעשה בחי' גוף רוחני בחי' הרהור, ובשלב הזה שהוא שרש הדבר כולו תלוי ברצון והכוונה והכסופין שיש על הפעולה שאנו רוצים שתצא ממנו. כי כל פעולה והוצאה לפועל של משהו זה בחי' לידה, וגם כל שלב שבה זה בבחי' לידה, דהיינו מהבוק להרהור ואח"כ מהרהור לדיבור, ומדיבור למעשה, כל הגשמה היא ע"י כניסת השלב הקודם כטיפה ברחם לעיבור וע"י העיבור נולד גוף מגושם יותר שכשנשלם נולד פעולה מגושמת יותר כי כל שלב הוא בחי' צורה לגבי השלב הבא שנחשב חומר לגביו ובכל שלב בראשיתו בשעת בחי' היחוד שלו צריך לחדש את הרצון שיכווין את הזיווג לטב כמבאר בתורה יד שהת"ח חשבו שרק בשעת הזיווג הגשמי צריך להתקדש, ורבינו מחדש שלא ברכו בתורה תחילה, הכוונה שלא התקדשו לפני הזיווג בתחילת המחשבה דהיינו ברצון שקדם למחשבה בשרש התורה ששם שרש הנשמות.

וכמו בלידה, שעד העיבור הדבר תלוי בכוונת האב ואם, ובכסופין דקדושה שיש להם בשעת ראשית ההריון, אבל אח"כ לא יועיל רק תפילה, כיון שכבר יצא מתחת ידם, הכי נמי כל בפעולה, ראשית ההרהור הוא בחי' ההריון שלה, ובראשיתו כשמצטרף מהבוק בעלמא של החכמה להצטרפות הכב אותיות ברלא שערים, אז הכל תלוי ברצון והכסופין דקדושה אם תצא מזה פעולה קדושה וטוב או ח"ו סט"א וביש.

דהיינו שעיקר הכסופים צריך בזמן שמתחיל כל דבר להצטרף ברלא שערים לכן עיקר התפלה בכסופים גדולים צריך בראשית כל דבר כגון בזיווג שהוא ראשית התהוות וולד, ובאכילה שהיא ראשית התהוות חיבור הנשמה לגוף, ובמולד שאז מתחיל התהוות החודש הבא ובסוף השבת בשעת רעוא דרעוין כשמתחיל להתהוות השבוע הבא, ובמנחה בשקיעה שמתחיל להתהוות היום הבא. (ובתורה יד מבאר רבנו שראשית התהוות כל דבר הוא עוד קודם, דהיינו במחשבה תחילה שלפני תחילת המעשה)

^פ עיין לק"ה נוקי שכנים ד' ז', ולק"ה נחלות ג' אותיות ב' ג'

ק"ה לק"ה נוקי שכנים הלכה ד (ז) וזה בחינת ג' המעלה לעשות מתורות תפלות, פי עקר פגם כל העברות הוא בהצטרופי אותיות של כל מצוה שקלקל הצרופ הקדוש של אותה המצוה, כמובא בהתורה אנכי (בסימן ד), עין שם. ועקר הצרופים קדושים נהיים על ידי התפלה כמובן בהתורה הנ"ל, פי התפלה היא שרש התורה כנ"ל, פי כל התפלה היא כלולה בעשרה מיני נגינה שבהם יסד דוד המלך עליו השלום ספר תהלים שכלול מכל התפלות ושירות ותשבחות שבעולם, פי הוא נעים ומירות ישראל. ועשרה מיני נגינה הם בחינת טעמים בחינת נגינת הטעמים, והטעמים הם תכלית שרש העליון של כל בחינת טעמים נקודות תגין אותיות, פי הנקודות מנהיגין להתגין והאותיות, והטעמים לנקודות כמובן בתקונים, היינו שכל הצרופים של האותיות שנתהיים על ידי הנקודות (כמובא בסימן לא) הכל נעשה על ידי הטעמים שהם שרש הכל. והטעמים הוא בחינת תפלה כנ"ל ועל כן עקר התהוות הצרופים שממם נארגה כל התורה הוא על ידי התפלה ועל כן אי אפשר לבוא לשום השגה בתורה פי אם על ידי תפלה, כמו שמבאר בסימן כ', על כן צריכין לעשות מהתורות תפלות דהיינו בשלומד אינה תורה והוא רחוק עדין מאותה התורה, פי עדין לא התחיל לקימה או שעדין לא קימה בשלמות וכו' הוא צריך להתפלל הרבה על זה לה' יתברך שיזכה לקימה.

י לק"ה נחלות ג' אות ב' - פי עקר תקון הברית הוא לאפשא ולאולדא לקימא עלמא, כמו שכתוב, אני אל שדי פרה ורבה, אל שדי זה בחינת תקון הברית שנקרא שדי כידוע שתקונו בחינת פרה ורבה להוליד בנים בעולם. ואילו הבנים שמולידין הם בבחינת הנפשות הנעשין על ידי תקון הברית כנ"ל. ועל כן צריכין להתקדש בזיווג מאד להתגבר לפרש מחשבתו מתאזות גשמיות, מתאזות גופניות רק לדבק מחשבתה בכסופין דקדושה לה' יתברך כדי להמשיך נפש קדושה לבניו, כמבאר בזה הקדוש. והכלל פי כל הנפשות יוצאים מבחינת ברית שהוא מעבר כל הנפשות, כמבאר בזה הקדוש. ומי שהוא שומר הברית זוכה להוליד נפשות קדושות, פי זוכה לכסופין דקדושה תמיד שעל ידי זה נולדין בכל עת נפשות קדושות שהם בחינת נקודות להאותיות ואז בודאי גם כשזוכה להוליד בנים ממש בודאי ממש לקים להם נפש קדושה פי הוא פרוש ומבדל מתאובתין דגופא רק מחשבתו דבוקה בוד' יתברך בכסופין דקדושה אליו יתברך לבד. וכן להפך להפך הפוגם בברית חס ושלום וברוך אחר תאזות הגוף חס ושלום, שזוהו כסופין דסטרא אחרא, אזי מוליד נפשות לא טובים חס ושלום. והנה באמת בענין קדשת הברית יש אלפים ורבות מדרגות ובודאי צריכין לבקש מה' יתברך לזכות לשמירת הברית בשלמות, דהיינו להיות פרוש ומבדל מתאזות הזאת לגמרי במדרגת צדיקים אמתיים אשר הם קשורים לה' יתברך בכסופין דקדושה תמיד כנ"ל. אבל אף על פי כן לאו כל אדם זוכה לזה ואין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו ועל כן כל הבנים שמולידין בהתמך על פי התורה כלם הם בבחינת תקון הברית, פי זה עקר תקון הברית להוליד בנים בעולם כנ"ל:

ועיבור ולידה לפעול פעולות/ק. וזהו (ש"ה שם) תורי זהב נעשה לך, תורי לשון התעוררות ולשון תורה, דהיינו שהתעוררות זיווג אותיות התורה הוא מצד הזהב מבחי' דין כדאיתא בזהר (וישב דף קפו ע"ב/ק) איתערותא דזווגא מסטרא דצפון, דהיינו שהתעוררות הזיווג של אותיות התורה הוא מצד הדין, כי צפון רומז לדין כמ"ש ומצפון זהב יאָתָה (איוב לז) וזהב הוא בחי' דין. וזהו תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף, תורי היינו התעוררות לזיווג הוא מצד הזהב בחי' דין בחי' נוקבא, (כי הנוקבא שהיא דין היא המעוררת את הדכר המשפיע לה לזיווג, כי היא זו שחסרה את השפע) וזהו תורי זהב היינו אתערותא דזווגין התעוררות הזיווג והצטרפותן של אותיות התורה, ר"ל שהצטרפות אותיות התורה היא ראשית התעוררות של זיווג הנפשות לפעול איזהו פעולה, אינו אלא על ידי נקודות הכסף, אין להם שום תנועה אלא על ידי נקודות שנעשה ע"י הכיסופין כי רק ע"י ניקוד שהוא הכסופים נעשה תנועה לצירופי האותיות וע"ז אפשר לדבר אותם, שע"ז נעשה נפש בבחי' נפשי יצאה בדברו כנ"ל ונפש התחתון מעורר נפש עליון דכר ונעשה זיווג הנפשות לפעול פעולות :

וזהו (הנ"ל בסוף אות ה') אם הרב דומה למלאך ה' צבאות כנ"ל שהוא למדן וחסיד שומר הברית ודברו בכיסופים להקב"ה, אזי בוודאי חסד ואהבה מתגלה והשתוקקות נתגלה/ק. שהם הנקודות, אזי תורה יבקשו מפייהו [ק], אזי אותיות התורה בעצמן מבקשים ממנו שידבר אותם, כדי שיהיה להם נקודות ונפשות נמצא שרק רב שהתורה מבקשת שידבר אותה ממנו צריך התלמיד לבקש ללמוד: נמצא שלבד מהזהרת הגמ' שלא ללמוד מרב שהוא רק למדן ולא צדיק כי יכול להזיק לתלמיד, רבנו מוסיף על זה עוד שגם מצד איכות הלימוד רק אם הרב הוא צדיק אוי דבורו פועל פעולות טובות להוליד נפש לתלמיד שע"ז יזכה ע"י הלימוד לתשובה (כך נ"ל). ולקמן בלשון מוהרנ"ת על הפסוק "ובטובו מחדש בכל יום מעשה בראשית" "אין טוב אלא תורה" ואיזה תורה זו תורה שיוצאת מפי צדיק בכסופים כאלה שמצרפים האותיות בראשית שערם לעשות פעולות טובות ותורה כזו מנהגת את העולם ומחדשת מעשה בראשית.

אות ז

עתה מוסיף לבאר שהכסופים לבד אינם פועלים אלא ע"י שמדבר אותם. ולכאורה זה כבר מובן ממה שאמר שהצטרפות האותיות לעשות פעולות הם ע"י הניקוד דהיינו הכסופים, ואם אין הכוונה לדבור למה צריך ניקוד לאותיות. וצ"ל שעד כאן דיבר מהרהור הלב שגם הוא אותיות וניקוד אלא שמדבר בלבו ולא מוציא בפיו, וכאן מחדש שגם הרהור הוא עדיין נפש בכח, ולא נעשה בפועל אלא ע"י דבור שמוציא בפיו, וכפי שיתבאר שרק כשמוציא בהבל פיו אזי מכים האוירים זה בזה והולכים ומתגלגלים ונכנסים בבני אדם ופועלים לטוב או לרע.

ק. עיין לק"ה נחלות הלכה ג' אות ג' - כי אנו צריכין לכסף תמיד לה' יתברך בכסופין והשתוקקות חזק ואז גם ה' יתברך נכסף אלינו ועל ידי זה נעשה יחוד בין כנסת ישראל עם קדשא בריה הוא ונמשכין תולדין נפשות קדושות, וכמבאר שם מזה בתורה הנ"ל שהכסופין שאנו נכספין לה' יתברך זה בחינת תאוותין דנוקבא וכו'. והכסופין שחוזרת הקדשה ונכסף אלינו זה בחינת תיאובתא דדכורא וכו' ואחר כך נתחברין הנפשות וכו' עין שם. כי זה כלל שכלליות ישראל וכן כלליות העולמות הם בחינת נוקבא בחינת מקבל לגבי המשפיע והמאציל שהוא הבוֹרָא יתברך שמו שהוא בחינת דכורא נגדנו, שזהו בחינת היחוד הנעשה על ידי כל המצות שנתחברין כנסת ישראל עם דודם ונכללין בו יתברך. וצריך כל אחד לראות שהוא יתעורר תחלה לכסף ולהשתוקק אליו יתברך שיהיה אתערותא דלתתא קדם אתערותא דלעלא ואזי נמשך עליו חסד גדול שהוא סטרא דדכורא בבחינת אשה מזרעת תחלה יולדת זכר, דהיינו בשכנסת ישראל נכספין בתשוקה גדולה אליו עד שמולדין נפשות אזי ה' יתברך נכסף אליהם ומשפיע עליהם אור החסד הגדול שהוא בחינת סטרא דדכורא פידוע. כי כשאין האדם מתעורר מעצמו לה' יתברך ואזי ה' יתברך נכסף אליו, כי הוא יתברך חפץ ומשתוקק שישוב אליו ואזי אתערותא דלעלא קדם אתערותא דלתתא ואזי הנפשות הנולדין הם בבחינת סטרא דנוקבא בחינת איש מזרע תחלה יולדת בת. כי עקר מדת הדין שהוא בחינת סטרא דנוקבא נמשך מתחלת הדין של בריאת העולם שעקר היה על ידי שהיה בתחלה בשעת בריאת העולם אתערותא דלעלא בלא אתערותא דלתתא פידוע ומוכן בפתבים. ועל כן עקר הירשה לכן זכר, כי הוא נמשך מבחינת הנפשות הקדושות הנמשכין מאתנו אליו יתברך כנ"ל שזה עקר תקון הנפשות כנ"ל שמשם נמשך כל הפרנסה והממון כנ"ל.

ק. וזהר וישב דף קפו: - תא חזי מה כתיב, העירתי מצפון ויאת, העירותי, דא אתערותא דזווגא דבר נש בהאי עלמא, דאיהו אתערותא מסטרא דצפון (מהיצה"ר שרשו בגבורה).

ק. צ"ע החילוק בין חסד ואהבה מתגלה, ואילו השתוקקות נתגלה.

ודע שלא די לאדם בהשתוקקות בלב בלבד, כי צריך האדם להוציא בשפתיו כיסופיו,

דהיינו בדיבור/ק"א וע"ז נסדר סדר התפללות דהיינו שחז"ל תיקנו לנו נוסח תפילות כדי שאת הכסופים המתעוררים בנו ע"י תיקון הברית, נוציא בפינו בדברי התפלה. **כי ע"י השתוקקות בלב נעשה נפש ונקודות בכח. וכשמוציא את תשוקתו בפיו אזי נעשה הנפש בפועל.** ק"ב דהיינו שיוצאת לפעול פעולות **כי עיקר מוצא הנפש היא מפיו, בבחי' (שיר השירים ה')/ק"ג נפשי יצאה בְּדַבְרוֹ [ק"ד]/ק"ט** כמובא בשם הבעש"ט/ק"ט כי כח הדיבור אינו עניין טכני/ק"ט בלבד אלא הוא כח אלקי נפש חיה

ק"א **להוציא כסופיו בשפתיו** – וצ"ע בלחשה. לכאורה גם לחש הוא בשפתיו ויוצא הבל הפה בחי' נפש כמבואר לקמן. וכן תפילת עמידה היא בלחש. ועיין תורה סו אות ד' ומקורו בוהר האוינו דף רצד. אידרא זוטא. (עיין יוסף תהילות חיד"א על תהלים סו יח) שכל הרהור א"א שלא יצא דיבור מפיו שלא במתכווין. נמצא לפ"ז לכאורה שלחש לא נחשב דיבור, שהרי בכל הרהור יש לחש, ואולי יש לחלק בין לחש שלא מתכווין ללחש שמתכווין. עכ"פ אפשר שאפילו אם לחש כדיבור אינו כדיבור ממש בקול וצ"ע.

ומה שבגמ' עירובין נד. אמרו ללמוד בקול דייקא היינו רק כדי לזכור, אבל נפש יוצאת בפעולות טובות גם בלחשה. וצ"ע שם שגם אריכות ימים היא ע"י שמוציא דבורו בקול דווקא שלכאורה זה עוד עניין שכן קשור לנפשי יצאה דברו וצ"ע

עיין **עירובין נד.** – ברוריה אשכחתייה לההוא תלמידא דהוה קא גריס בלחשה בטשה ביה אמרה ליה לא כך כתוב ערוכה בכל ושמורה אם ערוכה ברמ"ח אברים שלך משתמרת ואם לאו אינה משתמרת. תנא תלמיד אחד היה לרבי אליעזר שהיה שונה בלחש לאחר שלש שנים שכח תלמודו. תנא תלמיד אחד היה לו לרבי אליעזר שנתחייב בשריפה למקום (עיין מהרש"א שהוא התלמיד הגיל שלמד בלחש וגם לעצמו לשכח התורה ונתחייב בנפשו כמבואר באבות ג' ח), אמרו (בשמים) הניחו לו (כ"י) אדם גדול שמש (דהיינו את רבי אליעזר). אמר ליה שמואל לרב יהודה שינגא פתח פומיך קרי, פתח פומיך תני, כי היכי דתתקיים בך, **ותוריך חיי**, שנאמר "כי חיים הם למצאיהם ולכל בשרו מרפא" אל תקרי למצאיהם אלא למוציאיהם בפה.

ק"ב **עיין פתחי שערים** (לרבי יצחק חבר) נתיב אורות אח"פ דא"ק – פתח ט – וזהו ג"כ ענין מאמרם שהוא ית' ברא במאמר פיו כל העולם. והיינו, שהפה הוא מקום שבו נסדר כלל כל הנבראים וסדרי כחותיהם ודרכיהם והרכבותיהם, שהם האותיות והתבות היוצאים מן הפה, אחרי שנשלם שם כל המוצאות, ובפה הם בכלל. ואח"כ כשיוצאים לחוץ מן הפה, הם מתחלקים לפרטים, והם התיבות שבו נברא הכל. ד"מ, באומרו ית' ידי אור, הוא ענין המשכות כחות והרכבת פרקיו נרמזים בג' אותיות או"ר, שבו נברא ובו מתקיים. וכן הוא בכל עשר מאמרות, והם עשרה כללים של הנבראים, שהם נגד י"ס הנושא של כולם:

ובפרטות, הם כל התיבות והאותיות שבתורה, ונכללו כולם בתיבות ואותיות שמבראשית עד לעשות בו' ימי בראשית, שבו נרמז מה שהיה ומה שעתידי להיות נגד ו' אלפי שנים דהוה עלמא. ולאף השביעי יום שכולו שבת. וכן נכללו בפסוק הראשון בו' תיבות שבו. ובתיבת בראשית בו' אותיות שבו, והדגש שבב' נגד יום שבת, וכמ"ש רבינו הגדול הגר"א ז"ל מווילנא, בכתבו בביאורו לספד"צ. ונמצא, שכל כחות פרקי הנבראים, הם נקראים כלים, שהוא הרכבת סך מספר האותיות שבו ששיערה מחשבתו ית', שכן צריך לאותו נברא, והנשמה שבהם מבפנים, הוא בסוד הנקודות ותגין וטעמים כמו שיתבאר עניינם בנתיב אח"ז, בס"ד:

וכל אלו הנבראים, תחילת גילויים בשורשם בכלל, היה בפה דא"ק, שנקרא ע"ש זה. כמו שהפה ממנו יוצא כל הדבור, כן משם יציאת כל הנבראים וכל סדרי המאורות שלהם כלים דאצילות, ורק שהיה בכלל, כמו שיתבאר בנתיב עקודים, בס"ד. וכבר כתבנו, שמד' חושים אלו שהוא זיו היוצא מד' מקומות של רשר"ד, התחיל שורש גילוי כח האצילות, וירדו ממדרגה למדרגה, מהעלם אל העלם פחות, עד שהגיעו אל מדרגת הגילוי בפה, וז"ס ירידת והתפשטות ההבלים מאלו הנקבים עד שנסתים המשכס בפה, ושם נתגלה הכלי בכלל, ואח"כ משם ולמטה נתפשטו לענפים, והבן: עכ"ל. (להבין יותר ע"ש בפתחים שלפני כן)

וני"ל לפ"ז כוונת רבינו לרמוז שכמו בבריא, בדיבור נברא העולם, כן בכל דיבור אדם בורא, וכפי הרצון שממנו נמשך הדיבור הזה, כך מגמת הדיבור והצטרפותו בהתלבשותו באותיות, כמו שנתבאר לעיל באות ו', והכל בבחי' בריאת העולם קטן בחי' קומת נפש.

עוד ע"ש פתח ו' בביאור כיצד נעשים הכלים, ביאר שמהענינים יוצא בחי' הנשמה, ועוברת דרך אוון חטם פה ונעשית נר"ן. נמצא שבפה יוצאת בחי' הנפש, ובחטם הרוח. (אולי אפ"ל לפ"ז שהכל תלוי בשמירת העינים. כי שמירת הברית היא בעיקר שמירת העינים כמ"ש עין רואה ורק אז לב חומד, וכמבואר לעיל ריש אות ו' שהכל תלוי בתיקון הברית. כי בפומא דאמה מתגלה החסד שהוא הכסופים שהם הנפש היוצאת בדיבור.

ק"ג **שיר השירים פרק ה' (ו) פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר נפשי יצאה בְּדַבְרוֹ בְּקִשְׁתִּיהוּ וְלֹא מִצְאִתִּיהוּ קָרָאתִיהוּ וְלֹא עָנְנִי:**

ד"ב דבריו – עיין תורה קנו

ק"ט **ברבורו** – צ"ע כי הפשט הוא שנפשי יצאה כאשר הקב"ה דיבר וכפ"ש"י וכן בגמ' שבת פח: ואולי כיון שכח הדבור הוא רוח ממלא שנפח הקב"ה באדם ואיתא בספרים שכל הנופח מרוחו שלו נופח נמצא כח הדיבור הוא בחי' רוח ה'. או כיון שמדובר בדברי כסופים להקב"ה הם דברי ה' כמבואר בתורה קנו – לב טהור בְּרָא לִי וכו' (תְּהִלִּים נ"א). פי מה שְׁמַדְבָּרִים בִּינו לְבִין קוֹנוֹ, הוא בְּחִינַת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. וְדוּד הַמְּלָכָה, עֲלֵיו הַשְּׁלוֹם, שְׁהִיָּה מְעֻלָּתוֹ גְּדוּלָּה מְאֹד, יִסַּד מְזֶה סֵפֶר תְּהִלִּים. וְכֵן כָּל אֶחָד לִפְיָ בְּחִינָתוֹ הוּא בְּחִינַת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב (תְּהִלִּים כ"ז): "לֵךְ אִמֵּר לִבִּי", כְּמוֹ שֶׁפָּרַשׁ רִשִׁי: "לֵךְ בְּשִׁבְלֶךָ וּבְשִׁלְחוֹתֶךָ", "אִמֵּר לִי לִבִּי". שְׂכָל הַדְּבָרִים שֶׁהֵלֵב אוֹמֵר, הֵם דְּבָרֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִמֶּשׁ, וְהוּא בְּחִינַת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ.

ק"ט **עריב נחל** – פרשת וישלח דרוש ב' – נפשי יצאה בדברו כו', כי הנה כ' הבעש"ט וזלחה"ה כי ענין רוח האדם בקרבו חיות שלו הוא כח הדיבור אשר בקרבו וכמשה"כ בראשית (ב', ו') (ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה) ומתרגמין לרוח ממללא, ולפ"ז כשהאדם מדבר דיבורים אוי הדיבורים ההם הן הן חיותו ויוצא חיות שלו באותן הדיבורים, רק שלחיות חיות האדם דבוק תמיד בשורשו לכן הדיבורים ההמה עצמן ממשיכים עליו משרש חיות חדש ועי"ז חי תמיד אף שבכל דיבור יוצא חיותו מקרבו רק כל דיבור עצמו מביא לו חיות חדש עכ"ד: ועיין בעל שם טוב על התורה בראשית אות צג שהעתיק דבריו שם. ובמקור חיים שם ציין לתולדות יעקב יוסף פרשת קדושים דף קג. שהביא זאת בשם ליקוטי תורה להאריז"ל.

ק"י **ולהבין עומק סוד הדיבור** עיין בספר טל אורות (לרבי יעקב מאיר) ח"א פ"ג עפ"י הסוד ומבואר שם שכח הדיבור אינו ענין טכני בלבד כדעת המחקרים שה' מוצאות הפה שהם לשון שפתים חך גרון שינים מחתכות את הקול. אלא הוא ענין אלוקי בכח הרצון של

רוח ממללא המתלבש בדיבור ויוצא ופועל פעולות/ק"י. **ובשביל זה** אמרו חז"ל על רב שהוא חסיד ולמדן **תורה יבקשו מפיהו, מפיהו דייקא** כי עיקר מעלת דיבורו היא במה שמוציא כיסופיו בפיו דייקא. **וזהק"ט תרגומו של (בראשית ב')/ק"ב** **ויהי האדם לנפש חיה, תרגומו לרוח ממללא [ק"ב]** בפסוק זה כלול כל בריאת האדם דהיינו שתחילה עשה גולם מעפר, ואח"כ נפח בו נשמת חיים, ועי"ז נעשה אדם לנפש חיה. והתרגום דהיינו הפירוש של נפש חיה הוא רוח ממללא, דהיינו כח דיבור/ק"ב, נמצא שנפש חיה הפירוש כח דיבור, **כי עיקר הנפש מהדיבור/ק"ב** [ק"ב]/ק"ב: נמצא שכח הדיבור הוא הנפיחה שנפח

הנשמה אשר האותיות נעלמים בנשמה כזיו השמש בשמש ומשתלשל ויורד בבחי' אורות וכלים למחשבה ויורד לה' מוצאות המחשבה ולה' מוצאות הפה ונעשים בבחי' חומר וצורה דהיינו הבל הלב ואור הנשמה וגם הבל הלב הוא אש מים רוח רוחני המתלבש באמ"ר הגשמי וכו' עי"ש. כי אם לא כן מדוע אדם הנברא ע"י ספר היצירה אין לו כח הדיבור עי"ש.

ק"י **וצ"ע לכאורה** אין בזה חילוק בין ישראל לגוי. מאידך עיין תורה מג שם משמע שדיבורו של בלעם הזיק ביותר כיוון שהיה בר דעת, ונראה שהאזורים ארטיים הנזכר שם הם הדבור בכסופים רעים של בלעם כמבואר כאן, ואם כן שייך גם בגוי אבל תלוי ברעת כמבואר שם שדווקא בר דעת ובלעם היה בר דעת דקליפה. ולפי"ז החילוק הוא בין קטן שאינו מוליד, לגדול שמוליד שעל כן גם דיבורו מוליד פעולות יותר. אלא שא"כ צ"ע מהמבואר בגמ' הובא בתורה לו שהבל פיהם של תינוקות של בית רבן פועל פעולות נפלאות יותר מהבל פיו של גדול כיון שאין בו חטא. ולכאורה כיון שמדובר בהבל פה של דבורי תורה הכוונה שם לנפשי יצאה דברו המבואר כאן. וצ"ע.

ק"י גם בדפדפון - וזה, ומחזור - וגם

ק"י **בראשית פרק ב' (ו) וַיִּצַר יְהוָה אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עֵפֶר מִן הָאֲדָמָה וַיִּפֹּחַ בָּאָפִי נְשָׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה:** אונקלוס וַיִּבְרָא יְיָ אֱלֹהִים יֵת אָדָם עֶפְרָא מִן אֲדָמָתָא וַיִּנְפֹּחַ בְּאִפּוּהִי נְשָׁמָתָא דְחַיִּי וְהוּת בְּאָדָם לְרוּחַ מְמַלְלָא: (אונקלוס)

פרש"י - לנפש חיה. אף בהמה וחיה נקראו נפש חיה, אך זו של אדם חיה שבכולן, שנתוסף בו דעה ודבור:

הרמב"ן - וַיִּפֹּחַ בְּאִפּוּי נְשָׁמַת חַיִּים. ירמוז לנו הכתוב הזה מעלת הנפש יסודה וסודה כי הזכיר בה שם מלא ואמר כי הוא נפח בְּאִפּוּי נְשָׁמַת חַיִּים להודיע כי לא באה בו מן היסודות כאשר רמז בנפש התנועה (לעיל א כ) גם לא בהשתלשלות מן השכלים הנבדלים אבל היא רוח השם הגדול מפיו דעת ותבונה כי הנופח באפי אחר מנשמתו יתן בו וזהו שנאמר (איוב לב ח) וַנְּשָׁמַת שְׂדֵי תְּבִינָם כִּי הִיא מִיְסוּד הַבֵּינָה בְּדֶרֶךְ אִמַּת וְאִמּוֹנָה.

ק"י עי"ש רש"י קבלה ופירוש וכו' - ועיין עי"ש שער ה' פ"ה, ולק"ה שליח לנבות חוב ג' טו, וספר הכרית ח"א מאמר י"א פ"י - הנפח עלמנו טפה.

ק"י **וצ"ע אם הנפש חיה** היא הדבור שהוא רוח, היכן רמזו הנפש. ונראה שנפש חיה כולל את כל הנר"ן והתרגום התייחס לרוח כי היא העיקר שבו הוא נבדל מבעלי החיים. וכמבואר בערבי נחל שהמעשה מוציא לפועל נפש והדיבור רוח ומחשבה נשמה. וכולן נפש בו הקב"ה בבחי' בכח והאדם מציאם לפועל דהיינו שמוציא לפועל חלק אלוך ממש. וזהו נפשי יצאה דברו דהיינו שהחלק אלוך שבי שיצא לפועל בדבור הוא דברו ית' שנפח בו.

ק"י (הנה יג טיין תשע) **נ"ל לבאר שהנפש** נעלמת בגוף כמו הקב"ה בעולם עיין ברכות י. ובאמת כל פעולת הגוף היא התגלות פעולת הנפש דהיינו התפשטות לחוץ באותו כלי הפועל כגון ראייה בעיני ושמיעה באזן וקול בגרון וחיתוכו בה' מוצאות הפה וכל אלה רק התגלות פעולת הנפש ואינה הנפש בעצמה, אבל הדיבור הוא הנפש בעצמה, ודייקא כיון שאינו יוצא בבחי' התפשטות כח לחוץ כמו כל הנ"ל, אלא יוצא בבחי' מדת המלכות, שהיא צמצום הכח בתכלית עד עשית חלל ובתוכו ממשיך קו האור מצומצם, וזה בחי' לידה שהיא שבחלל בטן הנוק' יש טיפת המוחין אור מצומצם ונבנה לעולם קטן שלם כבכ אותיות ויוצא לחוץ. כך הדיבור יוצא בבחי' לידה שתחילה עוצר המדבר את רגשותיו וכחות נפשו ובחלל הזה בונה דבור מכ"ב אותיות שבנפש על טיפת פנמיות נפשו הבא מלבו, בבחי' לשון קלמוס הלב, (כי תחילה נעשה הדיבור בהרהור הלב ומשם יוצא בדיבור הנפש מהפה)

יסוד הענין של כח הדיבור שהוא בחי' ספירת מלכות שאע"פ שהיא אחת מהספירות דהיינו אורות אבל שונה מאד מהם כי הם התפשטות אור חיובי אבל המלכות היא מהות של זולתו שממילא כל עצם בריאתה רק עד כמה שנעלם האור החיובי. (לכן מבואר בספרים מיסודו של קבלת רבי ישראל טרוג ולא מהרח"ו שהמלכות היא בחי' הרשימו שבחלל הפנוי דהיינו רשימו של האור שנצטמצם לצדדים ולא האור בעצמו.

ק"י עיין להפך בתורה סה אות ב' שהדבור יוצא מהנפש. ועיין בעש"ט עה"ת ואתחנן במקור מים חיים שם אות כס. ובענין נחל ויסקל לרוס ב' (והי נכ מהו ועלנער תססה) ויסקל לרוס א'

ק"י **בעל שם טוב על התורה** - פרשת בראשית אות קב. כשאדם מדבר דיבור טוב, והדיבור הוא פג) החיות של האדם, והחיות הוא ממנו יתברך שמו, אז הדיבור סלקא לעילא ומעורר הדיבור העליון, ומשפיע עליו יותר חיות מלמעלה, אבל כשהוא מדבר דיבור רע, אזי יוצא ממנו החיות, ולעילא גם כן לא סלקא, אז קרוב הדבר להיות נפסק ממנו כל החיות לגמרי, וזהו מה שאומרים העולם, ער האט אויס גירעט: (צוואות הריב"ש ד"ב ע"ב ליקוטים יקרים ד"ד ע"ב). [ועיין לקמן פ' וישלח אות י"ג].

ועיין ערבי נחל - פרשת ויקהל דרוש א' - וכתבו הקדמונים כי הנשמות ניתנות באדם, והוא בכח, וניתנת לו להוציאה מכח אל הפועל. ולהבינך ענין זה בבירור כך הוא, עיין מ"ש בפ' וישלח מהשייך לזה ונבאר עתה כל הדברים היטב, הענין הוא, כי יש באדם נפש רוח נשמה, ונשמה לנשמה. והענין, כי חלק הנפש היא כח המעשה הניתן באדם, כי דומם אין לו תנועה ולא יעשה מאומה, וניתן באדם נפש חיה ועי"ז יש לו כח לעשות כל מה שחפץ. הרוח, הוא כח וחיות מאת ה' ניתן באדם אשר בכחו יוכל לדבר, ולזה מתרגם לרוח ממללא. נשמה, הוא חיות וכח מאת ה' אשר בו יחשוב האדם כל מה שחפץ, והוא מעולם המחשבה. נשמה לנשמה, הוא השכל שניתן באדם חיות וכח מאת ה' אשר בו ישיכל בכל המושכלות, כל אחד כפי ערך שכלו כך ישיכל. הרי אלו ארבעה מיני חיות באדם, ואחרי מותו הגוף כלה ולא נשאר רק ד' חלקי נשמה הללו כי זה כל האדם, אבל הגוף אינו רק לבוש שפושטין אותו. ואמנם כל אלו החיות ניתנו באדם בכח והוא יוציאם לפועל:

הרוח ממללא, הנה ניתן באדם כח וחיות שעל ידו יש לו כח לדבר בכל עת שירצה, הרי זה בכח, וכאשר מדבר דבר הרי הוציא חלק מהרוח לפועל והוא הוא עצמיות חיות ונשמתו כמ"ה (שיר השירים ה', ו) נפשי יצאה בדברו, שכל דיבור שיוצא מפי האדם הוא אבר וחלק מנשמתו אשר הוציאה לפועל עתה, וכן בכל מעשה ותנועות שמתנועע מוציא חלק נפשו לפועל וכן בכל מחשבה שמהרהר ומחשב מוציא חלק נשמה לפועל, וכן בכל מושכל שישכיל ומחדש איזה שכל מוציא לפועל אבר וחלק מן נשמה לנשמה:

בו הקב"ה בעצמו, והנופח מרוח עצמו נופח, נמצא שכח הדבור הוא רוח אלוקי שבאדם, והוא הנפש חיה שבו.

ומבאר הבעש"ט שכח הדיבור הוא נפש בכח וכשמדבר אזי הנפש יוצאת לפועל/ק"ו.
כפי שמבאר הערבי נחל (וישלה ב) משמעות הדיבור אפילו בלא כוונה קושר את האדם לחבל שממנו יקבל תוספת חיות שתחיה אותו מכאן ולהבא בבחי' מצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה.
ומבאר (ויקהל א) שכל דיבור כיון שיצא לפועל מיד עולה למקומו וממתין לאדם ליום השכר או העונש.
נמצא לערבי נחל כשהוא מוציא לפועל אזי מיד נמשך לו עוד נפש בכח, שהיא כבר תצא לפועל במעשה הבא.

אבל לפי רבנו נראה שאינו כך אלא ברצון ממשיך נפש בכח שאותו מוציא לפועל מיד כשמדבר את הרצון, וכשמוציא לפועל עדיין מתגלגל הנפש ונכנס בבני אדם ומעורר אותם לטוב או לרע כפי הכסופים של המדבר אותם. כפי שיתבאר בסמוך.

אות ח

וזהו (קהלת ח') יש הבל אשר נעשה על הארץ וכו', זהו בחי' גילגולי נפשות היוצאים
בדיבור. דהיינו **כשאדם משתוקק לאיזה דבר** ונעשה נפש בכח, **ומוציא השתוקקותו אח"כ**
בהבל פיו דהיינו בדיבור **כנ"ל, אזי נעשה הנפש בפועל**, בבחי' נפשי יצאה בדברו כנ"ל. **והנפש**
הזאת היינו הרוח ממללא, ברייה רוחנית (בחי' מלאך או שד, תלוי למה נכסף בדיבורו) **הולכת**
באוויר ע"י שהאוויר מכים זה בזה, **ומגיע לאדם אחר** ששומע או שואב בנשימתו/ק"ו, **ומעוררת את**
האדם אחר לתשוקה הזאת ק"כ. **ולפי התשוקה לפי הנפש, לפי הרוח ממללא, כן נתעורר**
האדם. אם התשוקה בא מצדיק לרשע, אזי נתעורר הרשע בהרהורי תשובה, בבחינות
המשך הפסוק בקהלת הנ"ל **יש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים** [קכ"ט] כי מגיע אליהם נפש שיצאה מדיבור של צדיק עם כסופים קדושים ונכנסת בהם ומעוררות אותם לתשובה, ולקמן בלשון מוהרנ"ת יתבאר שמיד כשנכנסת בו הוא מתעורר לתשובה אבל עדיין יש לו בחירה להשאר עם הכסופים האלה ולעשות תשובה או ח"ו להתגבר עליהם ולחזור לסורו. **ואם להיפך, להיפך.**

ונודע, כי כל דבר שהוא בכח מקבל שינוי והתהפכות, אל אשר יחפוץ יטנו, כמו כח הפרי תוך הארץ ולפי שאינו רק בכח אז אם יטעו אילן זה יוציא פרי זה ואם יטעו שם אילן אחר יוציא פרי אחרת, משא"כ אחר שיצא לפועל אינו מקבל התהפכות כי אחר שגדל הפרי באילן כן יהיה לעולם לא יקבל שינוי לעולם וכמש"ה (קהלת ג, יד) ידעתי כי את כל אשר עשה אלהים הוא יהיה לעולם עליו אין להוסיף בו, 'עשה' דייקא, ר"ל אשר יצא לפועל נשאר כך תמיד, ולזאת באה הנשמה תוך האדם שיוציאנה לפועל לא זולת: **ולפי זה**, מיד כשהאדם מדבר איזה דיבור וכן בשכל ומחשבה ומעשה כאשר הקדמנו שכל מה שנסביר בחלק א' ממנו תדין על שאר חלקי הנשמה אזי הוציא חלק ההוא לפועל אזי מיד נבדל חלק חיותו ההוא והולך למקומו למעלה, דהא עיקר ביאתה לזה העולם איננו רק בעבור הוציאה לפועל, וכאשר יצאה לפועל אין לה להיות עוד בזה העולם: **וזהו ענין אומרם** ז"ל שמהמצוה שאדם עושה נברא מלאך קדוש ובא מיד לפני ה' ואומר פלוני בנך עשאתי. ענין בריאת הנמצא הקדוש הזה הוא חלק מנשמתו אשר יצאה לפועל ומיד פורח למעלה כי אין לו להתעכב עוד בזה העולם אחרי שגמר פעולתו אשר בשבילו בא הנה. ולפי שהדבר אשר הוא בכח מקבל שינוי והתהפכות כאשר אמרנו, לזאת הנשמה ביד האדם כחומר ביד היוצר אל אשר יחפוץ יטנו וכל אשר חפץ יעשה ממנה, ולכן כשמדבר האדם דיבור קדושה כתורה ותפלה ודומיהן, ולפי שאורייתא וקב"ה חד, הרי עשה החלק כהכלל ונעשה ממנה אלהות כביכול, וכאשר מדבר דברים אסורים כלשון הרע ורכילות ודומיהן או דברים בטלים שהם דיבורים אשר אין צורך לאדם לדברם כלל אחז"ל שעבר בעשה ולא תעשה כל עבירה היא קליפה וסט"א. נמצא עשה מנשמתו וחיותו סט"א, כי דבר שהוא בכח מקבל שינוי מן הקצה אל הקצה וכאשר יצא לפועל כך נשאר לעולם והתורה ניתנת בעבור זאת להאדם כדי שידע ע"י מה יניח נשמתו באלהות וע"י מה נעשה ממנה סט"א ח"ו, וכל זמן שהנשמה מלובשת תוך הגוף אין האדם מרגיש בואת, ואחרי הפטירה במקום שהניח כל ימיו חלקי נשמתו שהם המעשים והדיבורים והמחשבות והשכליות שם ימצאנה עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע כי אין חשבון ודעת בשאול בו: עכ"ל ערבי נחל

קכ"ו **וצ"ע שם** שמצד אחד הדבור מוציא אל הפועל מה שהיה בכח, נמצא שלא נחסר כלום ומאידך ביאר שכל דיבור מחסיר מנפשו וע"כ מיד מקבל נפש חדשה משרשו.

קכ"ז **צ"ע בזה** לכאורה דיבור הוא דבר הנשמע לאוזן ולא נשאב בחושים. אבל לשון במה שמבואר בלשון מוהרנ"ת שמתלבש באויר והאויר הוא חיות, יש במשמע קצת שגם בנשמה נקלט וצ"ע. גם מלשון מוהרנ"ת בלק"ה אומנים ד' יב שההבלים הם רוח רעה לכן צריך להתחבא בחדר כדי שלא ישאוב מההבלים רעים. משמע שנקלט ע"י הנשימה, מאידך אם זה האויר מה מועיל להסגר בחדר הרי האויר מגיע מבחוץ וצ"ע.

¹⁰⁷ גם בדפוס לתשוקה הזאת, ומתוצו – לתשוקה.

¹⁰⁸ סוף הפסוק הנ"ל יש הבל (קהלת ח יד)

בלק"ה (אומנון ד' יב) מבאר שעל כן צריך להיות בחברת בני אדם שמדברים בכסופים דקדושה/קל' ולברוח מחברת בני"א שמדברים בכסופים לתאוות.

צ"ע הקשר של דברים אלה לעצם מהלך התורה. ונראה שזה שייך לעיל לאות ו' כיצד אברהם ושרה עשו נפשות לגרים בחרן. רוצה לומר שהגרים שעשו נעשו ע"י דבורי כסופים שדברו אברהם ושרה להש"י. אבל עדין צ"ע גם זה מה קשור לתורה שלנו, לעניין הצדקה והגלגלים. ונראה כיון שהעיקר היא האמונה שהיא המשלימה את הצדקה והתורה לכן צריך שתהיה גם בכלל ולא רק בפרט כי העכו"ם שיש בעולם משפיע על הפרט ממילא כדי לזכות לאמונה שלימה חייב שגם הטובבים אותו יהיו להם כסופים של אמונה. וכן מבאר גם בתורה סב ויסב אלקים, שלאכילה בבחי' פנים בפנים צריך שלימות אמונה וזה ע"י עשיית גרים. ועוד שעשיית גרים היא הצדקה הגדולה ביותר והיא מכח החסד המתגלה בפומא דאמה, שע"ז זוכה לכסופים גדולים וע"ז מתגלגלים דבוריו ומעוררים את העולם לאמונה. אלא שצ"ע לפי הנ"ל דבעינן דווקא צדקה שיש בה ו' ברכות ויא ברכות ואילו בעשיית גרים ע"י הבל המהלך בארץ אין לא ו' ולא יא.

קל' ועיין הגהות החת"ס בגליון ש"ע או"ח סימן קב (על הט"ז ס"ק ה') בענין חנה שהתפללה בסמוך לעלי הכהן כתב שזו סגולה נפלאה להתפלל בצד צדיק ע"ש.

והכל נעשה ע"י ההבל פיו שהוא הנפש, כי זה ידוע לכל, שעיקר הדיבור הוא, שכלי הדיבור מכין באויר מרעידים אותו במהירות העולה ויורד לפי הדבור, ואויר הזה פוגע באויר הסמוך לו ומרעיד אותו כמוהו, והסמוך בסמוך, עד שמגיע לחבירו, והאויר הרועד מכה בכלי האוון העדינים (כמבואר באריכות בספר הברית א' יז ו') ושומע חבירו האותיות [א] [ב] דהיינו ששומע הברות ומצרף אותן לתיבות ומשפטים [ג]. וכשהוא מקבל דיבורו, הוא מקבל נפשו [ד] [ה], דהיינו שלא האויר שיצא מפיו הוא הנפש שהרי האויר הוא גשמיות והנפש רוחניות, אלא שהאויר שבו התלבש הנפש מכה באויר הסמוך לו ועי"ז עבר הנפש לאויר הסמוך וכן הלאה עד שהגיע לחבירו ונתעורר לדבר הזה שאליז נכסף חבירו שדיבר : ולפ"ז משמע שדווקא כששומע האדם האחר אזי יכול לעורר אותו. אבל עיין לק"ה אומנין ד' יב'ו' שההבלים הם רוח רעה לכן צריך להתחבא בחדר כדי שלא ישאוב מההבלים רעים. משמע ע"י הנשימה, מאידך אם זה האויר מה מועיל להסגר בחדר הרי האויר מגיע מבחוץ וצ"ע.

אות ט

ומי שהוא במדרגת אברהם, היינו בחינות בעל נפש שלבו בוער להקב"ה תמיד וע"י תיקון הברית ואמונה חזקה נפשו יוצאת בדברו דבורי כסופים להקב"ה, שעושים נקודות לאותיות הדבור ואזי הבל פיו מהלך בארץ ועביד תולדין, אזי בוודאי כל אכילותיו וסעודותיו דהיינו כל העבודות החיצוניות נעשות פנימיות בבחי' לחם הפנים [א] [ב] פשוטו הכוונה ל"ב לחמים שהיו אופים כל ע"ש בבית המקדש והיה מונח על שלחן הזהב שבהיכל כל השבוע עד מוצ"ש שמתחלק לכהנים, והוא מצה עבה שהיו קופלים שלישי מכל

^א ספר הברית ח"א טמאר יז פ"ו וספר שבילי אמונה נתיב ד' שכל א' ד"ה האונים (מהלוקת המחקרים בזה עיין מנחת יצחק ח"ב יח ג) ולעיל תורה יז אות ה'.

^ב שו"ת מנחת יצחק ח"ב סימן יח אות ג' – והבאתי גם מחכמי הטבע, שכל דבור נחקק באויר ומפלט והולך עד אזוי השומע, וממילא הוי כח ראשון, אמנם כעת ראיתי בספר גליוני הש"ס שם, שכתב שבזכרונו מספרי המחקרים הטבעיים דאין הקול עצמו של המדבר הוא הבא להשומע, ואך קול המדבר מרעיד חלק האויר שסמוך לו וחלק זה לסמוך לו וכן בסדר עד שנרעד חלק האויר שבאוזן השומע, עכ"ה, והוא להיפוך ממה שהבאתי שם, וכפי הנראה יש בזה שני שיטות אצל המחקרים, והגר"ע ז"ל, שאול בשיטה הנ"ל, רצה באמת לדון בכל שמיעה תמיד שהיו רק גרם דהוי כח שני.

^ג וצ"ע לפי רבנו משמע שעיקר מה שמקבל זה את הכסופים שבהם דיבר חבירו את הדיבור ואילו במציאות זה לא ניכר כלל.

^ד עיין לקטן בלשון מוהר"נ"י כי האויר הוא החיות וכו'.

^ה עיין בלשון מוהר"נ"ת שמוסיף כאן דבר חידוש כי האויר הוא החיות של כל דבר, ובג' אויר אי אפשר לחיות. והוא בחינות הנפש, והנפשות יוצאים ומתגלגלים: צ"ע זה חידוש גדול שמקשר את החיות שבנשימה לחיות הנפש הנולדת ע"י כסופין לאיזה דבר ועיין שם מה שכתבתי לחדש עפ"ז.

^ו עיין לק"ה חו"מ אומנין הלכה ד אות יב – ה' יתברך צוה את נח שיכנס בתבה להיות נסגר שם מפני מי המבול אף על פי שהרבה רוח והצלה לפניו. אף הענין מבאר היטב על פי הנ"ל, כי מחמת שהדור קלקלו את מעשיהם מאד והלכו אחר תאוותיהם וקסופיהם הרעים עד שהיה העולם מלא מהבלים רעים הנעשים מכסופין רעים עד שלא היה אפשר להעולם להתקיים על פן הביא עליהם את מי המבול. ואז הכרח נח לכנס לתבה ולהסגר שם כדי שלא יקבל וישאב הבלים רעים של העולם של כסופין רעים שזוהו עקר בחינת רוח רעה שהיה שולט על העולם אז, הינו רוח רעה ממש הנעשה מכסופין רעים שמחמת זה הכרח לסגר בתבה כדי להסתיר עצמו מהבלים רעים שהם רוח רעה הנעשה מכסופין רעים שעל ידי זה היה עקר חרבן העולם אז, וכמבאר בהתורה הנ"ל שעל ידי כסופין רעים נעשין נפשות שהם בחינת נקודות ומצירין האותיות לרע בבחינת לא זכה נעשית לו סם מות רחמנא לצלן, ועל ידי זה החריבו העולם אז. ונח הצרף להסתיר מהם בתבה כדי שלא ישלטו בו ההבלים רעים כנ"ל: וזהו ענין מה שאיתא בזהר שבעדן עקתא צריכין להתחבא, הינו כנ"ל שעקר כל הצרות רחמנא לצלן, נמשכין מנפשות רעות הנעשין מכסופין רעים שעל ידי זה נצטירין אותיות התורה להפך חס ושלום, כנ"ל ועל פן צריכין להתחבא בחדר כדי שלא ישאב מההבלים רעים שהם בחינת רוח רעה רחמנא לצלן, וכמו שכתוב: לך עמי בא בחדריך וסגר דלתך בעדך חבי כמעט רגע עד כי יעבר זעם. כי צריכין לסגר עצמו בחדרו עד יעבר זעם וחרון אף שנעשה מהבלים רעים וכנ"ל.

^ז מתורו - במדריגת

^ח שמות כה' ו' וסם לה יג ועוד. ועיין תורה ו' תנינא אות יא.

^ט שמות פרק כה (ל) ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד:

פרש"י פסוק כט – ולכך קרוי לחם הפנים שיש לו פנים רואין לכאן ולכאן לצדי הבית מזה ומזה נותן ארכו לרחבו של שולחן וכתליו זקופים כנגד שפת השלחן והיה עשוי לו דפוס זהב ודפוס ברזל. בשל ברזל הוא נאפה וכשמוציאו מן התנור נותנו בשל זהב עד למחר בשבת שמסדרו על השלחן.

רבנו בחיי (ל) לחם פנים לפני תמיד. על דרך הפשט נקרא פנים על שם שהיו לו פנים רואים לכאן ולכאן לצדי הבית מזה ומזה, וכתליו זקופים כנגד שפת השלחן. ועל דרך המדרש נקרא פנים שהיה עוביו טפח, וכן דרשו חז"ל (סוכה ה.) אין פנים פחותים מטפח, כתיב הכא אל פני הכפורת וכתוב התם (בראשית כו, ל) מאת פני יצחק אביו. ועל דרך הקבלה נקרא פנים על שם לפני תמיד, וסוד הפנים כבר נתבאר בפסוק לא יהיה לך (לעיל כ, ג) והנה זה מבואר:

רבנו בחיי שמות כ' ג' – ועל דרך הקבלה סוד מלת "על פני" על הפנים שלי, כמו שכתוב (דברים ה, ד) פנים בפנים דיבר ה' עמכם.

צד כזה U, וכך היו אופים אותה, ושתי הדפנות נקרא פנים כי הם רואים את הכתלים, ולשון פנימיותו¹⁷ שמסוגל באכילתו להיות נקשר לפנימיות של כל דבר, ועפ"י הסוד פנים רומז לפני ה' שזוכים ע"י אכילתו/א. **בבחי'** מה שאמר הקב"ה לאברהם **(בראשית יז)** **התהלך לפני, פשוטו הוא בשורת הקב"ה לאברהם על הולדת בנו ומצוהו על המילה, ופתח דבריו "אני אל שדי התהלך לפני והיה תמים" דהיינו שעל ידי המילה יזכה לפני ה' ויהיה תמים. ורבנו דורש כנ"ל בענין להעלות את הרגלין לבחי' פנים, כי התהלך, זה בחי' רגלין, דהיינו בחי' פרנסתו, בחי' מה שדרשו חז"ל על הפסוק (דברים יא)¹⁸ ואת היקום אשר ברגליהם פשט הפסוק מדבר מרכושם של עדת קרח שגם הוא נבלע באדמה, והממון נקרא לשון רגלים כי העני חשוב כמת והממון מעמידו על רגליו כחי, יד(וורז"ל {סנהדרין קי.} /¹⁹ זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו) וצ"ע שמביא ראייה לדבר המעמיד על הרגלין דווקא מממון שלהפך גרם להם לאבד הקרקע מתחתם/ס. והכלי יקר/²⁰ פרש להפך שהממון נקרא רגלים כי הוא דבר שפל ונמוך כרגל, שקם עליו להרגו. וזהו התהלך לפני,**

¹⁷ **ותרגום יונתן** תירגם לחם גוואה דהיינו לחם פנימי, פשוטו שהונח בפנים ההיכל, ונראה שזוכים ע"י אכילתו להסתכל בפנימיות שבכל דבר.

ועיין זוהר תרומה דף קנה. – נהמי דעל גבי שלחן דקודשא בריך הוא, אינון תריסר, והא אוקימנא רזא דנהמי דאינון רזא דפנים ועל דא אקרי לחם הפנים דהא מוונא וספוקא דעלמא מאינון פנים עלאין קאתיין, ובגין כך לחם דא איהו פנימא דכלא, איהו ברזא עלאה כדקא יאות. לחם הפנים מיכלא דאינון פנים, מוונא וספוקא דנפיק לעלמא מנייהו אתי, ושריא על ההוא פתורא, ובגין דשלחן דא מקבלא מוונא וספוקא מאינון פנים דלעילא, ואייה אפיקת מוונין וספוקין מאינון פנים פנימאין, ומוונא דאפיקת איהו לחם כדקאמרן, חום הוה מתקרב וחום הוה מתעדי מתמן, והא אוקמוה דכתיב (ש"א כא ז) ביום הלקחו. ובגין שלחן דא אית לבר נש לנטרא רזין דשלחן דיליה, בכל אינון גוונין כדקאמרן:

¹⁸ **תורה ז' תנינא** אות יא – וזה בחינת לחם הפנים שהיה בבית המקדש, זה בחינת האכילה והפרנסה, שנמשך על ידי כלליות בן ותלמיד, שבו נתגלה אורות המקיפים, שהם בחינת אור הפנים כנ"ל, כי אור הפנים זה בחינת ש"ע נהורין, כידוע, וש"ע הוא שתי פעמים הקף, כמובא. וזה בחינת (תהלים ק"ד): "להצחיל פנים משמן, ולחם לבב אנוש יסעד", הינו שבתוך האכילה מתגלה הארת המקיפים שהוא בחינת אור הפנים, בחינת: להצחיל פנים משמן ולחם וכו'.

ועיין תורה יז שתיקון האכילה ע"י שעושה גרים, וכן מבואר בתורה סב, ולפ"ז מקושר היטב ענין מדרגת אכילת אברהם למבואר לעיל הנפש אשר עשו בחרן. עוד עיין תורה יז כיצד הצדיק עושה גרים, ע"י שמדבר דבור ישראלי, דבור קדוש שהולך ונחקק אצלם, ומוצאים הפך אמונתם. ונראה שכוונה שם למבואר כאן.

¹⁹ **בראשית פרק יז (א)** ויהי אברם בן תשעים שנה ותשע שנים וירא יהוה אל אברם ויאמר אליו אני אל שדי התהלך לפני והיה תמים: **רש"י (א)** אני אל שדי – אני הוא שיש די באלהותי לכל בריה לפיכך התהלך לפני ואהי' לך לאלוה ולפטרון וכן כל מקום שהוא במקרא פירושו כך די שלו והכל לפי הענין: התהלך לפני – כתרגומו פלח קדמי הדבק בעבודתי:

והיה תמים – אף זה צווי אחר צווי היה שלם בכל ניסיונותי ולפי מדרשו התהלך לפני במצות מילה ובדבר הזה תהיה תמים שכל זמן שהעלה בך אתה בעל מום לפני ד"א והיה תמים עכשיו אתה חסר ה' אברים ב' עינים ב' אזנים וראש הגויה אוסיף לך אות על שמך ויהיו מנין אותיותך רמ"ח כמנין איבריך:

²⁰ **דברים פרק יא (ו)** ואשר עשה לדתן ולאבירם בני אליאב בן ראובן אשר פצתה הארץ את פיה ותבלעם ואת בתיהם ואת אהליהם ואת כל היקום אשר ברגליהם בקרב כל ישראל:

רש"י – ואת כל היקום אשר ברגליהם – זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו:

¹⁷ הוספת מוהר"ן בתקפא

¹⁸ **סנהדרין דף קי.** עושר שמור לבעליו לרעתו אמר ריש לקיש זה עושרו של קרח ואת כל היקום אשר ברגליהם אמר רבי אלעזר זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו ואמר רבי לוי משוי שלש מאות פרדות לבנות היו מפתחות של בית גזיו של קרח וכולהו אקלידי וקילפי דגילדא אמר רבי חמא ברבי חנינא שלש מטמוניות הטמין יוסף במצרים אחת נתגלתה לקרח ואחת נתגלתה לאנטונינוס בן אסירוס ואחת גנוזה לצדיקים לעתיד לבא.

מוהרש"א – ואת כל היקום וגו' זה ממונו של אדם כו'. בפ' עקב כתיב גבי דתן ואבירם אחר שכתב ותבלעם ואת בתיהם ואת אהליהם כתיב ואת כל היקום אשר ברגליהם דהיינו דבר נוסף שהוא עושר וממון שלהם שעל זה סמכו לחלוק עם משה ונסמך זה כאן שהעשירו ג"כ מעושרו של קרח כמ"ש ויקח קרח וגו' שלקחן בממון ובפרק ע"פ גרסינן שנאמר ואת כל היקום וגו' והוא ראייה אדלעיל וכמ"ש ודו"ק:

¹⁹ **ונראה לתרץ** שבלא ממון לא היו דבריהם נשמעים, לכן נחשב שהעמיד אותם על רגליהם לרעה בבחי' (קהלת ה יב) יש עושר שמור בעליו לרעתו.

²⁰ **כלי יקר** – ואת כל היקום אשר ברגליהם. פירש"י זה ממונו של אדם המקיימו על רגליו, וכי מי שאין לו ממון חיגר ברגליו ולא עמדה לו כל חכמתו ושאר המעלות האנושיות. ונראה שבגנות קנין הממון הוא מדבר כי הוא הפחות שבכל ד' מעלות שמנה הרמב"ם (בח' פרקים) והם החכמה, והגבורה, והעושר, וכי כולם דבוקים באדם, והעושר חוץ ממנו, כי החכמה מקורה בראש ובמוח ולב, והגבורה מקורה בלב כי מי שהוא רך הלבב אינו גבור, אבל העושר דבוק ברגלו כי יתרון ארץ בכל היא. (קהלת ה ח) והארץ מדרס לרגליו ודין הוא שיהיה הפחות שבכולם ויהיה נתון תחת ממשלת האדם לעשות בממונו מה שירצה, אבל לסוף מוחלפת השיטה שממונו מתגבר עליו אל כל אשר יחפוץ יטנו ועלה מן הארץ משפל מצבו כאשר יקום איש על רעהו כך יקום ממונו עליו ושליט בו ומעבירו על דעתו ועל דעת קונו, לכך קראו היקום אשר ברגליהם כי זה העצב נבזה האחוז בחבלי בוז ונתון תחת כפות רגליו הוא היקום אשר יקום עליו למשול בו, וכאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש (דברים כג כו). כך קנין זה מביא את בעליו בסכנות רבות והוא אשר המית את קרח כי בטח בעשרו ונפל, לכך קרא לממונם של קרח ועדתו היקום אשר ברגליהם:

שנעשה מהם דהיינו מהאכילה שהיא פרנסה וממון ובחי' רגלין, נעשה **בחי' פנים** וזה ע"י תיקון הברית ולכן ציווה אותו מיד על המילה, שע"י יקיים והיה תמים, דהיינו שלם בגוף ושלם בהליכה בתמימות לפני.

וזה בחי' (שמואל א' כא) (י"ז) לחם חם ביום הלקחו הפסוק מדבר בדוד המלך כשברח משאול לנב עיר הכהנים (ואחזו בולמוס/ט"ז) וביקש לחם וכיון שלא היה שם לחם חולץ נתן לו אחימלך הכהן לחם הפנים לאכול, והיה הלחם אחרי שבוע מיום שנאפה חם כיום שנאפה בו (כ"א) [כ"א], **היינו לחם הפנים**, דהיינו שנים עשר לחמים שהוסרו מהשלחן שבהיכל הקדש **הם לחם חם**, ורבנו דורש עפ"י הנ"ל שלחם הפנים בחי' התהלך לפני, ע"י **דרגין דאברהם**, שהוא בעל נפש/כ"ב) **שהוא בחי' (בראשית יח) (כ"ג) כחום היום** [כ"ג] פשט הפסוק הוא בשלישי למילה של אברהם ישב בפתח ביתו לבקש אורחים והקב"ה הוציא חמה מנרתיקה כדי כדי שלא להטריחו/כ"ב. ורבנו דורש שלבו של אברהם אבינו היה כחום היום בחי' לב בוער לה', שמגלה ומוציא את החמה מנרתיקה/כ"ב, בבחי' ולא יכנף עוד מוריך, בחי' התגלות האמת לכל הבריות:

^ט **שמואל א פרק כא (ז) ויתן לו הפה קדש פי לא היה שם לחם פי אם לחם הפנים המוסרים מלפני יהיה לשום לחם חם ביום הלקחו:**

רש"י (ז) לשום לחם חם – אחר, ביום הלקח זה. ורבותינו אמרו (יומא כא א): חם ביום הלקחו, גם ביום סלוקו, חם כיום סדורו:

^ט **עין ילקוט שמעוני ח"ב רמז קל בשם ילמדנו.** ולפי הכמות שאכל נראה שביקש חמש לחמים שמקבל משמר הוציא לו ולאנשיו וקבל יב דהיינו גם מהמשמר הנכנס. ואכל הכל לבדו. יב לחמים הם כד עשרונים וכן מבואר בירושלמי ח' ה' ע"ש פני משה. עשרון הוא כשנים וחצי ליטר לגר"ח נאה נמצא שאכל כשישים ליטר לחם.

^ט הניגה כו: טנחות דף כט. ודף צו:

^{כא} **חיגיגה דף כו:** דאמר ריש לקיש מאי דכתיב על השלחן הטהור מכלל שהוא טמא ואמאי כלי עץ העשוי לנחת הוא ואינו מקבל טומאה אלא מלמד שמגביהין אותו ומראין בו לעולי רגלים לחם הפנים ואומרים להם ראו חיבתכם לפני המקום סילוקו כסידורו דאמר רבי יהושע בן לוי נס גדול נעשה בלחם הפנים כסידורו (על השלחן שבהיכל) כך סילוקו (מהשלחן באותו חום כמו שיצא מהתנור) שנאמר (שמואל א-כא ז) לשום לחם חם ביום הלקחו. (וע"ש תוס' שא"א לומר שנשאר חם אלא הונוה שנשאר רך אחרי שבוע כמו ביום שנאפה)

^{כב} **מ"ק – דרגא דאברהם בעל נפש – נקט נפש ולא נשמה,** (בחי' לב ולא שכל) ונ"ל שזה דווקא, וכן לקמן חמה (אע"פ שהיא בחי' שכל) רבנו מבאר שדרגיה דאברהם הוא הכחם היום שבחמה. והכי נמי בחי' לחם חם אע"פ שרומז למעל הזמן, שנשאר חם בסוף כמו בהתחלה, בחי' מעל הזמן, זה בחי' מעל הגלגלים, בחי' קודם הבריאה, לכאורה רומז לשכל גבוה מאד, וידוע שהשכל הוא בחי' קר ויבש, ואילו החום הוא בלב, רבנו מתייחס לצד החום שבו שהוא בחי' נפש דייקא. וכן מבואר בתורה קמב שאברהם היה לו לב חם וכוסף להשי". גם מהכתוב (שמות ו' ג') ושמי ה' לא נודעתי להם, נ"ל משמע שהיו יותר בחי' לב משכל, שבוה עלה עליהם משה שהיה בחי' דעת ושכל (וכמו ששמעתי מהריצ"ח שלכן לא נענש משה על ששאל למה הרעות, כמו אברהם שנענש על במה אדע, כי זו מדת הדעת לשאול לחקור, אבל דרגת לב היא אמונה, אצלה זה פגם לשאול ולחקור. ואע"פ שהאבות לשון אב ואב בחכמה כידוע, אבל כלפי משה הם היו יותר בחי' אמונה. כי אברהם ראש למאמינים. הוא פתח את הדרך לאמונה בעולם, ומצד זה נקרא אב. ואילו משה הוא הדעת בחי' פנימיות של יעקב בחי' ישראל. (ושמואל ינק מבחי' נו"ה של תפארת היה אב לנביאים)

^{כג} **מ"ק – אברהם הוא הבעל נפש – בחי' נפשי יצאה דברו בחי' כסופין להשי" כנ"ל.** עין תורה קמב אע"פ שידוע שאברהם היה חכם עצום ושקל בדעתו עפ"י שליטת השרים היכן נמצאת ארץ ישראל, וכתב ספר היצירה שהוא תמצית כל תורת הסוד, ומדעתו הבין שיש מנהיג לבירה, מה שלא הבין אף אחד מעצמו בדורו ובדורות שקדמו לו, אעפ"י רבינו מבאר שם שכל כח החידוש שלו וההתחדשות שלו מה שחידש בלא שהיה לו לזה שום רב ולא אף אחד ללמוד ממנו, זה רק ע"י לב בוער להשי", לב חם, ורק מכח זה נעשה ראש למאמינים, ונקרא נדיב לב, ועשה נפשות והוציא אותן מחרן וחרון לבני חורין, בכח הלב הנכסף שלו להשי".

^{כד} **בראשית פרק יח (א) ויבא אליו יהוה באלני ממרא והוא ישב פתח האהל פחם היום:**

פרש"י – וירא אליו – לבקר את החולה (ב"מ פו) אמר רבי חמא בר חנינא יום שלישי למילתו היה ובא הקב"ה ושאל בשלמו: באלוני ממרא – הוא שנתן לו עצה על המילה לפיכך נגלה עליו בחלקו (ב"ר): יושב – (ב"ר) ישב כתיב בקש לעמוד אמר לו הקב"ה שב ואני אעמוד ואתה סימן לבניך שעתיד אני להתייצב בעדת הדיינים והן יושבין שני' (תהלים פב) אלהים נצב בעדת אל: פתח האהל – לראות אם יש עובר ושב ויכניסם בביתו: כחום היום – (ב"מ פו) הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה שלא להטריחו באורחים ולפי שראהו מצטער שלא היו אורחים באים הביא המלאכים עליו בדמות אנשים:

^{כה} עין ב"מ פו: ועין לק"ה דם א' ה'

^{כה} **לק"ה דם הלכה א' אות ה' – ועל ידי ההשתוקקות וכסופין דקדושה שעל ידי זה עושין נפשות. על ידי זה האכילה הוא ברחינת לחם הפנים. וזה בחינת מצות שצריך ל'אכל בפסח. וזה בחינת לחם הפנים שהיו באים מצה. כי לחם הפנים הוא לחם חם דרגיה דאברהם, בחינת פחם היום וכו' (במבאר במאמר הנ"ל), כי אברהם זכה לבחינה זו, בחינת פחם היום. על ידי תקון הברית, על ידי מצות מילה, כי אז אחר שנמול נאמר שם אצלו, "פחם היום", כי הוציא הקדוש ברוך הוא אז חמה מנרתיקה, כמו שפרשו רבותינו זכרונם לברכה, כמו שיהיה לעתיד שתתגלה החמה בתקפה. (במבאר במאמר הנ"ל) ואז אותו היום אפה מצות, כמו שכתוב שם בענין, "מהרי שלש סאים וכו', לוישי ועשי עגות", פרש רש"י, פסח היה וכו', כי מצות הוא בחינת לחם הפנים שזוכין על ידי שמירת הברית פנ"ל שהם בחינת לחם חם דרגיה דאברהם, בחינת פחם היום, שאז אפה אברהם מצות פנ"ל:**

^{כו} **בבא מציעא דף פו:** וירא אליו ה' באלוני ממרא והוא יושב פתח האהל כחום היום מאי כחום היום אמר רבי חמא ברבי חנינא אותו היום יום שלישי של מילה של אברהם היה ובא הקדוש ברוך הוא לשאול באברהם הוציא הקדוש ברוך הוא חמה מנרתיקה כדי שלא יטריח אותו צדיק באורחים.

^{כז} **אולי אפ"ל** שאברהם ע"י הכסופים העצומים שלו לעשות חסד במסירות נפש בזמן שהוא חולה יושב בחוץ כחום נורא מחפש אורחים, וכשמצא אותם מבואר בוודי שרץ אחרי פר אחד עד מערת המכפלה כדי להגיש להם לשון בחרדל והכל כשהוא חולה ביום השלישי למילה של מבוגר שהכאב מתגבר. ואולי א"ל שדייקא ע"י הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה גם ברוחניות דהיינו שעלה למדרגת השגחה של

ואז כל העכו"ם וכל הכוכבים ומזלות שהם תחתיהם, כולם הן טורחין בשביל זה האיש כי צריכים לו שהוא מעליהם מנהיג הגלגלים, דהיינו שהקב"ה מפיל אותם תחתיו כי הם מונהגים עפ"י הגלגלים ואברהם מונהג בהשגחה שלמעלה הגלגלים, שמנהגת את הגלגלים לפי טובתו, וממילא הנהגתם של העכו"ם משתנה לטובתו. בבחי' מה שאמר הקב"ה לאברהם כשנלחם בד' מלכים (תהלים קו)/כח/ שב לימיני, דהיינו אתה תאחוז במדתך שהיא ימין בחי' חסד בחי' אברהם, דהיינו שהקב"ה אמר לאברהם אם אתה תתנהג במדת החסד, הנקראת ימין יחשב כמו שאתה יושב לימיני בשעה שאני מנהיג את הגלגלים אזכ"ט ע"ז אני אנהיג את הגלגלים בהשגחה עליך, עד אשית אויביך הדום לרגליך [ל] פי' אשים את אויביך כמו שרפרף תחת רגליך, ולפי רבנו ע"י שתקיים התהלך לפני דהיינו שתעלה את הרגליך למדרגת פנים ע"ז העכו"ם יהיו הדום ומשענת לרגליך דהיינו שהם יכנעו עד שיהיו טורחים בשביל פרנסתך/לא/ נ"ל שכיון שהם מונהגים ע"י הגלגלים ואברהם מונהג בהשגחה ע"י המנהיג את הגלגלים, ממילא הגלגלים מנהיגים את העכו"ם כפי צרכו של אברהם, ממילא גם בלא ידיעתם הם טורחים בשבילו (ונעשים הדום לרגליו שהוא העלה לבחי' פנים). בבחי' (בראשית כו כט) יעבדוך עמים (ממילא) וישתחוו לך לאומים (כי ירגישו שאתה מעליהם).

בבחי' מה שאמרו יהושע וכלב בן יפונה (במדבר יד)/לכ/ לחמנו הם סר צילם לי מעליהם, פשוטו שהשיבו על דברי שאר המרגלים שהוציאו דיבת הארץ, שכיון שאיוב הצדיק מת אין מי שיגן עליהם בזכויותיו ואנו נאכל אותם כמו לחם. והרמב"ן פירש שהקב"ה יפיל את השר של אותה אומה וממילא הם יפלו בידנו. וכעין זה מבאר רבינו שע"י שנתנהג בדרגיה דאברהם הקב"ה ישגיח עלינו ויפיל אותם בידנו ע"י הנהגת הגלגלים שהם תחתיה. ואמרו ברמז "לחמנו" דהיינו ע"י בחי' לחם חם, בחי' אברהם, בחי' ברית וחסד המתגלה בפד"א שע"ז הלב בוער לה' כחום היום כנ"ל, אזי הקב"ה ישית כל אויבינו הדום לרגלינו. נמצא ע"י "לחמנו" דרגיה דאברהם יתקיים "הם סר צילם מעליהם" דהיינו שיסור הצל וההסתרה אפילו מעליהם ויכירו באמת. ומה שאמרו "סר צילם" הביאור כי מראה חמה עמוקה מן הצל כמו שדרשו בגמ' (ב"ב פד.)/לד/ על הפסוק בויקרא יג ג'/לה/

למעלה מהגלגלים וע"ז לא שלט בו הנהגת הגלגלים שעל פיהן אין לו בן ומיד נתבשר כעת חיה ולשרה בן דהיינו שהוא בעצמו המשיך כל זה על עצמו, ע"י כחם היום דרגיה דאברהם.

כח תהלים פרק קי (א) לְיָדוֹ מִזְמוֹר נָאִם יְדוֹד לְאֹדְנֵי שֵׁב לִימִינֵי עַד אֲשִׁית אֲיָבֶיךָ הַדָּם לְרַגְלֶיךָ:

רש"י (א) נאם ה' לאדוני - רבותינו דרשוהו באברהם אבינו ואני אפרשנו כדבריהם נאם ה' לאברהם שקראוהו העולם אדוני שמעני אדוני (בראשית כ"ג). שב לימיני - התעכב לתשועתי והתחולל לה' אין ישיבה אלא עכבה וכן הוא אומר ותשבו בקדש (דברים א). לימיני - לתשועת ימיני. עד אשית אויביך - אמרפל וחביריו:

מצודות דוד (א) נאם ה' לאדוני - ארז"ל כאשר נצח אברהם את אמרפל והמלכים אשר אתו שאלו העובדי גלולים את אליעזר עבדו היאך במתי מספר נצח אברהם עם רב כזה והשיב להם ה' אמר לאדוני אברהם שב בבטחון לתשועת ימיני ולא אשקוט עד אשים אויביך מרמס לרגליך כהדום הזה:

מצודות ציון (א) הדום - הוא שרפרף הכסא הנתון תחת רגלי היושב כמו והשתחוו להדום רגליו (תהלים ט):

^כ גם בדפוס ותולד- אז אשית, ותולדו- עד אשית (כלשון הפסוק)

^ל סוף הפסוק שב לימיני ת"ל

לא לשון נוכח לא נמצא בליקוטי מוהר"ן אלא פעמים ספורות.

לב במדבר פרק יד (ו) ויהושע בן נון וכלב בן יפונה מן התרים את הארץ קרעו בגדיהם: (ז) ויאמרו אל כל עדת בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אותה טובה הארץ מאד מאד: (ח) אם חפץ בנו ידוד והביא אתנו אל הארץ הזאת ונתנה לנו ארץ אשר הוא זבת חלב ודבש: (ט) אף בידוד אל תמרדו ואתם אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם סר צילם מעליהם וידוד אתנו אל תיראם:

רש"י - (ט) אל תמרדו - ושוב ואתם אל תיראו: כי לחמנו הם - נאכלם כלחם: סר צילם. מגינים וחוקים כשרים שבהם מתו איוב שהיה מגין עליהם (סוטה לח) ד"א צלו של המקום סר מעליהם:

רמב"ן - ...יתכן שירמוז הכתוב, למה שנודע כי בליל החותם לא יהיה צל לראש האיש אשר ימות בשנה ההיא, לכך יאמר כבר סר צלם מעליהם שנגזר עליהם מיתה, וה' אתנו, כי הוא השוכן בקרבנו ועושה לנו נסים ונפלאות לעיני כל רואה, על כן אל תיראום או ירמוז לשירי מעלה, שאין אומה נופלת עד שנופל השר שלה תחלה (מכילתא שירה ב), כענין שכתוב (ישעיה כד כא) יפקוד ה' על צבא המרום במרום וגו' ואחר כך על מלכי האדמה באדמה, וכמפורש בספר דניאל (י כ) יאמר כבר סר הכח אשר בעצלו יחיו הגוים, וה' המשפיל אותם אתנו, על כן אל תיראום וכך אמרו במדרש שיר השירים, ונסו הצללים, אלו שרי אומות והמלאכים שלהם, כי הם הצל על האומות וכבר הזכרתי זה במקומות אחרים (ויקרא יח כה, לעיל יא טו):

^כ בתולדו- צלם

לד בבא בתרא דף פד. - שחמתית ונמצאת לבנה כו': אמר רב פפא מדיקתני (שהחטה שאינה שחמתית היא) לבנה ש"מ האי שמשא סומקתי היא (כי חטה היא או לבנה או אדומה ואם השחמתית אינה לבנה הרי היא אדומה וכיון שקרויה על שם החמה הרי השחמה אדומה), תדע דקא סמקא צפרא ופניא והאי דלא קא חזינן כוליה יומא נהורין הוא דלא ברי. מיתבי (כתוב בברית לבנה של נגע צרעת) "ומראהו עמוק מן העור" (הפירוש) כמראה חמה עמוקה מן הצל (דהיינו שהבהרת נראת כמקום המואר באור החמה שנראה עמוק מן הצל) והתם (הנגע) לבן הוא (כמ"ש ויקרא יג ד' ואם בהרת לבנה היא). (מתרצת הגמ') כמראה חמה, כמראה חמה דעמוקה מן הצל ולא כמראה חמה דאילו התם לבן והכא אדום. ולמאי דסליק דעתין מעיקרא הא קא סמקא צפרא ופניא, בצפרא דחלפא אבי וורדי דגן עדן, בפניא דחלפא אפתחא דגיהנם, ואיכא דאמר ר' איפכא:

לה ויקרא פרק יג (ג) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת הַנֶּגַע בְּעוֹר הַבָּשָׂר וְשָׁעָר בְּנֶגַע הַפֶּה לְבָן וּמְרָאָה הַנֶּגַע עִמָּק מְעוֹר בְּשׂוֹרָו נֶגַע צָרַעַת הוּא וְרָאָהּ הַכֹּהֵן וְטָמְא אֹתוֹ:

"ומראה הנגע עמוק מעור בשרו" הפירוש שהסימן של נגע צרעת הוא כשהוא לבן יותר מעור הבשר, ולשון התורה שהלבן נראה עמוק יותר מבארת הגמ' כי אור החמה נראה לעין כאילו הוא עמוק מהצל שלצידו, ורבנו מבאר עפ"י הנ"ל **חמה בחי' כחום היום** דהיינו שהחמה בחי' אמת יוצאת מנרתיקה, **בחי' לחם חם בחי' לחם הפנים** דהיינו כשדבוקים בפני ה' בלב בוער לה' של אברהם שע"ז מתגלה האמת. וזה שטענו יהושע וכלב אמנם עפ"י הטבע מראה חמה עמוקה מן הצל לכן האמת נעלמת ואזי היא הנהגת הגלגלים **אבל כשסר צילם** שהוא הנהגת הטבע והגלגלים שמסתיר את ההשגחה, דהיינו ע"י אמונה ותמימות וחסד וכסופים לה' כנ"ל **אזי נתעלה ונתראה מראה חמה**, תתגלה ההשגחה שלמעלה מהטבע והגלגלים **דרגיה דאברהם. והם** כל מי שמונהג ע"י הנהגת הטבע יהיו **נשפלים תחתיו**, ואזי הנפילים שראינו בארץ יהיו נכנעים לנו **בבחי' עד אשית אויביך הדום וכו'.**

וזוהו שאמר הקב"ה לאברהם אבינו **התהלך לפני והיה תמים**, דהיינו שע"י הברית מילה תזכה לברית עילאה ועי"ז ללב בוער לה' ועי"ז יתעלו כל בחי' הרגלין לבחי' פנים ותזכה להשגחה שמנהגת את הגלגלים ואזי תהיה **בבחי' (דברים יח)/ל"ו תמים תהיה עם ה' אלקיך. שלא תצטרך לדרוש אחר כוכבים ומזלות [ל"ז]/ל"ח, כי תהיה למעלה מהם** מבואר ממה שכל ישראל נצטוו תמים תהיה וכו' שכל ישראל הם למעלה מהנהגת הגלגלים/ל"ט:

ועין **רמב"ן** (ג) עמוק מעור בשרו כל מראה לבן עמוק הוא, כמראה חמה עמוקה מן הצל לשון רש"י ומפני זה כשהגיע הרב אצל הכתוב השני שאמר ואם בהרת לבנה היא ועמוק אין מראה מן העור, כתב הרב לא ידעתי פירושו פירוש, הוקשה אצלו כיון שהיא בהרת לבנה אי אפשר לו שלא יהיה מראה עמוק כמראה חמה עמוקה מן הצל:

.... מה שאמר הרב כל מראה לבן עמוק הוא, אינו נכון בעיני – שהרי אמרו (שבועות ו) אין שאת אלא לשון גבוהה, והשאת לבנה היא, כדכתיב (פסוק י) שאת לבנה, ואמרו (נגעים פ"א מ"א) שאת בצמר לבן שניה לה כקרום ביצה, והנה היא לבנה הרבה וראוי שתהיה עמוקה, ולמה יקראה גבוהה, והכתוב גם כן לא אמר במראה השאת "עמוק מן העור" ובתורת כהנים (נגעים פרשה א ד) אמרו מה לשון "שאת" מוגבהה, כמראה הצל שהן גבוהין ממראה החמה ואם כל מראה לובן עמוק, הנה הדבר בהפך: ואולי נאמר, שלשון "שאת" מוגבהה, היא כנגד הבהרת, שאם תקיף את שתיהן תהיה הבהרת כמראה החמה והשאת בצדה כמראה הצל שהן כנגד העור שתיהן עמוקות אבל הכתוב לא אמר במראה השאת "עמוק מן העור":

אבל כך נראה לי הענין הזה – שיש לובן נותן זוהר ולטישות בעינים כמראה החמה, והעין איננו מקבל גוון הלובן ההוא, ולכן יראה אצלו כעומק כמראה החמה שהיא עמוקה מן הצל בעבור שהעין מקבל גוון השחרות ונקבע בו, וגוון הלובן מפור כח הראות ויתרחק לו, ולכן יראה כעמוק והנה לובן הבהרת שהוא בהיר ועז כשלג, הראות נחלש ממנו כאשר יחלש במקום החמה, ובלבד שלא יהיה בו שער שחור, כי אז יתפוס כח הראות בשחרות, וממנו יתפשט בכל מראה הנגע ולא יברח ממנו והשאת היא לבנה, אבל אין הלובן מזהיר ולא יחליש הראות ויתפשט ויתקרב אליו, ויראה כקרובה אצלו ומוגבהה, כענין הראות בכוכבים שהן נראים כמו גבוהין ברקיע:

(ובזה מתורץ הקושי שהיה לרש"י כי בפסוק הראשון חמה עמוקה מן הצל כיון שגם השער נהפך לבן אבל בפסוק השני חמה אינה עמוקה כיון שהיה שם שער שחור)

ל' **דברים פרק יח (יג) תמים תהיה עם ה' אלהיך:**

רש"י (יג) תמים תהיה עם ה' אלהיך – התהלך עמו בתמימות ותצפה לו ולא תחקור אחר העתידות אלא כל מה שיבא עליך קבל בתמימות ואז תהיה עמו ולחלקו:

רמב"ן – (יג) וטעם תמים תהיה עם ה' אלהיך שנייחד לבבנו אליו לבדו, ונאמין שהוא לבדו עושה כל והוא היודע אמתת כל עתיד, וממנו לבדו נדרוש העתידות, מנביאיו או מאנשי חסידיו רצוני לומר אורים ותומים ולא נדרוש מהוברי שמים ולא מזולתם, ולא נבטח שיבואו דבריהם על כל פנים, אבל אם נשמע דבר מהם נאמר הכל בידי שמים, כי הוא אלהי האלהים עליון על הכל היכול בכל משנה מערכות הכוכבים והמזלות כרצונו מפר אותות בדים וקוסמים יהולל ונאמין שכל הבאות תהיינה כפי התקרב האדם לעבודתו ולפיכך אחר אזהרת שאלת העתידות מקוסם ודורש בעד החיים אל המתים אמר שתהיה תמים עם השם בכל אלה, ולא תירא ממגיד עתיד אבל מנביאו תדרוש ואלי תשמע וזה דעת אונקלוס, שלים תהא ברחלתא דה' אלהיך, שלא תהיה חסר ביראתו, כי "תמים" הוא השלם בדבר, כמו שה תמים (שמות יב ה) שאין בו מום ושום חסרון וזו מצות עשה, וכבר הזכרתי זה בפסוק והיה תמים (בראשית יז א):

אור החיים – (יג) תמים תהיה עם ה' פירוש לפי שצוה עליו בסמוך לבל יעונן ויכשף ולבל ישאל באוב וגו', אמר תמים וגו', פירוש כלום טעם כל הדברים הוא לדעת העתידות, ולהתנהל (על) [כאשר] יורו ולתקן החסרון, כאשר יוכל עשות, ואם תהיה עם ה' תמים תהיה לא יחסר לך דבר, ואין מה שייגיד המזל עליך תתקיים לרעה וזה לך האות אברהם שהתהלך לפני ה', הגם שהארה המזל עליו שלא יוליד **נתהפך וילד**, וכפי זה תיבת תהיה נמשכת למעלה ולמטה, על זה הדרך תמים תהיה אם תהיה עם ה', או על זה הדרך תמים תהיה כשאתה עם ה' אלהיך:

ל"ח * פסחים ק"ג:

ל"ח **פסחים ק"ג** – אמר רבה בר בר חנה אמר רבי שמואל בר מרתא אמר רב משום רבי יוסי איש הוצל מניין שאין שואלין בכלדיים שנאמר (דברים יח) – תמים תהיה עם ה' אלהיך. עכ"ל הגמרא

כלדיים – היתה אומה שעסקה בחיזוי ככבים ביותר, ואולי על שמם נקראו כל החוזים בכבים בשם כלדיים. ועיין דניאל (ב' ב') שהכסדים היו חוזים בככבים. והם מורע כסד בן נחור (בראשית כב כ) עיין רד"ק ישעיה (כג יג) שהם היו הראשונים שעסקו בחכמה זו. ובלשון רומי הכסדים נקראים כלדיים. (שוטנשטיין שם)

ל"ט **וצ"ע מתורה יז תנינא** שם מבואר שמי לא ראוי להשגחה אזי כדי שלא ידונו אותו כחוטא בבית המלך מניחים אותו על הנהגת הטבע ע"ש.

וזהו שציוה הקב"ה במצוות העליה לרגל (שם יו) [מא/מב] ולא יראה את פני ה' ריקם ברגלים דייקא שע"י העליה ברגל/מב¹ וברגלים ומביא קרבן ראייה מעלה את כל בחי' הרגלין לבחי' פנים כנ"ל, שאז נתגלין פני ה' בחי' פנים. ובוזה שכל א' מביא עולת ראייה [גא/מד] מיגיעתו שמתייגע כל השנה דהיינו הממון שנקרא רגל כנ"ל מביא אותו ברגל לעולת ראייה, ומעלה את הרגלין לראיית פני ה', עי"ז נתתקן ונתעלה כל לחמו ופרנסתו בבחי' לחם הפנים :

וזהו שהשיב הקב"ה למשה אחרי חטא העגל (שמות לג) [מח/מט], פני ילכו והניחותי לך, כי משה ביקש כפרה (טז פסוקים לפני כן) ואמר "אם תשא חטאתם, ואם אין מחני נא" והקב"ה א"ל "מי אשר חטא לי אמחנו", והבטיח שלא לענישם עתה אלא במשך הדורות בכל פעם מעט, והעובדים לעגל ממש מתו במגפה, והודיע להם ה' שמעתה ינהגם מלאך ולא תשרה שכינה אצלם, ומשה נטה אהלו מחוץ למחנה, והקב"ה נתרצה לו/מ² והשיב לו ה', עתה על בקשתו הראשונה לעיל פני ילכו, הפשט פרש"י שהקב"ה התרצה למשה רבנו להשרות שכינתו עמם, ולא שינהגם ע"י מלאך כנ"ל, וזהו פני ילכו עמכם ולא מלאך. נמצא שאע"פ שנתרצה למשה ולישראל אעפ"כ חטא העגל בעצמו נשאר בלא כפרה, ולפי רבנו הקב"ה בדיבור הזה בעצמו גם נתן למשה רבנו עצה כיצד יתכפר חטא העגל לגמרי, ע"י שיתקנו בחי' רגלין בבחי' פנים, אזי יתכפר להם, וזהו "פני ילכו והניחותי לך" דהיינו אם תעלו את בחי' כלי ההליכה לבחי' פנים, אזי והניחותי לך, דהיינו אמחל

¹ עיין גם שמות כג טו, לד כ'

² בא דברים פרק טז (טז) שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני יהוה אלהיך במקום אשר יבחר פהג המצות ובהג השבעות ובהג הסכות ולא יראה את פני יהוה ריקם: (יז) איש כמתנת ידו ככרפת יהוה אלהיך אשר נתן לך: רש"י (טז) ולא יראה את פני ה' ריקם – אלא הבא עולות ראייה ושלמי חגיגה:

שפתי חכמים (ל) אע"פ שאין במצות יראה כל זכורך אלא עולת ראייה בלבד, הוכרח רש"י לפרש ג"כ על שלמי חגיגה, מדכתיב איש כמתנת ידו, והקרא מוסב אלמעלה דכתיב מסת נדבת ירך, וכתיב ושמתח בחגך אתה ובנך וגו', שזה רמו לשלמי חגיגה כי אין שמחה בלא בשר:

³ כמבואר בגמ' שרק משעה שיכל ללכת ברגליו נעשה מצווה בעליה לרגל. כמבואר בחינוך לקמן.

⁴ חינוך מצוה תפט

⁵ ספר החינוך – מצוה תפט – מצוה להראות ברגלים בבית המקדש: – שנצטוו להראות כל זכר בירושלם בבית הבחירה שלש פעמים קבועים בשנה והן פסח ושבעות וסוכות, ועל זה נאמר (דברים ט"ז, ט"ז), שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלהיך. וענין המצוה שיעלה כל אדם עם כל בן זכר שיש לו שיוכל ללכת לבדו ברגליו למקדש ויתראה לשם. ומחויב ראייה זו שיקריב שם קרבן עולה, וזה הקרבן נקרא עולת ראייה, ואין לקרבן זה שיעור אפילו תור אחד או גזול פוטר. וכבר כתבתי בכסף תלוה עשה ששי (מצוה פ"ח) מה שאמרו זכרונם לברכה (הגיהג' ו' ע"ב) שלש מצוות נצטוו ישראל ברגל, חגיגה ראייה שמחה, ועל כל אחת משלש מצוות אלו היו מביאין קרבן, ונקראין קרבן חגיגה, שלמי שמחה, עולת ראייה:

⁶ שמות פרק לב (לב) ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת: (לג) ויאמר יהוה אל משה מי אשר חטא לי אמחנו מספרי: (לד) ועתה לך נחה את העם אל אשר דברתי לך הנה מלאכי ילך לפניך וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם:

שמות פרק לג (יג) ועתה אם נא מצאתי חן בעיניך הודעני נא את דרךך ואדעך למען אמצא חן בעיניך וראה פי עמך הגוי הזה: (יד) ויאמר פני ילכו והנחתני לך: (טז) ויאמר אליו אם אין פניך הלכים אל תעלנו מזה:

פרש"י – (יד) ויאמר פני ילכו – כתרגומו לא אשלח עוד מלאך אני בעצמי אלך כמו (שמואל יז) ופניך הולכים בקרב:

⁷ מ"ק – ובהמשך שם מובן שנתרצה מאד עד שזכו לקירוב יותר ממה שהיה לפני החטא, ואע"פ שלא נמחל החטא בעצמו, כמבואר לעיל שאמר וביום פקדי ופקדתי. עפרש"י שהבטיח לו שילך בעצמו עם ישראל ולא ע"י שליח נראה שכונתו שמכח הכפרה זכו ליותר קירוב ממה שהיה לפני חטא העגל. וכן משמע בתנחומא סימן כז. ועיין משכיל לדוד שמבאר מה שקשה על רש"י למה לא הסכים משה להבטחה זו כמבואר בפסוק הבא ותירץ כיון שלא הבטיח לו שכן יהיה מיד ומשה אמר שאם לא ילכו פניו מיד לא מסכים. ועיין תרגום יונתן שא"ל הש"י המתן שיעברו פנים של זעם ואניח לך. וכן משמע בגמ' ברכות ז. שלמדה מכאן שאין מרצים לאדם בשעת כעסו ולפ"ז משמע שעדין היה זעם על החטא. וצ"ע לפ"ז למה סירב משה. ועיין אור החיים שמקדים שהרבה פירושים נאמרו בפסוק זה (עיין תרש הגה אות כ"ד כי יש ד' פירושים לפרש המלה פני) ופירש שפני היא מידת המלכות שלפני ה' והבטיח לו שהיא שתלך עמם והיא מידת דין ואעפ"כ עליו עצמו יניח כפי הראוי לו דהיינו שלא יפסק ממנו אור עליון (דהיינו ז"א) ובהמשך משה רבינו מסרב לזה ורוצה שגם הנהגת כל ישראל תהיה ע"י ז"א ולא ע"י השכינה בלבד. וכן פירשו דעת זקנים בעלי התוס'. ולא מצאתי פירוש כמו של רבינו שמשו ביקש כפרה והקב"ה נתן לו עיצה איך יתכפר להם.

לכם על חטא העגל/מ^מ, ועתה מבאר שזה ע"י אכילה בקדושה/מ^מ בבחי' לחם הפנים כנ"ל, **כי שולחן"ט דומה למזבח שמכפר** כמבואר בגמ' (חגיגה כז.) שדרשו שם פסוק ביחזקאל מא/ו "המזבח עץ שלוש אמות גבה וארכו שתיים אמות ומקצעותיו לו וארכו וקירותיו עץ וידבר אלי זה השלחן אשר לפני יהוה". וזהו ששואלת הגמ' (שם) שהפסוק פתח במזבח וסיים זה השולחן אשר לפני ה' [כ"א] מכאן ששלחנו של אדם מכפר, דהיינו אכילתו בקדושה מכפר כמו קרבן על גבי המזבח, ומבאר רבנו שעל כן כתוב לפני ה' לפני דייקא, שיהיה דייקא בבחי' פנים, כנ"ל להעלות בחי' אכילה שהיא גשמיות לבחי' פנים בבחי' לחם הפנים, ואזי מכפר :

כלפי מה שבאר לעיל שעתה בעוה"ז מראה חמה עמוק מן הצל, יבאר עתה שלעתיד תתגלה האמת ולא תהיה מכוסה ונעלמת כמו היום.

ולעתיד יתקיים (ישעיה ל) (ל) ולא יכנף עוד מוריק והיו עיניך רואות את מוריק דהיינו את הקב"ה, שאזי ינתגלה בחי' פנים/מ^מ. כי עכשיו פני ה' מוסתר בדרך הטבע, כי הקב"ה מנהיג את

מ^מ צ"ע שם שמוות לב פסוק לד כתיב וביום פקדי ופקדתי ופרש"י – עתה שמעתי אליך מלכותם יחד ותמיד תמיד כשאפקוד עליהם עונותיהם ופקדתי עליהם מעט מן העון הזה עם שאר העונות ואין פורענות באה על ישראל שאין בה קצת מפרעון עון העגל: מבואר שלא נמחל עון העגל אע"פ שלפי רבנו נתן לו הקב"ה עצה כיצד ימחל.

ונראה שבאמת זו עצה קשה ומעטים זוכים לזה בעיקר בתאוות אכילה כמבואר בהמשך, אמנם מי שזוכה לזה לאכילה בבחי' לחם הפנים בוודאי מתקן בזה לגמרי חטא העגל הפרטי שלו.

מ^מ צ"ע הרי מדובר בדור דעה דור המדבר שאכלו מן כל יום לחם אבירים מאכל מלאכי השרת ועליהם עדין היתה טענה שיתכפר להם רק אם יאכלו בקדושה בבחי' אפין באפין. ואולי מכאן שאלו שחטאו בעגל הם גם אלה ששטו ולקטו את המן בשטותא כלשון הזהר וכן ביטלו ועשו בפרור.

גם צ"ע מה הקשר בין חטא העגל שהיה ע"ז לאכילה בקדושה? ונ"ל כמבואר לעיל שעיקר התיקון הוא שע"י תיקון הברית זוכה לתיקון האמונה ולכסופין ואהבת הש"י ועי"ז זוכה לאכילה בקדושה בחי' לחם הפנים. וכן מבואר בתורה סב שאכילה בקדושה תלויה באמונה. ולפי' פשוט שאכילה בקדושה שתלויה באמונה היא תיקון לע"ז של חטא העגל

עוד צ"ע לפי רבנו שפני ילכו היא עצה לכפר על חטא העגל למה משה רבנו לא הסכים לזה כמבואר שם בפסוק הבא אם אין פניך ה' כלים אל תעלנו מזה: ואולי שסבר שא"א לדרוש מכל ישראל להיות צדיקים. ואולי ביקש שהצדיק שאוכל בקדושה יפטור את כל הדור בחי' מה שאמר רשב"י בסוכה מה: יכול אני לפטור את כל העולם כלו מיום הדין כו' ראיתי בני עליה והם מעטים אם אלה הם בני מהם אם מאה הם בני מהם אם ב' הם בני מהם.

מ^מ מתורצו - שלחן

יחזקאל פרק מא (כב) המזבח עץ שלוש אמות גבה וארכו וקירותיו עץ וידבר אלי זה השלחן אשר לפני יהוה:

רש"י (כב) המזבח עץ – ת"י לקבל מדבחה פתורא ר"ל השלחן קורא מזבח שמכפר בזמן הזה כמזבח כך שמעתי. ומקצעותיו – (רגליו, גגו וארכו כתוב במקרא גגו והוא ורגליו, וארכו הכתוב במקרא הוא גגו כצ"ל צו"ה) גוף השלחן. וקירותיו – מסגרותיו:

מצודות דוד (כב) המזבח – ר"ל השלחן העומד מול המזבח כן ת"י ור"ל השלחן היה עשוי מלוחות עץ ועליו היה צפוי הזהב. ומקצעותיו לו – ר"ל הרגלים שבארבע המקצעות היו נמשכין ממנו ולא שנעשו בפ"ע ונתחברו אל השלחן, או ר"ל הרגלים שבארבע המקצעות אשר לו וגם ארכו זהו גגו שהוא שטחית השלחן וגם קירותיו הם הכתלים הקבועים מרגל לרגל מתחת גג השלחן הכל היה מעץ ועל העץ היה צפוי זהב. וידבר אלי – המלאך הדובר בי. זה השלחן אשר לפני ה' – ר"ל מה שראית עומד לפני בית ה' הוא קדש הקדשים הנה זהו השלחן:

מ^מ יחזקאל מא כב

ישעיה פרק ל' (יט) פי עם בציון יושב בירושלם כבו לא תבכה חנון חנון יעקב פשמעתו ענף: (כ) ונתן לכם אדני להם צר ומים לחץ ולא יכנף עוד מוריק ויהי עיניך ראות את מוריק:

רש"י (יט) כי – עוד ימים באים אשר ישאר להיות יושב בציון ובירושלים צדיק יהיה. בכו לא תבכה – לא תצטרך לבקש בקש' מאת הקדוש ברוך הוא בככי כי לקול זעקך ענף: (כ) לחם צר ומים לחץ – לא תהיו כרוכים אחר תענוגים כאשר אתם עתה כמה שנאמר השותים במזרקי יין (עמוס ו') הנה ששון ושמחה (ישעיהו כב). ולא יכנף – לא יתכסה ממך בכנף בגדיו כלומר לא יסתיר ממך פניו. מוריק – הקב"ה המלמדך להועיל:

מ^מ גם בדפוס נתגלה, ומתורצו - יתגלה

נראה שיעקר כוונתו לומר שהיום ע"י אכילה בקדושה אפשר בשעת האכילה לזכות למדרגה שבעתיד תהיה תמידית.

העולם בהנהגת המזלות, בבחי' (דברים לא) וְהַסְתַּרְתִּי פְּנֵי מַהֵם וְהָיוּ לְאִכּוּל [יב]/[יג] הפשט שחטא גרם לישראל שהקב"ה מסתיר פני השגחתו עליהם ואזי הגויים ייצרו לישראל. ונ"ל כוונת רבנו לומר שלעומת "לחם הפנים" הנ"ל דהיינו שלהשגחה זוכים ע"י שמעלים את האכילה לפני ה', עתה בשעת ההסתרה נעשה להפך "הסתרת פני והיה לאכול", דהיינו שנפלו ממדרגת פנים למדרגת הנהגת הטבע שהיא אכילה מגושמת, ועכשיו בעוה"ז מראה החמה עמוקה מן צילם השגחת ה' על ישראל, נסתרת ע"י הנהגת הטבע. וזה בחי' (ישעיה יח) צלצל כנפיים הפשט היא נבואת ישעיה על מפלת אשור שמכנה אותה צלצל כנפים. ולפי רבנו פירושו ב' פעמים צל דהיינו הסתרה כפולה, דהיינו שנפילת אשור היא נפילת ההסתרה שהם מסתירים את השגחת ה' על ישראל, כי ע"י שליטתם על ישראל עושים צל של הנהגת הטבע על ההשגחה, וזהו צלצל כנפים שהכנפיים וההסתרה שהנהגתו של הקב"ה מוכנף ומוסתר בהם, וזהו הצל שמסתיר אור החמה דהיינו את השגחת ה' שזוכים לה ע"י בחי' כחם היום דרגיה דאברהם. ואין זה אלא מחמת שאור החמה אין מאיר בשלימות בזמן הזה, ואין זה אלא מראה החמה, מראה דייקא כמו אור היוצא מהמאור/טו). אבל לעתיד שאז יתקיים וזרח לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה [פ]/[ס], שהחמה בתוקפה יתגלה, חמה בעצמה ולא רק מראה חמה בבחי' עתיד הקב"ה

^{יב} דברים פרק לא (טז) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה הִנֵּה שָׁכַב עִם אֲבֹתֶיךָ וְקָם הַיּוֹם וְזָנָה אַחֲרַי אֱלֹהֵי נֹכַח הָאָרֶץ אֲשֶׁר הוּא כָּא שְׁמָה בְּקִרְבוֹ וְעֵבְדֵנִי וְהִפְרֵ אֶת בְּרִיתִי אֲשֶׁר בְּרִיתִי אִתּוֹ: (יז) וְחָרָה אִפִּי בּו בְּיוֹם הַהוּא וְעֹבְדֵתַי וְהַסְתַּרְתִּי פְּנֵי מַהֵם וְהָיוּ לְאִכּוּל וּמִצָּאָהוּ רְעוֹת רְבוֹת וְצָרוֹת וְאָמַר בְּיוֹם הַהוּא הֲלֹא עַל כִּי אֵין אֱלֹהֵי בְּקִרְבִי מִצָּאוֹנִי הֲרְעוֹת הָאֵלֶּה: (יח) וְאֲנֹכִי הַסְתַּר אֶסְתִּיר פְּנֵי בְּיוֹם הַהוּא עַל כֹּל הֲרַעָה אֲשֶׁר עָשָׂה כִּי פָנָה אֶל אֱלֹהִים אֲחֵרִים:

רש"י (יז) והסתרת פני – כמו שאיני רואה בצרתם:

שפתי חכמים – (כ) פירוש הסתרת פנים הוא העדר השגחתו כי כל מי שאינו רואה דבר אין משיג בו:

רבנו בחיי (יז) והסתרת פני מהם והיה לאכול. דרשו חז"ל במסכת חגיגה (ה), כל שאינו בהסתר פנים אינו מהם וכל שאינו בוהיה לאכול אינו מהם, אמרו ליה רבנן לרבא מר לא בהסתר פנים איתיה ולא בוהיה לאכול איתיה, אמר להו מי ידעיתו כמה משדרנא בצנעא לבי שבור מלכא, אפילו הכי ייבוי ביה רבנן עינייהו, שדור דבי שבור מלכא וגרבוהו, היינו דתניא רבן שמעון בן גמליאל אומר כל מקום שנתנו חכמים עיניהם או מיתה או עוני: על כי אין אלהי בקרבי. הכתוב הזה יורה שלא חרב המקדש ולא גלו בית יהודה עד שנסתלקה שכינה, וכן אמר דוד ע"ה (תהלים סח, יט) עלית למרום, ואחר כך שבית שבי: ויש לך להשכיל מלת בקרבי בפירושה ובמספרה. ונראה לי כי בכל מקום שנמצא בתורה לשון בקרבך או בקרבו או בקרב יש שם על כל פנים התעוררות על מדת הדין, ואב לכולן כי שמי בקרבו (שמות כג, כא), וכן כתוב (בראשית מז, טז) וידגו לרוב בקרב הארץ, ותחילת הפסוק המלאך הגואל אותי מכל רע, וכן במכות מצרים למען שתי אותותי אלה בקרבו (שמות י, א), וכתוב בהן (שם ח, יח) כי אני ה' בקרב הארץ, וכן כי לא יחדל אביון מקרב הארץ (דברים טו, יא), כי העוני מחלק מדת הדין, וכן ובערת הרע מקרבך (שם יג, ו), וזהו אי אפשר אלא על ידי הדין, וכן כי אל קנא ה' אלהיך בקרבך (שם ו, טו), וכן כי ה' אלהיך בקרבך (שם ז, כא), וכן כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחניך (שם כג, טו), וכן תמצאם כולם אם תשכיל בהם:

(יח) ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא. כבר הזכיר למעלה והסתרת פני מהם והוא הסתר פנים של גלות בבל, ועתה יחזור הסתר פנים פעם אחרת ובלשון כפול, למען הודיעך כי לא יהיה ההסתר הזה זמן מועט כראשון אך יהיו זמן רב בהסתר פנים, וירמוז לגלותנו זה שאנחנו עומדים בו בהסתר פנים כפול. אמנם יש לנו נחמה ממקום אחר שאנחנו עומדים בו בהבטחת ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם (ויקרא כו, מד), הכתוב הזה יגלה לנו זמן ההסתר והוא מנין הסתר אסתיר, ומספרו אלף שלש מאות שלושים וחמשה, והוא דבר דניאל בחתימת חזיונו אשרי המחכה ויגיע לימים אלף שלש מאות שלושים וחמשה (דניאל יב, יב), כי אז יכלה עונש הסתר פנים, ורמוז לך הכתוב כי זמן גדול כזה יעמוד ההסתר:

^{יג} עיין חגיגה ה.

^{יז} חגיגה ה. – (דברים לא-יז) "וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים והסתרת פני מהם והיה לאכול" אמר רב ברדלא בר טביומי אמר רב כל שאינו בהסתר פנים (כל מי שצועק לה ל צרותיו וז' עונה לו) אינו מהם (אינו מרע ישראל שהרי על ישראל נגזר והסתרת פני מהם. וכן) כל שאינו בוהיה לאכול (כל מי שאין הגויים שוללים ממנו) אינו מהם. עיין מדרש"א שכתב מה שנושא פנים לעם ישראל גם מסתיר פניו מהם אבל הגויים לא שייכי בנשיאת פנים. עוד בשוטנשטון בשם הטורי אבן שישראל מענישם מיד כשחוטאים לפרוע עונותיהם שיהיו נקיים מעון לעוה"ב אבל הגויים מאריך להם אף עד שמתמלאת סאתם ואז כלים לגמרי משני הולמות.

אמרו ליה רבנן לרבא מר לא בהסתר פנים איתיה ולא בוהיה לאכול איתיה, אמר להו מי ידעיתו כמה משדרנא בצנעא (סג) בי שבור מלכא. אפי' הכי ייבוי ביה רבנן עינייהו (אפי' שנתקיים בו והיה לאכול ע"י שהוכרח לשלם הרבה מס למלך, אפי' כ רבנן חשבו שלעשיר כמוהו אף זה נחשב לודה לאכול) אדהכי שדור דבי שבור מלכא (מבית הקיסר) וגרבוהו (שדודו) אמר דהיינו דתניא אמר רבן שמעון בן גמליאל כל מקום שנתנו חכמים עיניהם או מיתה או עוני. (דברים לא-יח) ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא אמר רבא אמר הקב"ה אף על פי שהסתרת פני מהם בחלום אדבר בו. (וכן) רב יוסף אמר (עריק) ידו נטויה (להגן) עלינו שנאמר (ישעיה נא-טז) ובצל ידי כסיתיך.

^{יח} ישעיה פרק יח (א) הוֹי אֶרֶץ צֹלְצֹל כְּנָפִים אֲשֶׁר מַעֲבֵר לְנִהְרֵי כּוּשׁ:

רד"ק (א) הוֹי אֶרֶץ צֹלְצֹל כְּנָפִים – אחר שזכר הישועה אשר היתה בימי חזקיהו סמך אליה הישועה הגדולה העתידה להיות בימות המשית, ואמר הוֹי והוֹי לשון קריאה, קרא כנגד הארץ ההיא אשר מעבר לנהר כוש, וקראה צלצל כנפים לרוב הספינות אשר בה, כי בפרש הקלעים בהם ידמו לכנפים וילכו בהם כמו העוף שיעופף בכנפיו והקלעים יעשו צל, וכן תרגם יונתן ווי ארעא דאתן וגומר:

^{יט} כמו מי שרואה את אור החמה ולא אותה בעצמה כן אנו רואים את הקב"ה רק את פעולותיו ולא אותו לכן האמת נעלמת ולא מתגלה אלא למי שמאמין שהוא ית' הפועל כי לא מתגלה אלא פעולותיו עיין תורה סב אות ו'.

^ס מלאכי ג' כ'

^{סא} מלאכי פרק ג (יט) כִּי הִנֵּה הַיּוֹם כָּא בְּעַר פְּתָנוּר וְהָיוּ כָּל יְדֵי וְכָל עֲשֵׂה רִשְׁעָה קָשׁ וְלֹהֵט אֹתָם הַיּוֹם הִבָּא אֲמַר יְהוָה יְצָאוּת אֲשֶׁר לֹא יַעֲזֹב לָהֶם שָׂרָשׁ וְעַנְּבֵי: (כ) וְחָרָה לָכֶם יְרֵאֵי שְׁמֵי שְׁמֵשׁ צִדְקָה וּמִרְפָּא בְּכַנְפֵיהָ וַיִּצְאֹתָם וּפְשָׁתָם בְּעִגְלֵי מִרְבָּק:

להוציא חמה מנרתיקה דהיינו שיוציא אותה מהצלצל כנפיים הנ"ל (ס"ב/ג). **אזי יתקיים [ס"ד] ומרפא בכנפיה** כי תיהיה הנהגת השגחת ה' בגלוי, **היינו שלא יכנף עוד מוריך כנ"ל :**

עתה עפ"י כל הנ"ל יבאר את השו"ת שהיה בין סבי דבי אתונא לרבי יהושע בן חנניא הנ"ל בתחילת התורה, דהיינו ביאור השאלה ותשובה השביעית שלהם בבכורות דף ח.

אמרו לה, אית לן בירא בדברא, עילי למתא. איתי פארי, שדא להו. אמר להו, אפשלי לי חבלי דפארי, ואעילה. אמרו לה, ומי איכא דמפשל חבלי מפארי. אמר להו, ומי איכא דמיתי בירא מדברא למתא:

פירוש – אמרו לו סבי בי אתונא (זקני בית האש) יש לנו באר במדבר הבא אותה לעיר ורבי יהושע בן חנניא לא ענה אלא הביא סובין זרק להם ואמר להם אם תעשו לי חבל מסובין אני אביא את הבאר לעיר. אמרו לו האם יש מי שיכול לעשות חבל מסובין? אמר להם האם יש מי שיכול להביא באר מהמדבר לעיר.

ורבינו מבאר שאמרו לו יש לנו בר ומזון והוא חוץ לקדושה איך מעלים אותו לבחי' פנימיות לבחי' לחם הפנים, דהיינו איך אפשר ע"י אכילה לזכות לאור הפנים, ורמז להם שע"י שבת שהיא בחי' אמונה ושמירת הברית שע"י מתגלה החסד ואהבה וכסופים שע"י באים ללחם הפנים, ושאלו אותו הרי א"א לקיים כל אלו הדברים, ואמר להם א"כ גם א"א ע"י אכילה לזכות להארת פנים.

וזזהו מה ששאלו סבי דבי אתונא אע"פ שלא שאלו אלא רק בקשו מריב"ח, **אית לן בירא בדברא עייליה ליה למתא** פ"י יש לנו באר במדבר תכניס אותה לעיר, אבל כוונתם היתה לשאול

כיצד זה אפשרי. ומבאר רבנו **בירא** פ"י באר, **זה בחי' בר ומזון שהוא בחוץ** [ס"ה] דהיינו שעבודת האכילה מטבעה היא גשמית וחיצונית **ולאחורי הקדושה** בבחי' אחור באחור¹⁰¹, דהיינו שסתם אכילה¹⁰² גורמת להסתרת פני ה' **בבחי' והסתרת פני מהם** והיה לאכול וכו' דהיינו כשאדם יושב "לאכול" אזי, והסתרת פני¹⁰³ כי איני יכול להשגיח על מי שלא אוכל בקדושה בבחי' לחם הפנים כנ"ל.

עייליה ליה למתא פ"י תכניס אותה לעיר, דהיינו מהחוץ **לפנים**, ומבאר רבנו לפנים דהיינו **שיהיו"ח בבחי' לחם הפנים כנ"ל** דהיינו ששאלו את ריב"ח איך אפשר מעשה מגושם וחיצוני כמו אכילה להעלות אותו ולעשות ממנו עבודת ה' בחי' פנימיות, דהיינו שע"י אכילה לזכות להארת פני ה' בבחי' פנים בפנים¹⁰⁴.

מצודות דוד (כ) וזרחה לכם – אבל לכם יראי שמי תורח שמש צדקה ר"ל הצדקה שעשתים יאיר לכם כשמש והוא ענין משל לומר מצות הצדקה בעצמה תשלם לכם גמול טוב. ומרפא בכנפיה – בורחתה יהיה לכם רפואה ותענוג ודמה פרישת האור וזריחתה לפרישת הכנפים כי השמש יפרש אורו על הארץ בכנפים הפרושות וכן נאמר כשחר פרוש על ההרים (יואל ב'). ויצאתם – בכל מקום שתצאו ותבואו תתענוגו בטוב ותתרבו בבשר ושומן כעגלים המפוטמים במרבץ והוא הדיר שלהם:

¹⁰⁰ עיני נדמים ח: וע"ז ג.

¹⁰¹ **נדרים ח:** – א"ר שמעון בר זבד א"ר יצחק בר טבלא א"ר חייא אריכא דבי ר' אחא א"ר זירא א"ר אלעזר א"ר חנינא א"ר מיאשה משמיה דרבי יהודה בר אילעאי מאי דכתיב (מלאכי ג-כ) וזרחה לכם יראי שמי (שמש צדקה וגו') (מי הם היראי שמו ית' שיכו ליה) אלו בני אדם שהן יראין להוציא שם שמים לבטלה. אמר אביי ש"מ חרגא דיומא (אבק היום. דהיינו האבק הנראה באור השמש) מסי. ופליגא דר"ש בן לקיש דאמר אין גיהנם לעולם הבא (לעתיד לבוא אחרי תחיית המתים, רשעים גמורים שיקומו להיות נדונים לדראון עולם לא יענשו בנהם) אלא הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה צדיקים מתרפאין בה ורשעים נידונין בה שנאמר וזרחה לכם יראי שמי (שמש צדקה ומרפא בכנפיה) וגו' ולא עוד אלא שמתעדין בה שנאמר (מלאכי ג-כ) ויצאתם ופשתם (תתרו) כעגלי מרבץ (שמכניסים אותם לאבוס לפטמם) וזרשעים נידונין בה (כשמש שזרצאה מנרתיקה) שנא' (מלאכי ג-ט) הנה יום בא בווער כתנור (והיו כל זדים וכל עושה רשעה קש וליהט אותם היום הבא אמר ה' צבקות) וגו'.

עיינ כאן מהר"ל חרושי אגדות שמבאר כיצד השמש תיהיה רפואה לישראל וגהנם לגויים.

ונ"ל פשוט כמו שמצינו ברבי זירא צם מאה תעניות שלא תשלוט בט אש הגהנם ובדק עצמו בתנור ולא נכווה, הכי נמי כל ישראל לעתיד לבוא יזכו שאש גהנם לא ישלוט בהם והכי נמי חום השמש אבל הגויים ישארו מגושמים כמו היום וישרפו.

¹⁰² סוף הפסוק הנ"ל

¹⁰³ בר בארמית חוץ

¹⁰⁴ **עיינ תורה ג'** – מאחר עלות הביאו, הינו מאחר המיניקות, פי הם ינקין לנביאים וכו' פנ"ל. וזהו "מאחר עלות", הינו שדוד המלך, עליו השלום, היה יכול לתקן ולהעלות גם הנגינה שאינו מאדם בשר, להעלותה אל הקדושה. וזהו: "מאחר עלות הביאו", הינו גם הנגינה, שהיא מאחורי הקדושה בבחינת "מאחר עלות", מאחר המיניקות, פי הנגינה דקדושה היא מאתר דנביאים ינקין, והנגינה שאינו בקדושה היא בחינת מאחר עלות מאחורי הקדושה. ודוד המלך, עליו השלום, היה יכול לתקן נגינה זו גם כן, ועל ידי זה נתעלה מלכות דקדושה פנ"ל.

¹⁰⁵ **פי' שסתם אכילה** אינה בקדושה כראוי והיא גורמת הסתרת פני ה' עיינ תורה ס אות ו' שיש אנשים כשרים ויפים אבל כל עבודתם בבחי' שינה בגלל תאות אכילה.

¹⁰⁶ גם בדפוס ותולדו- שיהיו, מתולדו – שיהיא

¹⁰⁷ **עיינ תורה סב** – ויסב אלקים את העם וכו' (שמות י"ג) (א): (אות א) דע, שעל ידי אכילתם של ישראל, נעשה יחוד קדוש בריך הוא ושכינתה אפין באפין, בבחינת (רות ב): "ויאמר בעז לרות לעת האכל גשי הלם". לעת האכל דיקא, הינו על ידי האכילה גשי הלם, דא

אייתא פארי ושדי להו ואמר לון אפשילו לי חבלי פי' הביא סובין זורק להם ואמר תשזרו לי ממנו חבל. ומבאר רבנו שרמו להם שצריך לזה אמונה ושבתי וברית שע"ז זוכה לחסד המתגלה בפומא דאמה דהיינו כסופים ואהבת ה' בחי' עבותות אהבה, ואזי אכילתו בבחי' לחם הפנים. כי **פארי, זה שבת אמונה** כנ"ל אות ב' ששבת היא אמונה שמאמין בחידוש העולם וביחוד ה'. דהיינו במה שהביא סובין שנקרא פארי בארמית רמז להם על שבת ואמונה, כי פארי בחי' פאר ושבח וזה בחי' את ה' האמרת, שהוא גם בחי' אמונה **כפי רש"י** על הפסוק (דברים כו) /^{טו} **את ה' האמרת וה' האמירך**, והוא לשון תפארת כמו יתאמרו כל פעלי אוון [ע"א/ע"ב] דהיינו "את ה' האמרת" הפירוש הבדלה שאנו מבדילים את ה' מכל האלהים אחרים, ורק בו אנו מאמינים, והאמרת הוא גם לשון תפארת **לשון פארי** דהיינו פאר/^{טו} **ושבח שאנו מפארין את הקב"ה ואנו מאמינים בו ואומרים** ב' פעמים ביום שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד [ע"ר] כמבואר בגמ' /^{ע"ה} עה"פ את ה' האמרת שפירושו אתם עשיתם אותי חטיבה אחת בעולם שנאמר שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד.

יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה. בחינת (בראשית מ"ד): "ויגש אליו יהודה" דא תקרבתא מלכא במלכא (זהר ויגש דף ר"ו, ועין שם פירושו הרמ"ז). רק האכילה צריך להיות מאכל אחר שנתברר, ואין בו שום תערובות. כי מאכל שיש בו תערובות. על ידי מאכל כזה, יוכל האדם לקטא: (אות ב) והברור של המאכלים, הוא על ידי אמונה.

" **דברים פרק כו (יז) את ידך האמרת היום להיות לך לאלהים וללכת בדרךיו ולשמר חקיו ומצותיו ומשפטיו ולשמע בקלו:** (יח) וידרך האמירך היום להיות לו לעם סגלה כאשר דבר לך ולשמר כל מצותיו:

רש"י (יז) האמרת והאמירך – אין להם עד מוכיח במקרא ולי נראה שהוא לשון הפרשה והבדלה הבדלתי לך מאלהי עובדי כוכבים להיות לך לאלהים והוא הפרישך אליו מעמי הארץ להיות לו לעם סגולה ומצאתי להם עד והוא לשון תפארת כמו יתאמרו כל פועלי און:

משכיל לדוד (יז) האמרת והאמירך אין וכו' ומצאתי וכו'. לכאורה אין דברי רבינו מובנים כלל דבתחלה קאמר שאין להם עד ואח"כ אמר שמצא להן עד מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר ואמאי בתחלה קאמר עד מוכיח ולבסוף לא אמר מוכיח אלא עד ועוד הואיל ומצא להם עד שהוא מלשון תפארת ושבח מי הכריחו לפרשם מלשון הפרשה. ונראה דה"ק אין להם עד מוכיח כלומר עד ברור שיוכיח פירושו האמיתי לפי משמעו ולפי הענין נ"ל לפ' שהוא מלשון הפרשה. ואמנם מדברי רבותינו נראה שפירושו מלשון שבח ממאי דאמור בריש חגיגה אתם עשיתוני חטיבה א' וכן משמע מלשון אנקלוס דתרגם חטבת ואהא מייתי ומצאתי להם עד יתאמרו וכו' אבל אינו עד מוכיח מתרי טעמי חדא דאין הענין נמשך באמרו שבחתו להיות לך לאלהים ועוד דא"כ הול"ל אמרת כמו שבחת ומאי האמרת דבשלמא לפי הפרשה ניחא שכך מצינו לעולם לשון הבדלה והפרשה בלשון מפעיל אבל אם נפרש מלשון תפארת קשה קצת:

^{טז} פרש"י בסוף דבריו שם לשון תפארת כמו יתאמרו וכו' ועי' ש תרגום יונתן ודעת זקנים בעלי התוס' שאתם אומרים שמע ישראל וכו'

^{עב} **דעת זקנים** – (יז) את ה' האמרת היום וה' האמירך – אתמור בפ"ק דברכות אמר הקב"ה אתם חטבתם אותי חטיבה אחת בעולם שאתם אומרים שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם שנאמר מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ ד"א האמרת לשון תמורה וחלוק כלומר בשביל ה' החלפת כל האלהות ובחירת בהקב"ה וה' האמירך החליף כל האומות שבעולם ובחר בך להיותך לו לעם סגולה ודומה לו יתאמרו כל פועלי און שמחליפין דבריהם ואינם עומדים בדבורם. ד"א לשון אמיר וענף שהוא לשון גבהות כדכתיב שנים שלשה גרגרים בראש אמיר וכאן את ה' האמרת הגבהת על כל אלהים וה' האמירך הגביהך על כל האומות וכן יתאמרו כל פועלי און שמגביהין עצמן מרוב גסות שבהן ושמעתי שבתרגום ירושלמי אתה האמרת המלכת שכן בלשון ערבי קורין למלך אמיר:

^{עג} נ"ל מלבד דמיון הלשון פארי לשון פאר ושבח שרבינו מפרש שריב"ח רמז להם גם בעצם הענין שנקט סובין שהוא הדבר היותר הפוך מחבל, כי אפילו לא ניתן לגיבול כ"ש שלא מתחבר להיות חבל, ואפשר שבזה רמז להם שאפילו ריבוי חלקי אמונה שיש להם לא יועילו לעשות מהם חבלי אהבה אלא רק ע"י בחי' שדי להו דהיינו תיקון הברית וכפי שבאר לעיל שלמדן לבד בלי צדיק הוא כלום.

דהיינו שכל הפארי והשבחים שבעולם לא יועילו להם לעשות חבל, שעל ידו יעלה את האכילה לבחי' פנים, כי הכל זה בחי' סובין פרוין דקים שלא מתחברים כלל זה לזה, אלא רק ע"י תיקון הברית שעל ידו זוכה לכסופין דקדושה שמחברים כל פרוין של שבח ועושים מכל האותיות מהלך ופעולה טובה עם תנועה מאוחדת אל בחי' הפנים.

^{טז} ואתמון ו' ד' ועיין בברכות ו'.

^{ע"ה} **ברכות דף ו** – אמר ליה רב נחמן בר יצחק לרב חייה בר אבין הני תפילין דמרי עלמא מה כתיב בהו אמר ליה ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ ומי משתבח קודשא בריך הוא בשבחייהו דישאל אין דכתיב את ה' האמרת היום (וכתיב) וה' האמירך היום אמר להם הקדוש ברוך הוא לישאל אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם **אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם שנאמר שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד** ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם שנאמר ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ

ושדי להו פי' זורק להם את הטובין, מבאר רבנו שדי זה בחי' ברית בחי' שם שדי הרומז לברית כמו שכתוב (בראשית לה ג) "אני א-ל שדי פרה ורבה" [ע"ו/ע"ו] ובחי' שדי יורה כחץ/ע"ו כנ"ל/ע"ו כמ"ש (בראשית יז א) "אני אל שדי התהלך לפני והיה תמים" (ע"י המילה).

וחבלי מבאר רבנו זה בחי' אהבת חסד/פ [פ"א/פ"ב] דהיינו אהבה והשתוקקות שמתגלים בפומא דאמה דהיינו ע"י תיקון הברית/פ"ב כנ"ל אות ו', וחבל רומז לאהבה כמ"ש בתוכחה שמוכיח הקב"ה את שבט אפרים (הושע יא/פ"ד) בחבלי אדם אמשכם בעבותות האהבה פי' אני נהגתי עמהם בחבלי/פ"ד אדם, שכשהוצאתים ממצרים משכתים אלי בחבלים רכים, ובחבלים עבים של אהבה משכתים אלי, והאכלתים באטיות ובאהבה, והם פנו עורף לע"ז. ורבנו לומד מכאן על אהבת ישראל להקב"ה דהיינו שאם אנחנו נפנה אליו כמו שהוא פנה אלינו אזי נוכח לפנים בפנים. נמצא מה ד"איתי פארי ושדי להו ואמר לון אפשילו לי חבלי" היינו

^פ * עיין לעיל תורה יא אות ג' ותורה כג אות ד' וזהו פנחס רנו.

^{עו} תורה יא אות ג' – ועל כן ברית מכנה בשם שדי, כמו שכתוב (בראשית ל"ה): "אני אל שדי פרה ורבה", כי שדי הוא בחינת שיש די באלקותי לכל בריה" (כמובא בפירוש"י לך לך יז). וכשאנו שומר הברית, הינו על ידי גאות, הוא עושה לעצמו עבודת אלילים, הוא מרצה שאין די לו באלקותו, עד שצריך עבודת אלילים, ועל כן פוגם בשדי, שיש די באלקותו לכל בריה; וכששומר הברית, הוא זוכה לאור המאיר לו לתשובה כנ"ל:

תורה כג אות ד' – וזה (איוב כ"ב): "והיה שדי בצריך", הינו על ידי מזוזה, "וכסף תועפות לך" על ידי זה פרנסתו מעופפת לך. כי שדי הוא בחינת ברית (ז). כמו שכתוב (בראשית ל"ה): "אני אל שדי פרה ורבה"

ועיין זוהר פנחס רנו. – ומסטרא דצדיק רזא דברית אתקרי שדי ומצד היסוד דז"א הנקרא צדיק שהוא י-ה-ו-ה הוא חותם המלך ז"א שהוא השם הויה כי המלכות מקבלת שם זה מהיסוד הנקרא חותם בסוד יחודה עם התפארת שהוא שם הויה ולכן יש במזוזה שם הויה בפנים כנגד התפארת ושם שדי כנגדו בחוץ כנגד היסוד ואדם בקביעת המזוזה בפתחו מראה הנהגת המאציל בבחינות אלו ע"י המלכות.

שמעתי מוהריצ"ח ביאור מדוע שדי רומז לברית כי שדי רומז לגבול ורוצה לומר שעד כאן אני הבורא ומכאן אני ואתם בפריה ורביה.

^{ע"ו} **הציון מראה** מקום לתורה יא ציין הר"מ קרמר שליט"א, ושם רבנו כותב שם שדי, ולא סתם שדי, וכיון שכאן רבנו לא כתב שם שדי אלא רק שדי, אולי התכוון לשדי ויורה כחץ כפרש"י (בראשית מט כה) עה"פ ברכות שדים ורחם. אמנם מדלא כתב יורה כחץ מסתבר שכוונתו לשם שדי כמו בתורה יא, עכ"פ אינו מוכרח אלא קצת ספק יש בדבר זה כיצד לנקדו.

^{ע"ו} **צ"ע שכתב כנ"ל** ובתורה זו לא נזכר לפני כן. ואין דרכו לכתוב כנ"ל כשהכוונה לתורה אחרת אלא כשמציין את התורה. ואולי הכוונה לריש אות ט' לפסוק "התהלך לפני" כי לפני כן אומר "אני אל שדי התהלך לפני והיה תמים" ובהמשך מצוהו על המילה.

^פ **אהבת חסד צ"ע** שלא אמר אהבה וחסד, כידוע שאהבה בחי' חסד, אבל אהבת חסד נשמע כמו שאוהב את החסד וצ"ע. ועיין טוכה מט: ומכות כד. ואהבת חסד זו גמילות חסדים. והמתכתא הביא את הרד"ק שיעשה יותר מהראוי לו וביאר שמתוך אהבתו למדת החסד יעשה יותר מן הראוי לו. אבל לפי רבנו נראה פשוט שכוונתו לבאר מה הוא החסד המתגלה בפומא דאמה ומבאר שהיא אהבת ה' ולפ"ז אהבת חסד הכוונה לאהבה שהיא חסד המתגלה בפד"א.

^{פ"ו} מיכה ו' ח'

^{פ"ב} **מיכה פרק ו (ח)** הגיד לך אדם מה טוב ומה ידוך דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלהיך:

רד"ק – ואהבת חסד – הוא גמילות חסדים ויעשה יותר מן הראוי לו:

^{פ"ב} **כי תיקון הברית** היינו תיקון החבל הקושר אותנו אל הקב"ה והבטוי לזה הוא כסופין ואהבה שהם תלויים בשמירת הברית

^{פ"ד} **הושע פרק יא (ג)** ואנכי תרגלתי לאפרים קחם על זרועותי ולא ידעו כי רפאתים: (ד) בחבלי אדם אמשכם בעבותות אהבה ואהיה להם כמרימי על על לחיהם ואט אליו אוכיל:

רש"י (ג) ואנכי תרגלתי לאפרים קחם וגו' – שלחתי לפניהם מנהיג המרגלים בנחת. קחם על זרועותיו – זה משה שנאמר בו (במדבר יא) כאשר ישא האומן את היונק. תרגלתי – כמו הרגלתי ואין לו דמיון. ולא ידעו כי רפאתים – יודעין היו אלא שדשו בעקב עשו עצמם כלא יודעים ואגדה במדרש רבי תנחומא דרשו כלפי בני יוסף כשהביאם לפני יעקב לברכרם ראה יעקב רשעים עתידים לצאת מאפרים ירבע' ואחאב ונסתלקה ממנו רוח"ק ויאמר מי אלה (בראשית מוז) בקש יוסף רחמים ושרתה רוח הקודש על יעקב וברכרם זהו ואנכי תרגלתי רוחי על יעקב לצורך אפרים ולקחם על זרועותיו:

מצודות דוד (ג) ואנכי – הלא אנכי הרגלתי את אפרים שהאומן יקחם על זרועותיו בחמלה רבה ר"ל נתתי להם מנהיג טוב להוליכם בנחת וזה משה שנאמר כי כאשר ישא האומן את היונק (במדבר י"א). ולא ידעו – אינם משימים לב לדעת שרפואתם והצלתם בא ממני: (ד) בחבלי אדם – משכתים ללכת אחרי בחבלים רכים ונוחים שמושכים בהם בני אדם ר"ל הנהגתם בדרך חמלה. בעבותות אהבה – בחבלים עבים שמושכים בהם דרך אהבה והוא כפל ענין במ"ש. ואהיה להם – הנהגתם ברחמנות כמו החורשים הרחמנים המרימים העול מעל לחי הבהמה להקל ממנה כובד משא העול. ואט עליו אוכיל – כהחורשים הרחמנים המטים אוכל לפי הבהמה בעת שחורשת ר"ל הקלתי עולם והספקתי די צרכם:

^{פ"ה} **צ"ע בדרך כלל** חבל לשון חבלה בחי' חבלי לידה, וכמ"ש חבלים נפלו לי בנעימים, ואולי כיון שאת אשר יאהב ה' יוכיח אזי תמיד כל חבל למוך בו את האדם להקב"ה הוא ע"י ייסורים ועל זה אמר בחבלי אדם אמשכם דהיינו בייסורים שאדם יכול לסבול שהם פחות ממה שבהמה יכולה לסבול.

שריב"ח רמז להם עצה כיצד לעשות מעבודות חוץ עבודות פנים, שזה ע"י שבת דהיינו אמונה/19 וברית/19, כי ע"י אמונה ותיקון הברית נתגלה אהבה והשתוקקות להקב"ה כנ"ל. וע"י האהבה באים לבחי' לחם הפנים שמעשה אכילה עולה לבחי' פנים/19 כנ"ל:

נמצא שבזריקת הסובין הבינו הסבי דבי אתונא שריב"ח רומז להם לתיקון הברית ולשבת ואמונה, וצ"ע זו תמה גדולה לפ"ז עד כמה חכמים עצומים הם היו אם הבינו רמז כל כך דק.

רבנו לא מבאר את המשך דבריהם ששאלו כיצד אפשר לעשות חבל מסובין, ונראה כוונתם לפי רבנו ששאלו כיצד יתכן לזכות לכל כך אהבה והשתוקקות ע"י אמונה וברית.

ורבי"ח ענה להם בשאלה: ולהביא באר לעיר האם כן אפשר? ולכאורה צ"ע הרי בתחילה אמר עצה כיצד אפשר ומדוע חזר בו. אבל באמת פשוט שכוונתו שבוודאי אפשר, אבל רק מי שיכול לקיים את העצה שאמר בתחילה, שהיא ברית אהבה ואמונה, ואם אתם לא מסוגלים לקיים את העצה הזו, א"כ לגביכם באמת אי אפשר להביא באר לעיר, דהיינו לעשות מעבודות חיצוניות עבודות פנימיות עד בחי' פנים בפנים עם הקב"ה.

ועיקר החיסרון שלהם הוא בברית, שהם מופקעים מברית, ואילו ישראל עמך כולם צדיקים, דהיינו גם מי שלא זוכה לפנים, אבל זה שייך לוי ובמאמץ יכול להגיע לזה, אבל גוי לא יכול כלל. ואפילו להתגייר יכול רק מי שיש בו ניצוץ גר.

ושתיתקם כהודאה, שהודו לו במעלת ישראל על הגויים, ובוזה נצח אותם, ובלא שיצטרך לצד שלישי שיכריע ביניהם. ובאמת גם זה תמה גדולה שהיה להם מדת האמת להודות על האמת, גם כשחיייהם תלויים בזה.

ונראה שבאמת חפשו את האמת, אלא שרצו להשיגה רק בכח החכמה והחקירה ומה שלא השיגו, סברו שלא קיים, לכן הם מוגבלים. כי אע"פ שהיו חכמים גדולים ממש זה לעומת זה של חכמת חכמי ישראל הגדולים ביותר כמו שכתב ר' צדוק (לקוטי אמרים אמצע אות ח) שמעתי שכל חכמתו של רשב"י ידעו גם הם, רק שהשיגו בלבד אחר מצד החיצוניות ולא בפנימיות כלל.

ולזה התכוונו בשאלתם אית לן בירא בדברא עייליה למתה, כי לפי תפיסתם זה אי אפשר בשום אופן, דהיינו שאצלם לזכות לפנימיות זה א"א כמו להעביר באר מהמדבר לעיר. וריב"ח ביאר להם שלישראל זה כן אפשר ורק הם מוגבלים כי אין להם אחיזה בפנימיות.

ועיין מנחת קנאות לרשב"א פי"ד/19 שכתב על אריסטו שהשיג אחדות ה', אבל לא חדוש העולם. ובמ"א ראיתי שהוא היה מייסד הסבי דבי אתונא בתחילת הבית השני וכאן אנו עוסקים בסופם, קצת אחרי חרבן בית שני, דהיינו אחרי כארבע מאות חמישים שנה. ומסתמא גם הם השיגו אחדות ית', ולא חדוש העולם, שעל כן סברו עזב אלקים את הארץ ואין תועלת במצוות.

וצ"ע א"כ למה התכוונו שרוצים לעשות מעבודות שאחרי הקדושה להביאם לפנים בפנים, אם לדעתם אין תועלת בקיום המצוות. והרי אם עזב אלקים את הארץ לא שייך פנים בפנים.

עוד צ"ע שלא נזכר בדברי ריב"ח כל נושא הגלגלים והצדקה והנפש אשר עשו בחרן. וכיצד כל זה מקושר למהלך העיקרי של התורה.

ונ"ל שפנימיות וחיצוניות זה עצמו החילוק בין השגחה לטבע והנהגת הגלגלים, דהיינו שרק מי שיש לו אמונה וברית כזו עד שאחוז רק במנהיג האמיתי ולא מתפעל מהנהגת הגלגלים, זה בעצמו עיקר הפיכת חיצוניות לפנימיות וממילא גם אכילתו לא מתייחס לחיצוניות המראה והטעם אלא לפנימיות הניצוץ הקדוש בבחי' (דברים ח) לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על מוצא פי ה' דהיינו מחיות הרוחנית שהניח הקב"ה בדבר וממילא באכילתו מייחד קב"ה ושכינתיה פב"פ, ונעשה בעצמו קשור לפנים בבחי' לחם הפנים.

¹⁹ אמונה וברית צ"ע משמע אמונה קודם לברית ולעיל אות ג' קיום האמונה ע"י הברית. ונ"ל לבאר עפ"י לק"ה ערובי תחומין ה' שיש אמונה שהיא לקיום העולם מיחוד התדיר של חו"ב וע"י ברית מעלה מ"ן וגורם ליחוד פנימי יותר שעל ידו זוכים לאמונה חזקה יותר. כי עד שעושה את היחוד הפנימי אזי האמונה בסכנה כי בקל אפשר ליפול ממנה וכמו שרובא דעלמא לא מחזיקים בה והוה שהברית קיום האמונה.

¹⁹ לכאורה צ"ע מה תירץ להם ששאלו כיצד לעשות מעבודות חוץ של אכילה עבודת פנים בבחי' לחם הפנים וענה להם שזה ע"י שעושים מברית שהיא עבודת חוץ עבודת פנים. והרי על זה שאלו כיצד עושים זאת ומה ההבדל בין באכילה לברית. ונראה שאדרבה זה מה שרצה לומר להם שבאמת לכם זה אי אפשר כי אתם לא שייכים בברית אבל לישראל זה שייך כי עמך כולם צדיקים. ובוזה ניצח אותם, והודו לו.

¹⁹ בדרך כלל אנו משתדלים לאכול על מנת שיהיה לנו כח לעבודת ה' אבל רבנו דורש שהאכילה בעצמה תהיה עבודת ה' במדרגה הגבוהה ביותר

¹⁹ עיין מנחת קנאות – פרק יד: אין תרעומות ולא נפלה הקפדה על ארסטו וחבריו, כי באמת לא נתכוונו לדבר סרה, ונתקיים בהם, ובכל מקום מוקטר ומוגש לשמי, ואמרו רז"ל (מנחות ק', א) דקרו ליה אלהא דאלהא, מצורף לזה כי הם חכמי האומות ולא נעשה בהם האותות והמופתים, שהם שנוי סדרו של עולם, והנהגתם וסדורם על פי המערכת, כמו שאמר הכתוב, אשר חלק אותם ה' לכל העמים, על כן אני אומר על ארסטו כי עינו הטעתו, בראותו עולם כמנהגו נוהג, גזר ואמר כי כל חלוף דבר מטבע נמנע, והביא ראיות על הקדמות, ואין לענשו על כך, כי אין זה מכלל ז' מצות שנצטוו בני נח, אך על זה יזכר לטוב, כי הביא ראיות על מציאת האל יתברך, ואחדותו והיותו בלתי גשם, ולא ישיגהו הפעלות ושינוי, ובוה הלך אחרי עקבות אברהם ע"ה שהיה תחלה לגרים, וכן נמצא כתוב בספר התפוח, כי הוא השתדל לבטל הדעות הנפסדות, כמו שעשה אברהם ראש לפלסופים, אשר בטל עבודת שמש וירח בחרן ע"כ. ואם בענין החדוש והקדמות, לא ראה ולא ידע מופת, ולא נתאמת אצלו בראיות גמורות, ולא נלוה אליו עזר אלהי בזה, אין מן הפלא אם החזיק כוונתו בקבלותיו, והביא ראיות לעשות סעד לאמונת אבותיו.

(ע"כ לשון רבינו ז"ל). ז

מכאן הוא לשון מוהרנ"ת מה ששמע בשעת אמירת התורה יותר ממה שרבנו נתן לו בכתב ידו

זאת התורה נאמרה על פסוק [צ"א] ויסב אלקים צ, אין היסיבה צ"א אלא סעודה כדאיתא

במדרש (שמות פ' ר) / צ"א שטעם שאפילו עני שבישראל צריך להסב כשאוכל בליל הסדר כיון שביציאת מצרים כתיב ויסב אלקים, נמצא שהמדרש דרוש ויסב לשון סעודה בדרך חירות, ובהלכה ההסיבה מראה על קביעות סעודה כמבואר בש"ע בדיני זימון. וסעודה היינו בחי' פרנסה בחי' בר ומזון שהוא בחי' בירא כמבואר לעיל: וגמר ביאור הפסוק ע"פ התורה הזאת לא זכינו לקבל [צ"ח] / צ"א:

שמות פרק יג (יז) ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלהים פן ינחם העם בראתם מלחמה וישבו מצרימה: (יח) ויסב אלהים את העם דרך המדבר ים סוף וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים: (יט) ויקח משה את עצמות יוסף עמו פי השבע השביע את בני ישראל לאמר פקד אלהים אתכם והעליתם את עצמתי מזה אתכם: (כ) ויסעו מסבת ויחננו באתם בקצה המדבר:

ובלק"ה מבאר מוהרנ"ת והנראה לעניות דעתי בזה הוא כי ויסב אלקים הוא בחינת סעודה כנ"ל, הינו בחינת האכילה והפרנסה שצריכין להכניסה מחוץ לפני כנ"ל. וזה נעשה על ידי "דרך המדבר ים סוף וחמשים וכו'". המדבר זה בחינת אמונה שתלויה בדבור שצריכין לדבר האמונה הקדושה בפה מלא, (כמבואר בתורה מד תנינא) וזה בחינת "ים סוף", כי אמונה בחי' הדבור, בחי' מלכות היא בחי' "ים" שכל הנחלים הולכים לתוכה כידוע, וזה בחינת "סוף", כי הוא בחינת אחרית וסוף ושלמות של כל המדות ושל כל הבריאה כלה, כמובא שם בהתורה הנ"ל בחינת בא חבוק והעמידן על אמונה וכו'. "וחמשים וכו'". ופרש רש"י מווינים זה בחינת תיקון הברית שזה עקר הכלי זין בחי' "חגור חרבך על ירך גיבור וכו'". היינו על ידי תיקון הברית שעל ידי זה זוכין לאמונה בחי' שבת על ידי זה זוכין להכניס הפרנסה לפני ישראל. שזהו בחינת ויסב אלקים את העם כנ"ל:

וזהו שנסמך ויסעו מסבת אחר פסוק ויסב אלקים, כי ויסעו מסבת מרמז על מצות סכה הקדושה שזכו ישראל תכף ביציאתן ממצרים שסבבן והקיפן בענני כבוד שהם בחינת סכה וכו', כמו שכתוב שם תכף בפרשה, וה' הולך לפניהם יומם בעמוד ענן וכו'. וכל זה נסמך לפסוק ויסב אלקים שהוא בחינת אכילה ופרנסה להכניס הפרנסה מחוץ לפני, כי זה זוכין על ידי מצות סכה שעל ידי זה מכניסין הפרנסה מחוץ לפני כנ"ל: (נ"ל כוונתו כי בסוכה אכילת רשות נהפכת לאכילת מצווה וכן השינה וכל דברי הרשות מצווה לעשותם בסוכה נמצא שהרשות שהוא חיצונית נהפך למצווה דהיינו פנימיות).

² בדפדפי' נדפס כאן תורה טע ענין מסירות נפש והתמשך זאת וכו' עד זיווגו אינו בדפדפי'

³² בשלה יג יה

³³ בתולדו אלהים

³⁴ בתולדו ותולדו - הטיבה

³⁵ שמות רבה פרשה כ' פסקה יח - ד"א ויסב אלהים את העם מכאן אמרו רבותינו אפי' עני שבישראל לא יאכל עד שיסב שכך עשה להם הקב"ה שנאמר ויסב אלהים:

³⁶ עיין ליקוטי הלכות אומנין ד' אות כא שמוהרנ"ת מבאר בעצמו

³⁷ עיין לק"ה אמנין ד' בא - ומבאר שם בסוף שהתורה הזאת נאמרה על פסוק ויסב אלקים, אין הסבה אלא סעדה וכו', עיין שם. אף לא זכינו לקבל ממנו גמר באור הפסוק על פי התורה הזאת. והנראה לעניות דעתי בזה הוא כי ויסב אלקים הוא בחינת סעדה כנ"ל, הינו בחינת האכילה והפרנסה שצריכין להכניסה מחוץ לפני כנ"ל. וזה נעשה על ידי דרך המדבר ים סוף וחמשים וכו'. המדבר זה בחינת אמונה שתלויה בדבור שצריכין לדבר האמונה הקדושה בפה מלא, כמו שכתב אדוננו מורנו ורבנו זכרנו לברכה, האמונה תולה בפה של אדם וכו'. וזה בחינת ים סוף, כי אמונה בחינת הדבור, בחינת מלכות היא בחינת ים שכל הנחלים הולכים לתוכה כידוע, וזה בחינת סוף, כי הוא בחינת אחרית וסוף ושלמות של כל המדות ושל כל הבריאה כלה, כמובא שם בהתורה הנ"ל בחינת בא חבוק והעמידן על אמונה וכו'. וחמשים וכו' ופרש רש"י מווינים זה בחינת תיקון הברית שזה עקר הכלי זין בחינת חגור חרבך על ירך גבור וכו'. הינו על ידי תיקון הברית שעל ידי זה זוכין לאמונה בחינת שבת על ידי זה זוכין להכניס הפרנסה לפני ישראל. שזהו בחינת ויסב אלקים את העם כנ"ל:

גם המדבר ים סוף מרמז על הנפשות טובות הנעשין מכסופין טובים שעקר יציאתן אל הפעל הוא על ידי הדבור, כמו שמבאר שם. וזהו גם כן בחינת ים סוף, כי הם בחינת סוף ושלמות של כל הדברים, כי הם מצריין אותיות התורה לטוב שעל ידי זה נגמרין ונשלמין כל הדברים לטוב. ובאמת הכל אחד, כי תקון האמונה ותקון אלו הנקודות טובות הנעשין מהנפשות וכסופין טובים הכל אחד, כי כל מה שיש להאדם אמונה ביותר בודאי הוא בוסף ומשתוקק ביותר ויותר כסופים טובים, כי יודע שאין שום תכלית בעולם כי אם לעשות רצונו ותקוה רק שיש לו מניעות ועבובים רבים על זה, על כן בודאי הוא בוסף וחומד ומשתוקק בכל עת מתי יזכה להגיע לזה להיות כרצונו ותקוה באמת. ובשביל זה אמונה היא שלמות כל הדברים, וכל התורה וכל הברכות וההשפעות הכל אינו נשלם כי אם על ידי אמונה, כמבאר שם בתחלת התורה הנ"ל. כי על ידי אמונה שנמשך על ידי בח הצדיק על ידי תקון הברית על ידי זה נעשין נפשות רבות על ידי כסופין טובים שהם בחינת נקודות טובות שמצטרין אותיות התורה לטוב שיעשו פעלות טובות בעולם כנ"ל שזהו עקר תקון ושלמות של התורה ושל כל הדברים שבעולם שמתנהגים ומתקיימין על ידה. נמצא שתקון הכסופין טובים ותקון האמונה הכל אחד, כי הם משלימין ומתקנים הכל על ידי שמצטרין אותיות התורה לטוב וכנ"ל, ובזה מקשר ומחבר התורה הנ"ל היטב, עיין שם:

וזהו שנסמך ויסעו מסבת אחר פסוק ויסב אלקים, כי ויסעו מסבת מרמז על מצות סכה הקדושה שזכו ישראל תכף ביציאתן ממצרים שסבבן והקיפן בענני כבוד שהם בחינת סכה וכו', כמו שכתוב שם תכף בפרשה, וה' הולך לפניהם יומם בעמוד ענן וכו'. וכל זה נסמך לפסוק ויסב אלקים שהוא בחינת אכילה ופרנסה להכניס הפרנסה מחוץ לפני, כי זה זוכין על ידי מצות סכה שעל ידי זה מכניסין הפרנסה מחוץ לפני כנ"ל:

צ(ענין) מעלת הכסופין דקדושה וכו' הנזכר לעיל בתוך התורה הזאת, שמעתי מפיו הקדוש תחלה בביאור יותר, עם עוד כמה חידושים שלא נזכרו כאן כלל. וכן בענין האמונה ושאר הבחי' שנזכרו כאן, שמעתי ג"כ מפיו הקדוש צ"תחילה, פיסקא פיסקא, בסגנון אחר קצת, ע"כ אעתיקם הנה. וזהו)

צזווגן והצטרפותן של האותיות הוא ע"י הנקודות, כי הנקודות הם החיות והתנועה של האותיות. ובלי הנקודות האותיות הם כגולם, ואין בהם שום תנועה. אע"פ שכח ההצטרפות זו לזו היא בעולם המלבוש ברל"א צרופים כנ"ל באות ו' אבל עד שיכול בפועל לבטא בשפתיו את הצירוף לא נחשב לצירוף. וע"כ הנקודות הם בחי' נפש, כי כמו שהנפש חלק אלוך הנופש ומתפשט בהעלם בכל הגוף ולא ניכר אלא ע"י פעולותיו הוא חיות האדם, וכל תנועה שאדם מתנועע, הכל הוא ע"י הנפש, ובלתי הנפש הוא כגולם, כן הנקודות הם החיות והנפש של האותיות, ובלי הנקודות הם כגולם, ואין להם שום תנועה וחיות, רק ע"י הנקודות הם מתנועעין, וע"י הנקודות נזדווגין ונצטרפין האותיות :

ועיקר התהוות הנפש, הכוונה לבד מהנפש הקבועה באדם שמחיייה אותו בכל הפעולות שאינן רצונית אלא נעשות מעצמן, אזי כל פעולה רצונית שאדם רוצה לעשות במעשה דיבור ומחשבה קדם לזה רצון שממשיך/ק לו נפש בכח וכשעושה או מדבר או חושב מוציא אותו לפועל, ונפש קדושה הוא ע"י ההשתוקקות והכיסופין של איש ישראל אחר הש"י. כל אחד לפי מדרגתו שהוא נכסף ומשתוקק ומתגעגע להגיע אל מדרגה ק"א למעלה ממנה של התקרבות לה' ית', ע"י הכסופין ק"ב אלו נעשה נפש בכח. כמ"ש (תהלים פד) ק"א נכספה וגם כלתה נפשי, היינו מה שאני נכסף וכלה/ק"א אחר הש"י, מזה בעצמו נעשה נפשי/ק"א דהיינו נפש בכח וכשמדבר אותן ומוציאם בפיו בדיבור נעשה הנפש בפועל.

כפי שביאר לעיל באות ו' ואות ז' מעלת הכסופין דקדושה כשמוציאם בפיו דייקא, ואע"פ שמתגלה כאן רק רצון והרי עיקר הוא המעשה, בדבור הקדוש הזה בורא נפשות רוחניות שפועלות פעולות בעולם. ובעומק יותר נראה שרבינו רומז בכמה מילים לדבר נפלא לסוד עולם המלבוש שהיא התורה הקדומה לעולם אלפים שנה, דהיינו

¹² אע"פ שהיא תוספת של מוהר"ת היא נמצאת כבר בדפוס רב שלא במקומה אלא אחרי תורה נב (צילום 89 סדר ד')

¹³ גם בתרלז - תחילה, מתרלו - תחלה

¹⁴ מכאן נדפס בדפוס בצילום 89 ד

ק עיין לעיל בביאור הערבי נחל שם משמע שהנפש בכח ניתנה לו ע"י הקב"ה וכשהוא מוציא לפועל אזי מיד נמשך לו עוד נפש בכח, שהיא כבר תצא לפועל במעשה הבא. ושם גם ביאר שכשמוציא לפועל אזי היא עולה לעולם השכר ממתינה לו. אבל לפי רבנו נראה שאינו כך אלא ברצון ממשיך נפש בכח שאותו מוציא לפועל בשמדבר את הרצון, וכשמוציא לפועל עדיין מתגלגל הנפש ונכנס בבני אדם כנ"ל.

¹⁵ דפוס מדרג, תרלז - מדרגה, וסתלו - מדרגה

¹⁶ דפוס - הכיסופין וכן מתרלו - הכיסופין

ק תהילים פרק פד (ג) נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות יהוה לבי ובשרי ירננו אל אל חי:

רד"ק (ג) נכספה וגם כלתה. כלתה יותר מנכספה, לפיכך אמר וגם, כאילו כלתה מרוב התאוה, לפיכך בא התאוה בזה הלשון. לחצרות ה' כי שם היה מעמד ישראל בבית המקדש, בחצרות ולא בהיכל. לבי ובשרי ירננו. בשרי הוא הפה האומר השיר עם כוונת הלב. או פירושו על דרך משל, כמו (מזמור לה, י), כל עצמותי תאמרנה:

ק צ"ע נכספה ע"ז נעשה נפש ואין אומר שכלתה הנפש? ונ"ל שהוא ביטוי על כסופים שהם כל כך גדולים עד שמרגיש כאילו ימות אם לא יקבל מבוקשו.

ק צ"ע כיון שהשתוקקות עושה נפש בכח נמצא שלפני כן גם בכח אין לו, א"כ באיזה חיות הוא מתחיל לכסוף, הרי עדיין אין לו נפש. ואולי צ"ל שהנפש המחיייה אותו היא בחי' בכח כלפי זאת שיוצאת בדיבור.

ועיין ערבי נחל וישלח דרוש ב' בשם הבעש"ט זללה"ה כי ענין רוח האדם בקרבו וחיות שלו הוא כח הדיבור אשר בקרבו וכמשה"כ בראשית (ב', ז) 'ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה' ומתרגמנין לרוח ממללא, ולפ"ז כשהאדם מדבר דיבורים אזי הדיבורים הם הן חיותו ויוצא חיות שלו באותן הדיבורים, רק שלהיות חיות האדם דבוק תמיד בשורשו לכן הדיבורים ההמה עצמן ממשכים עליו משרש חיות חדש ועי"ז חי תמיד אף שבכל דיבור יוצא חיותו מקרבו רק כל דיבור עצמו מביא לו חיות חדש עכ"ד:

וצ"ע נראה שרבנו חולק במה שאומר שבדיבור יוצא מכח לפועל ואילו לבעש"ט החיות שלו בעצמו יוצאת אלא שמיד נמשך לו חיות חדשה. ואולי כוונת רבנו כנ"ל שביחס לחיות יוצאת בדיבור שהיא מלאך היוצא ומתגלגל ונכנס בבני אדם אזי החיות המחיייה את האדם היא נחשבת בכח בלבד. וצ"ע.

רל"א שערים פנים ואחור/י¹⁷ שהם שרש הצטרפות הכ"ב אותיות זו לזו בשרש וראשית הבריאה, כמבואר היטב בעמק המלך שער א פ"ד כנ"ל באות ו'.

על כן בכל פעולה שאנו עושים שעל ידה רוצים להמשיך איזה חידוש לעולם, לא מבעי הולדה, אלא גם כל מצוה אנו מקדימים לה לשם יחוד, כי גם היא בחי' הולדה, וכיון שאין חדש תחת השמש, צריך להמשיך שפע חדש מקודם הבריאה, וכאן בנקודה הזו מחדש לנו רבינו שכל השפע הזה הנמשך על דגנו, כיצד הוא יפעל בעולם לטב או לביש ועד כמה, הכל תלוי בכסופין שלנו בשעת התעוררותו לרדת, כי כשיורד לעולם מוכרח שיעבור בעולם המלבוש, להתלבש באותיות, בשרשם ברל"א שערים, וכל אופן הצטרפותו שם לעשות איזה פעולה הכל תלוי ברצון והכסופין שבהם הוא מצטייר שם.

על פי זה יבאר עתה סוד הנשמה יתירה שזוכים ישראל בכל כניסת שבת. שכשמה כן היא, דהיינו עוד נשמה חלק אלוק רבנו מכנה אותה כאן נפש כי מבאר שזוכים בה ע"י וי אבדה נפש אבל הכוונה לנשמה שבשבת היא נכפלת (וכן נכפל הלחם המחבר אותה לגוף)

במהות הנשמה הזו ביארו המפרשים בכמה לשונות, ונראה שהיא מעין הנשמה של האדם אלא שהיא יתירה ונוספת על הראשונה, והנשמה היא שְׁכָל כמבואר בתורה לה אות ב', ולפ"ז נשמה יתירה היא תוספת שכל, כביאור השיטה מקובצת לביצה טז. ובזהר יתרו פח: מבואר שהיא נשמתא עלאה שכל שלימו בה כדוגמא דעלמא דאתי. והחת"ס (שמות לא יז) וכן פני דוד לחיד"א ויקהל אות א' – ביארו שהנשמה יתירה היא הכתרים שקבלו ישראל כשאמרו נעשה ונשמע לפני מתן תורה, והוסרו מהם בחטא העגל, וניתנו למשה רבנו, ומחזירין להם בכל שבת. ועיין שבת פח. שהכתרים הם בחי' שמחת עולם על ראשם. ומדלא כתיב בלבם משמע שהיא שמחה רוחנית למעלה מהתפעלות הלב. ונראה לומר שהנשמה יתירה היא תוספת שכל להשגת אלוקות ולהתענג מרוחניות והוא גורם לשמחה והסתפקות ששמח בחלקו, ואעפ"כ מבואר בפרש"י ביצה טז. שהנשמה יתירה מכח השמחה והרוחב לב שנעשה על ידה פועלת גם שאוכל ושותה ואין נפשו קצה עליו. ובזהר מבואר שגם הנשמה נהנית מתענוג הגוף. גם עיין זוהר יתרו פח. ולעיל תורה קכ"ה ולקמן תורה רע"ז שהאכילה בשבת יש לה חשיבות גדולה מאד גם בפני עצמה. ועיין בעש"ט עה"ת (בראשית אות פה ואות פו) נראה כוונתו שכיון שהנשמה יתירה היא בחי' שמחה ודביקות בה' ית' לכן צריך להכין לה סביבה של שמחה, וכיון שהיא קשורה בגוף והאכילה היא זו שמחברת אותה לגוף, ובלא זה אין לה אחיזה כלל ופורחת (כידוע שבלא אכילה נפרדת הנשמה מהגוף) לכן היא גם גורמת לתיאבון והרוחב לב שיכול לאכול יותר מהרגיל.

כאן כנ"ל מבאר רבנו שזוכים בה כפי הכסופים אליה בכניסת השבת, ועל זה תיקנו לומר את הפסוק "כי ששת ימים וכו' שבת וינפש" כי העיקר היא ההכנה בשעה שהנשמה יורדת לאדם וכפי הכסופים כך היא נארגת בעולם המלבוש.

וזה שאמרו רז"ל (ביצה טז ע"א)/י¹⁸ דהיינו שעל הפסוק "כי ששת ימים עשה וכו' וביום השביעי שבת וינפש [ק"פ]/י¹⁹ דרשו וינפש דהיינו וי נפש, כיון ששבת וי אבדה נפש. כיון ששבת וכו' זה לשון הגמ' שם, ופרשו המפרשים שאחרי שבת הוא מצטער וי אבדה נפש. והבעש"ט/י²⁰ הקשה א"כ מדוע נתקן לומר זאת בכניסת

¹⁷ דהיינו כמו טלית קטן שהוא ארוג מרל"א שערים כפולים, רלא לפנים ורלא לאחור. כי כל צרופי האותיות הם כל אחת עם כל שאר כאותיות דהיינו כב כפול כא שהם תס"ב צרופים וכל צירוף נקרא שער, אבל הם כפולים כגון א עם ב וב' עם א' לכן העיקר הם רל"א.

¹⁸ ביצה דף טז. אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי כל מצות שנתן להם הקדוש ברוך הוא לישראל נתן להם בפרהסיא חוץ משבת שנתן להם בצנעא שנאמר ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם אי הכי לא לענשו נכרים עלה שבת אודועי אודעינהו מתן שכרה לא אודעינהו. ואי בעית אימא מתן שכרה נמי אודעינהו נשמה יתירה לא אודעינהו דאמר רבי שמעון בן לקיש נשמה יתירה נותן הקדוש ברוך הוא באדם ערב שבת ולמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו שנאמר שבת וינפש כיון ששבת ווי אבדה נפש:

רש"י – נשמה יתירה – רוחב לב למנוחה ולשמחה, ולהיות פתוח לרוחה, ויאכל וישתה ואין נפשו קצה עליו:

פרש"י תענית כז: – כיון ששבת. שנח ושמר את השבת: ווי אבדה נפש. וינפש דורש בנוטריקון ווי נפש.

שיטה מקובצת – מתן שכרן לא אודעינהו. פירוש ואין להם פתחון פה על זה לפי שהם אינם חוששין אלא לכבוד העולם הזה. ושכרו נשמה יתירה פירוש ועל זה חל עליו שפע אלהי ושכל יותר לעסוק בתורה ולעיין במעשה ה':

אור החיים (שמות לא טז) – וענין נשמה זו היתירה רמזו מקומה רבותינו באומרם (שם) מתנה טובה בבית גגזי, וידוע הוא מקום הנקרא גגזי המלך, שהוא בחינת עולם עליון, ונשמה זו מחצבה שם היא, ולזה תקרא שבת כאומרם ושבת שמה, בשם העולם שממנו היא שנקרא עולם שכולו שבת (ר"ה לא) ועולם זה אין בו עצבון, ועליו לא בא כדבריהם בו אלא עונג ושמחה, ולזה צוה ה' להרחיק ביום שבת כל אותם בחינות החול המלאכה והעינוי כי באחת מהנה תגעל הנשמה משבת בקרב איש:

חתם סופר (שמות לא יז) והענין כי נשמה יתירה היא אותן הכתרים שקשרו להם ס' רבוא מלאכי השרת נגד נעשה ונשמע ושוב הורידו עדים מהר חורב וניתנו כולם למרע"ה ומשם קרן עור פניו ושבת פ"ח.י, ובכל שבת נותן מרע"ה לשומרי שבת ניצוץ מחלק בתרו ומחזירו לו במש"ק ועל זה אומרים ישמח משה במתנת חלקו במתנה של חלקו, וע"כ קודם העגל לא ה' בשבת נשמה יתירה ולא יצאה ממנו במש"ק כי ה' לכל שני כתרים תמיד עמו רק אחר שעשו העגל נתחדש זה ע"כ אמר הקב"ה וינפש.

¹⁹ שמות לא יז

²⁰ **שמות פרק לא** (טז) ושמו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדרתם ברית עולם: (יז) ביני ובין בני ישראל אות הוא לעלם כי ששת ימים עשה יהוה את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש:

²¹ **בעל שם טוב על התורה** – פרשת תשא אות ו. וביום השביעי שבת וינפש, שמעתי שדקדק הרב האיש האלהים קדוש ר' ישראל הבעש"ט למה אנו אומרים זה בתחלת השבת שבת וינפש כדרוש וי אבדה נפש (ביצה דט"ז ע"א, זוהר ויקהל דר"ד ע"ב) די לזה

השבת אלא על כרחך לומר שגם בכניסת השבת, אנו מצטערים וי אבדה נפש. **היינו שבתחלת השבת שצריך לקבל נפש יתירה/ק"א**, לפני תפילת עמידה של מעריב ליל שבת, **אנו זוכרין מאבדת הנפש יתירה בחול** דהיינו במוצאי שבת, **ואומרים** (מנהג ספרד לומר) שני פסוקים (בשמות לא טו ז') "ושמרו בני ישראל את השבת וכו'": "ביני ובין בני ישראל הוא לעלם כי ששת ימים עשה יהוה את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש", דהיינו שאנו מצטערים **וי אבדה נפש**, כי נזכרים שמוצאי שבת היא תסתלק מאיתנו **ומתחילין להתגעגע אחריה. ועי"ז בעצמו שאנו מתגעגעין אחר הנפש**, מזה **בעצמו נתהווה הנפש היתירה** דהיינו ע"י שמתגעגעים נעשה נפש בכח וע"י שאנו אומרים וינפש דהיינו וי/ק"ב אבדה נפש בדיבור נתהווה הנפש יתירה בפועל. [ק"ג/ק"ד]: יש כאן חידוש כי לעיל ביאר שבדיבור נעשית הנפש בפועל ויוצאת ומתגלגלת. וכאן מתחדש שבדיבור נעשית נפש בפועל אבל אינה יוצאת אלא נשארת בתוכי ומחיה אתו בחיות כפולה.

ומה שנקראת נפש ונקראת נשמה ובזוהר נקראת רוחא, אולי כי תחילה היא נפש דנשמה ואח"כ רוח ואח"כ נשמה דנשמה, וע"כ גם זוכים בה בכמה שלבים, כי העיקר הוא בכניסת שבת ממש ואח"כ כשאומרים שבת וינפש במעריב לפני עמידה, ובזוהר (תרומה קלח.) מבואר שלזה תקנו בסוף פסוקי דזמרא לומר נשמת כל חי/קט"ו. ושוב חוזרים לומר שבת וינפש בעמידה של שחרית. עוד מבואר בזוהר (ויקהל רד:)/קט"ו שנפש האדם היא שמקבלת את הנשמה יתירה ובה היא דרה כל השבת. עד ההבדלה על היין אבל אינה עוזבת לגמרי אלא אחרי סעודה רביעית מלווה מלכה/ק"ו. אבל בזוהר ויקהל הנ"ל מבאר ש'וי אבדה נפש' אין הכוונה לנפש יתירה, אלא לנפש של האדם שבה דרה הנשמה יתירה כל השבת ועתה עוזבת אותה. דהיינו וי לנפש שאיבדה את הנשמה יתירה שדרה בה עד עכשיו. ולא כמבואר בגמרא הנ"ל שהגוף אומר וי לנפש יתירה שעוזבת אותו, ע"ש.

בשעתה במוצאי שבת, וידוע מה שתירץ הוא ז"ל להוסיף לנו אהבה ושמחה משבת קודש, בזכרנו כי אחרי כן תפסוק הנשמה היתירה הגדולה של שבת כאשר האריך במשל ומליצה: (זכרון זאת בהשטמות לפ' תשא. דברי אמת פ' מטות).

שם אות ז. באמת על ידי השבת יכולין להתחזק להשאיר הארת השבת גם בימי המעשה, כמ"ש בשם הרב הבעל שם טוב ז"ל על מה שדרשו חכמינו ז"ל (ביצה דט"ז ע"א) וינפש כיון ששבת וי אבדה נפש, וקשה דזה אין מקומו לכתוב בשבת, ופירש שעל ידי שאדם זוכר זאת שאחר שבת יסתלק ממנו הארה זו, לכן מתדבק בה ביותר: (שפת אמת למרן ז"ל פ' תשא תרל"ז. ראה דכ"ח ע"א). ובשם הבעש"ט כתבו כי נכתב זה בשבת, שעל ידי שיודעין זה בשבת כי בחול ניטל זה, משמירין יותר יום שבת, שלא לילך בטל בעת מצוא הנשמה יתירה המסייעת לעבודתו ית"ש: (שם פ' תשא תרל"א).

ק"א עיין פרי עץ חיים שער ראש חודש פ"ג שבר"ח יש נפש יתירה ובשבת נשמה יתירה. וראה בזה מאור ושמש לשבת ר"ח. עה"פ והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו.

ק"ב וי הוא לשון צער וזה קצת חרוש שיש תועלת בצער על הפסד עתידי. שכביכול במקום לשמוח ביש ההווה מצטער על חסרון העתיד. **ועיין תורה קבו** – **בזוהר בכמה מקומות ששפחו החבריא את רבי שמעון בן יוחאי איתא וי לדרא כד תסתלק פוק עין ותשבח (ג).** והוא בחינת (שמות ל"א): "שבת וינפש", כיון ששבת וי אבדה נפש (ביצה טז). הינו שמחמת גדל התענוג של הנפש יתרה שפא בשבת, על כן מתחילים תכף להתגעגע ולהצטער על אבדת הנפש במוצאי שבת. כן החבריא, מחמת גדל התענוגים והשעשועים שקבלו מרבים רבי שמעון בן יוחאי, על כן תכף ומיד התחילו להתגעגע, ועלה על לבם צער ההסתלקות שיהיה להם:

^{ק"ב} לק"ה דם א' ז'. ועיין תורה קבו

ק"ד לק"ה הלכות דם הלכה א אות ז' – וזה בחינת שבע שבתות, פי עקר הרצון וכסופין דקדשה שמונה נעשין נפשות, הוא בשבת, פי שבת הוא רצון וכסופין דקדשה, כמו שמתפללין, "באהבה וברצון הנחלתנו" ואז מתגלה רעוא דרעיון, רצון שברצונות. ועל כן אז זוכין לנפש יתרה, כמו שכתוב, "כי בו שבת וינפש". ועקר הנפש יתרה זוכין בשבת על ידי ההשתוקקות והכסופין דקדשה בבחינת כיון ששבת, וי אבדה נפש, שמתגעגעין אחר הנפש. ועל ידי זה זוכין לנפש יתירה (כמו שכתב רבנו זכרנו לברכה, עין שם ובדף מה), פי שבת פלול מכל הבחינות הנ"ל, פי שבת היא בבחינת תקון הברית. כמו שכתוב, "ברית עולם ביני ובין בני ישראל". ואז היא בחינת אמונה בשלמות, פי שבת מורה על חרוש העולם. (כמו שמבאר במאמר הנ"ל). ואז זוכין לעשות נפשות על ידי ההשתוקקות והכסופין דקדשה. וזהו בחינת הנפש היתרה שזוכין בשבת על ידי השתוקקות וכסופין ורצון דקדשה, בחינת רעוא דרעיון, רצון שברצונות שמתגלה בשבת. ועל ידי זה זוכין שתהיה האבילה בבחינת לחם הפנים פ"ג. ועל כן עקר הלחם הפנים הוא בשבת, שאז עורכין ומסדרין את הלחם הפנים, פי בשבת נעשין כל הבחינות הנ"ל, שעל ידי זה זוכין ללחם הפנים פ"ג:

^{קט"ו} ראה גליון מטעמי חיים ויקהל בביאור הנשמה יתירה שבשבת.

^{קט"ז} **זוהר ויקהל דף רד:** – וברזין דספרא דשלמה מלכא, אשתכח רזא דא, ואוקמיה בוצינא קדישא, זכאה חולקיהון דישראל. כתיב וינפש, ואוקמוה, ווי נפש דאבדת, ושפיר איהו, אבל אי הכי ווי גופא אצטריך למימר, דמניה אבדת נפש, אבל רזא דמלה, כבר נש אית נפש דנטלא ומשיך לגביה להאי רוחא מערב שבת, וההוא רוחא שריא בגווה דההיא נפש, ודיירא בה כל יומא דשבתא, וכדין ההוא נפש יתיר ברביא ותועלתא יתיר ממה דהוה, ועל דא תנין, כל נפשאן דישראל מתערטן ביומא דשבתא, ועטרא דלהון דשריא האי רוחא בגוייהו, כיון דנפק שבתא, וההוא רוחא סלקא לעילא, כדין ווי לנפש דאבדת מה דאבדת, אבדת ההוא עטרא עלאה, וההוא חילא קדישא דהוה בה, ודא הוא וינפש, ווי נפש דאבדת מה דאבדת.

^{ק"ו} **פרי עץ חיים** שער השבת פרק כד ד"ה הנפש היתירה אינה.

וזה בחי' דהיינו שרמוז בפסוק (ש"ה א')^{ק"י} נקודות הכסף, היינו שע"י הכיסופין נעשין הנקודות, שהם בחי' נפש. היינו שע"י מה שהוא נכסף ומשתוקק לדבר, אם לטוב או לרע ח"ו, אזי לפי

הכיסופין נעשו נקודות, ונצטיירין האותיות שבתוך הדבר שהוא נכסף. כגון שנכסף ליראה מהקדוש ברוך הוא, אזי ע"י שאני מדבר את הכסופים האלה אזי נצטיירין האותיות כגון ליראה את ה' הנכבד, **כי כל דבר יש לו אותיות, אך שהאותיות בעצמן הם כגולם, ואין להם שום ציור בלי נקודות.** ולפי הכיסופין וההשתוקקות של האדם, כך נצטיירין האותיות ע"י הנקודות שהם בחי' נפש שמקבלין ע"י הכיסופין. היינו אם הוא נכסף לדבר טוב, נעשה מהכיסופין נפש קדושה. ונעשים נקודות, בחי' נקודות הכסף. ואזי נצטיירו האותיות שהיו כגולם, ונעשים כלי לקבל טוב/א¹ דהיינו נפש בכח טובה, כך נראה לי כוונת רבנו, ואין הכוונה לתפלה/ג, אלא הכוונה שע"י הכסופים טובים ממשיך נפש בכח טובה, וע"י כסופים רעים ממשיך נפש בכח רעה, וזה הכוונה שהכסופים עושים כלי לקבל טוב דהיינו נפש טובה. ומבואר כאן שאת הנפש הטובה מקבל ע"י הכסופים ולא ע"י הדבור, דהיינו לא כהבעש"ט (בראשית צג וקב)² שאמר שהדיבור ממשיך חיות חדש. **וכן להיפך ח"ו, אם נכסף לרע ח"ו, נעשים מהכיסופין נפשות שהם בחי' נקודות, ונצטיירו האותיות ונעשים כלי לקבל רע ח"ו. כי מפי עליון לא תצא הרעות והטוב [ו'], רק כ"א לפי מה שהוא מצייר ועושה כלי לקבל טוב או רע ח"ו ע"י הכיסופין וההשתוקקות שלו, עי"ז נעשה הנפש בחי' נקודות. וע"י הנקודות מתנועעים האותיות ונצטיירו לטוב או להיפך ח"ו :**

אך כדי שתצא הנפש מכח אל הפועל צריך לדבר בפה הכיסופין וההשתוקקות, שהוא נכסף ומשתוקק, כמ"ש (שם ה') נפשי יצאה בדברו, שע"י הדיבור יוצאת הנפש מכח אל הפועל. כי ע"י ההשתוקקות נתהוה הנפש בכח, וע"י הדיבור שהוא מדבר בפיו ההשתוקקות, נגמר הנפש ויוצאה מכח אל הפועל [ו']:

כאן מרחיב מוהרנ"ת לבאר את מאמר חז"ל הנ"ל בסוף אות ה' אם הרב דומה למלאך ה' צבקות תורה יבקשו מפיהו. ולעיל בלשון רבנו נתבאר שצריך להיות דומה למלאך בחי' למדן שזה בחי' ברית תתאה שמירה מאיסור טומאה וכל פסול, בחי' עבד, וגם להיות דומה לה' צבקות בחי' צדיק בחי' ברית עילאה בחי' בן חורין.

ועוד ביאר בסוף אות ו' שמלאך ה' צבקות ע"י שהוא בחי' ברית עילאה וכלול בו ברית תתאה ואזי חסד אהבה והשתוקקות מתגלה בפומא דאמה שהם בחי' ניקוד לאותיות, כי תנועת צירופי האותיות לטוב או לרע תלוי בכסופים של המדבר אותן, וצדיק שתיקן הברית לבו בוער לה' אזי בדברו יוצאת נפשו נפש קדושה שהולך ונכנס בבני אדם ומעוררם לתשובה, ועל כן התורה מבקשת להיות נדברת מפיהו לפועל פעולות טובות. וביאר שהנפש היוצאת היא הבל שהולך בארץ ונכנס בבני אדם ומעורר ליבם לאותו דבר שנכסף זה שהם יצאו ממנו.

וכאן מרחיב מוהרנ"ת עניין זה שהנפש היוצאת היא צירופי אותיות שפועלות כפי הכסופים שהן נאמרות, ומזה נמשך עניין הסם חיים וסם המוות שבתורה, כי התורה בעצמה היא אותיות, אבל ההבנה שלה היא לפי הנקודות, דהיינו הכסופים שבהם לומדים אותה. לכן צריך לבקש רב למדן וצדיק שיפרש לו את התורה בכסופים דקדושה.

עוד מבאר שכיון שהרב צריך להיות גם למדן וגם צדיק לכן בהכרח יש אפשרות לטעות, כי ע"י שהוא למדן יש בו מקום לטעות שלמדן עיקר, ולזלול בשמירת הברית בחי' צדיק, לפושעים יכשלו במ. וע"י החסיד שבו אפשר לקבל ממנו דרך נכונה בעבודת ה' לצדיקים ילכו במ. והדרך הנכונה היא כשוזוכים לדעת לכוון נכון בין למדן לצדיק, כי צריך לזה חכמה גדולה ולב טהור, ובקל לטעות בזה.

^א צ"ע כי בלי אותיות לכאורה כל החיסרון שלא הוחלט כיצד לבטא ולקרא, וא"כ צ"ע הרי גם עם הניקוד עדיין יש מילים שהן שוות בקריאה ושונות במשמעות, וההבנה לפי העניין שעליו מדובר.

^ב תורה לר' – פי לכאורה קשה, למה אנו צריכין לתפלה, והשם יתברך יודע מחשבות. אכל מחמת שהדבור הוא כלי השפעה, שבהם מקבלין השפעה. כמו שכתוב (דברים א'): "ויברך אתכם פאשר דבר לכם", היינו לפי הדבור כן השפעה. אם הדבור הינו כלי השפעה הוא בשלמות ובמלאכה, אזי יכולין לקבל בהם רב שפעה.

^ג אות צג המקור בערבי נחל וישלח דרוש ב'. ושם מבואר שהדבור ממשיך לו חיות חדשה בין לטוב ובין לרע. אבל אות קב המקור צוואת הריב"ש ושם מבואר שרק דיבור טוב ממשיך חיות חדשה אבל דבור רע לא סלקא לעילא לכן לא ממשיך שום חיות וזה שאומרים העולם ער האט אויס גירעט.

^ד * איכה ג' לה

^ה גם בדפוס וההשתוקקות, בתולד ומתולד - וההשתוקקות

^ו בתרלו - מתנועעיים

^ז גם בדפוס וההשתוקקות, ובחשכט - והשתוקקות

^ח עיין תורה סו אות ד' (להבין הענין עיין ערבי נחל ויקהל דרוש א)

לכאורה צ"ע הרי גם צד חסיד שבו יכול להטעות הרבה כידוע שקשה להשיג כוונת הצדיק אלא שומר הברית כמבואר בתורה לו ודבריו נראים הפך האמת וההלכה כמבואר בתורה קמ ולא נראה ממנו שום קדושה כמבואר בתורה רמג, הרי שלא רק צד הלמדן שבו הוא מטעה. וצ"ל שכל זה אינו קשור לכאן, כי כאן מדבר מכל צדיק ולא מהצדיק הגדול שאין לנו תפיסה בו.

וז"ש רז"ל (מ"ק יז.) כנ"ל סוף אות ה' וסוף אות ו' **אם הרב דומה למלאך ה' צבאות תורה יבקשו מפיהו, כפי שיתבאר אותיות התורה יבקשו להתדבר מפיהו כי אותיות התורה הם פועלים, כי הם החיות של כל דבר** כמבואר בתורה יט/ו. **כמ"ש [יא] ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, דהיינו שמצד הטבע כל יום הוא בריה חדשה/י"ו וכדי שלא יתבטל העולם הקב"ה בטובו (מצד טבע הטוב להיטיב) מקיים אותו בכל יום בחיות חדשה, ע"י אותיות התורה שנקראת טוב כמבואר בגמ' ואין טוב [יג] אלא תורה {ברכות ה.} י"ד, כמ"ש "לקח טוב נתתי לכם, תורת אל תעזובו". נמצא ע"י אותיות התורה מחדש הקב"ה בכל יום מעשה בראשית **כי הם מנהיגין את כל העולם/י"ו** שעל ידן מתחדש מעשה בראשית בכל יום/י"ו, להנהיג הגלגלים שעל ידם מונהג העולם. **אך האותיות בעצמן הם כגולם, ואין להם שום תנועה וחיות, ואין להם שום ציור** הכוונה לציור פעולת הדבר המתחדש על ידן, אלא ע"י לומדי התורה שמוציאים תיבות התורה בפיהם בכוונה.**

⁸ הניגה טו: עה"פ במלאכי ב' ו' כנ"ל

י עיין תורה יט אות [ח] וכל חכם פשוט [פרוש, שהוא חכם לבד אף על פי שאינו צדיק] יכול לידע האותיות שבו נברא הדבר הנה שאוכל. כי מי שיודע הכח של מתיקות ומרירות, חריפות ומליחות, שנה מרבה וזה מקשה, זה מגדיל וזה מקטין, זה מכוץ וזה מרחיב, ויודע התחלקות האותיות, שנהלקין לשלש אמות אמ"ש ושבע כפולות, ושנים עשר פשוטות, ויודע האותיות השיכים לכל ספירה וספירה, ויודע כח של כל ספירה, שנה רף ונה קשה וכו', אזי על ידי שטועם אינה דבר או רואה אינה דבר, הוא יודע ומבין הצרופי אותיות שבו נברא זה הדבר: **כי כל דבר נשתנה בטעמו וריחו ותמונתו הכל לפי צרופי אותיות של לשון הקדש, ששקל הקדוש ברוך הוא בחכמתו וברצונו הפשוט כף וכף אותיות שיבא בהם דבר זה, וכף וכף אותיות שיבא בהם דבר זה. ונה בחינת חסרות ויתרות ונקודות שיש בהתורה, שהכל לפי המשקל, שגורעין ומוסיפין לפי המשקל, שצריך לגרע לפעמים או להוסיף לפעמים אינה אות או נקודה כדי לכוון המשקל של כח השם, הכל לפי חכמתו ורצונו, כי כן היבד חכמתו ורצונו יתברר, שישקל כף וכף אותיות ונקודות, ויבא בכח הנה ואותיות ונקודות אלו הדבר הנה, כדי שיהיה לו טעם הנה וריח הנה ותמונה הזאת; וכן שקל כף וכף אותיות ונקודות אחרות וברא בהם דבר אחר, כדי שיהיה לו כח וריח וטעם ותמונה אחרת כפי אותן האותיות, וכן בכל דבר שבעולם. ומי שהוא חכם לבד, יכול להבין כל זאת בחכמתו, שידע האותיות שיש בכל דבר כנ"ל אבל שירגיש ויתענג רק מהצרופי אותיות, בבחינת "ויאכל וישת" כנ"ל, זה אי אפשר כי אם למי שהביא שלמות בלשון הקדש, והביא התנוצצות חדש בלשון הקדש של כל דבר, הינו בהאותיות שיש בכל דבר זה יכול לקים "ויאכל וישת" כנ"ל: **ופרוש: כי על ידי חכמה לבד יכולין לידע האותיות שיש בכל דבר, כשיודעין כל הנ"ל, דהינו למשל כשרואה דבר שטעמו מתוק, ויודע שמתיקות כחו לרבה, ויודע מאיזה ספירה נמשך זה הכח של המתיקות והרפוף, כגון מספירת חסד, ויודע איזה אות מכי"ב אותיות שנה לספירת חסד, אזי יודע שאותו האות מלבש בדבר הנה, וכן כיוצא בזה בכל הדברים שבעולם וכו'. אבל אף על פי שהוא חכם גדול כל כך, שיודע כל זאת בברור, שיודע האותיות שיש בכל דבר (שצריכין לזה להיות כפי גדול מאד בכל חכמת האמת, שהוא חכמת הקבלה, ובכל חכמת הטבע והיסודות, כמוכן למשכיל, שאי אפשר לידע כל זאת, כי אם חכם גדול מאד בקבלה ובשאר חכמות), אף על פי כן יכול להיות שאכילתו ושתיתו ותענוגיו יהיו עדין מגוף הדבר ולא מהתנוצצות האותיות, כי לזכות שיהיו כל תענוגיו רק מהאותיות שבכל דבר, זה אי אפשר כי אם כשזוכה לשלמות בלשון הקדש, דהינו כשזוכה לשבר תאמת המשגל לגמרי ולהשלים את הלשון הקדש, עד שהביא התנוצצות חדש בלשון הקדש, דהינו בהאותיות שיש בכל דבר זה הצדיק שאוחז בזה, הוא דיקא זוכה לזה, שאינו מרגיש שום תענוג משום דבר אכילה ושתיה ושאר התענוגים שבעולם, כי אם מהתנוצצות האותיות שיש בכל דבר, אשרי לו!****

⁹ בתפילת יוצר אור בשחרית

יב עיין במעשה מו' בעטלערס יום שלישי, שהכבד פה מקבץ חסדים שמהם מתהווה הזמן ונותן לאיש האמת, ואיש אמת נותן ללב והלב למעיין, ועי"ז מתקיים העולם עוד יום אחד.

¹⁰ משלי ד' ב' לקח טוב נתתי לכם

יג ברכות דף ה. כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק הקדוש ברוך הוא מביא עליו יסורין מכוערין ועוכרין אותו שנאמר נאלמתי דומיה החשיתי מטוב וכאבי נעבר ואין טוב אלא תורה שנאמר (משלי ד' ב) כי לקח טוב נתתי לכם תורת אל תעזובו.

טו כנ"ל בתורה ל' שחכמה תתא מנהגת את העולם.

טז וכן מבואר בהקדמת הזוהר דף ד: שע"י שמחדש בתורה בורא שמים חדשים וארץ חדשה. כי הקב"ה בכל יום מחדש מעשה בראשית כמ"ש בישעיהו טו "כי את השמים החדשים וארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפני וכו'" "עושה" דייקא. והוא עושה אותם מאותם חידושי תורה של ישראל. ונעשה שותף להקב"ה בחידוש מעשה בראשית כמה דאתמר, "ולאמר לציון עמי אתה" ולאמר לאנון תרעין ומלין דמצויינין אלין על אלין "עמי אתה" אל תיקרי עמי (ע הפתח) אתה, אלא עמי (ע בחיריק) אתה, למהוי שותפא עמי, מה אנא במלולא דילי עבדית שמים וארץ, כמה דאת אמר "בדבר ד' שמים נעשו", אוף הכי את, עיי"ש. ולפי רבנו נראה שכשמחדש עם כסופים דקדושה אזי נעשים התיקונים בשלימות עוד הרבה יותר.

וע"כ כיון שאותיות התורה מנהיגין את העולם ופעולתן היא רק כפי הכיסופים שבהם היא נאמרת לכן **יש להתורה שני כחות, זכה נעשה לו סם חיים וכו' (יומא עב:י"ו) וע' תענית ז'.** אין הכוונה שבתורה עצמה יש שני כוחות אלא כנ"ל כיון שהיא אותיות והן כגולם לכן הלומד לפי הכיסופים שבהם לומד אותה כך היא מצטיירת לסם חיים או סם מוות. **כי כ"א לפי מה שהוא נכסף, כך הוא מצויר ומפרש אותיות התורה. כי בהתורה כלול אחיזת טוב ורע (י"ח) אחיזה בלבד דייקא כיון שהיא אותיות לכן היא אור פשוט שאפשר לציירו לרע, ותלוי בתיקון הברית והכסופים שבהם לומד את התורה, וצדיקים שומרי ברית ילכו במ ופושעים יכשלו במ (ט"ז).** היינו כ"א לפי הכיסופין שלו שמהם נעשים נפשות, עי"ז עושה נקודות לאותיות התורה, ונצטיירו האותיות ונתפרשו לטוב אם הוא שומר ברית וכסופיו לה' ית' או להיפך אם ח"ו אינו שומר הברית ויש לו כסופים לתאוות רעות נצטיירו האותיות ונתפרשו לרע. ולפי מה שנצטיירו כן הם פועלים בעולם, כנ"ל שבטובו מחדש בכל יום מעשה בראשית ע"י התורה שלומדים תלמידי חכמים כפי הכסופים שלהם, כך מתחדש מעשה בראשית בכל יום.

וע"כ אותיות התורה מבקשים להצטייר מפי צדיק, שהוא מדבר הכיסופין דקדושה שלו, שע"ז מקבלין האותיות נקודות ונצטיירין לטוב לחדש ולהנהיג את העולם לטוב כנ"ל.

וזוהו אם הרב דומה למלאך ה' צבאות, כי הרב צריך/כ"א ג"כ שיהיה לו שני כחות שיש להתורה סם חיים וסם וכו', לקמן מבאר שצד הלמדן שבו הוא סם המוות כי מטעה לחשוב שאפשר להיות למדן בלא צדיק באופן שיהיה אפשר להתקרב אליו לקבל כרצונו, בבחי' צדיקים ילכו כשמבין שהעיקר הוא הצדיק ולמדן טפל לו, ופושעים יכשלו אם נדמה לו שלמדן עיקר וצדיק טפל לו. אם הוא משתוקק לעבודת הש"י, יוכל לקבל מהרב מבחי' הצדיק שברב דרך ישרה לעבוד את ה', ואם לאו וטינא טיט ובוץ, דהיינו עכירות המדות ותאוות רעות יש בלבו נכ"ן, יוכל ג"כ למצוא בהרב דבר שיקצץ בנטיעות/כ"ב לטעות ולחשוב שלמדן עיקר, ושמירת הברית טפל, ואזי א"א לו לקבל מהרב דרך נכונה כיצד לזכות לברית אמונה ועי"ז להשגחה. ויכפור בכל כי למדן לבד יותר מסוגל לחלוק על הצדיק, ונחשב שכופר בכל כי המהרהר אחר רבו/כ"ד כמהרהר אחר השכינה/כ"ה ח"ו :

¹⁷ **יומא דף עב:** אמר רבי יהושע בן לוי מאי דכתיב וזאת התורה אשר שם משה. (מדוע כתוב שם ולא לימד, אלא שבא הכתוב לרמוז שיש בתורה סם חיים וסם המוות) זכה (ללמוד לישמה) נעשית לו סם חיים לא זכה נעשית לו סם מיתה (כי התורה כמו תרופה שאם לוקח אותה כפי ההוראות אזי מעילה ואם לא אזי מויקה). (התוס' בתענית ד' מקשים מפסחים נ: לעולם יעסק אדם בתורה ומוצות אפילו שלא לישמה שמתוך שלא לישמה יבוא ללמוד לישמה. אלא הכונה כאן שלא לישמה לעל מנת לקנטר. ולפי רבנו הביאור זכה שלומד עם שמירת הברית וכסופים דקדושה, וצ"ע האם פגום בברית לא ילמד או שגם אותו תביא התורה לתשובה? וצ"ע דואג ואחיתופל שטינא היתה בלבם, מדוע זה יותר גרוע מלומד כדי לקבל כבוד? והיינו דאמר רבא דאומן לה (העוסק בה כראוי כאומן היודע כיצד ללמוד דהיינו לישמה, או התורה) סמא דחייא (אצלו, אבל) דלא אומן לה (אוי התורה) סמא דמותא (אצלו) אמר רבי שמואל בר נחמני, רבי יונתן רמי, כתיב פקודי ה' ישרים משמחי לב, וכתיב אמרת ה' צרופה, (אלא התירוץ לישיב הסתירה הוא שאם) זכה משמחתו, לא זכה צורפתו (ביסורים). ריש לקיש אמר מגופיה דקרא (אמרת ה' צרופה) נפקא, זכה צורפתו לחיים לא זכה צורפתו למיתה.

¹⁸ תורה לו [דף ג: טור א'] ותורה קסד [דף קו. טור א'] ותורה צדא תנינא [דף ג: טור ב'] ושיתות הר"ן רטו ועלים לתרופה רה.
¹⁹ * הושע יד י'

²⁰ **הושע פרק יד (י) מי חכם ויבן אלה נבון וידעם פי ישרים דרכי יהוה וצדיקים ילכו ופשעים יכשלו כם:**

מצודות דוד (י) מי חכם – כהתימו דברי תוכחותיו אמר מי שהוא חכם יבין אלה הדברי' ואם הוא נבון להבין דבר מתוך דבר ידע וישכיל אשר דרכי ה' המה ישרים אין בהם נפתל ועקש וצדיקים ילכו בהם כדרך מהלכם מבלי כשלון אבל הפושעים יכשלו בהם כאלו היה בהם מקום נפתל ועקש כי יצר מחשבות לבם יסלף להם הדרכים ולא כן אל הצדיקים המיישרים ארחותם:

²¹ **צ"ע לשון צריך** כי בפשטות כיון שהוא למדן וצדיק ממילא יש בו סיבה לטעות וסיבה לזכות, ולא בגלל שצריך. וכאן משמע מרבנו שכמו שבתורה צריך להיות סם חיים ומוות כך בצדיק. אמנם מצינו שהתורה והצדיק בחי' אחת, אבל גם איתא בתורה לו ובלק"ה שהרב מצויר את דברי התורה באופן שע"ז לנו הנמוכים שלא זכו לתיקון הברית קל יותר לזכות בסם חיים שבה. וצ"ל שאעפ"כ אסור שהצדיק יבטל את הבחירה. וכמו שנהגו אנ"ש שלא לתת עצה מפורשת לחבר אלא רק לתת לו הקדמות וכיוון והעיקר שיצדק לה' שיאיר את עיניו ולבו בעצה הנכונה לו.

²² לשון הגמ' תנינא טו: ופרש"י רשעים היו מימיחם. טינא פירושו בוז בארמית ושבת קב: קדו: ועוד.

²³ **הבטוי הזה** בגמ' שייך לסוגיה לקמן דד' שנכנסו לפרד"ס, שהטועה בו נמשל למקצץ נטיעות של עצים. כפי שיתבאר.

²⁴ **נ"ל פשוט** שאין הכוונה שאסור לאדם לחשוב שמא טעה ברבו וצריך לחפש רב אחר שיוכה על ידו יותר. כי בוודאי אנו רואים רבים שטועים והולכים אחר רב שלא מביא אותם לשפלות ועבודה כראוי, ובוודאי שיש רב גדול שיותר בכל דור שבכוחו להביא את האדם למדרגה גבוהה מאד. אבל הכוונה שצריך בזה והירות גדולה מאד ותמיד להתחיל מהחיוב ואח"כ מהשולל, ועם הרבה תפלה ולנקות את הלב מטינא. והעיקר לדעת שזו סוגיא רחבה מאד כיצד לקבל מרבו ומה צריך לחפש ללמוד מרבו, ועל זה נתן לנו רבנו את ספרו הקדוש. ובוודאי שרבנו נשאר רבנו ואין חדשות אחריו וכו', ואעפ"כ גם ברור שבלי רב גדול או משפיע עובד ה' גדול,

וזה בחי' (חגיגה יד ע"ב) [י"ו/כ"ו] ד' ארבעה תנאים שנכנסו לפרדס [כ"ט] עלית הפרדס/ל' אשר הוא (עולם) היצירה הנקרא עולם מטטרו"ן, וגם לזה (אע"פ שאינו נבואה שהיא מבריאה לאצילות) היו שמושים ידועים לפתוח השערים שיש מן העולם השפל והעשיה והיצירה וליחד היחודים והתפלות הנאותים כפי עולם היצירה בעשר ספירות שבה. וזהו סוד שמוש פרקי היכולות שנשתמשו בו רבי נחוניא ורבי עקיבא ורבי ישמעאל ואנשי כנסת הגדולה (שערי קדושה), ר"ע נכנס בשלום ויצא בשלום, בן עזאי הציץ ונפגע ויצא מדעתו, בן זומא הציץ ומת/ל"א, אחר הוא התנא אלישע בן אבויה קיצץ בנטיעות הפרדס/כ"ב,

ללמוד ממנו דוגמא, מי שטוען שרק רבנו הוא הרב שלו הוא בסכנה גדולה, כשלא מקבל מאף אחד אחר, כי א"א להימלט מנגיעות כשאין רב חי שממנו לומדים דוגמא למסירות נפש. אשרי אדם מפחד תמיד ומקשה לכו יפול ברעה: (משלי כח יד)

כה סנהדרין דף קי. אמר רב חסדא כל החולק על רבו כחולק על השכינה שנאמר בהצותם על ה' אמר רבי חמא ברבי חנינא כל העושה מריבה עם רבו כעושה עם שכינה שנאמר המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל (על) [את] ה' אמר רבי חנינא בר פפא כל המתרעם על רבו כאילו מתרעם על השכינה שנאמר לא עלינו תלונותיכם כי (אם) על ה' אמר רבי אבהו כל המהרהר אחר רבו כאילו מהרהר אחר שכינה שנאמר וידבר העם באלהים ובמשה.

¹² גרסת רבנו היא גרסת הירושלמי חגיגה פ"ב ה"א שכן זומא מת וכן עזאי נפגע, שיר השירים רבה א' א'

כז ירושלמי חגיגה פ"ב א' (עפ"י קרבן העדה) – ארבעה נכנסו לפרדס, אחד הציץ ומת, אחד הציץ ונפגע, אחד הציץ וקיצץ בנטיעות, אחד נכנס בשלום ויצא בשלום. בן עזאי הציץ ונפגע, עליו הכתוב אומר (משלי כה) דבש מצאת אכול דייר. בן זומא הציץ ומת, עליו הכתוב אומר (תהלים קיז) יקר בעיני ה' המותה לחסידיו. אחר הציץ וקיצץ בנטיעות, מני אחר? אלישע בן אבויה, שהיה הורג רבי תורה (גדולי תורה) אמרין כל תלמיד דהוה חמי ליה משבח באורייתא הוה קטיל ליה (בכישוף או שמות) ולא עוד אלא דהוה עליל לבית וועדא (בית מדרש) והוה חמי טלייא קומי ספרא (נערים לומדים תורה) והוה אמר מה אילין יתבין עבדין הכא? אומנותיה דהן בנאי, אומנותיה דהן נגר, אומנותיה דהן צייד, אומנותיה דהן חייט, וכיון דהוון שמעין כן הוון שבקין ליה ואולין לון (כיון ששמעו אותו עובו את התורה ללמוד אמנות) עליו הכתוב אומר (קהלת ה) אל תתן את פיך לחטיא את בשרך וגו' שחיבל מעשה ידיו של אותו האיש (שבדברי פיו היה מחטיא תנוקות י"א בניו וי"א כל ישראל אחין ונקראין בשרו). אוף בשעת עקתא (בשעת צרה) הוון מטענין לון מטילין (מטענים את ישראל משא בשבת) והוון מתכוונין מיטעון תרי חד מטול משום שנים שעשו מלאכה אחת, אמר אטעונגון יחידאין (הוא אמר לגויים שיטענו כל משא לאדם אחד כדי שיחלל שבת) אולין ואתעונגון יחידאין, והוון מתכוונין מיפרוק בכרמלית (שהיו פורקים בכרמלית ושוב טוענים, ונמצא שהיא עקרה מרה"י לברמלית ומכרמלית לרה"ר) שלא להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים, אמר אטעונגון צלוחין (כלי זכוכית שקשה לפרוק) אולין ואתעונגון צלוחין. רבי עקיבא נכנס בשלום ויצא בשלום עליו הכתוב אומר (שיר השירים א) משכני אריך נרוצה וגו'.

¹³ לעולם היצירה עולם מט"ט עיין שערי קדושה (למהר"ן) ח"ג שער ו'

כט שערי קדושה למהר"ן – חלק ג' שער ו' – ענין נבואת הנביאים כך היא, כי הנה נתבאר למעלה איך ארבעה עולמות הן הנקראים אצילות, בריאה, יצירה, עשיה, ולמטה מכולם הוא העולם השפל הנחלק לארבעה יסודות, הן וכוחות נפשיות הן היסודית, ונחלקות כעין עשר ספירות. גם נתבאר כי בכל עולם יש אור פנימי הם העשר ספירות, וחוצה להם אור מחצב הנשמות, וחוצה לו אור מחצב המלאכים, וחוצה לו אור חשוק מחצב הקליפות, וחוצה לו העולם עצמו שהן הרקיעים שבאותו עולם, וכן ממש הוא בעולם השפל, כי חומר ארבעה היסודות הוא הגוף והעולם. ובתוכו הן שאר האורות כל אחד מהם כלול מארבע בחינות הנפש היסודית. גם נתבאר היות מדרגות לאין קץ כי ספירה כלולה מעשר ועשר מעשר וכו', באופן שכל עולם יש בו מדרגות לאין קץ: **וכבר נתבאר איכיות הנבואה בשער חמישי, כי מחשבת הנביא מתפשטת ועולה ממדרגה למדרגה, ממטה למעלה, עד הגיעו למקום אחיות שורש נשמתו, ואז היה מחשב להעלות אור ספירות עד אין סוף, וממשיך משם אור, וחוזר ומורידו ממעלה למטה, במעלות אשר עלה, עד הגיעו למטה בנפשו השכלית, ונוטלת חלקה באור ההוא כפי שיעור אחיות שורש נשמתו למעלה, ומשם ממשיכה בכח המדמה בנפש החיה שבו, ושם מצטירים הדברים בחושים הפנימיים אשר בכח המדמה או בחושים החיצוניים: וכו'... עי"ש שנעשה ע"י שמות קדושים ותפילות שלימדום מורי הנבואה. **עוד שם בסוף השער** – ...ואמנם דרך כללות נבאר מדרגתם, כי משה רבינו ע"ה היה עולה עד האצילות ומשם רואה ממש, אלא הוא על ידי התלבשו בבריאה לבדה וגם זה אינו אלא בדרך מעבר לבד, כי האצילות לבדו הוא נמנע, וזהו סוד (שמות פרק י"ג) כי לא יראני האדם וחי, ושאר הנביאים היו רואים באצילות על ידי התלבשות גמור באורות הבריאה. ואחר החרבן היה יחזקאל, והתנבא מן האצילות אחר התלבשו בבריאה והבריאה ביצירה התלבשות גמור, ומאז ואילך אין עוד אור אצילות ובריאה נגלין כלל. **ואל זה כיונו רבותינו ז"ל (סוטה דף מ"ח סנהדרין דף ס"א) כי אחר חגי זכריה ומלאכי, פסקה נבואה לגמרי ונשתייר רוח הקדש והוא המשך אורות היצירה עצמם לבדם ומשם ולמטה, וזהו הנקרא בתלמוד (חגיגה דף י"ד ע"ב) עלית הפרדס אשר הוא היצירה הנקרא עולם מטטרו"ן, וגם לזה היו שמושים ידועים לפתוח השערים שיש מן העולם השפל והעשיה והיצירה וליחד היחודים והתפלות הנאותים כפי עולם היצירה בעשר ספירות שבה: וזהו סוד שמוש פרקי היכולות שנשתמשו בו רבי נחוניא ורבי עקיבא ורבי ישמעאל ואנשי כנסת הגדולה, ואחר כך נשתכחו גם דרכי השמושים ההם. ועוד אחרת כי נאבד תהרת אפר פרה בזמן האמוראים עד זמן אביי ורבא כנזכר בתלמוד (חגיגה דף כ"ה) ולכן לא נשתמשו מאז ואילך בעלית הפרדס. ומאז ואילך נשתמשו בשמושי עולם העשיה לבדה, ולהיותו עולם השפל מכולם וגם כי המלאכים שבה מעוטן טוב ורובן רע, ולא עוד אלא שהטוב והרע מתדבקים יחד מאד, לכן אין בו השגה כלל, כי אי אפשר להשיג טוב לבדו ולכן מעורבת ההשגה בטוב ורע, אמת ושקר: וזהו סוד ענין קבלה מעשית. ולכן אסור להשתמש בה,****

ל פשט הגמ' מוהר"ר בהשגות אלוקות ורוח הקדש שהיא אחת מעשר מדרגות בנבואה. ועיין לק"ה הודאה ה' אות ג' שהכל תלוי בכסופים לה' וסו הוכיח על תחילתו שר"ע היה לו הכסופים הגדולים ביותר מכולם לה' ואחרים כל אחד לפי הפגם שפגם הכל מחסרון כסופים לה' כל אחד לפי בחינתו.

כא עיין יד מלאכי כללי החית אות רץ – שכן עזאי וכן זומא ואחר היו בחורים ולא נסמכו. ובספר היוחסין מאמר ראשון כתב שכן עזאי תלמיד חבר לר"ע והתארס עם בתו ומת לפני שנשא אותה. ונראה כמבואר בגמ' השרוי בלא אשה שרוי בלא חומה, ועלול יותר להציץ למעלה ממדרגתו.

דהיינו שהטינא שבלבו הטעתו וטעה שם במטט' שהוא רשות לעצמו, וכאילו יש שני אלקים מנהיגים לעולם/ל^ז ועי"ז יצא לתרבות רעה. בגמרא יתבאר לקמן שראה את מלאך מטט' יושב וכותב זכויות ישראל (ומנהל את עולם עפ"י הגלגלים), והיה קבלה בידו שאין ישיבה למעלה אלא רק להקב"ה. ולכן התפקד, והביאור מבארים שחשב שהנה מצא ראייה לדברי המינים שבספריהם נהג לקרא שעזב אלקים את הארץ ואינו משגיח ולא אכפת לו ממצוות, והשאיר הנהגת העולם ביד הגלגלים והטבע דהיינו בידיו של מטט שאחראי על הגלגלים, ממילא יכול למלא תאוותו בניאוף/ל^י. וכמבואר שם שדבר ראשון שבקש לעשות היה ניאוף.

עוד מבואר שמיד כשטעה אחר הוציאו את מטט מאחרי הפרקוד והיכוהו כדי שיראה אחר שהוא כפוף להקב"ה ואינו רשות לעצמו. ואעפ"כ לא חזר בו אחר, ואע"פ שאמרו שם ששמע מאחרי הפרקוד שובו בנים שובבים חוץ מאחר. מסתבר שלא יצא הקול הזה אלא אחרי זמן שהרשיע הרבה. ואדרבה בגלל שלא חזר בו אע"פ שהראו לו שטעה, הוכח שטינה רבה היתה בלבו לכן הטעו אותו שגם אין לו תשובה.

ואלו הד' בחינות שיוצא מדעתו, או מת, או כופר, או יוצא בשלום, הם בחינות צדיק ורשע עובד אלקים ולא עבדו, האמורים בפסוק (מלאכי ג')/ל^ח ושבתם וראיתם בין צדיק וכולילי פשוטו של מקרא שאע"פ שהיום נדמה שדרך רשעים צלחה, ולשוא מתאמצים הצדיקים לקיים את התורה, אבל לעתיד, יבוא יום הגמול שיוציא חמה מנרתיקה רשעים נדונים וצדיקים מתרפאים בה, ואז יראו את ההבדל העצום שבין צדיק לרשע, דהיינו בין עובד אלוקים למי שאינו עובד אותו. ורבינו דורש צדיק לחוד ועובד אלקים לחוד וכן רשע לחוד ושאינו עובד לחוד, נמצא שהם ארבעה סוגי בני אדם, (וכפי שדרשה הגמ' בחגיגה ט: שגם שלא עבדו הוא צדיק), ודורש רבנו צדיק הוא כר"ע, ורשע הוא כאחר שנעשה כופר, ועובד אלקים הוא כבן עזאי שיצא מדעתו, ולא עובד הוא כגון בן זומא שמת.

ואלו הד' בחינות הם נמצאים בכל בני אדם הרוצים ליכנס לעבודת ה', ולהתקרב להצדיק והרב שבדור דהיינו הצדיק הגדול ביותר באותו הדור/ל^י. כי יש מי שהוא נכנס ונתקרב להצדיק והוא מקבל ממנו דרך ישרה לעבודת ה' לפי מדרגתו וערכו. והוא בחינות צדיק, דהיינו שעמד בכל הניסיונות/ל^י שיש סמוך לצדיק וידע לקבל ממנו כראוי בחינות רבי עקיבא ל^ט שנכנס בשלום בלא טינא בלב ויצא בשלום עם דרך נכונה בעבודת ה'. ויש בין המתקרבים לצדיק מי שהוא בחינות הציץ ומת, ויש בחי' הציץ ונפגע.

^כ פרדס הוא משל למי שמטייל ועולה מפשט לדרש ומדרש לרמוז ומרמוז לטוד דהיינו השגות אלוקות, ופרדס הוא מקום של נטיעת עצי מאכל, לכן הטועה בו עד שמתפקד נמשל לא רק לטועה בדרכו בפרדס אלא שמקצץ את עצי הפרדס. אבל בירושלמי משמע שכיון שהתפקד גם היה מחטיא נערים ומעודד אותם לעזוב את לימוד התורה. וגם היה הורג תלמידי חכמים צעירים.

^כ עיין בבניאור שוטנשטיין על חגיגה שם מה הכוונה שתי רשויות האם אחד טוב ואחד רע או אחד עליון ואחד תחתון. והטעם שטעה בו כי מבואר בסנהדרין לח: ששם רבו בקרבו וכו' עי"ש.

^ל ואע"פ שמבואר בתורה עב שמי שיש לו דעת צח כל שהוא, היצר הרע הזה, הוא אצלו שטות גדול ושגעון, ואין צריך שום התגברות לנצח אותו, שלפ"ז טעם שתפס זונה היה להכעיס [אם לא שנאמר שמיד כשכפר נפל לכל התאוות], אעפ"כ ממה שבחר דווקא בדבר הזה, שהיה אמור להיות מאוס אצלו מאד, כפי שלמדנו מרבינו, משמע שאיזה ריח פגה"ב היה בו בדקות. ונראה שאצל צדיקים שאין להם תאוה המדרגות הן בגודל מיאוס התאוה.

^ל מלאכי פרק ג (יז) וְהָיוּ לִי אֱמֶר יְדוּד צְבָאוֹת לְיוֹם אֲשֶׁר אָנִי עֹשֶׂה סִגְלָה וְחִמְלָתִי עֲלֵיהֶם כְּאֲשֶׁר יִחְמַל אִישׁ עַל בְּנוֹ הָעֶבֶד אֹתוֹ: (יח) וְשִׁבְתֶּם וְרֵאִיתֶם בֵּין צְדִיק לְרָשָׁע בֵּין עֶבֶד אֱלֹהִים לְאֲשֶׁר לֹא עֶבֶדוֹ: (יט) כִּי הִנֵּה הַיּוֹם בָּא בְעֵר כְּתוּנֹר וְהָיוּ כָּל יָדָיִם וְכָל עֹשֶׂה רָשָׁעָה קֵשׁ וְלֹהֵט אֹתָם הַיּוֹם הַבֹּא אֱמֶר יְדוּד צְבָאוֹת אֲשֶׁר לֹא יַעֲזֹב לָהֶם שֶׁרֶשׁ וְעָנָף:

פרש"י (יז) ליום אשר אני עושה סגולה – אשר אצרתי והנחתי לשלם בו גמולי שם אראה אתכם מה בין צדיק לרשע.

רד"ק (יח) ושבתם – אז יבחן מה בין צדיק לרשע ולא יאמרו עוד כל עושי רע טוב בעיני ה' שוא עבוד אלהים:

מצודות דוד (יח) ושבתם – ר"ל עם כי עתה רואים הודים בשלום ולא כן עובדי אלהים הנה אז תשובו ותראו ההפרש בין צדיק לרשע. בין עובד וגו' – כפל הדבר במ"ש:

פרש"י – (יט) כי הנה היום בא – יום זה לשון שמש הוא שכך אמרו חכמי' אין גיהנם לעתיד לבא אלא הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה ורשעים נדונים בה וצדיקים מתרפאים בה וזהו שנאמר וזרחתם לכם יראי וגו'. שורש וענף – ברא וברא:

^ל גם בדפוס וכו', בתולד ומתולד - וכו'

^ל רק כאן מדבר רבנו מצדיק הדור אבל בכל שאר מקומות שמדבר מצדיק הכוונה לכל צדיק, כנ"ל ולקמן שצריך להיות מלאך ה צבקות.

^ל עיין תורה קמ שמעשיו של צדיק נדמים כהפך ההלכה, ועיין תורה רמג שהצדיק לא רואים עליו שום קדושה.

כי הוא אור גדול וצריך תלמוד ארוך וישוב הדעת וכסופים לקדושה שע"י שמירת הברית, כדי לדעת כיצד לצמצם את אורו לכלים שלנו.

^ט בתולד - עקיבה

הציץ ומת היינו שנתלהב לבו מאד מגודל האור וההתלהבות שהאיר בו הצדיק ביותר^מ שאת למעלה ממדריגתו, אולי אפ"ל שראה את עבודת הצדיק במסירות נפש ובעבודות שלמעלה מכוחו ועל ידי זה יוכל למות כשאינו יודע לצמצם האור לפי הכלים שלו. וזה בחי' הציץ ומת, בחינות עובד אלקים בחי' בן זומא שהציץ בצדיק ומת. ודמי למי שראה מדרגתו של הצדיק והתייאש וחשב עכ"פ אהיה צדיק קטן והעיקר למדן. אולי אפ"ל כגון מי שרוצה להדמות לצדיק, אבל יודע שלא יכול, ומתייאש, ונשאר על מקומו, ולא מבין שהעיקר שצריך ללמוד מרבו זה לעשות בכל כוחו שיש לו, נמצא שבגלל הייאוש כבר מפסיק להתקדם בעבודת ה'. או כגון הרודפים אחרי הצדיק שהיא עבודת ה', אבל היא הציץ ומת, כי היא רבוי אור, ולא עושה את עיקר עבודתו שצריך לגלות בעולם מת/מ^א.

ויש מי שיוצא מדעתו מחמת שעולה למעלה ממדריגתו, והוא בחינות הציץ ונפגע, בחינות לא עבדו. בחי' בן עזאי שהציץ בצדיק ונפגע. ודמי למי שעזב את הלמדן ורצה להיות רק צדיק ולא עלה בידו כלום ונקרא צדיק שלא לא עבדו. אולי אפ"ל כגון תלמיד שרוצה להדמות לרבו בעבודות שלמעלה ממדריגתו/מ^ב ומשקיע כוחותיו לא במה שצריך לעבודה ויוצא מדעתו ונעשה מבולבל.

אך עכ"ז^{מג} אפילו הציץ ומת הציץ ונפגע, שניהם, הם בחינות צדיק [מ^ד] כי שניהם רוצים לעבוד את ה' ושם צדיק יש אפילו מי שרק שמהרהר כל שכן מי שרוצה באמת לעבוד את ה' ומתבטל לצדיק, ועליהם ג"כ נאמר צדיקים ילכו במ, כי עכ"פ אין טינא בלבם ומתבטלים לצדיק בשפלות רק שלא נכנסו ויצאו בשלום כמו רבי עקיבא^{מז}.

ויש מי שמתקרב להצדיק ומקצץ בנטיעות וכופר בכל ח"ו, והוא נקרא רשע כגון שטועה שלמדן עיקר ואזי חכמתו מרובה ממעשיו שזה בעצמו מוזיק לעבודת ה', וגם עי"ז ניסיונם גדול לחלוק על הצדיק/מ^ו ולרדוף אותו/מ^ז, וזה בחינות אחר/מ^ח. וזה בוודאי טינא בוץ דהיינו עכירות היתה בלבו ובסתר לבו חפש תואנה להתפקר, כמו שאמרו רז"ל [מט] בחגיגה טו: ו/ על דואג ואחיתופל והתכוונו שם גם על אחר שאע"פ שהראו לו מיד שטעה לא חזר בו כי היתה בלבו טינה גדולה ועכירות שהציקה לו וחיפש תואנה להתפקר. וכשראה שתי רשויות למדן וצדיק, חשב שלמדן לבדו הוא רשות, וללמוד אפשר גם בלי להיות צדיק שומר הברית, וממילא אפשר למלא התאוה.

^א גם בדפוס ביותה, ובחשכס - ביתר

^{מא} עיין תורה כ' תנינא שעובד ה' נמשל לאשה הרה והעבודה שצריך לעשות היא בחי' וולד המעובר בה, וכשמאיוזה סיבה מפסיק לעסוק בעבודה שלו זה בחי' שהאשה מתה.

^{מב} ולפעמים מת כפשוטו כגון שלא הולך לרופא או עושה תעניות למעלה מכוחו.

^{מג} גם בדפוס עכ"ז, ומתצו - עכ"פ

^{מד} עבדו ולא עבדו תרומהו צדיקי עיין חגיגה ט:

^{מז} בתולד - עקיבה

^{מו} כמבואר בתורה כח ותורה נד

^{מז} אע"פ שאחר לא רדף את הצדיק אבל כאן אנו מדברים מבחי' הסם המות שיש בצדיק כמו בהקב"ה. ומה שאחר כפר בהקב"ה ועבר עבירות חמורות הוא בחי' חולק על הצדיק ורודף אותו. ובאמת באחר היה נקודה טובה שלא היה בדואג ואחיתופל שהם אע"פ שכלפי חוץ היו גדולי הדור אבל בלבם היו עם טינא וכלי יראת שמים כלל, אבל העיקר מה שכרת אותם היה מה שחלקו על הצדיק דוד המלך, לכן לא הועילה להם תורתם כלל, כמבואר בגמ' לא מתו עד ששכחו תורתם (סנהדרין קו:). אבל אחר לא שכח ובזכות התורה שלו העלו אותו רבי מאיר ורבי יוחנן לג"ע.

^{מח} רבנו מבאר שהטעות שלו היה שסבר שלמדן עיקר וצדיק טפל וצ"ע לא מסתבר שזכה למדרגות כל כך גבוהות של טיול בפרדס ביחד עם גדולי הדור אם לא שבאמת גם בעצמו היה צדיק בתחילה. כי הפגום בברית לא יכול להגיע כל כך גבוה. וראיתי במאירת עינים לרבי יצחק דמן עכו (משפטים כג כא, ד"ה חטא אלישע אחר) וכן ביפה עינים שם בשם שושן סודות שחטא אחר היה שהפריד את המלכות מצדיק יסוד עולם, ואולי אפשר לבאר שאחר שמר הברית אבל לא כדי להמליך על עצמו את הקב"ה, אלא כדי להשיג השגות, ובוזה הפריד את היסוד מהמלכות ולכן הצליח לעלות להשגות אבל שם טעה. ואיתא שם שהרבה טועים בעניין זה של הפרדת הצדיק מהמלכות. ולפי ביאור הנ"ל (אם הוא נכון) אפשר להבין שבאמת זה מצוי מאד.

^{מז} * חגיגה טו:

^נ חגיגה דף טו: אשכחיה שמואל לרב יהודה דתלי בעיברא דדשא וקא בכי אמר ליה שיננא מאי קא בכית אמר ליה מי זוטרא מאי דכתיב בהו ברבנן איה סופר איה שוקל איה סופר את המגדלים איה סופר שהיו סופרים כל אותיות שבתורה איה שוקל שהיו שוקלים קלין וחמורין שבתורה איה סופר את המגדלים שהיו שונין שלש מאות הלכות במגדל הפורח באויר ואמר רבי אמי תלת מאה בעי בעו דואג ואחיתופל במגדל הפורח באויר ותנן שלשה מלכים וארבעה הדיוטות אין להם חלק לעולם הבא אנן מה תהוי עלן אמר ליה שיננא טינא היתה בלבם. אחר מאי זמר יונוני לא פסק מפומייה, אמרו עליו על אחר בשעה שהיה עומד מבית המדרש הרבה ספרי מינין נושרין מחיקו. שאל נימוס הגרדי את רבי מאיר כל עמר דנחית ליורה סליק (הרי כל צמר שמניחים ביורה של צבע נצבע) אמר ליה כל מאן דהוה נקי אגב אימיה סליק כל דלא הוה נקי אגב אימיה לא סליק. רבי עקיבא עלה בשלום וירד בשלום ועליו הכתוב אומר משכני אחריו נרוצה.

וע"כ כל אדם אם יש טינא בלבו **בהכרח שימצא בהצדיק את שלו** דהיינו את מה שבסתר לבו רוצה, דהיינו **שימצא דבר שיקצץ בנטיעות על ידו** שיעוות את דיני התורה בעצמה כדי להתיר לעצמו, את תאוותיו, **ועל זה נאמר ופושעים יכשלו במ.** **כי הרב בהכרח שיהיה לו שני הכחות אלו כנ"ל:**

כאן מסיים מוהרנ"ת לבאר כוונת רבינו מה הם סם חיים וסם המוות שבצדיק, ומבאר אם הרב דומה למלאך ולה' צבקות תורה יבקשו מפיהו. דהיינו שהוא למדן ואפשר עי"ז לטעות שלהיות למדן זה עיקר, והוא חסיד שע"י"ז יכול לקבל ממנו דרך נכונה בעבודת ה' שמירת הברית ואמונה.¹¹

וזה בחי' מלאך ה' צבאות, שצריך שיהיה הרב בחי' מלאך ובחי' ה' צבקות, כדי שמי שיש טינא בלבו יטעה ויפריד בין מלאך לה' צבקות, כאילו הם שני עניינים נפרדים **כמשארז"ל שם [נ"ב]** בגמ' חגיגה טו.¹² **על אחר, מאי חזא** שגרם לו להתפקר, **חזא מט"ט דקא יתיב וכו'** שניתנה לו רשות לישב לכתוב זכויותיהם של ישראל, **אמר** קבלה בידינו שאין למעלה ישיבה למלאכים וכו' אלא **ש"מ וכו'** שיש שני מנהיגים בשמים, הקב"ה ומטט/י¹³ או שני מטט/י¹⁴. **רבי עקיבא [י"ז] דרש** עפ"י הפסוק בישעיה פרק מז **ה' צבאות שמו [י"ז]** נמצא שמלאך מטט' הוא רק **אות הוא בצבא שלו [י"ח]** של הקב"ה. כך פרשו המפרשים את הסוגיא שם בגמ', אבל רבנו נראה שמבאר את הטעות של אחר שראה מלאך מטט' וסבר שהוא הסמכות העיקרית, דהיינו בחי' למדן ועל כן פגם בבחי' ה' צבקות, דהיינו בחי' צדיק שומר הברית.

וע"כ צריך הרב שיהיה לו שני בחינות אלו, בחינות מלאך, היינו מט"ט, בחי' למדן, ובחינות ה' צבאות, דהיינו צדיק, **וזהו** שאמרו חז"ל שצריך שהרב יהיה **דומה למלאך ה' צבאות [נ"ט]** דהיינו גם למלאך וגם לה' צבקות. **ואזי אפשר להנכנס ונתקרב אליו לקצץ בנטיעות ע"י בחינות מלאך, כמו אחר שקיצץ בנטיעות ע"י שראה את מט"ט שהוא מלאך שהוא יושב וכו', שעל ידי זה טעה ואמר שהוא רשות בפ"ע ח"ו כנ"ל** דהיינו בחי' שסבר שלמדן עיקר ולא צדיק ועי"ז התפקר ונפל לניאוף. **או ליכנס וליצא בשלום ע"י בחינות ה' צבאות,** שהבין שהעיקר זה צדיק ולכלול בו בחי' למדן **כמו ר"ע.** דהיינו ששניהם ראו את מטט ואת שניהם ניסה להתעות, ואעפ"כ

¹¹ **לכאורה צ"ע** הרי גם בצד החסידות של הצדיק אפשר לטעות כמבואר בהרבה מקומות שא"א להבין אותו בלי שמירת הברית ובתורה קמ שמעשיו של צדיק נדמים כהפך ההלכה, ועיין תורה רמג שהצדיק לא רואים עליו שום קדושה. לכן נראה שהצדיק שמדבר עליו רבנו כאן אינו הצדיק והרב שבדור אלא כל רב צדיק.

¹² חגיגה טו.

¹³ **חגיגה דף טו.** (עפ"י שוטנשטין) אחר קיצץ בנטיעות עליו הכתוב אומר "אל תתן את פיך לחטיא את בשרך", מאי היא חזא מיטטרון דאתיהבא ליה רשותא למיתב למיכתב זכוותא דישאל אמר גמירא דלמעלה לא הוי לא ישיבה ולא תחרות ולא עורף (אלא עינים מכל צד) ולא עיפוי (עיפות) שמא חס ושלום שתי רשויות הן (שני מנהיגים לעולם) אפקוהו למיטטרון ומחיוהו שיתין פולסי דנורא אמרו ליה מאי טעמא כי חזיתיה לא קמת מקמיה? (הוציאו את מטט מאחורי הפרגוד כדי שאחר יראה כיצד מלקים אותו ואינו סמכות לעצמו אלא כפוף להקב"ה, ואעפ"כ לא חזר בו אחר, לכן) איתיהיבא ליה רשותא למימחק זכוותא דאחר (ניתנה רשות למחוק את כל זכויותיו של אחר, כי הוכיח שחיפש תואנה לכפור, ולא מטט הטעה אותו) יצתה בת קול ואמרה שובו בנים שובבים חוץ מאחר.

התוס' שם ביארו שהוציאו את מטט' חוץ לפרגוד כדי שאחר יראה שמכים אותו ואינו רשות בפני עצמו אלא כפוף להקב"ה. וכתב המהרש"א כי בוודאי א"א לומר שמטט' נענש שהרי אין עונש ומלקות למלאכים. ומיד כשטעה מיד הוציאו את מטט' והלקוהו, כמבואר שם גרסת הב"ח והעין יעקב. ומוה הוכח שרק מטט הטעה אותו אלא חיפש סיבה לכפור, ולכן מחקו את כל זכויותיו ובת קול הטעתו שאין מקבלים תשובת.

¹⁴ **צ"ע לכאורה** כיצד ניתן לטעות בין הקב"ה שאפילו רק אור מציאותו היא אין סוף ועצמותו אפילו א"ס לא שייך לומר עליה, איך אפשר להחליפו במלאך ואפילו הגדול ביותר. ובאמת אין לנו השגה כלל בדמיון שנמה שם למעלה וגם ישעיה (ו' א') ראה את הקב"ה יושב על כסא אבל קצת להמחיש עיין אותיות דרבי עקיבא (דף ו: מהדרו' ורשא תרלד. ודף י' במהדרו' ירושלים תרעד) עד כמה הגדיל הקב"ה את מלאך מטטרון שנדמה אפילו גדול ממנו ית'. עוד עיין אריכות בזה בספר מאירת עינים לרבי יצחק דמן עכו פרשת משפטים פרק כג פסוק כ' עי"ש הערות יפה עינים מאריך בביאור הטעות של אחר במטט.

¹⁵ **ועיין מאירת עינים** הנ"ל פרק כג פסוק כא שמבאר שיש שני מטטרון אחד בחיריק תחת המ' ואחד צירה תחת המ', ובוה טעה אחר כי קבלה בידו שמטטרון הוא מלאך של דין וראה אותו כותב זכויות ישראל וא"כ טעות כל מה שלמד ואין בן ממש וכו' עי"ש ואע"פ שראה שהכו את מטט על שלא קם, לא חזר בו אחר עי"ש. ועי"ש עוד ביאור בטעות של אחר שרצה ללמוד על עולם של מעלה מבשרי אחזה אלוך וטעה.

¹⁶ חגיגה טו.

¹⁷ ישעיהו מז ד'

¹⁸ * גרסה זו היא גרסת העין יעקב וכן הוא בוהר ובתיקונים בכמה מקומות, אבל גרסת הגמ' שלנו היא- אדון הוא בצבא שלו. ועיין מהרש"א חזושי אגדות שם.

¹⁹ מלאכי ב' ז' הנ"ל

אחר בגלל הטינא שבלבו טעה ור"ע שזיכך לבו (יחידי שהיה נשואי) לא טעה. וכך כל תלמיד כשבא לרבו צריך להתפלל הרבה להסיר הטינא מלבו כדי שיזכה להיכנס בשלום ולצאת בשלום.

כי כל צדיק צריך שיהיה למדן בתורה, וחסידו^{סא} במעשים טובים. כי אם אינו למדן, אמרו רז"ל [נסב] וסג) ולא עם הארץ חסיד (כנ"ל אות ה) כי החסידות היא שעושה לפנים משורת הדין ועם הארץ אפילו את הדין לו יודע. **ולמדן בלבד בוודאי אינו כלום, כי אפשר להיות למדן ורשע גמור** [סד] כי למדן הוא זה שיוודע את ההלכה, אבל גם כשלא מקיים אותה נקרא למדן, ואפילו כשמקיים מתגרה בו היצה"ר המתלבש במצוות, ובעיקר לרדוף צדיקים. **ולא זכה נעשה לו סם מות, ע"כ צריך שיהיה למדן וחסיד [סו] וסו.** **וב' בחינות אלו, הם בחינות מלאך ה' צבאות** שעל כן התלמיד הבא ללמוד ממנו, אם טינה יש בליבו, עלול מאד לטעות שהלמדן עיקר. **כי מה שהוא רב למדן בתורה, הוא בחי' מלאך שהוא מט"ט. כמ"ש (בתי' ת"ל ד' ע"ב [סז] וסח) סויעש אלקים את הרקיע ויהי**

^ס **אע"פ שכל הארבעה** היו צדיקים גדולים ובודאי בן עזאי ובן זומא גם טינא לא היה בלבם, ואעפ"כ לא זכו, ונראה שי שלוח גם קשר לזה שהיו בחורים כי החיכוך עם אשה, שהיא עזר כנגדו, כנגדו דייקא, כי טבעה ושכלה שונה, מועיל לכלים לעבודת ה' ולזהירות מהריסה ומלהציע למעלה ממדרגתו.

^{סא} **צ"ע דלעיל רבנו** לא חילק בין חסיד לצדיק, אלא אמר שרב צריך להיות צדיק ולמדן. וכאן מוהרנ"ת מחלק. עוד דלעיל אמר רבנו שהרב צריך להיות צדיק שהוא שומר הברית, וכאן אמר שכל צדיק צריך שיהיה חסיד במעשים טובים. אמנם לפי המקדש מלך דלקמן שחסיד הוא זה שזכה לחסד המתגלה בפומא דאמה, וזהו חסיד דהיינו חסד י' המתגלה בפומא דאמה. לפ"ז החסיד הוא צדיק שומר הברית כפי שביאר רבנו לעיל באות ו'. וגם עיין לעיל אות ה' כשרבנו מביא את מאמר חז"ל לא עם הארץ חסיד מיד אמר שצדיק הוא שומר הברית, משמע שלא מחלק בין חסיד לצדיק. וצ"ע כוונת מוהרנ"ת כאן, דהיינו כוונת רבנו במה שאמר בעל פה שלא כמו שנתן בכתב ידו או שהכתיב למוהרנ"ת בלשה"ק דגם זה נקרא כתב ידו.

^{סב} פריק אבות ב ה. ועיין שבת סג. ותנא דבי אליהו זוטא טז

^{סג} **משנה מסכת אבות פרק ב** (ה) הוא יהיה אומר, אין בור ירא חטא, ולא עם הארץ חסיד.

שבת דף סג. אם עם הארץ הוא חסיד אל תדור בשכונתו.

פרש"י – אל תדור בשכונתו – שאינו יודע בדקדוקי מצות, ואין חסידותו שלם, וסופך ללמוד ממנו:

^{סד} כגון דואג שנקרא אביר הרועים בשמואל א-א כא ח' ופרש"י אב בי"ד דהיינו ראש הנהדרין בן שאל המלך עיין תורה טא את א' וכן אחיתופל ראש הנהדרין בן דוד המלך כמבואר בתרגום יונתן תהלים [קמ"ז] עה"פ ראש מטיב, ועיין שמואל ב-ב טז כג ואעפ"כ מבואר בהגיגה טז: שאין להם חלק לעוה"ב כי טינא היתה בלבם. גם עיין לק"ה נחלות ג ב ד"ה וזה בחי' חטא עין הדעת טו"ד

^{סו} עיין דור פנחס דף ריג: והאי צדיק חסיד אקרי ועיין מקדש מלך שם (את הציון לזכור הזה המקדש מלך ציין רבי שמואל הורוביץ זצ"ל)

^{סו} **וזהו פנחס ריג:** (עס פי' מתוך מדנ"ט) – ומה שאמר דוד **כי חסיד אני** שואל **וכי חסיד אקרי** וכי דוד נקרא חסיד, הלא הוא היה מלך, ומדתו היא במלכות שהיא בחינת דין, וחסיד הוא ממדת החסד, ומשיב **אמר רבי יהודה, אין כן הוא**, שהוא נקרא גם חסיד, כי גם במלכות יש חסידים, **דכתיב חסדי דוד הנאמנים** פי' החסידים המגולים לנו"ה ד"א נקראים חסדי דוד, לפי שהם מתכוננים את המלכות שהיא מלת דוד, ונקראים נאמנים לפי שהם אומנים ומגלים את המלכות, והוא מלשון ויחי אומן את הדסה (עי' ח"א דף ח כ"ע"ה), ומבחינתו זו נקראת גם נפש של דוד חסיד, **בגין כך** ולכן התפלל דוד להקב"ה, ואמר **שְׁמְרָה נַפְשִׁי** דהיינו מן הראוי **דְּלֵא תִשְׁבּוֹק לָהּ לְמַחְּךָ לְבָר** שלא תעזוב את נפשי ללכת לחוץ בין החיצונים.

רבי יצחק אומר הטעם שדוד קרא עצמו חסיד, כי **כל בר נש דאית ליה חולקא בצדיק** כל אדם שיש לו חלק בצדיק שהוא מדת היסוד, על ידי ששומר את בריתו, **ירית להאי ארץ** הוא יורש את הארץ שהיא המלכות, כי יסוד ומלכות מקושרים תמיד יחד, **כמה דכתיב** כמו שנאמר **ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ, והאי צדיק, חסיד אקרי** וזה הצדיק שהוא היסוד נקרא חסיד, לפי שחסד שורה כפסוק אמה, (כמ"ש לעיל (דף קמ"ב ע"א) ח"א, הלא אמה חסד הוא לתקרי, ותלי בהאי פוס אמה, ולא חלקי חסד עד לתתגליא יו"ד לפוס אמה). לכן **אמר דוד** לפני הקב"ה, **בתר דבהאי אתר אחידנא** מאחר שאני אחוז במקום הזה דהיינו במלכות הקשורה ביסוד, **חסיד אני** וראוי שתשמרני, **ובגין כך** ולכן אבקש ממך, **שְׁמְרָה נַפְשִׁי** כדי **לאתקשרא בך** שאתקשר בך לעולם. (ומיין ומק"מ ומפ"ש)

מקדש מלך על זוהר פנחס ריג: (בדפר ישנים נמצא בהשלמות המקדש מלך שאחרי זוהר) והאי צדיק חסיד אקרי – בסוד חסד דאתגליי' בפומא דאמה דאקרי יוד. וכיון דאתגלייא יוד בפומיה דאמה אתגלייא חסד עלאה והאי אמה חסד הוא דאתקרי ותלי בהאי פוס אמה וכו' ע"ש. ונלע"ד שידוד זה היא של שד"י שהוא סוד שלישי היסוד המתגלה במיליה העולה פ"ה והוא יפ"ז ס' ופ"ד כ"ד וע"ה פ"ה – וגם י' יו יוד גימט' אמה הרי פה אמה. וחסד עלאה הוא אור יסוד אבא שמסתיים ביסוד ועזר והוא סוד י' אחרונה דשם ע"ב אורות וזהו חסיד חסד י'. וזה שאמר והאי צדיק שהוא יסוד ועזר חסיד אקרי:

^{סז} הכוונה לתיקונים תיקון ל' ובדפים שלנו דף עה. גם ראה תיקון מ' דף פ.

^{סח} **תיקון ל' דף עה.** (עס פי' מתוך מדנ"ט) – מה שמבואר במאמרים הבאים כי התפארת והיסוד נקראים "רקיע", הטעם לפי שהם סוד אות ו' של השם הוי"ה, וכל ו' הוא מתפשט וממחה כעין רקיע. (פרסם בערך רקיע)

הנה עד עתה ביאר בתקון זה שלש מצות והם יראה ולהבה וגבולה, ועתה מנאר את **פקודא רביעא** מלוא הכביעית שהיא **לאַתַּעֲסָא בְּאוּרֵיָא דְּבַעַל פֶּה** לעסוק בתורה שזעל פה שזמלכות, המתלבשת במטעמיו"ן שיש בו שש לוחיות כנגד השקש קלחות שבו ונגד השקש בחינות להלכה, והוא נקרא עץ הדעת טוב ורע, ו**לאַפְרָשָׁא בַּהּ בְּשִׁית דְּרָגִין** ולכן כריך להפריש ולהבדיל בעסק התורה שזעל פה בשש מדלגות כנגד ה"ק שבו, והיינו **בְּאִסּוּר וְהִתְרָה, טוּמְאָה וְטְהָרָה, כְּשֵׁר וּפְסוּל** הם שש בחינות שהאיים טוב והאיים רע, כי עץ הדעת הוא חלוי טוב וחלוי רע, **הָדָא הוּא דְּכִתִּיב** זהו שכתוב **וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רְקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וַיְהִי מִבְדִּיל בֵּין מַיִם לַמַּיִם** ומפסד שזריך להבדיל בתורה שזעל פה **בֵּין מַיִם דְּרָבִיו, דְּטְהָרָה הִתְרָה כְּשֵׁר** בין מים הטורים שהם בחינות טהור והיתר וכשר, **וּבֵין מַיִם דְּמִטְּאָבוּ דְּאִיגוֹן אִסּוּר טְמֵא פְסוּל** ובין מים הטמאים שהם בחינות אסור וטמא ופסול, **דְּאִיגוֹן** שהם בחינות **מִי בְּרוּת גְּשָׁמִים, מִיִּם סְרוּחִים, מִיִּם מְטוּנְפִין** כל אלה הם נטוים להקליפות המאוסות, ו**עֲלֵיהוּ אִתְּמַר** ועל שש בחינות שזעל פה הדעת טוב ורע נאמר **לֹא יִהְיֶה לָךְ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פְּנֵי** דהיינו שלא תתקבל עול מלכות שמים בעיניו טוב ורע, שזיה הוא נחשב כאלו עובד עבודה זרה שהוא חלק רע.

ואמר **וְהָאֵי רְקִיעַ דְּאִפְרִישׁ בִּינֵיהוּ** וזה הרקיע המפריש בין שני מימות, דהיינו בין הקדושה ובין הקליפה, **דָּא רְקִיעַ דְּעַל רִישֵׁי חַיּוֹן וְדָא מִטְּטְרוּן** זהו הקויע שהוא על ראשי החיות שהוא מלאך מט"ט שזכירה, כשמתלבש בחיבור היסוד לאלוהות הנקרא רקיע, **דְּעֲלִיָּה אִתְּמַר** שעל מט"ט (נאמר **וְדַמּוּת עַל רִאשֵׁי** (דף ע"ה ע"ג) **הַחַיָּה רְקִיעַ** שהוא למעלה על חיות הקודש שזכירה, ו**עֲלִיָּה אִתְּמַר** ועליו נאמר **וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים** "את הרקיע ויכלל בין המים וגו'" פי' שהקב"ה ברא את מלאך מט"ט הנקרא רקיע כדי להבדיל בין מדלגות הקדושה שזכירה וכוונתו, ובין כחות הסטרא אחרא הסודיים אחרו. (כ"מ וכל"ר ומפ"ש)

^{סח} גם בדפדפי כן הגרסא, ומתורגל – ויאמר אלקים יהי רקיע. כלשון הפסוק בתיקונים ובחומש

מבדיל בין מים למים [ע] דא מט"ט. שהוא בחינות שש סדרי משנה והגמ' שעל ידה מבררים להלכה מה מותר ומה אסור וטמא וטהור כשר ופסול, כמו רקיע המבדיל ומפריש בין מייז דכייז עליונים ובין מייז מסאבין אשר בארץ, בין שש בחי' טמא לטהור אסור ומותר וכו' כשר ופסול. פי' שהקב"ה ברא את מלאך מט"ט הנקרא רקיע, כדי להבדיל בין מדרגות הקדושה שבפנימיותו, ובין כחות הסטרא אחרא הסובבים אותו (מתוק מדבש). ומבחי' זו של למדן בחי' מטט שיש ברב, יש לכל תלמיד הבא ללמוד מרבו, את הניסיון שהיה לאחר כשראה מטט. וצריך הרב להדמות לקונו בבחי' והלכת בדרכיו, להדבק במדותיו/ע"י להיות חסיד במעשים טובים, וזה בחינות ה' צבאות ועל זה צריך התלמיד להסתכל ביותר, וללמוד שהעיקר הוא החסידות של רבו, ומה שהוא למדן זה רק כי אין עם הארץ חסיד. דהיינו שהלמדנות רק מכשיר לידע רצון ה', אבל העיקר הוא לעשות רצונו שזה החסידות.

אך מי שטועה וסובר שבחינות למדן לבד הוא העיקר, הוא בחינות אחר שקיצץ בנטיעות, ע"י שסבר שמלאך מט"ט בעצמו הוא רשות ח"ו [ע]. אך באמת מט"ט בעצמו בלי הקב"ה אינו כלום, ואין לו שום רשות. כך למדן בלא חסיד אינו כלום ועל כל מדת למדנות שיש בו צריך להרבות חסידות, שלא תזיק לו חכמתו אם תידיה מרובה ממעשיו, כי התורה בלא מעשים טובים אינה כלום, אדרבא לא זכה

² בראשית א' ו'

^א דברים פרק כח (ט) וְקִימָךְ יְהוָה לֹא לְעַם קְדוֹשׁ כְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָךְ כִּי תִשְׁמֹר אֶת מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהִלַּכְתָּ בְּדַרְכָּיו: הכתב והקבלה (ט) והלכת בדרכיו. להיותך עם קדוש תלוי בתנאי כשרון מעשה החסידות, והיא ההליכה בדרכי ה' מה הוא חנון אף אתה חנון וכו' (רמ"א):

סוטה דף יד. ואמר רבי חמא ברבי חנינא מאי דכתיב (דברים יג ה) "אחרי ה' אלהיכם תלכו" וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה והלא כבר נאמר "כי ה' אלהיך אש אוכלה" הוא אלא להלך אחר מדותיו של הקדוש ברוך הוא מה הוא מלביש ערומים דכתיב "ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם" אף אתה הלבש ערומים הקדוש ברוך הוא ביקר חולים דכתיב "וירא אליו ה' באלוני ממרא" אף אתה בקר חולים הקדוש ברוך הוא ניחם אבלים דכתיב "ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו" אף אתה נחם אבלים הקדוש ברוך הוא קבר מתים דכתיב "ויקבר אותו בגיא" אף אתה קבור מתים:

שבת דף קלג: אבא שאול אומר (על הפסוק "זה קלי ואנוהו") "ואנוהו" הוי דומה לו, מה הוא חנון ורחום אף אתה היה חנון ורחום.

²⁷ עיין באירת עינים לרבי יצחק דמן עכו פרישת משפטים [כג כ] ובפירוש יפה עינים שם נאות ו' מה שהביא בשם אותיות דר"ע א' והיכלות לרבי ישמעאל ותיקוני זוהר מגיד מישרים סוף ויקול והפליאה ועוד. עוד עי"ש בטאירת עינים [כג כא] בענין חטא אחר ומה שכתב שרוב חטאי הצדיקים ועונשם הוא ע"י טעות כעין זה עי"ש

כו'. ומחמת שני הבחינות אלו שצריך להיות להצדיק, למדן וחסיד, והם בחי' [*] מלאך ה' צבאות דהיינו למדן הלומד מה רצון ה', וחסיד המקיים רצון ה' והולך בדרכי ה' צבקות. וכיון שיש ברב שתי מדות אלה עי"ז נמצא בהצדיק שני כחות שיש להתורה, סם חיים וסם מות. ואפשר להמתקרב אליו, למצוא בו דבר שיקצץ בנטיעות, אם הטינא שבליבו תדמה לו שלמדן עיקר או ליכנס ולצאת בשלום שלומד מרבו חסידות שכלול בה למדנות:

וזהו שאמרו חז"ל אם הרב דומה למלאך ה' צבאות תורה יבקשו מפיהו, היינו שהוא למדן בתורה, ועובד את ה', ועי"ז הוא מצייר אותיות התורה לטוב. אזי תורה יבקשו מפיהו, שאותיות התורה מבקשין לקבל נקודות ולהצטייר מפיו, היינו עי"י שפיו ידבר ההשתוקקו והכיסופין דקדושה שלו, שע"י נגמרין ויוצאין הנפשות, ונעשין נקודות האותיות, ונצטיירו ונעשין כלי לקבל טוב. כי עי"י הנקודות נזדווגו ונצטרפו האותיות כנ"ל: כי כל דבר תכליתו שיחזור ממנו כבוד שמים, וחיות כל דבר הוא האותיות שבו כנ"ל, וכדי שיוכל הדבר לפעול חידוש והנהגת העולם באופן שיחזור ממנו כבוד שמים, צריך שידבר אותו צדיק למדן בכסופים גדולים לה' ית', שע"י יזכה לתכליתו, לכן נכספות האותיות של כל דבר שצדיק למדן ידבר אותן, ובעיקר בחידושי תורתו, שנעשים עי"ז גרים ושמים וארץ חדשים.

וזה רמוז בפסוק שכתוב בשיר השירים [ב] תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף, כי זהב כיון שצבעו אדום רומז למדת הדין הוא בחינות זיווג, כמו שכתוב (איוב לז) מצפון זהב יאתה פי' הזהב בא ממקום צפון ונעלם. ועפ"י הסוד הצפון רומז לצד הדין, ומשם בא הזהב גם הוא דין/א. ואתערותא דזווגא מסטרא דשמאלא והתעוררות הזיווג הוא עי"י מדת הגבורה והדין שהוא צפון דהיינו צד הדין כנ"ל (זוהר וישב דף קפו ע"ב): וזהו תורי דהיינו התעוררות אותיות התורה זהב דהיינו זיווגם נעשה לך, דהיינו שאותיות התורה נזדווגין ונצטרפין על ידי נקודות הכסף דהיינו עי"י הכסופים לה'. כנ"ל אות ו'.

לעיל באות ו' בלשון רבנו נתבאר שהכסופים שאדם מדבר נעשה מהם נפש היוצאת בדבור והולכת ומתגלגלת ונכנסת באדם אחר ומעוררת אותו לטב או לביש, לפי הכסופים של זה שבדיבורו היא יוצאת. וכאן מוסיף מוהר"ן לבאר שלא הנפש היוצאת בדיבור היא ההולכת ומתגלגלת, אלא שהנכסף לדבר ומדבר כיסופיו רק עושה נפש נוקבא, והיא אינה עושה דבר, אלא רק מעוררת שהדבר חוזר ונכסף אליו בבחי' נפש דבר, ושתי הנפשות האלה מזדווגות, ונעשה עיבור ולידת נפש חדשה, שהיא זו שהולכת ונכנסת בבני אדם לעורר אותם לטב או לביש.

¹ מלאכי ב' ו' כנ"ל

² שיר השירים א יא

³ איוב פרק לז (בא) ועתה לא ראו אור בהיר הוא בְּשִׁחְקִים וְרוּחַ עֲבָרָה וְתַהֲרָם: (כב) מִצְפּוֹן זָהָב יֵאָתֶה עַל אֲלוֹהַּ נוֹרָא הוּד: רש"י (בא) ועתה לא ראו אור – בסוף דבריו אל אליהוא חזר לקנתר אותן שלשת ריעי איוב על לא מצאו מענה ואמר ועתה שלשת ריעיך אלה שהיה להם להשיבך כל דברים אלו שאמרתי לך, לא ראו אור נעשו המה כנפלים אשר לא ראו חכמה. בהיר הוא בשחקים – דומה לבהירים בהירים הנראים בשחקי' להוריד גשם. ורוח עברה – ורוח בא ומטהרתן ומעבירתן ואין מטר יורד כך הוא דוגמא שלהם התחילו להשיבך וסוף עמדו ולא ענו:

מלבי"ם (כב) מצפון – מפרש מהו האור, שנתברר כי מצפון יאתה זהב – והיא מליצה נפלאה שעל ידי שהנהגת ה' בעניני השגחתו ובגמול ועונש צפון ונעלם, עי"ז תצא משם הזהב היקר והנקי, ר"ל שמוזה עצמו ניכר חכמת ה' העמוקה שאין ביכולת איש להשיגה עד יבקשנה כזהב הנטמן בצפון ובטמון, (מצפון יאתה) על אלוה נורא הוד – על ידי שהנהגתו צפונה ואין משיגים אותה, עי"ז בעצמו יש מקום לבחירה ולשכר ועונש, ועי"ז בעצמו יתראה הוד ה', והוד אלוה הוא נורא מאד, שאין איש משיג עומק חכמתו וזה הודו והדרו וכבוד ה':

מלבי"ם באור המלים – (כב) מצפון – ממקום צפון ונעלם, ובא במליצה כמו שהוהב צפון במעמקים כן כל הדברים היקרים והחכמות הרמות הם צפונות, ומלת יאתה נמשך לשתיים:

⁴ עיין זוהר וזאת כד. – בְּגוֹנוֹא דְאָ כַעַן הַתְּמַנְגוֹת הַמּוֹת, צְפּוֹן עֲבִיד דְהָבָא לָז לָפּוֹן שְׁהוּא הַגְּבוּרָה ז"א עוֹשֶׂה וּמְלִיל דָּת הַזֶּה שְׁהוּא סוּד הַגְּבוּרָה דְכִיּוּאָה, וּמִפְרָשׁ דְּמִסְטָרָא דְתִיּוֹקָא דְאִשָּׁא אֲתֵּעִבִיד דְהָבָא כִּי מַלְךְ תּוֹקֵף הָאֵשׁ נַעֲשֶׂה הַזֶּה וְהַיְיָנוּ דְכִתִּיב מִצְפּוֹן זָהָב יֵאָתֶה פִּי עִי"י אֵשׁ שְׁלֵפּוֹן נַעֲשֶׂה הַזֶּה, וְאִמְרֵי דְאִשָּׁא אֲתֵּאָחִיד בְּעֵפֶר וְאֲתֵּעִבִיד דְהָבָא כִּי הָאֵשׁ נִלְחַח בְּעֵפֶר וְנַעֲשֶׂה הַזֶּה, דֵּהֵינּוּ הַגְּבוּרָה נִלְחַח בְּמַלְכוּת לְאִילוּת הַנְּקֻלָּת עִפְרָא וְעַל יְדֵי נַעֲשֶׂה וְנִתְקַנָּה הַגְּבוּרָה דְכִיּוּאָה, וְהַיְיָנוּ דְכִתִּיב וְעִפְרוֹת זָהָב לֹא פִּי עִי"י הַעֲפֵר נַעֲשֶׂה הַזֶּה. וְרָא דְאָ הַסוּד שֶׁל הַגְּבוּרָה דְכִיּוּאָה, נִמְצָא בְּמִשְׁכַּח שְׁעִימֵי כְרוּבִים זָהָב הַסֵּ שְׁנֵי מַלְאָכִים מִט"ט וְסַנְד"ל שֶׁהֵם תַּחַת הַמַּלְכוּת לְאִילוּת וְהֵם בְּגוּרָה דְכִיּוּאָה. וְאִמְרֵי עוֹד מִיָּם אֲתֵּאָחִיד בְּעֵפֶר הַמַּיִם נִלְחַח בְּעֵפֶר, וְהַיְיָנוּ מִיָּמֵי הַחֹסֶל לְאִילוּת נִתְלַחְחוּ בְּעֵפֶר שְׁהוּא סוּד הַמַּלְכוּת לְאִילוּת, וְקִרְיֵיתָא בְּלַחְוָתָא עֲבִיד בְּכֶסֶף וְהַקְיָמוֹת שֶׁל הַעֲפֵר בְּכַח הַלְיָחוּת שֶׁל הַמַּיִם עָשׂוּ אֶת הַכֶּסֶף, שְׁהוּא סוּד הַחֹסֶל דְכִיּוּאָה, הַשְּׁתָּא הָא עֲפֵר אֲתֵּאָחִיד בְּתַרְיֵין סְטָרִין בְּזָהָב וּבְכֶסֶף עִתָּה שְׁתַּחֲוֵי הַחוּ"ג דְכִיּוּאָה אִזְ הַמַּלְכוּת שְׁהוּא סוּד הַעֲפֵר נִתְלַחְחוּ כִּי"י הַאֲדִילִים בְּזֶהָב וְכֶסֶף, וְאֲתֵּיּהִיב בְּיַנְיָהוּ וְנִתְנָה בְּיַיְהִיָּה שְׁהֵם סוּד תַּרְיֵין לְדוּעֵין ז"א דְכִיּוּאָה.

דהיינו כשנכסף לדבקות בהקב"ה אזי חוזר הקב"ה ונכסף אליו כמבואר בלק"ה נחלות ג' ג', וכשנכסף למדרגה למעלה ממדרגתו (כנ"ל בתחילת לשון מוהר"ן) חוזרת המדרגה וכוספת אליו, וכן כשכוסף לצדיק וכשכוסף לארץ ישראל/י. ונמצא שעיקר כל פעולה תלויה בראשיתה עד כמה נכסף לפעול אותה/ו.

כי זווגן והצטרפותן של האותיות היא' על ידי הנקודות, שנעשים מהכיסופין וההשתוקקות, שעל ידם נתהוין הנפשות. שהם בחינות נקודות. כי על ידי הכיסופין נעשה זיווג. כי על ידי מה שהוא נכסף אל הדבר נעשה נפש. וע"י מה שהוא נכסף לדבר חוזר הדבר וכוסף אליו. ומזה נתהוה ג"כ נפש. והנפשות מזדווגין, ואחר כך באים לבחינות עיבור ולידה. וזהו ענין הכתוב בזה"ק [טו] א', תיאבותיה"א דנוקבא עביד נפש ורבנו מבאר שהכוונה לנפש נוקבא, ותיאבותי' דדכר עביד נפש ורבנו מבאר שהכוונה לנפש דכר. כי מה שהוא נכסף הוא בחינות תיאבותי' דנוקבא, והוא עביד נפש נוקבא. ומה שהדבר חוזר ונכסף אליו הוא בחינות תיאבותי' דדכר ועביד נפש דכר [יב] א'. ואחר כך באים לבחינות עיבור ולידה כמו שכתוב בזה"ק שם י" (עיין בזה"ק לך דף פה ע"ב) לעיל בהערה :

^ה **עיין לק"ה ברכת המזון ד' יח** מעלת הכסופים שהיא יותר מהמעשה בעצמו. ועיין בזה מהר"ל נתיב העבודה ה' בביאור שכר פסיעות שמבאר שהדיקות לדבר היא יותר בומן שמתנועע אליו מאשר כשמגיע אליו.

ועיין לק"ה ברכת הריח ד' יח שכל דבר שכוסף אליו, מקבל ממנו בעצמו סיעתא להשיגו. - כי זה כלל הדברים שבקדשה כשאיך רוצה לעשות איזה דבר שבקדשה כדי לזכות לתכלית הטוב שזוכין על ידי מצוה הזאת, אזי אי אפשר לו להגיע לקדשה זאת כי אם כשמייעין לו מן השמים ומאירין עליו ההארה בהעלם משרש הקדשה הזאת שהוא רוצה להגיע אליה ובלא זה לא היה אפשר לו לעולם להגיע לקדשה זאת למשל לענין קיום מצוה אחת כגון כשאיך רוצה לזכות לקנות אתרוג אזה ומיניו ויש לו מניעות רבות על זה, כגון שאין אתרוגים מצויים, או שהם ביקר גדול והוא עני ואין לו ממון לקנותו. והוא משתוקק ומתגעגע ומתיגע ביגיעות ומחפש דרכים איך להשיג ולהגיע לקנות האתרוג, אזי הבא לטהר מסייעין לו, כמו שאמר רבותינו וכוונם לברכה. והסיוע דלעיל הוא ממקור שרש הקדשה של המצוה הזאת שהוא עוסק להגיע, דהיינו לענין זה שרוצה לקנות אתרוג אזי שולחין עליו הארה מלמעלה. משרש קדשת האתרוג וזאת הקדשה הולכת לסייע ולחזק רצונו נגד המניעות שמתגברים עליו. עד שזוכה למצא האתרוג. וזה בחינת הבא לטהר מסייעין לו, כי הסיוע הוא משרש הקדשה הזאת שהוא רוצה להשיגה. וכן היא בכל המצוות. ולולי זאת לא היה באפשרי להאדם לעמוד כנגד המניעות העומדים כנגדו למנועו מן הקדשה. כמו שאמר רבותינו וכוונם לברכה אלמלא הקדוש ברוך הוא עזרו והיה נופל בידו. והעזר והסיוע הוא מזאת הקדשה בעצמה כנ"ל.

^י **ועיין מסילת ישרים** סוף פרק ד' וכן רבנו יונה בשערי תשובה א, בענין חסד התשובה, שעקירת רצון כעקירת מעשה. והקשה ר' אלחנן בקובץ מאמרים (מאמר התשובה) מדין תוהא על הראשונות (קדושין מ): שנפסק ברמב"ם (תשובה ג' ג') שהמתחרט על המצוות שעשה מאבד אותן. הרי שרצון עוקר מעשה מדינא ולא בחסד. והרבה תירוצים נאמרו בזה. ובאמת לכאורה צע"ג אע"פ שמצינו מדינא שרצון עוקר מעשה עדיין קשה כיצד זה יתכן דמה איכפת מהרצון אחרי שכבר היה מעשה הרי כלפי המעשה הרצון הוא כלום. הרי כמעט כל הלאוין שבתורה הם איסור לעשות ולא איסור לרצות לעשות. וכן לוקין רק על לאו שיש בו מעשה ורק כשעשהו. אבל לפי המבואר כאן מובן שאדרבה כל המעשה תלוי רק ברצון וכל פעולתו היא רק כפי הרצון שקדם לו, לכן עקירת רצון למפרע (כהתרת נדר) ממילא עוקר את המעשה כי אין לו ערך בלא הרצון. כי בלא רצון המעשה הוא כמתעסק בעלמא. ועוד פחות מזה שהרי מתעסק בחלבים ועריות חייב אבל כאן התשוב עוקר הכל, כי עקירת הרצון עוקר צירוף האותיות ולא נשאר כלום.

¹ בתרלז-הוא

² בתרלז-חזונו

³ לך דף פה: ועי"ש דעביד נפש ולא כתוב איהו

⁴ **וזהו לך דף פה: - ותא תוי כאן רוצה לפסח כי הגם שנשמת הנקבה שוקה מהמלכות שהיא בחי נקבה, עכ"ז גם נשמת הנקבה נכללת תחלה בז"א וממנו ניתנת אל המלכות, וזה שאמר בזה ורצה תיאובתא דנוקבא לגבי דכורא עביד נפש** שתשוקת הנקבה שהיא המלכות אל הזכר שהוא ז"א עושה נפש, ע"י שהיא מעלה מין לז"א ונכללים בו המין בז"א יחד, פ"י מהמלכות זו יולדת נפש אחת כלולה מזכר ונקבה, ונפש זו נכללת ונכנסת תחילה בז"א, ואח"כ **ותיאובתא דכורא לגבי נוקבא עביד נפש** שתשוקת הזכר שהוא ז"א אל המלכות עושה נפש, פ"י ע"י שהוא מוריד מ"ד אליה ונכללים בה המ"ד עם המין יחד, מהמלכות זו יולדת נפש אחת כלולה מזכר ונקבה, ונפש זו ענין שתשוקת הזכר היינו סוד חזן נשקין דז"א, הנוטיל עיניו ע"ש פ"ט, שהשקין הם כפולים לכן יולדים מהם ארבע רוחין ב' של זכרים וב' של נקבות והם מתעבדים זה בזה וזה בזה, ע"ש, וע"י עז כסף המאמר ביאור אחר לפי האר"ל בכל המאמר הזה, (רמ"ק ומפרשים)

וכתוב כך מפרש עוד ענין יולדת הנשמות כי **ודעו תא ותיאובתא** (ה"ג העט"ז) **דכורא לגבי נוקבא** הלטון מבחי' הדעת, והתשוקה מבחי' היסוד דז"א אל המלכות, **ואתדבקו תא דיליה** בה והתדבקות שלו זה כבוד היחוד, **אפיק נפש** מוליד את הנפש מז"א ועתה למלכות, ומפרש כי תחלה **וכליל תיאובתא דנוקבא ונטיל לה** ז"א כולל בו תשוקת המלכות כבוד עליית מין ומקבל אותה, **ואתפליל תיאובתא תתאה** **בתיאובתא דלעילא** ונכללת תשוקת המלכות התחתונה היינו המין שלה, בתשוקת ז"א שלמעלה היינו המין שלו, פ"י שתיים נכללות יחד בז"א, ויולדת משתיים נפש אחת כלולה מזכר ונקבה, **ואתעבידו דעו תא דא בלא פירודא** ונעשים ז"א בשעת היחוד לזון אחד בלא פירוד, **וכדין כליל בלא נוקבא** ואז ז"א משפיע במלכות את הנפש והוא כוללת אותם יחד, **ואתעברת מן דכורא** והוא מתעברת מהנפש שקבלה מז"א, ומסיק דכיון כי **ותיאובתא דתרווייהו מתדבקו בתא** ותשוקתם של שניהם פ"י של ז"א מתדבקות יחד, **ועל דא כליל דא בלא דא** ועל כן כל נפש נפש כלולה זו בזו נפש הזכר נפש הנקבה, הרי גם נשמת הנקבה יולדת מז"א, לפי שתחלה עולים המין מהמלכות בז"א ונכללים עם המין שבו, ואח"כ יולדת הנפש מז"א כלולה מזכר ונקבה, וכבוד היחוד נותנה למלכות ומתעברת ממנה, ואח"כ יולדת ממנה ויורדת לעולם הזה. (רמ"ק ור"ל"ג ומפרשים)

⁵ בדפורי-תיאובתיה, (וכן לקמן עוד ג"פ וכן לשון החזן לך ה"ל) ומתפאה-תיאובתיה וכן לקמן עוד ג"פ.

⁶ עין לק"ה נחלות ג' ג'

⁷ **עיין לק"ה נחלות הלכה ג' אות (ג)** ועקר הירשה הוא לבן זכר, כי אנו צריכין לכסף תמיד לה' יתברך בכסופין והשתוקקות חזק ואז גם ה' יתברך נכסף אלינו, ועל ידי זה נעשה יחוד בין פנטס ישראל עם קדש בריך הוא, ונמשכין תולדין נפשות קדושות, וכמבאר שם מזה בתורה ה"ל שהכסופין שאנו נכספין לה' יתברך זה בחינת תיאובתא דנוקבא וכו'. והכסופין שחוזרת הקדשה ונכסף אלינו זה בחינת תיאובתא דכורא וכו', ואחר כך נתחברין הנפשות וכו' עיין שם. **כי זה כלל שכלליות ישראל וכן כלליות העולמות, הם**

וזוה בחינות טיגילגולי הנפשות, כנ"ל בריש אות ח' שהנפש היוצאת בדיבור היא בחי' יש הבל אשר נעשה בארץ, שהולך באויר ונכנס בבני אדם ומעורר אותם כפי הכסופים שהיה לאדם שממנו יצאו בדברו **כי הדיבור שמשם יוצאים הנפשות, נעשה על ידי חיתוך האותיות באויר. כי המוצאות** דהיינו חמש מוצאות הפה, שהם לשון, גרון, שפתים, חיך, ושיניים, **מכים זה בזה וחותכים האותיות באויר** דהיינו את האויר היוצא מהריאה לגרון ולפה. והקול מתלבש בתנועת האויר **והאוירים מכים זה בזה עד שמגיעין לאוזן השומע** [ט"ז] כנ"ל בסוף אות ח'. **ועל ידי חיתוך האותיות באויר נעשה הדיבור, שמשם יוצאין הנפשות** שמתלבשות בדבור הגשמי. **כי האויר הוא החיות/י^ט של כל דבר,** בחמצן שבאויר מתלבש חיות רוחנית **ובלי אויר** דהיינו החמצן שבאויר/י^ט **אי אפשר לחיות. והוא** דהיינו האויר הוא **בחינות הנפש,** כי באויר שממנו הדבור הגשמי, בו מתלבש הנפש שהיא הדבור הרוחני, **והנפשות יוצאים ומתגלגלים** ונכנסים בבני אדם (השומעים אותם) :

וכלל הדבר שמאד יקר הכיסופין וההשתוקקות לדבר שבקדושה. שבוה תלוי כל ההצלחה, להכנס בשלום ולצאת בשלום, לעוה"ז וממנו לעוה"ב. **כי על ידם נתהווה נפש קדושה** המוליכה את האדם תמיד לדרך האמת, **ונגמר על ידי הדיבור כנ"ל,** דהיינו שיוצא מכח אל הפועל לפעול פעולות טובות **ויוצא ומתגלגל. ולפעמים מתגלגל ובא הנפש דקדושה לתוך הרשע,** ונופלים לו הרהורי תשובה, ותוכל להחזירו למוטב אם הוא לא יתעקש להתגבר עליה. **וכן להיפך, כמה רעות גורמים הכיסופין לדבר רע ח"ו. כי הנפש שנתהווה על ידי כיסופין רעים, מתגלגל לפעמים לתוך הצדיק, ותוכל להחטיאו ח"ו,** אם לא יתגבר לגרש ולבטל ההרהורים רעים שהיא תכניס בליבו :

וזוה בחי' (קהלת ח')/י^ט יש הבל אשר נעשה על הארץ וכו', ומבאר רבנו את הפסוק לפי הנ"ל, **הבל, הוא בחי' הבל פה שמשם יוצאים הנפשות** לפועל, ומתגלגלים בארץ, ונכנסים בבני אדם.

בחינת נוקבא, בחינת מקבל, לגבי המשפיע והמאציל שהוא הבורא יתברך שמו, שהוא בחינת דכורא נגדנו, שזהו בחינת היחוד הנעשה על ידי כל המצות שנתחברין כנסת ישראל עם דודם ונכללין בו יתברך. **וצריך פל אחד** לראות שהוא יתעורר תחלה לכסף ולהשתוקק אליו יתברך, שיהיה אתערוותא דלתתא קדם אתערוותא דלעלא, ואזי נמשך עליו חסד גדול, שהוא סטרא דדכורא, בבחינת אשה מזרעת תחלה יולדת זכר, דהינו כשפנסת ישראל נכספין בתשוקה גדולה אליו עד שמולדין נפשות, אזי ה' יתברך נכסף אליהם, ומשפיע עליהם אור הקסד הגדול, שהוא בחינת סטרא דדכורא כידוע. **כי בשאין האדם** מתעורר מעצמו לה' יתברך ואזי ה' יתברך נכסף אליו, כי הוא יתברך חפץ ומשתוקק שישוב אליו, ואזי אתערוותא דלעלא קדם אתערוותא דלתתא ואזי הנפשות הנולדין הם בבחינת סטרא דנוקבא, בחינת איש מזרע תחלה יולדת בת. כי עקר מדת הדין שהוא בחינת סטרא דנוקבא, נמשך מתחלת הדין של בריאת העולם, שעקר היה על ידי שהיה בתחלה בשעת בריאת העולם אתערוותא דלעלא בלא אתערוותא דלתתא כידוע ומוכן בכתבים.

^ט בתשכט העביר המ"ם הזה לעיל תחילת הענין

^{טז} גם בדפוס גילגולי, ומתצו - גילגולי

^{טז} כנ"ל בסוף אות ח'

^{טז} **צ"ע יש כאן חידוש גדול** שמקשר את החיות שבנשימה, לחיות הנפש הנולדת ע"י כסופין לאיזה דבר. משמע שהחיות הנמשכת ע"י הכסופין לאיזה דבר, מתלבשת בחיות היורדת ע"י הנשימה.

וצ"ע אם לפ"ז אפ"ל גם שכפי הכסופין של האדם גם כל החיות שממשיך לעצמו אם לטב או לביש כשכוסף לדבר שבקדושה אזי גם נושם ממקור חיות קדוש אבל כשכוסף לתאוה אזי גם החיות שנושם באותו זמן הוא חיות דסט"א.

עיין תורה ח' שכל נשימה היא המשכת חיות מא"ס ומשמע ממוהרנ"ת שאותה חיות שממין להחיות עצמו היא החיות שיוצאת בדברו וא"כ קשה הרי ד שלט יוצאת בדברו היא רק בכח. וצ"ל שכלפי הירידה לבחי' דיבור שהוא הבל אזי האויר לחיות הגוף הוא בחי' רק בכח.

^{טז} **כי האויר הוא גז** 78% חנקן ו21% חמצן, (בגובה פני הים וכל תק מטרים לגובה יורד באחוז אחד בערך), וכשהאויר נשאב לריאה היא מפרידה ממנו כ5% מהחמצן ומערבת אותו בדם (הוא הנפש), והדם מוליך את החמצן לכל האיברים. ע"י הלב. וזה רק לענין החיות שמקבלים מהאויר. אבל השמיעה שנעשית ע"י האויר נעשית בכל האויר, ולא דווקא אויר כי גם במים אפשר לשמוע ע"י שחלקי המים מכים זה בזה ומוליכים את קול.

^{טז} **קהלת פרק ח** (יד) **יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים ויש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים אמרתי שגם זה הבל:**

ועל ידי זה יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים, על ידי שמתגלגל לתוכן נפש מכיסופין רעים. ויש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים, על ידי שמתגלגל לתוכן נפש מכיסופין טובים :

ולפעמים הצדיק מתקן¹⁷ הנפש רעה שמתגלגל אליו, ע"י שמתגבר על ההרהורים הרעה שהביאה איתה נפש הרשע שנכנסה בו. וכן הרשע לפעמים הנפש מעוררת אותו לתשובה, ולפעמים הוא מקלקל הנפש קדושה שמתגלגל בתוכו שמתעקש להתגבר על ההרהורים דקדושה שהכניסה בלבו. אך בתחילה בעת שמגיע הנפש, על זה אמר הכתוב יש צדיקים שמגיע כמעשה רשעים וכו'. כי בוודאי נופלים לו הרהורי עבירה בעת שמגיע אליו נפש רעה מכיסופין רעים. אך אחר כך אפשר שתחטיאו, ואפשר שהוא יתקן הנפש :

וכן יש רשעים שמגיע כמעשה צדיקים וכו', שנופלים לו בוודאי הרהורי תשובה, בעת שהגיע אליו נפש קדושה מכיסופין קדושים. אך אחר כך אפשר שהוא יקלקל הנפש הקדושה, או שתחזירו למוטב :

וזוה סוד נפילת אפים, שכוונתו להעלות הנפש בבחינות העלאות מ"נ מייך נוקבין [כ"א] ולעשות יחוד [כ"ב]/כ"ג דהיינו שנופלין על פנינו להעלות נפשתינו מן עשיה, ורוחינו מן יצירה, ונשמותינו מן הבריאה, (כנראה הכוונה שע"י פרק ו' בתהלים שאנו אומרים, אנו מבררים את הנר"ן מג' עולמות ובקיפה אנו מעלין אותן ליצירה ליחוד) ויא יהיה הזווג על ידינו פב"פ/כ"ג (פע"ה). כי ע"י הכיסופין וההשתוקקות לה', שזה בחינות העלאות מ"נ כידוע [כ"ה], מזה בעצמו נעשה נפש ונתעלה למעלה לעורר את הקב"ה הנכסף לכסוף בחזרה אלינו שע"י נעשה נפש דבר והשפעת מייך דוכרין ונעשה יחוד וזווג קב"ה ושכינתיה כנ"ל :

ע"י הכיסופין נעשין הנפשות, שהם בחינות נקודות, ונזדווגו הנפשות וכו'. וזה בחינות זווגן והצטרפותן של הנקודות שהם בחינות זווגי הנפשות. ועל ידי הנקודות נזדווגו ונצטרפו האותיות, זה בחינות זווגי הגופות:

וז"ש שאמר בלעם הרשע (במדבר כג)/כ"ו לא הביט און ביעקב, דהיינו שהקב"ה לא מביט אל כיסופיהם הרעים של עם ישראל אלא רק אל כיסופיהם הטובים, ע"ד על דרך שדרז"ל שאמרו רבותינו

רש"י (יד) יש הבל – דבר המבהיל את הבריות. אשר יש צדיקים – שמגיע אליהם רעה כמעשה הרשעים ויש רשעים שמגיע אליהם טובה כמעשה הצדיקים אמרתי שגם זה אחד מן ההבלים הנוהגים בעולם ורבותינו דרשו לצד אחר במסכת הוריות ואינו מיושב לי על שיטות דבור שסיים החכם לומר שגם זה הבל:

¹⁷ ולפעמים הצדיק מתקן – נראה הכוונה לצדיק קטן אבל הצדיק הגדול עיין תורה קעו משמע כיון שלבו חלל בקרבו שואב את הרוח שטות של המתקרבים אליו ואצלו מתתקן מיד.

¹⁸ מייך נוקבין והפירוש עיין תורה קפה ותורה עה

¹⁹ פרי עץ חיים שער נפילת אפים פ"א שער הכוונות דרוש נפילת אפים א'

²⁰ פרי עץ חיים – שער נפילת אפים – פרק א – ענין נפילת אפים. דע, כי בין בשחרית ובין במנחה וערבית, תמיד יש זווג. רק כי זיוג הבוקר הוא סוד פב"פ, וזיוג מנחה וערבית הוא אב"א. והנה הם עתה ג' בחינות – בבוקר הנה החסד מתעורר, ויש בנו כח לכלול עשיה ביצירה, ובריאה באצילות, לכן אנו כוללים כל אלו העולמות, ונופלין על פנינו בסוד מ"נ (מייך נוקבין), בסוד נ"א (נפילת אפיים), להעלות נפשתינו מן עשיה, ורוחינו מן יצירה, ונשמותינו מן הבריאה, ואז יהיה הזווג על ידינו פב"פ, בסוד החסד אשר הובא ונתקנה פב"פ:

עוד יש טעם אחר, כי בשחרית ומנחה היא עולה למעלה אליו, והיא אשר מעוררת התשוקה, לכן היא צריכה אליו שיהיה בסוד מ"נ ע"י נ"א כנודע, כדי להעלותה. אבל בערבית, אין היא יכולה לעלות אליו, רק הוא יורד למטה בהיכל ק"ק דבריאה, לכן אין אנו צריכין לעורר בסוד נ"א, כי הת"ת הוא המקדים התעוררות, לכן אין נפילת אפים בערבית:

²¹ צ"ע הרי היחוד הוא בעמידה והנפילת אפיים אחרי עמידה?

²² זהו ויחי דף רמד. ועיין תורה עה בלשון מוהר"ן שם

²³ במדבר פרק כג (כא) לא הביט און ביעקב ולא ראָה עֵמֶל בְּיִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עִמּוֹ וְתִרְוַעַת מִלְךָ בּוֹ:

רש"י (כא) לא הביט און ביעקב וגו – כתרגומו. ד"א אחרי פשוטו הוא נדרש מדרש נאה: לא הביט – הקב"ה און שביעקב שכשהן עוברין על דבריו אינו מדקדק אחריהם להתבונן באוניות שלהם ובעמלן שהם עוברים על דתו: עמל – לשון עבירה כמו הרה עמל. כי את העמל וכעס תביט. לפי שהעבירה היא עמל לפני המקום: ה' אלהיו עמו – אפילו מכעיסין וממרים לפניו אינו זו מתוכן: ותרועת מלך בו – לשון חבה ורעות כמו רעה דוד. אוהב דוד. ויתנה למרעהו. וכן תרגם אונקלוס ושכינת מלכהוון ביניהוון:

ז"ל **מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה** (קידושין מ/כו) וע' **ירושלמי פאה פ"א** (כח/כט) {דהיינו שהקב"ה לא מעניש את עם ישראל על מחשבה רעה שחשבו אלא רק כשהיא באה למעשה, כי ישראל חזקתו טוב וחזקתו מוכחת שכשיגיע למעשה, טבעו הטוב ימנע ממנו לבצע את המחשבה רעה. **וזהו לא הביט** און ביעקב, כי **או"ן ר"ת וי אבדה נפש** **בניצה טז** [ל] כנ"ל בתחילת לשון מוהר"ן שבכניסת השבת כשאומר לפני עמידה של מעריב וביום השביעי וינפש נזכר שבצאת השבת וי אבדה נפש דהיינו תסתלק הנשמה יתירה, ונכסף ומתגעגע אליה, ועי"ז זוכה בנפש היתירה, נמצא און **שהוא בחינות השתוקקות וכיסופין כנ"ל**. ורומז לכיסופים רעים דייקא כי און פירושו עוון/לא¹ **היינו שהשתוקקות וכיסופין רעים אין הקב"ה מצרף למעשה, וזה לא הביט און ביעקב** וכנ"ל בקדושין מ. שלמדו מהפסוק און אם ראיתי בליבי לא ישמע ה', שאין הקב"ה מצרף מחשבה רעה למעשה:

שפתי כהן – לא הביט און ביעקב. אמר לו לבלק אתה מבקש להם עלילות דברים עד שיתפייס, פעם ראשונה העליתי במות בעל כדי להזכיר להם עוון העגל ובעל פעור שעתידין לעשות, ועתה שדה צופים על שם שעתיד משה למות שם, אלו עתידות לבוא, ומה אם העשויים כבר אינו מביט, כל שכן העתידות לבוא. וכן אמרו חו"ל במדרש (במדבר רבה כ', כ'), לא הביט און ביעקב אמר לו בלעם הקב"ה אינו מביט ומסתכל בעבירות שבידם אלא במצוות שבידם, ולא ראה עמל, לא ראה שום עמל ויגיעה, כמו שנאמר (ישעיה מ"ג, כ"ד) הוגעתני בעוונותיך, לא ראה בישראל, ואם אתה רואה בהם שום דופי הכל הוא מערב רב לא מישראל, שאם היה בהם שום דופי, היה הקב"ה מסלק שכינתו מביניהם, ואתה רואה שהשם אלהיו עמו, שענני כבוד חופני עליהם, ועמוד הענן הולך לפניהם יומם ועמוד אש לילה, כמו שאמר משה שמעו כי אתה ה' בקרב העם הזה אשר עין בעין נראה אתה ה' ועננך וגו'. ותרועת מלך, וכל תרועתם הוא יחי המלך, שהם מריעים ומכוונים במלכות שמים, והם המליכוהו תחילה על הים ואמרו ה' ימלוך לעולם ועד. ובמדרש (שם) אמר לו בלק אין אתה יכול ליגע בהם מפני משה משמשן, אמר לו ראה הבא אחריי, אמר לו אף הוא קשה כמוהו, ותרועת מלך בו, תוקע ומריע ומפיל חומה. ורבינו סעדיה ז"ל פירש ותרועת מלשון מרעות וחברה, וכן פירש רש"י ז"ל:

¹² **קידושין דף מ.** – הזכות (קיום מצוה) יש לה קרן ויש לה פירות שנאמר (ישעיה ג') "אמרו צדיק כי טוב וגו'" (כי פרי מעלליו יאכלה) עבירה יש לה קרן ואין לה פירות שנאמר "אוי לרשע רע וגו'" (כי גמול ידיו יעשה לו) ואלא מה אני מקיים (משלי א לא) "ויאכלו מפרי דרכם וממועצותיהם ישבעו", (התירוף) עבירה שעושה פירות (כגון שיש בה חילול ה' ובני אדם למדים ממנו לחטא) יש לה פירות ושאינו עושה פירות אין לה פירות.

(הבדל נוסף בין מצוה לעבירה) מחשבה טובה מצרפה למעשה (שאע"פ שרק רצה ולא עשה נחשב לו כאילו עשה) שנאמר (מלאכי ג' טו) "אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו (לעשות מצוה) ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו". מאי ולחושבי שמו? אמר רב אסי אפילו חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה (שהרי יראי ה' שקיפו את המצוה וחושבי שמו שרק רצו לקיים שניהם נכתבים ביחד באותו ספר). מחשבה רעה אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה שנאמר "און אם ראיתי בלבי לא ישמע ה'" ואלא מה אני מקיים "הנני מביא אל העם הזה רעה פרי מחשבותם" מחשבה שעושה פרי הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה מחשבה שאין בה פרי אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה. ואלא הא דכתיב "למען תפוש את [בית] ישראל בלבב" אמר רב אחא בר יעקב ההוא בעבודת כוכבים הוא דכתיב, דאמר מר חמורה עבודת כוכבים שכל הכופר בה כמודה בכל התורה כולה (לכן נענשים בה גם על מחשבה לבד). עול"א (להרץ הקיסא מפסוק למען תפוש את ישראל בלבב הניל) אמר כדרב הונא. דאמר רב הונא כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו הותרה לו סלקא דעתך אלא נעשית לו כהיתר (עבירה שנעשית לו בהיתר נענש גם רק על המחשבה לעשותה, שכיון שנעשה לו בהיתר איבר חזקתו ומניחים אם היה יכול היה עושה). (ע"כ הגמ' עם ביאור שוטנשטיין)

מחשבה טובה מצרפה למעשה – עיין משך חכמה הפטרת שבת הגדול שמקשה מחו"מ כא ג' שאדם המתחייב לעשות לחבירו איוה דבר ולא קיים אלא רק רצה ונאנס, חברו פטור מלשלם לו ומדוע כאן הקב"ה לא פטור מלשלם לנו שבר.

¹² פירק א' הלכה א' (דף טו במהדורת ונציה רפג)

¹³ **תלמוד ירושלמי דף ה.** דפוס וילנה [ריש דף ט: בגרסת עוז והדר] – הזכות (קיום מצוה) יש לה קרן ויש לה פירות, יש לה קרן ואין לה פירות. הזכות יש לה קרן ויש לה פירות שנאמר "אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו". עבירה יש לה קרן ואין לה פירות שנאמר "אוי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו", מה אני מקיים "ויאכלו מפרי דרכיהם", אלא כל עבירה שעשת פרי יש לה פרי, ושלא עשת פרי אין לה פרי. **מחשבה טובה המקום מצרפה למעשה, מחשבה רעה אין המקום מצרפה למעשה** (כי טבע יהודי מתנגד לעבירה ומניחין שאע"פ שחשב לעשות לא היה טבעו מניחו לעשות). מחשבה טובה המקום מצרפה למעשה דכתיב "אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו וגו'". **מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה שנאמר "אם ראיתי בלבי לא ישמע ה'".** היא דתימא בישראל, אבל בגוים חילופא, מחשבה טובה אין הקב"ה מצרפה למעשה, מחשבה רעה הקב"ה מצרפה למעשה. מחשבה טובה (של גוי) אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה דכתיב "ועד מעלי שמשא הוה משתדל להצלותי", (פי דריש השתדל להציל את דניאל) ולא כתיב ושוזביה (ולא כתיב שהצילו כיון שלא הצליח לא נחשב לו רצונו כאילו עשה). מחשבה רעה (של גוי) הקב"ה מצרפה למעשה דכתיב (שצאצאיו של עשו יענשו על) "מקטל מחמס אחיך יעקב" (דהיינו על זה שעשו הרג את יעקב) וכי הורגו? אלא מלמד שחשב עליו להורגו והעלה עליו הכתוב כאלו הרגו. (ע"כ הירושלמי עם ביאור שוטנשטיין)

מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה – המפרשים הקשו מיומא כט. הרהורי עבירה קשים מעבירה. ובשם מהר"ל כתבו לחלק בין הרהורי עבירה שהם עבירה בעצמם כי מגרה היצד"ר, לחושב לעשות עבירה אבל עתה לא מהרהר בזה.

¹⁴ דרשת חו"ל שם עה"פ [שמות לא יז] שבת וינפש כמבואר לעיל בתחילת לשון מוהר"ן (דף טז:)

¹⁵ **כמ"ש משלי ל כ'** לא פעלתי און. וכתיב תהלים קכה ה' יוליקם ה' את פועלי האון.

וכנ"ל שבקדושין למדו מהפסוק (תהלים סו יח) און אם ראיתי בלבי לא ישמע ה'. שאין הקב"ה מצרף מחשבה רעה למעשה.

ועי"ש חיד"א ביוסף תהלות שמקשה שפתח ראיתי וסיים בישמע, וביאר שאון ראיתי בלבי הוא הרהור רע, אלא דאיתא בזהר שכל הרהור בהכרח שיצא שלא בכוונה בשפתיו על זה אמר שאע"פ שאני ראיתי אבל הקב"ה שמע, ואע"פ עשה עצמו כלא שמע ולא צרף מחשבה למעשה.

וז"ש (תהלים קמה)^{לב} רצון יראיו^{לג} יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם, היינו שצריכין שני הבחינות רצון ודיבור כנ"ל. כי הרצון שהוא הכיסופין פועל שנעשה הנפש בכח, ועל ידי הדיבור יוצא הנפש מכח אל הפועל, ואז נעשה בקשתו, ע"י שמצייר האותיות לטוב וכו' ע"י הכסופים הטובים וכו"ל. וזהו רצון יראיו יעשה, כי על ידי הרצון שהוא הכיסופין נעשה הנפש בכח ואז נעשה בקשתו ורצונו בכח, בחינות רצון ליראיו יעשה בכח. ואחר כך ואת שועתם דהיינו צעקתם לישועה/להי' שמדברים בפיהם ההשתוקקות והרצון והכיסופין שלהם, על ידי זה ישמע ויושיעם. כי ע"י הדיבור נגמר הנפש ויוצא מכח אל הפועל, ואזי נצטיירו האותיות ונעשים כלי לקבל טוב ונתמלא בקשתו בפועל כנ"ל. כגון משתוקק שאכילתו תיהיה כאכילת לחם הפנים, אבל צריך להוציא כיסופיו בדיבור שרוצה שבאכילתו יזכה לדביקות בה' בבחי' פנים בפנים. כשמגדיר את אותיות בקשתו ומוציא את כיסופיו לזה בבחי' נפש בפועל היא עולה ופועלת שיזכה למוחין הצריכים לזה. כי כפי הנפש שעושה בכח או בפועל, כן נעשין נקודות להאותיות, וכן נצטיירין האותיות, וכך הם פועלים ועושים בקשתו ורצונו כנ"ל:

שיוך לעיל. למ"ש שם שלמדן בלבד בוודאי אינו כלום, וכו', ומי שטועה וסובר ח"ו שלמדן לבד הוא העיקר, הוא בחינות אחר שקיצץ בנטיעות, כי יכול להיות למדן ורשע גמור וכו' כמבואר לעיל. וכן אפילו הצדיק לפעמים

^{לב} תהלים פרק קמה (יט) רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם:

^{לג} בתולד- יראיו

^{לד} בתולד- יראיו

^{לה} מלבי"ם תהלים ה' ג'

כשנופל ממדרגתו כידוע [א] ש'שאי אפשר לעמוד תמיד בקביעות על מדריגה אחת. אזי בעת שנופל ממדרגתו, אם ירצה להחזיק עצמו במדרגתו למדן שנשאר לו, הוא לא טוב, כי ע"ז אפשר שלא יחזור למדרגתו בחסידות, כי לא יכאב כראוי את נפילתו ממדרגתו שהרי עדיין הוא מצליח ללמוד רק צריך להחזיק עצמו ביראת שמים מה שיש לו עדיין מהרשימו שנשאר לו :

ע' בתיקונים ס"ט דף ק"ב. ו' א"ל רבי אלעזר לרשב"י [י] כי ביום אכלך ממנו מות תמות כתי' [י] ובשלמא אדם הראשון שנקצבו לו חיי עולם נענש שמת ביומו של הקב"ה, אבל הבל חטא אחרי החטא לא נקצבו לו חיי עולם וא"כ מדוע לא מת מיד א"ל בההו' יומא הציץ ומת אמר לו רבי שמעון באמת באותו היום שהציץ הוא מת אר"ש בגין דא אמר רבי שמעון על כגון זה כתיב בספר קהלת [י] יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים אשר מגיע אלהם כמעשה הרשעים ויש רשעים וכו' ע"ש מה שפירשו המפרשים והבן לפי הנ"ל שרבנו מפרש שהכסופים הרעים של קין שדבר מהם, נתגלגלו ובאו להבל וגרמו לו לחטא לנסות להשיג למעלה ממדרגתו כמו בן זומא שהציץ ומת [י]:

שלימות כל הדברים היא האמונה, כנ"ל בתחילת התורה ובלתי האמונה כל הדברים חסרים. כמ"ש רז"ל (ב"ב ט') לענין צדקה, הנותן פרוטה לעני מתברך בשש, והמפייסו בי"א. ובין בנותן צדקה ובין במפייס העני הנ"ל, חסר א'. כי ראוי להיות שבע וי"ב, כנגד ז' כוכבי לכת, וכנגד י"ב מזלות. כי צדקה הוא בחינות גלגלים, כמ"ש רז"ל (שבת קנא:) כי בגלל הדבר הזה יברכך [י], גלגל הוא שחוזר בעולם. וכמו שהגלגל יש לו שתי תנועות, אחת תנועה הטבעית ממערב למזרח, ואחת תנועה ההכרחית ממזרח למערב, מה שהגלגל היומי חוזר ומתגלגל ממזרח למערב, ומכריח עמו כל הגלגלים. כן לענין צדקה אמרז"ל יותר ממה שבעה"ב עושה עם העני העני עושה עם הבעה"ב, שזה בחינות שני תנועות ממערב למזרח וממזרח למערב, דהיינו מהעני לבעה"ב ומבעה"ב להעני. (וכמבואר לעיל [י] בלשונו ז"ל).

* בעש"ט עה"ת כי תבוא ט' ואתחנן טו

ב בעל שם טוב על התורה – פרשת תבא סוף אות ט – וזה כלל גדול שאי אפשר לאדם לעמוד על מדרגה אחת, כי החיות רצוא ושוב (יחזקאל א'), ואם אינו יכול להלך במעלה יתירה, או מוכרח הוא ליפול גם ממדרגה זאת, כי אי אפשר לעמוד על מדרגה אחת, רק או שילך למעלה יתירה, או שיפול ויורד ממעלה זו, וזהו שאמר והיו חיך תלויים לך מנגד, חיך היינו ט' החיות שלך שהוא היראה והאהבה לו יתברך, יהיו תלויים לך מנגד, ר"ל כמו שעדיין לא זכית ולא באת אליו, ופחדת לילה ויומם ולא תאמין בחיך, ר"ל שלא תאמין לך שיש לך החיות, אלא יהיה בדעתך כל ימך שעדיין לא הגעת אליו, ומי לנו גדול מר' אבהו (תנחומא בראשית סי' א') שאמר לפני מותו כשהוא לו י"ג נהרי אפרסמונא דכיא, ואני אמרתי לריק יגעתי (ישעיה מ"ט), כי תמיד היה חושב בדעתו שעדיין לא יצא ידי חובתו בעבודת השם יתברך מימיו, כי באמת כתיב (איוב ט"ו) הן שמים לא זכו בעיניו, ובמלאכיו ישים תהלה: (אמתחת בנימין קהלת בפסוק טוב ילד מסכן).

ג תיקון סט דף קב. – אָמַר לִיָּהּ כֹּזֵב שָׁלַח רַבִּי אֲלֵעֶזֶר לְרַבִּי שְׁמֵעוֹן, אַחֵר שְׁפִירְסָה בִּי בְּיוֹם אֲכַלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת כְּתִיב גַּם עַל הַבֵּל, לְפִי שֶׁפָּגַם בְּחַכְמָה וּבִינָה כְּמוֹ אֲבִיו, לְפִי זֶה יֵשׁ לְשָׁלוֹל שֶׁכְּשֶׁלְמָח אֶרֶס שֶׁהִיא רְאוּיָה לְעוֹלָם, נִיחָא שְׁחֵי תַחֲמִ"ל שָׁנִים, כִּי בַעֲדָךְ חִיוּי שְׁהָיו תְּלוּיִים לוֹ, לֹא נִחָשׁ אֶפְסִינּוּ לְיוֹם אַחֵר, אֲבָל הַבֵּל שְׁחַטְאוֹ הִיא אַחֵר שֶׁנִּגְזְרָה גְזֵרַת הַמִּיתָה עַל כָּל בָּחַי עוֹלָם, הִיא רְאוּיָה שְׁעוֹנָה "צִיּוֹם אֲכַלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת" יִהְיֶה מִמֶּנּוּ בְּאוֹתוֹ יוֹם שְׁחַטְאוֹ, אָמַר לִיָּהּ רַבִּי שְׁמֵעוֹן לְרַבִּי אֲלֵעֶזֶר, וְלֹא כֵן הִיא כִּי בְּהָהוּא יוֹם הַצִּיּוֹן וְגַם כִּי הָיוּ סֶהֱרִיב קִרְבֵּן הַלֵּיץ בְּשָׁכִינָה, וְכוּ צִיּוֹם מֵת שְׁהִרְגוּ קוּן. (רמ"ק ומפרשים)

עוד אָמַר רַבִּי שְׁמֵעוֹן לְרַבִּי אֲלֵעֶזֶר, בְּגִין דָּא כְּתִיב בְּשִׁבְלֵי זֶה כְּחוֹז יֵשׁ הַבֵּל פִּי דְבַר הַמַּנְהִיל אֶת הַבְּרִיּוֹת, אָשֶׁר נִעְשָׂה עַל הָאָרֶץ בְּעוֹלָם הַזֶּה, אָשֶׁר יֵשׁ צְדִיקִים שְׁמִיגִיעַ אֲלֵיהֶם עוֹנֵשׁ וּפּוֹרְעֵנָה, כְּמַעֲשֵׂה הַרְשָׁעִים וְגוֹמֵר מֵה שֶׁהִיא רְאוּיָה לְהִגִּיעַ לְהַרְשָׁעִים עַל מַעֲשֵׂיהֶם הַרְשָׁעִים, וּמִפְרָשׁ כּוּלּוֹ וְאִמְרַן וְהִכָּא אֲתַרְמִיזוּ בְּפִסּוֹק זֶה נִרְמַז מֵה שְׁאִמְרוּ חו"ל (במס' ברכות דף ז' ע"א), כִּי יֵשׁ צְדִיק וְרַע לוֹ, רְשָׁע וְטוֹב לוֹ וּמִפְרָשׁ צְדִיק וְרַע לוֹ, הִכָּא אֲתַרְמִיזוּ כֹּהֵן נִרְמַז מֵה שֶׁכְּחוֹז בִּי יֵשׁ צְדִיקִים שְׁמִיגִיעַ אֲלֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה הַרְשָׁעִים וְהִיטוּ וְדָא רְוָא דְצְדִיק דְאֶרְעָה לִיָּהּ כְּמַעֲשֵׂה הַרְשָׁעִים וְזוּרָה טוֹר שְׁאִירַע לְלִיָּהּ כְּמַעֲשֵׂה הַרְשָׁעִים, דֵּהִינּוּ שֶׁכְּשֶׁל בְּאוֹתוֹ חֲטָא, וְלֹא דְאִיהוּ רְשָׁע, וְלֹא בִּין רְשָׁע הוּא אִינוּ רְשָׁע וְלֹא בִין רְשָׁע, שְׁנֵאִמְרַן שֶׁזֶה גֵרַם לוֹ שֶׁכְּשֶׁל בְּאוֹתוֹ חֲטָא, אֲלֵא כְּמַעֲשֵׂה הַרְשָׁעִים פִּירוּשׁוֹ דְחָב בְּעוֹבְדָא דְחִיבִיָּא שְׁחַטְא כְּמַעֲשֵׂה שֶׁהִיא רְאוּיָה לְרַשָּׁעִים, דְאִינּוּ סְמָא"ל וְנִחָשׁ שֶׁס' מ' וּנְחָשׁ שֶׁס' ו' וְקָלִיפָה, שְׁהִתְבַּחוּ עֲלָיו וְהִתְעַלְּמוּ, מִחֲמַת שֶׁעָלָה לְמַלְאָכָה שְׁלֵמַעֲלָה מַעֲרֹב, לִכֵּן אִירַע לִיָּהּ עוֹבְדָא דְלָהוֹן אִירַע לוֹ מַעֲשֵׂה שֶׁהִיא רְאוּיָה לְהִגִּיעַ לְרַשָּׁעִים, כַּעֲיֵן זוֹר כְּמַעֲשֵׂה שֶׁל בַּת שֶׁנֶּבֶן.

י ר"א לר"ש כיון שחטא הבל כאביו מדוע לא מת באותו היום

י בראשית ב' יז

י קהלת ח' יד

י קהלת פרק ח (יד) יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים ויש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים אמרתי שגם זה הבל:

י עד כאן נמצא בפירוש אחרי תורה נב כ"ל וכאן נפסוק תורה קמ וקמא ואחריהן לשון משה ויהי עולמנו ושלמות כל הדברים (בצילום 91 טור ד)

י דברים טו י'

י את ב'

ומוסיף מוהרנ"ת לבאר **כי כל השפע והברכות באים על ידי הגלגלים, כי על ידם מנהיג הקב"ה העולם כידוע** [א¹]. והאדם הנותן צדקה מעורר למעלה את מדת החסד שהיא המים העליונים מימי החסד שהם השפע שהקב"ה משפיע לעולם ע"י הגלגלים, וזהו שהצדקה מנהיג את הגלגלים וע"כ **הי' ראוי שיהיו הברכות האמורים אצל צדקה שבע וי"ב, כנגד הגלגלים. אך בזה הורו לנו רז"ל, שהצדקה חסירה ואין לה שלימות, ועדיין חסר אחת, הן בנותן והן במפייס. היינו שחסר האמונה, שבלעדה הצדקה חסירה עדיין, ועל ידי האמונה שמאמין שכל השפע הוא רק מה' ממילא הצדקה שנותן לא מחסירה מהשפע שלו אלא אדרבה מעוררת עוד שפע, וכן כשמפייס יודע שהממון שאצלו אינו שלו אלא מעבר בלבד² כדי להחיות עניים והקב"ה עשה עמו חסד השפיע לו את ממון העני כדי שחיותו תהיה על ידו נשלם ומאירה בחינות הצדקה :**

וז"ש³ כשהובטח אברהם אבינו שיהיה זרעו ככבי השמים, כתוב והאמין בה' ויחשבה לו צדקה, ומבאר רבנו שעל ידי האמונה נחשבת הצדקה, כי בלתי האמונה היא חסרה :
וז"ש רז"ל [י"ד] שמש בשבת צדקה לעניים, כי שבת הוא בחינות אמונה, כי שבת הוא מעיד על יחודו ית' ועל טו' חידוש העולם כמובא בספרים [ט"ז]. ועל ידי אמונה שהוא בחינות שבת מאירה הצדקה. וזה שמש בשבת צדקה, שמש לשון אור, בחי' הארת האמת היינו שבשבת שהוא בחינות אמונה ע"י שמאיר בה אור האמת מתחזקת האמונה ועי"ז מאירה הצדקה כנ"ל :

וכן התורה שמנהיגה את הגלגלים כמ"ש (ירמיהו לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקת שמים וארץ לא שמתיו⁴ היא ג"כ חסירה בלי אמונה, וע"כ ארז"ל (מכות כד) בא דוד והעמידן על י"א בא ישעי' והעמידן על שש, נמצא שחסר ג"כ אחד מן המנין, מכוון ממש כמו שאמרו אצל צדקה שש וי"א, כי התורה חסירה בלי אמונה, וז"ש עד שבא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחי', כי על ידי האמונה נשלם התורה:

וזה כוונת התנא שהתחיל במשנה [י"ח] יציאות השבת שתים שהן ארבע כיצד העני וכו' פשט העני את ידו לפנים, שבתחילת⁵ שבת התחיל תיכף במצות צדקה, לרמוז שבשבת נשלם ומאירה הצדקה כנ"ל, שמש בשבת צדקה לעניים. שמש בחי' הארת האמת היא צדקה לעניים דהיינו שהעני שהוא בחי' צדק, מעלהו לבחי' אמונה/כ"א ועי"ז נשלם הצדקה כי על ידי שבת שהוא בחינות אמונה נשלם ומאירה הצדקה, ועל ידיהם נתמלאו הברכות שהיו חסרים. כי אמונה הוא מקור הברכות, כמו שכתוב (משלי כח) איש אמונות רב ברכות. וכן שבת נאמר בו, כי היא⁶ מקור הברכה (כג:כד):

¹ עיין ספר הבית ח"א מאמר ב פ"א

² משלי יעקב להמגיד מדובנא על פרשת ראה מקשה מדוע מצות צדקה בלשון שלילה לא תאמץ ולא תקפוץ ירך? ומתרץ כי באמת העשיר רק צינור לשפע של העני לכן המצווה היא רק שלא יעצור את השפע מלהגיע לעני שהוא בעליו האמיתי.

³ בראשית פרק טו (ה) ויִוצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה וַיֹּאמְרָה הַבֵּט נָא הַשְּׂמִימָה וְסִפֵּר הַכּוֹכָבִים אִם תּוּכַל לְסַפֵּר אֹתָם וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה יִהְיֶה וְרָעָךְ: (ו) וְהָאָמֵן בִּיהִוָה וַיִּחְשְׁבָהּ לוֹ צְדָקָה:

⁴ תענית ח:

⁵ גם בדפירר חידוש ובתשכ"ט - חדוש

⁶ כנ"ל אות ב' עי"ש ועיין עקדת יצחק שער סו והקדמת הרמב"ם לפרקי אבות. וטגורת המאור אות קנט שהוא חלק ו' פ"ה.

⁷ פסחים דף סה: והאמר רבי אלעזר אילמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר (ירמיהו לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתיו.

⁸ ריש נוסכת שבת

⁹ גם בדפירר שבתחילת ובתשכ"ט - שבתחילת

¹⁰ מתוצו - במצוות

¹¹ כמובא בתורה ז' אות ב' עפ"י הוזהר בלך דף קצח: צדק כד אתחבר בה אמת איתקייאת אמונה. כי גם צדק היא אמונה אבל חלשה, וכשמאיר בה אמת נעשית אמונה חזקה.

¹² בתולד- הוא

¹³ בהזמר לכה דודי

¹⁴ ציון זה נוסף בתולד בפנים

וז"ש (תהלים פה)^{כ"ה} צדק לפניו יהלך וכו', כי יש דרכים רחבים שהם דרך הכבושה לרבים, וכן יש שבילים, וזה הדרך והשביל נמשך לכאן, וזה לכאן. ולכל דרך ושביל יש כנגדו בגלגלים דרך ושביל. וכן בין דרך לדרך גדל כאן עשבים, כן יש ג"כ נגד כל עשב ועשב כוכב שהוא כנגדו, שהעשב גדול מכחו, כמ"ש רז"ל (מדרש רבה בראשית פרשה י' וי"ז) אין לך כל עשב ועשב שאין לו כוכב וכו'. ולפעמים כשאדם יש לו עיכוב וצער בדרך, הוא מחמת שכנגד המקום הזה יש שם עיכוב בהכוכב שמעליו/כ"ו שאינו מאיר בשלימות/כ"ז. ועל כן התקנה לזה ליתן צדקה קודם שיצא לדרך, קודם שיצא לדרך אבל כשהגיע הצרה כבר יותר קשה לנצל ממנה כמה שכתוב צדק לפניו יהלך וישם לדרך וכו'. לפני דייקא דהיינו לפני שיוצא לדרך. כי על ידי הצדקה יאיר הכוכב, כי על ידי צדקה מאירין הגלגלים כנ"ל. ועל כן על ידי הצדקה שנותן, יבטל עיכובו שיש לו בהדרך [כ"ט] שנמשך מהעיכוב שיש בהגלגלים והכוכבים כנ"ל: עיין לעיל בלשון רבנו אות ד' שהסכנה בדרך בגלל פגם הברית, וע"י שמירת הברית נצל ממנה. וצ"ל שאין הכי נמי כי גם הצדקה וגם הברית מנהיגים את הגלגלים ולפי"ז גם לימוד תורה יכול לשמור ממכשול וצער בדרך כמבואר לעיל אות ב' שגם התורה מנהגת את הגלגלים.

וזה שאמרו רז"ל (הוריות יוד/ו)^ל כוכב אחד יש שמתעה את הספינות, פרש"י כיון שדרך הספנים לכוון ספינתם ע"י שמביטים בכוכב הקבוע כגון ככב צפון ויודעים הזוית בינו ליעד ושומרים על זוית זו כל הדרך. ואומרת הגמ' שם שפעם בשבעים שנה עולה ככב שמטעה את הספנים, כי דומה לו ואינו במקומו. אבל רבנו מפרש סיבה אחרת מדוע מטעה היינו כשהספינה מגיעה תחת אותו כוכב אזי הספינה תועה בדרך, מחמת שזה הכוכב אינו מאיר בשלימות כך דרכו בכל פעם שעולה אינו מאיר בשלימות, ואפילו בדרכם של צדיקים גדולים כרבי יהושע בן חנניה ורבן גמליאל. ולפי הנ"ל צ"ע מדוע רבי יהושע בן חנניה שידע מהככב הזה וחשש לו לא עשה עצות הנ"ל של צדקה ותיקון הברית ותורה אלא רק הביא עמו עוד קמח, ואולי הוא כוכב אלים דלא מועיל לו עצות הנ"ל, לבטל לגמרי העיכוב. דאפשר שע"כ לקח רבי יהושע עמו גם קמח כדי לעשות צדקה בדרך עם ר"ג, ואולי בזכות זה לא היה העיכוב גדול יותר והספיק להם הקמח: וצ"ע הרי עד שהגיע אותו

^{כ"ה} בתקפא- (תהילים י"ז) ובתולד וחשכט תוקן

^{כ"ו} פסקא ו'

^{כ"ז} כך מפורש בסמוך בענין הככב המטעה את הספינות. ודלא כהפשט שהכוכב מטעה דווקא כשהוא מצפון או דרום

^{כ"ט} וצ"ע הרי שנים הולכים ביחד ולאחד יש צער ולחברו אין צער באותה דרך.

^ל ועיין יסוד יוסף פרק כ"ט

^ל הוריות דף י. – כי הא דר' גמליאל ורבי יהושע הו אולי בספינתא. בהדי דר' גמליאל הוה פיתא בהדי רבי יהושע הוה פיתא וסולתא (קמח סולת). שלים פיתיה דר' גמליאל, סמך אסולתיה דרבי יהושע (ר"י נתן לר"ג מהקמח שלו) אמר ליה (ר"ג) מי הוה ידעת דהוה לן עכובא כולי האי דאיתית סולתא. (האם ידעת שיהיה לנו עיכוב כל כך שעל כן הבאתה עמך גם קמח נוסף ללחם) אמר ליה (ר"ג) כוכב אחד לשבעים שנה עולה ומתעה את (הספינות) [הספנים], (דרכן של ספנים לכוון ספינתם ע"י כוכב קבוע שבשמים כגון ככב צפון, ואותו ככב לא היה מקומו קבוע והיה מטעה) ואמרתי שמא יעלה ויתעה [אותנו]. אמר ליה (ר"ג) כל כך בידך ואתה עולה בספינה (כזה חכם אתה ואין לך פרנסה במקומך עד שאתה צריך לצאת לחיל) א"ל עד שאתה תמה עלי תמה על שני תלמידים שיש לך ביבשה רבי אלעזר חסמא ורבי יוחנן בן גודגא שיודעין לשער כמה טפות יש בים ואין להם פת לאכול ולא בגד ללבוש נתן דעתו להושיבם בראש כשעלה שלח להם ולא באו חזר ושלח ובאו...

עיין בניהו בן יהוידע – אמר ליה כוכב אחד יש שעולה לשבעים שנה. פירוש כי הקב"ה ברא שני כוכבים בעולם שהם קבועים ואין זזים ממקומם, והם אחד בקוטב הצפוני, ואחד בקוטב הדרומי, ונקראים בלשון ערבי בשם ג'די, וכל מהלך עוברי דרכים הן בים הן ביבשה בלילה הכל הוא ע"י הכוכב הזה ובלתי כוכב זה היו תועים במהלכם בלילה ורק על ידי כוכב זה הם הולכים ובאין בלילות, והיושבים בצד צפון אינם רואין אלא כוכב הצפוני, וכן אנחנו יושבי עיר בגדאד אין רואין אלא כוכב הצפוני ועליו הוא מהלך עוברי דרכים בלילות, וכן היושבים בצד דרום אינם רואין אלא כוכב הדרומי דוקא ועליו הם הולכים ובאים בלילות בים וביבשה, ורק אותם שהם יושבים תחת קו המשוה של מהלך השמש ותקופתו הם רואין את שני הכוכבים הנוכריים, האחד בשפולי השמים לצד דרום, והאחד בשפולי השמים לצד צפון, כנודע זה לכל. והנה רבי יהושע היה חכם גדול גם בחכמת התכונה והיה יודע לפי חשבון התוכנים שיש כוכב אחד אשר כמותו ואיכותו זיוו והדרו דומת ממש לצורת כוכב הנוכר לעיל שעליו הולכים כל עוברי דרכים בלילות בים וביבשה, וזה הכוכב נראה במקום אחד מכוון ממש כנגד הכוכב הנוכר לעיל הנקרא בערבי ג'די וזה מתעה את עוברי דרכים, כי דרך משל הספן רוצה לילך למקום אחד בים באופן שצריך להיות הכוכב הנוכר הנקרא ג'די בימי הספינה, וכשרואה הכוכב הדומה לכוכב ג'די בשמאל הספינה חושב שזה הכוכב הוא הכוכב הנקרא ג'די, ודן בדעתו שנהפכה הספינה והולכת בחזרה, על כן מחזיר הספינה לאחור בידים, ונמצא הוא תועה, ומחמת כן יסתבב שיתעכב בדרך הים כמה ימים ולילות על חנם, כי מתבלבל מחמת כוכב הדומה הזה. ואמר שהכוכב הזה הדומה לכוכב הנוכר לעיל דרכו להתראות פעם אחת בכל שבעים שנה, אך אינו ידוע באיזה חודש באותה השנה עולה, וחש רבי יהושע פן יעלה באותו הזמן שהם בספינה ויטעה הספן בו ויתעה, וממילא יסבב להם עכבה כמה ימים בים, לכך הביא סולת שתקיים ימים הרבה, ורבן גמליאל תמה כיון שיש לו חכמה גדולה בחכמות הטבע, איך לא מצא לו פרנסה במקומו להיות נשכר ללמד ולהורות לבעלי העסקים שצריך להם דברים אלו וכיוצא בהן, והשיב לו שכל זה תלוי במול, דהראיה יש פלוני ופלוני שהם חכמים גדולים בחכמות הטבע, ותכונה והנרסה, ואין להם לחם לאכול, ואז נתן רבן גמליאל עיניו בהם להושיבם בראש כדי שיהיה להם פרנסה מן השררה שלהם:

כוכב לשם האיר שם כוכב אחר קבוע, וכשמגיע לשם אותו ככב הוא מתגבר ומחליש את הארת הכוכב הקבוע שם.

שמש הוא בחינות ברית (לא)/לבי כמו שהשמש זורח ומאיר על כל העולם אף ברית קודש זורח ומאיר גופו של אדם, כי ע"י שמירת הברית הוא נכנס לקודש ונשמטו מאירה בו, **ועל ידי פגם הברית אין לנו מאור השמש/לבי** כי אם מראה חמה שהחמה שהיא בחי' האמת מוסתרת ולא נראה ממנה אלא מראה האור המאיר ממנה, בחי' הקב"ה שהוא נסתר ולא ניכר לנו ממנו אלא פעולותיו. **ועכו"ם נקראים צל, כמו שכתוב (ישעי' י"ח)/לבי** **הוי ארץ צלצל כנפים [לח]/לבי**, **והם מכסים אור השמש. וזהו בחינות צלצל כנפים**, המכסה ומסתיר את האמת **מלשון** מה שכתוב שלעתיד לבוא **ולא יכנף עוד מוריך** לא יהיה הסתרה על הקב"ה. **וזהו בחינות** מה שהיום בגלל הצלצל כנפים לכן **מראה חמה עמוקה מן הצל**, האמת מכוסה ע"י צל, **כי אף שישראל עיקר, על כל זה העכו"ם מכסין עליהם כאלו כל העולם שלהם, ומכסין העולם** בחכמות בטלות ובאמונות כוזבות **בדרך הטבע. כי באמת הקב"ה מנהיג העולם, והם מכסים הנהגת הש"י כאלו מתנהג ח"ו על ידי הכוכבים ומזלות בעצמן.**

אותם, ואז יקוים סר צלם, ואזי יתגלה אור השמש אור אמת מציאותו ית'. **בבחינות זורחה לכם יראי שמי שמש** צדקה ומרפא וכו' [לז]/לבי, **היינו שיתגלה אור השמש** דהיינו התגלות אמת מציאותו ית' עין בעין. **וזהו ומרפא בכנפיה** שהיא תצא מהכנפים המסתירות אותה ואז תוכל לרפא, **היינו בחי' ולא יכנף עוד מוריך** שלעתיד לבוא לא יהיה הקב"ה מכוסה. **ואז** כשתתגלה האמת בעולם אז **יקוים עד אשית אויביך הדם לרגליך [לט]** אזי ממילא כל העכו"ם העובדים לשקר, רוב האמת ישרוף אותם בבחי' הנה היום בא כתנור בוער והיו כל זדים וכל עושה רשעה קש ולהט אותם, ויפלו לרגלי ישראל כשיתגלה שהאמת היתה תמיד עמם, ולישראל האמת תיהיה שמש צדקה ומרפא בכנפיה, **היינו שהם יהיו למטה, לרגליך, לא כמו שהיו מקודם** שהיו עליונים ומסתירים את החמה שע"י **מראה חמה עמוקה** מן הצל, דהיינו מתחתיו, והצל מסתיר אותה :

באברהם נאמר כחם היום, כמבואר שם בפרש"י שהוציא הקב"ה חמה מנרתיקה, בחי' אברהם **שהוא בחי' שמש** בחי' ברית עלאה כנ"ל, **ע"י ששל ונתגלה הברית** כי זה נאמר ביום השלישי למילה של אברהם, שם פרש"י שהקב"ה הוציא חמה מנרתיקה כדי שלא להטריח את אברהם באורחים. אבל לפי רבנו נראה שע"י המילה נתגלה הברית שהוא בחי' שמש וזה שגרם לחמה להאיר בכל תקפה בבחי' כחום היום בחי' התגלות האמת בכל תקפה, שע"י נעשה בוער לה' כחם היום :

¹⁴ עיין זוהר שמות ג: פנחס דף ר"ו.

¹⁵ **זוהר שמות ג: – רבי אבא פליג ואמר, מאי נגד השמש מה סודו, ואמר נגד הברית דאקרי שמש** בשביל פגם הברית הנקרא שמש, **ועליה אתמר** ועל זה נאמר **פי שמש ומגן יהוה אלהים, שמש ומגן, דא ברית קדישא** זהו ברית הקודש הנקרא שמש ונקרא מגן, ופי' הפסוק כי שמש ומגן היינו הסוד, המיוחד לת יהוה שהוא הת"ת עם אלהים שהוא המלכות ומפרש מה שמש זרח ואנהיר על עלמא כמו שהשמש זורח ומאיר על כל העולם, **אוף הכי ברית קדישא זרח ואנהיר גופא דבר נש** אף ברית קודש זורח ומאיר גופו של אדם, כי ע"י שמירת הברית הוא נכנס לקודש ונשמטו מאירה בו, ונקרא הברית מגן, **מה מגן איהו לאגנא עליה דבר נש** כמו שהמגן הוא להגן על האדם, **אוף הכי ברית קדישא מגן עליה דבר נש** אף הברית קודש מגין על האדם, **ומאן דנטיר ליה לית נוקא בעלמא דיכיל למקרב בהדיה** ומי ששומר אותו אין שום היזק בעולם יכול להתקרב אליו, ובנסיון הוא כי מי ששומר בריתו ופוגע בחיה רעה אינה שולטת בו, **וידא הוא** וזהו מש"כ והוקע אותם לה' נגד השמש פי' על עון הברית הנקרא שמש.

¹⁶ **לעיל בלשון רבנו** לא נזכר שמש אלא רק חמה ומאור חמה.

¹⁷ **ישעיה פרק יח (א)** הוי ארץ צלצל כנפים אשר מעבר לנהרי כוש:

¹⁸ עיין בפסוק ועיין תוס ב"ק קטו: ד"ה יחסנינה

¹⁹ **עיין תוספות בבא קמא דף קטז: – יחסנינה סקאה – פי' בקונ' ארבה כמו [ומעלה את] הסקאין דבתענית (דף ו.)** שהוא מין ארבה ואין נראה לר"ת דלשון ירושה ואחסנתא משמע דאבני אדם איירי ונטלוה מסיקין נמי אייר בבני אדם ונראה שהאויב קרי סקאה שעולין ומכסין את הארץ כדכתיב (שמות י) והנה כסה את עין הארץ ועל שם כך נקרא צלצל שמכסה כל הארץ כצל כמו הוי ארץ צלצל כנפים (ישעיה יח) ר"ת ונראה דירושה שייכא שפיר בעופות וחיות כמו וירשוה קאת וקפוד (שם לד):

²⁰ מלאכי ג' כ' כנ"ל אות ט'

²¹ **מלאכי פרק ג (יט)** פי הנה היום בא בער כתנור והיו כל זדים וכל עשה רשעה קש ולהט אתם היום הבא אמר יהוה צבאות אשר לא יעזב להם שרש וענף: (כ) וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה ויצאתם ופשתם כעגלי מרבק:

²² תהלים קי א'

התפלה נקראת בחי' רגל (מ) בחי' מדרגות נמוכות שצריך להעלות לבחי' פנים כמ"ש התהלך לפני (כנ"ל אות ט') להעלות בחי' רגלין לבחי' פנים דהיינו להתפלל לפני ה' ממש כמבואר בתורה קיב – וְהִמְשָׁכִיל הַמְבִיֵן יֵשׁ לוֹ לְהִתְפַּלֵּל כָּל יְמָיו, שְׂיִזְכֶּה פְעַם אֶחָד כָּל יְמֵי חַיָּיו, לְדַבֵּר דְּבוּר אֶחָד שֶׁל אֶמֶת לְפָנֵי ה' פְּרָאוֹי: ^{מא}

כל זה הענין שמענו תחילה בלי ביאור וקשר, וכבר מבוארים הדברים היטב בהתורה אית לן בירא הנ"ל מבואר שמוהרנ"ת שמע מה שכתב בלשונו פסקא פסקא בלא ביאור ובלא קשר ורק כשקיבל את הכתב יד מרבנו הבין את הדברים כראוי. וצ"ע האם תורה זו נאמרה בצבור^{מב} או רק בכתב יד לבד ממה שנאמר למוהרנ"ת, או שגם נאמרה בצבור:

כאן נשלם ביאור רבנו לשאלות ותשובות של סבי דבי אתונא ורבי יהושע בן חנניה, שרבנו באר מתורה כג עד כאן ורק שתי שאלות ותשובות שהן **גברא דאוזיף [מג]** וריחיא דתבירא [מד], לא זכינו לשמוע עליהם תורה. אבל מכלל דבריו שמעתי, שרצונו לגלות תורות על כל המאמרים הנאמרים שם. וגם גילה דעתו, שרצונו הי' לגלות תורה גם על כל המעשה הנאמר שם בענין הסבי דבי אתונא בתחילה ובסוף, איך התנהג ר' יהושע ב"ח עמם, איך בא אליהם וכו' איך מצא את מקומם הנסתר וכיצד התחכם להיכנס למקומם בלא שיהרגוהו, ולשכנע אותם לערוך ויכוח כזה שהמנצח בו יעשה הטוב בעיניו במפסיד, ואיך התנהג [דף מו:] עמהם אח"כ כיצד הערים עליהם להביאם בספינה אל הקיסר ועשה בחכמתו שיניח לו לגרום להם מיתה.

ודיבר עמי קצת מענין המעשה הזאת הנאמר שם בגמ' בענין זה, והבנתי שיש לו חידושי תורה על כל זה. אך בעו"ה בא השמש בצהרים, ולא זכינו לשמוע כ"א מה שנדפס, תהלה לאל חי [מה]:

עד כאן סידר רבנו את התורות לפי סדר ביאור מאמרי חז"ל תחילה טו תורות על מעשיות רבב"ח, ואח"כ יז רב ספרא משתעי ויח רבי יונתן משתעי, ואח"כ יט עד כב על ד' תורות על ספרא דצניעותא, ואח"כ תשע תורות על סבי דבי אתונא. ואח"כ התורות שמבאר בהם מאמרי חז"ל מפוזרות. כגון תורה לח אות ז' ארו נפל במקומו. ותורה נא על ר"ע שהזהיר את הנכנסים לפרדס שלא יאמרו מים מים כשמגיעים לאבני שיש טהור. ותורה נד ונה אבא שאול אומר קובר מתים הייתי. ובתורה נז שאלו את רבי יוסי בן קסמא מתי בן דוד בא. ועוד. ואין הכוונה לחידושי תורה, כי ביאור המאמרים אע"פ שבאורי הרבב"ח אמרם בשם אמרם כמבואר בחי"מ סימן ה' אבל בכלליות הם רק בבחי' אסמכא להשגות נפלאות מתורות דעתיקא שהוריד רבנו וצמצם באלפים ורבות צמצומים כמבואר בחי"מ, העיקר לעצות בעבודת ה', ולהכיר גדולת הצדיק הגדול כיצד הוא עובד את ה' וממנו ללמוד כל אחד לפי ערכו ומדרגתו לעשות קצת יותר ממה שנדמה לו שיכול.

עד כאן ביאור חברותא על תורה לא, אית לן בירא בדברא. וביאור כל הסבי דבי אתונא

*

לשון מוהרנ"ת כאן אחרי התורה

הפעם נודה את ה' בגילה ברנה, אשר זכינו לסיים סבי דבי אתונא, דברים הסתומים וחתומים כאלף עיזקאין אין חכמה ואין תבונה וגם אם יאמר החכם לדעת לא יוכל למצוא נלעג לשון אין בינה, נתיב לא ידעו עיט ולא שזפתו עינא, מה אדבר והוא אמר ועשה אזנים לתורה הצפונה, עתה כפינו פרושות אל ה' בבקשה ותפלה ותחינה : ה' יגמור בעדינו להדפיס יתר המאמרים הנוראים, אשר גילה בהם דרכי עבודתו ית' בדרכים נפלאים, עמודי שש מיוסדים על אדני פז על כל פסוקי תנ"ך ועל כל דברי התנאים ואמוראים, גלילי זהב בתרשיש ממולאים, מפנינים יקרים ומפז מסולאים, בזכותם נזכה

^א עיין לקמן סי' נה [אות ה] ולעיל סי' ט' [אות ב] ויאסף יעקב רגליו אל המטה

^{מב} עד כאן בדפריד אחרי תורה נב וקמ וקמא כניל וכאן (צילום 92 טור ג) נדפס תורה קמב קמג קמד קמה קמו וכי' בסדר עד תורה קפא ואחריה תורה נד

^{מב} כידוע שהיו תורות שלא נאמרו בצבור כגון תורה נה.

^{מג} היא השאלה הב' שם

^{מד} היא השאלה הח' שם

^{מז} עיין לק"ה שבת ו' אות ח' שם מבאר מוהרנ"ת בעצמו את שאר המאמרי סבי דבי אתונא

ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תורתך אשר קבלנו מפי אדון כל הנביאים, ויקויים במהרה בימינו ועלו בהר ציון מושיעים. אבי"ר:

*